

Podlaskie

Przedsiębiorcze
Partnerskie
Perspektywiczne

Raport o stanie województwa za 2023 rok

Departament Rozwoju Regionalnego
Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Białystok 2024

Autorzy raportu:

Anna Czauż

dr Edyta Dąbrowska (red.)

Małgorzata Godlewska

Maciej Muczyński

Marta Ostapowicz

Beata Skrodzka

Białystok 2024

Copyright: Województwo Podlaskie, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Departament Rozwoju Regionalnego

ul. Poleska 89, 15-874 Białystok

tel.: 85 66 54 480

e-mail: rot@podlaskie.eu

Spis treści

Spis treści	3
Wykaz skrótów	5
1. Wprowadzenie	7
2. Realizacja celów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030	9
Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka	9
Cel operacyjny 1.1. Przemysły przyszłości	14
Cel operacyjny 1.2. Podlaski system otwartych innowacji	21
Cel operacyjny 1.3. Lokalna przedsiębiorczość	25
Cel operacyjny 1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego	32
Cel operacyjny 1.5. E-podlaskie	37
Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy	40
Cel operacyjny 2.1. Kompetentni mieszkańcy	45
Cel operacyjny 2.2. Aktywni mieszkańcy	51
Cel operacyjny 2.3. Przestrzeń wysokiej jakości	57
Cel strategiczny 3. Partnerski region	63
Cel operacyjny 3.1. Dobre zarządzanie	70
Cel operacyjny 3.2. Kapitał społeczny	75
Cel operacyjny 3.3. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne	78
Cel operacyjny 3.4. Gościnny region	90
3. Obszary strategicznej interwencji	98
3.1. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze	99
3.2. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	104
3.3. Subregionalne ośrodki wzrostu	111
3.4. Białystok i jego obszar funkcjonalny	115
3.5. Miasta powiatowe	120
3.6. Obszary wiejskie, w tym cenne przyrodniczo	124
4. Cele strategii a inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego	131
4.1. Rezultaty wdrażania RIS3 2027+	132
4.2. Rdzeń specjalizacji i specjalizacje wschodzące - trendy statystyczne	136
4.3. Pogłębiona analiza wskaźnikowa RIS3 2027+	146
5. Realizacja interwencji o charakterze rozwojowym oraz działania z zakresie niwelowania skutków kryzysu migracyjnego wywołanych sytuacją na granicy polsko-białoruskiej oraz wojną w Ukrainie	153
5.1. Programy operacyjne i programy rozwoju	153
5.2. Źródła finansowania interwencji podejmowanych przez Zarząd Województwa w 2023 roku	156
5.3. Działania w zakresie niwelowania skutków kryzysu migracyjnego wywołanych sytuacją na granicy polsko-białoruskiej oraz wojną w Ukrainie	158

Informacja o zbrojnej agresji Rosji w Ukrainie oraz kryzysie uchodźczym.....	158
Informacja o sytuacji na granicy polsko-białoruskiej w związku z kryzysem migracyjnym	165
6. Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Podlaskiego przyjętych w zakresie zadań związanych z rozwojem województwa w 2023 roku.....	167
7. Wnioski	169
7.1. Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka	169
7.2. Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy	173
7.3. Cel strategiczny 3. Partnerski region.....	176
7.4. Obszary strategicznej interwencji	178
7.5. Inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego	182
8. Załączniki.....	185
Wykaz tabel	186
Wykaz map	187
Wykaz wykresów	187
Wykaz rysunków	190

Wykaz skrótów

B+R	Badania i rozwój
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BDL	Bank Danych Lokalnych
BOF	Białostocki Obszar Funkcjonalny
BSS	Badanie Spójności Społecznej
CIT	Podatek dochodowy od osób prawnych (ang. <i>Corporate Income Tax</i>)
COVID-19	Ostra choroba zakaźna układu oddechowego wywołana zakażeniem wirusem SARS-CoV-2
CWD	Centrum Wsparcia Doradczego
DPW	Dom Polski Wschodniej
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
EWT	Europejska Współpraca Terytorialna
FEoP 2021-2027, FEoP	Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027
GUS	Główny Urząd Statystyczny
HS	Zharmonizowany system klasyfikacji (ang. <i>Harmonized System</i>)
ICT	Technologie informacyjno-komunikacyjne (ang. <i>information and communication technologies</i>)
IIT	Inne instrumenty terytorialne
ISCED-F 2013	Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Kształcenia (ang. <i>International Standard Classification of Education</i>)
IZ FEoP 2021-2027	Instytucja Zarządzająca programem Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027
JOSW	Jednostki Organizacyjne Samorządu Województwa
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
KAS	Krajowa Administracja Skarbowa
KE	Komisja Europejska
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
LLL	Uczenie się przez całe życie (ang. <i>Life long learning</i>)
LQ	Wskaźnik lokalizacji zatrudnienia (ang. <i>Location Quotient</i>)

MF	Ministerstwo Finansów
MOF	Miejski Obszar Funkcjonalny
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
OPP	Organizacja pożytku publicznego
OSI	Obszary strategicznej interwencji
OZE	Odnawialne źródła energii
p. proc.	Punkt procentowy
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PIB	Państwowy Instytut Badawczy
PIT	Podatek dochodowy od osób fizycznych (ang. <i>Personal Income Tax</i>)
PKB	Produkt krajowy brutto
PKD 2007	Polska Klasyfikacja Działalności
PKW	Państwowa Komisja Wyborcza
PKWiU	Polska Klasyfikacja Wyrobów i Usług
PO IR 2014-2020	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój na lata 2014-2020
PZON	Powiatowy Zespół Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności
REGON	Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RIS3 2027+	Plan Rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego 2021-2027+
RPOWP 2014-2020,	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na
RPOWP	lata 2014-2020
SRWP 2030,	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030
Strategia	
UE	Unia Europejska
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
UPRP	Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej
ZIT	Zintegrowane Instrumenty Terytorialne
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

1. Wprowadzenie

Obowiązek opracowania *Raportu o stanie województwa* (Raport) wynika z przepisów art. 34a ustawy o samorządzie województwa (Ustawa). Zgodnie z jej zapisami Zarząd Województwa, co roku - do dnia 31 maja, przedstawia Sejmikowi Województwa wskazany Raport, który obejmuje podsumowanie działalności Zarządu Województwa w roku poprzednim, a w szczególności opis stanu realizacji:

- polityk, programów i strategii,
- uchwał sejmiku województwa,
- budżetu obywatelskiego.

Raport w warstwie merytorycznej oraz statystycznej zawiera najważniejsze informacje dotyczące obszarów społeczno-gospodarczych, istotnych dla rozwoju i funkcjonowania województwa, zgodnych z celami Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.

W Raporcie przedstawiono opis sposobu oraz stopnia realizacji zadań wynikających z kompetencji Zarządu Województwa Podlaskiego w 2023 roku.

Podstawowym źródłem informacji w zakresie oceny realizacji polityk, programów i celów Strategii, zebranych w Raporcie, są dane Głównego Urzędu Statystycznego, informacje z komórek merytorycznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego odpowiedzialnych za realizację polityk, programów i uchwał sejmiku województwa oraz z innych instytucji publicznych, w tym jednostek organizacyjnych samorządu województwa, uczestniczących we wdrażaniu Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030. Dane Głównego Urzędu Statystycznego posłużyły do analizy wskaźników przyjętych jako mierniki realizacji celów strategicznych i celów operacyjnych SRWP 2030. Większość danych GUS, niezbędnych do przygotowania bieżącego raportu, dostępnych jest według stanu na koniec 2022 roku.

Informacje dotyczące realizacji zadań rozwojowych przez Zarząd Województwa Podlaskiego zostały przygotowane w oparciu o dane gromadzone przez poszczególne Departamenty/Biura UMWP i JOSW, zgodnie ze stanem na koniec 2023 roku.

Zgodnie z Systemem monitorowania SRWP 2030¹, monitoring Strategii jest integralną częścią *Raportu o stanie województwa*. Strategia monitorowana jest w cyklu rocznym, natomiast monitoring obszarów strategicznej interwencji (OSI) prowadzony jest w cyklu trzyletnim. Wyniki pierwszego monitoringu OSI

¹ Załącznik do Uchwały Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 roku.

zostały przedstawione w Raporcie przygotowanym w 2021 r. W przedmiotowym Raporcie również zawarto rozdział poświęcony obszarom strategicznej interwencji. Kolejne wyniki monitoringu OSI będą przedstawiane w raportach opracowywanych w latach 2027 oraz 2030.

Uzupełnieniem raportu z realizacji SRWP 2030 jest monitoring *Planu Rozwoju Przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego 2021-2027+ (RIS3 2027+)*.

Raport o stanie województwa za 2023 rok składa się z pięciu rozdziałów merytorycznych:

1. Realizacja celów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.
2. Obszary strategicznej interwencji.
3. Cele strategii a inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego.
4. Realizacja interwencji o charakterze rozwojowym oraz działania w zakresie niwelowania skutków kryzysu migracyjnego wywołanych sytuacją na granicy polsko-białoruskiej oraz wojną w Ukrainie.
5. Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Podlaskiego przyjętych w zakresie zadań związanych z rozwojem województwa podlaskiego w 2023 roku.

Syntetyczne wnioski wynikające z analizy trzech pierwszych ze wskazanych powyżej obszarów zostały zawarte w oddzielnym rozdziale.

Uzupełnieniem Raportu o stanie województwa są załączniki zawierające informacje o realizowanych przez Zarząd Województwa Podlaskiego programach operacyjnych i programach rozwoju, wykaz podjętych przez Sejmik Województwa Podlaskiego uchwał o charakterze rozwojowym, wyniki ocen, badań, analiz, ekspertyz, ewaluacji podsumowujących całościowo, dotychczasowe postępy w realizacji działań służących realizacji przyjętych celów rozwojowych SRWP 2030.

2. Realizacja celów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

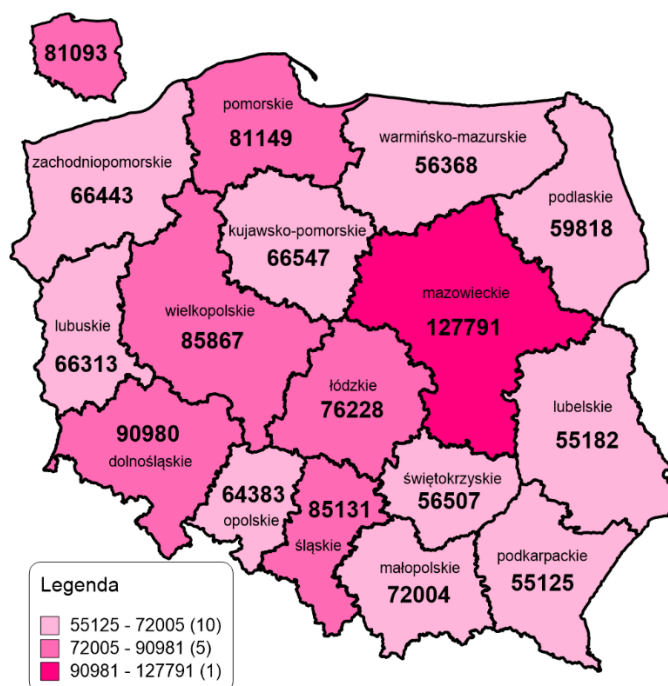
Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka

Zgodnie z jednym z filarów wizji Strategii – Podlaskie przedsiębiorcze, w 2030 roku województwo podlaskie, mieszkańcy, instytucje i organizacje tworzące region będą kojarzyć się z przedsiębiorczością rozumianą jako: umiejętność radzenia sobie z wyzwaniami, problemami i zagrożeniami w sposób innowacyjny. Przedsiębiorczość, w warunkach niezwykle dynamicznego i gwałtownie zmieniającego się otoczenia, będzie kluczową cechą podmiotów gospodarczych. Realizacja celu – dynamiczna gospodarka pozwoli utrzymać korzystną trajektorię rozwoju dzięki m.in.: przemysłom przyszłości, systemowi otwartych innowacji, lokalnej przedsiębiorczości, rewolucji energetycznej oraz wdrożeniu i rozpowszechnieniu idei e-podlaskie.

Poziom realizacji założeń przedmiotowego celu podlega monitorowaniu poprzez wskaźniki:

- PKB na 1 mieszkańca;
- Wartość produkcji sprzedanej wyrobów na 1 mieszkańca;
- Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Mapa 1. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2022 roku (w zł)*

* przedziały domknięte lewostronnie

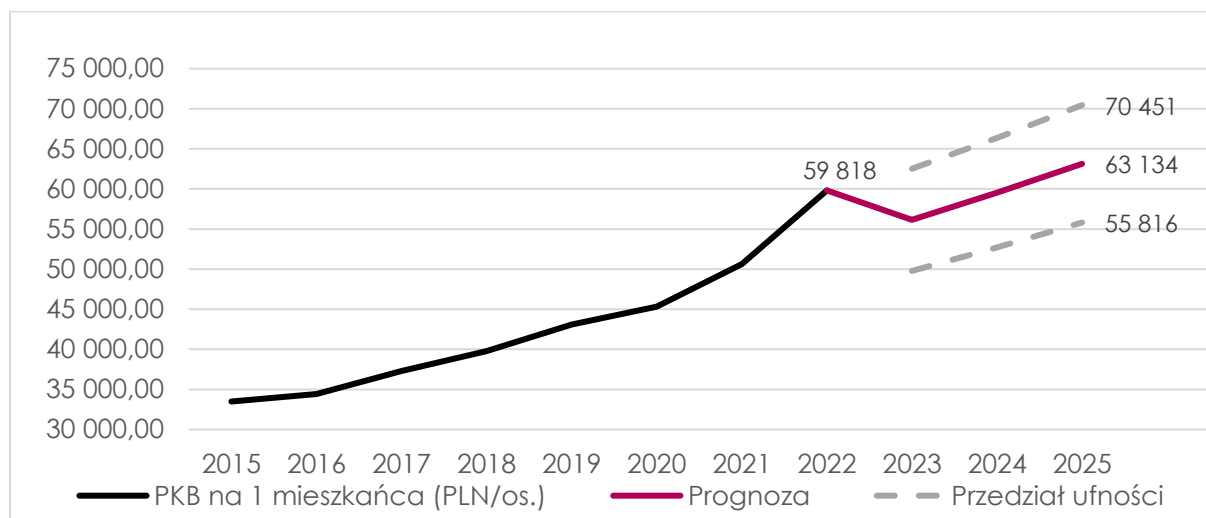
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

W roku 2022² obserwowano utrzymujące się wysokie tempo wzrostu PKB per capita w województwie podlaskim. W analizowanym roku było ono wyższe o 6,5 p. proc. w porównaniu do roku 2021. Wysokie tempo wzrostu PKB per capita w regionie było również wyższe od tempa wzrostu PKB w Polsce o 4,0 p. proc. W latach 2021-2022 mieliśmy do czynienia z wyraźnym przyśpieszeniem gospodarczym, spowodowanym wysoką konsumpcją i wzrostem inwestycji. Należy jednak spodziewać się spowolnienia dynamiki wzrostu w związku z agresją Rosji na Ukrainę. Duże spowolnienie obserwowane jest już w Polsce, gdzie tempo wzrostu PKB na 1 mieszkańca wzrosło w roku 2022 o 4,0 p. proc, wobec zanotowanego w roku 2021 wzrostu o 10 p. proc. W województwie podlaskim spadek dynamiki nie był tak znaczący. W porównaniu do roku 2021 tempo wzrostu zmalało o 0,1 p. proc.

Obserwowany wyraźny wzrost gospodarczy w 2022 roku powiązany był z poprawą wskaźników dotyczących produkcji przemysłowej, wynagrodzeń, sprzedaży i konsumpcji. Według wstępnych szacunków, w województwie podlaskim, PKB na 1 mieszkańca w 2022 roku wyniosło 59,8 tys. zł, co stanowi 73,8% wartości odnotowanej w kraju. Jednocześnie jest to niezmiennie najwyższa wartość spośród pięciu województw wschodniej Polski. W latach 2017-2022 PKB per capita w województwie podlaskim wzrósł o 60% (tj. o 22,5 tys. zł), tempo wzrostu było wyższe w porównaniu do średniej krajowej. Niemniej jednak województwo podlaskie wraz z województwami: opolskim, lubuskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim znajduje się w grupie regionów z niskim udziałem w tworzeniu krajowego PKB (mniej niż 3% każdy). Ich łączny udział w generowaniu PKB wynosi 11%.

² Dane dot. PKB za rok 2022 są danymi szacunkowymi. Rzeczywiste dane podawane są przez GUS z dwuletnim opóźnieniem. Oficjalne dane, dotyczące PKB, zawierające weryfikację danych szacunkowych dostępne będą w IV kwartale 2024 roku.

Wykres. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w cenach bieżących w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w zł)*

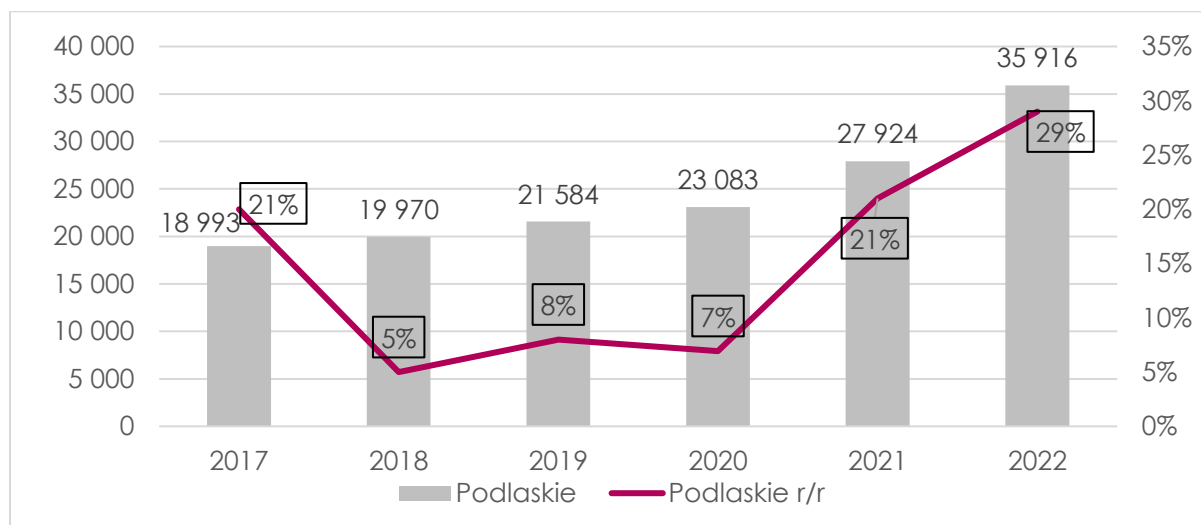
* szacunki wstępne dla roku 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Dotychczasowe zmiany wartości produktu krajowego brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca prognozują dalszy wzrost PKB, z projekcją załamania wartości w 2023 roku. Przy założeniu utrzymania obecnego trendu oraz założeniu niezmienności pozostałych warunków w 2025 roku wartość wskaźnika z 95% prawdopodobieństwem zawierać się będzie w przedziale od 55 816 zł do 70 451 zł. Należy jednak mieć na uwadze bardzo istotny czynnik, który wpływa na wartość PKB, czyli skutki wywołane zbrojną agresją Rosji przeciwko Ukrainie. Prognoza punktowa wyznaczona z wykorzystaniem trendu nieliniowego, na podstawie dostępnych danych statystycznych, zakłada osiągnięcie w 2025 roku wartości 63 134 zł, co wskazuje, że cel, jaki był założony w SRWP 2030 - 30% wzrost wskaźnika (w stosunku do roku bazowego 2017), najprawdopodobniej zostanie zrealizowany (przewidywany wzrost wyniesie 70,3%).³

³ Przeprowadzone, w odniesieniu do wskaźników monitorowania celów strategicznych SRWP 2030, prognozowanie oparto na analogicznych metodach wykorzystanych przy wyznaczaniu pośrednich wartości wskaźników w latach ubiegłych. W oparciu o dostępne dane historyczne, opracowano prognozy punktowe dla poszczególnych wskaźników, określające pośrednią wartość wskaźnika w 2025 roku, która zostanie osiągnięta przy założeniu utrzymania obecnego trendu. Przyjęto 5% poziom istotności, co oznacza, że wyznaczone przedziały ufności w 95% będą pokrywać nieznaną wartość wskaźnika. Uzyskane błędy predykcji nie przekraczają założonej wartości progowej, zatem prognozy można uznać za dopuszczalne.

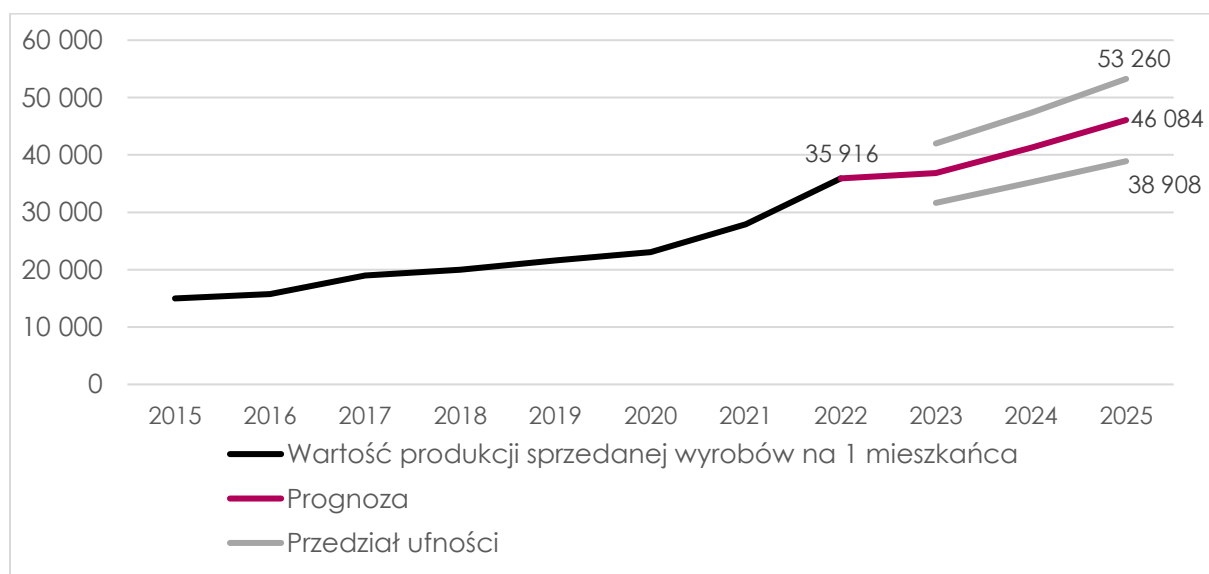
Wykres 1. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów na 1 mieszkańca w latach 2017-2022 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 09.02.2024 roku.

Wartość produkcji sprzedanej wyrobów na 1 mieszkańca od 2021 roku dynamicznie rośnie w regionie i całym kraju. W 2022 roku zanotowano wzrost wartości wskaźnika o 28,6% w porównaniu do roku poprzedniego. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w regionie w analizowanym roku wyniosła 41,1 mln zł, o 9 mln zł więcej niż w roku 2021. Mimo to, region sprzedaje jedynie 2,2% wartości produkcji sprzedanej dla Polski, wyprzedzając województwa warmińsko-mazurskie, opolskie i świętokrzyskie. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (19 970 zł) wartość produkcji sprzedanej wyrobów na 1 mieszkańca wzrosła o 15 946 zł (80%).

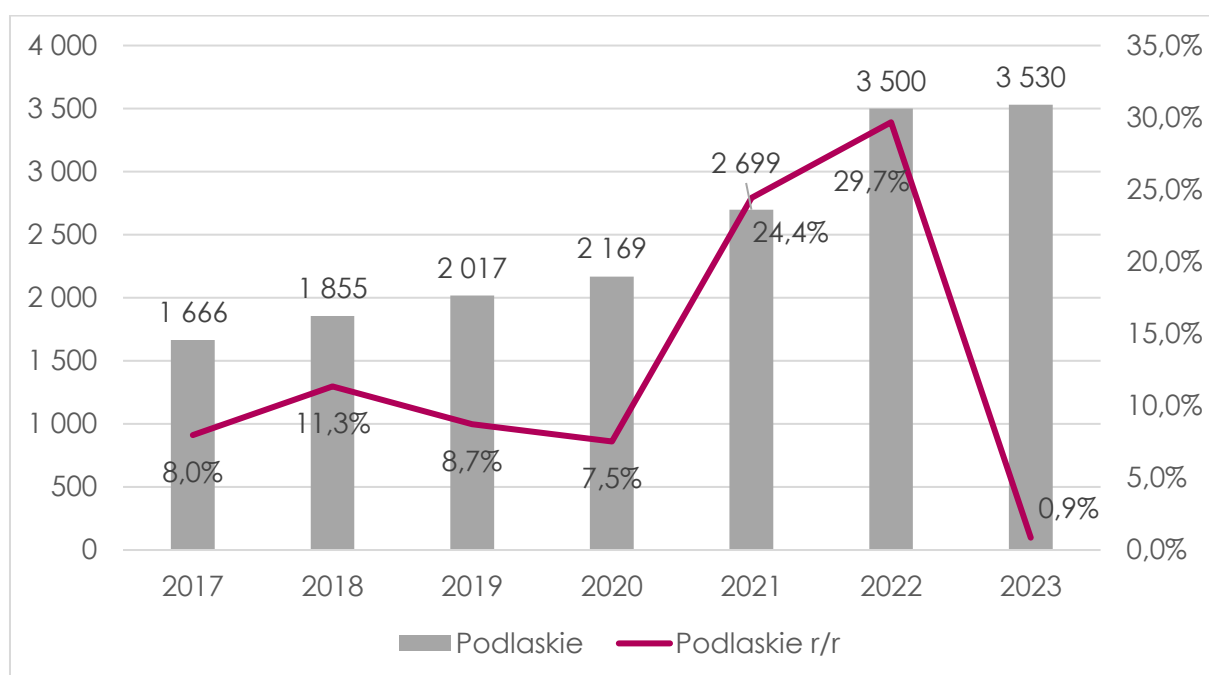
Wykres 2. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 09.01.2024 roku.

Prognoza wartości produkcji sprzedanej wyrobów w przeliczeniu na jednego mieszkańca zakłada systematyczny przyrost wartości wskaźnika. Przy założeniu utrzymania obecnego trendu oraz założeniu niezmienności pozostałych warunków, w 2025 roku wartość wskaźnika z 95% prawdopodobieństwem zawierać się będzie w przedziale od 38 908 zł do 53 260 zł. Utrzymanie dotychczasowego tempa zmian oraz osiągnięcie w 2025 roku wartości najbardziej prawdopodobnej, tj. 46 084 zł, wyznaczonej na podstawie trendu nieliniowego, pozwoli na realizację, założonego w SWRP 2030, 30% wzrostu wartości wskaźnika (prognozowany wzrost wyniesie 130%).

Wykres 3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2017-2023 (w EUR)*

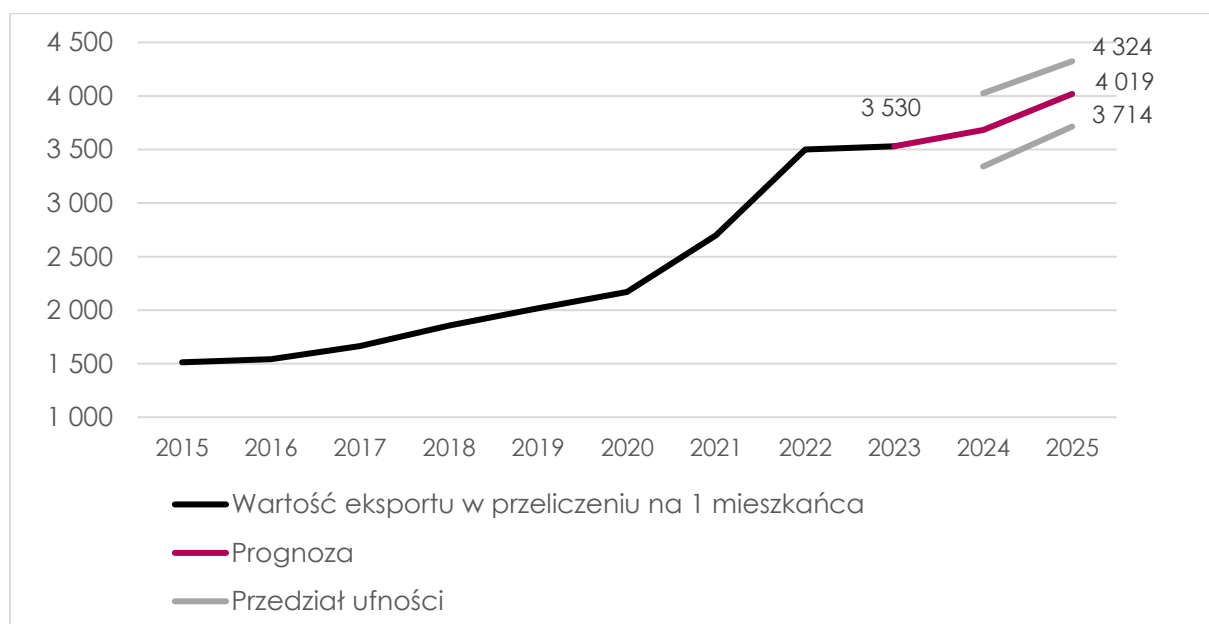
*Zgodnie z informacją z Izby Administracji Skarbowej dane za 2023 roku pochodzą ze zbioru otwartego, co oznacza, że do czasu akceptacji przez GUS zbioru za 2023 rok rejestrowane są korekty oraz dane nadsyłane przez podmioty, które nie dopełniły obowiązku sprawozdawczego w wymaganym terminie. Dane ostateczne za 2023 rok będą dostępne, po dokonaniu przez GUS analizy i akceptacji zbioru rocznego w sierpniu 2024 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Izby Administracji Skarbowej w Warszawie i GUS BDL. Dane według stanu na 15.02.2024 roku.

W latach 2020-2023 widoczny był wyraźny wzrost wartości eksportu towarów z województwa podlaskiego, jednak w ostatnim roku dynamika wzrostu wyhamowała niemal do zera. Najwyższą dynamikę obserwowano w latach 2020-2021 (16,9 p. proc.), podczas gdy w 2023 dynamika spadła o 28,8 p. proc. Sytuacja obserwowana jest zarówno w regionie jak i w całym kraju. Od 2020 roku obrót towarami z województwa podlaskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrósł o 63% (wzrost o 1 361 EUR na 1 mieszkańca).

Wartość eksportu towarów ogółem z województwa podlaskiego w 2023 roku wyniosła 4,0 mld EUR, podobnie jak w roku 2022. Eksport z województwa podlaskiego posiada niski udział w ogólnej wartości eksportu Polski (około 1%). Zgodnie z założeniami Strategii wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wykazuje tendencję wzrostową. W 2023 roku uzyskano poziom 3 530 EUR, przekraczając założoną wartość docelową do 2025 roku (2 408 EUR).

Wykres 4. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2015-2023 z prognozą do 2025 roku (w EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie KAS i GUS BDL. Dane według stanu na 15.02.2024 roku.

Zgodnie z prognozą wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca będzie rosła. W 2025 roku wartość eksportu per capita z 95% prawdopodobieństwem zawierać się będzie w przedziale od 3 714 EUR do 4 324 EUR, zakładając utrzymanie obecnego trendu. Prognoza punktowa, wyznaczona z wykorzystaniem trendu nieliniowego, wskazuje na wysokie prawdopodobieństwo uzyskania w 2025 roku wartości wskaźnika na poziomie 4 019 EUR/os. Pozwoli to na przekroczenie założonego w SRWP 2030, 30% wzrostu wartości eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Prognozowany wzrost wyniesie około 116%.

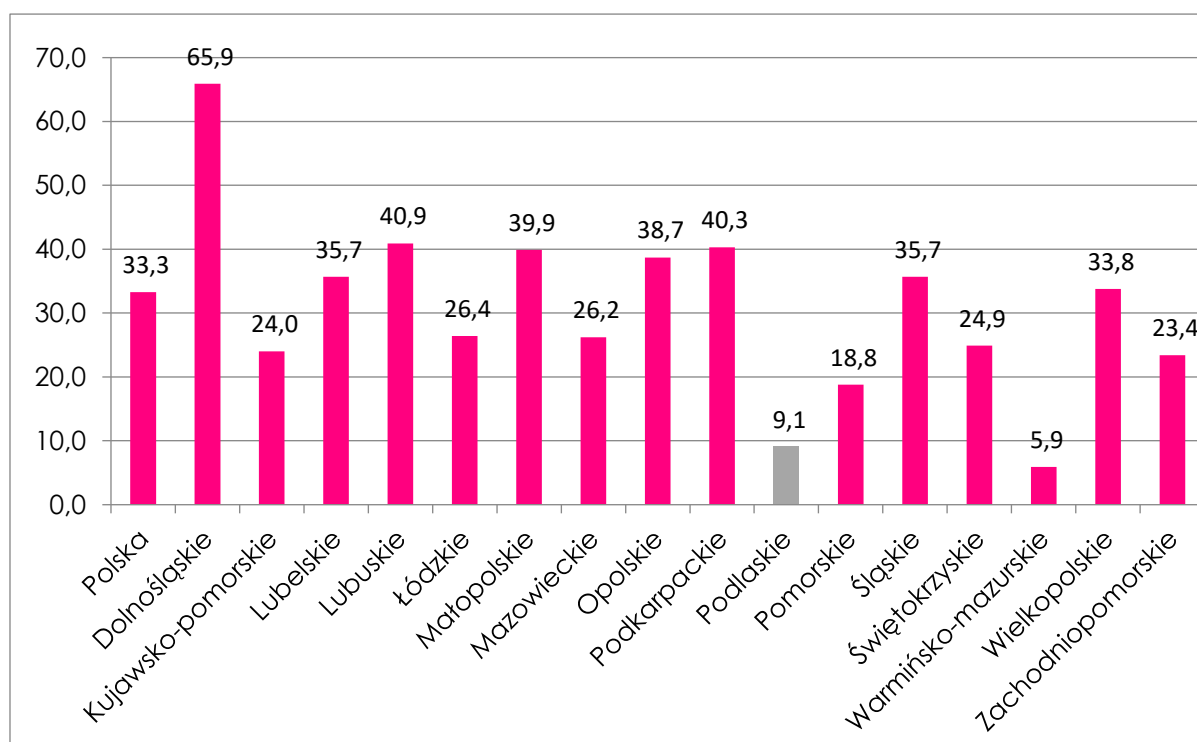
Cel operacyjny 1.1. Przemysły przyszłości

Głównym wyzwaniem województwa podlaskiego jest włączenie regionalnej gospodarki w przemysł 4.0 (w tym poprzez jego wykorzystanie do rozwoju rolniczej produkcji ekologicznej, zwłaszcza poprzez zapewnienie jej odpowiedniego przetworzenia i dotarcia z własnymi markami na rynki

docelowe) oraz wykorzystanie efektów zachodzącej transformacji światowego przemysłu, w tym transformacji cyfrowej. Oznacza to dźwignięcie podlaskiej gospodarki na tory postępu technologicznego, robotyzacji oraz informatyzacji powodującej zmianę modeli biznesowych i sposobów produkcji. Przemysły przyszłości w regionie, budowane są w oparciu o branże zakorzenione w regionalnej gospodarce, w szczególności wchodzące w skład inteligentnych specjalizacji.

Wsparcie eksportu, przyciąganie bezpośrednich inwestycji zagranicznych do regionu, jak i wsparcie wchodzenia podlaskich przedsiębiorstw na rynki zagraniczne powinno przełamywać problem, jakim jest ograniczony potencjał rynku regionalnego. Ekspansja na rynki zewnętrzne powinna być szansą na wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy wysokiej jakości.

Wykres 5. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w 2022 roku (w %)

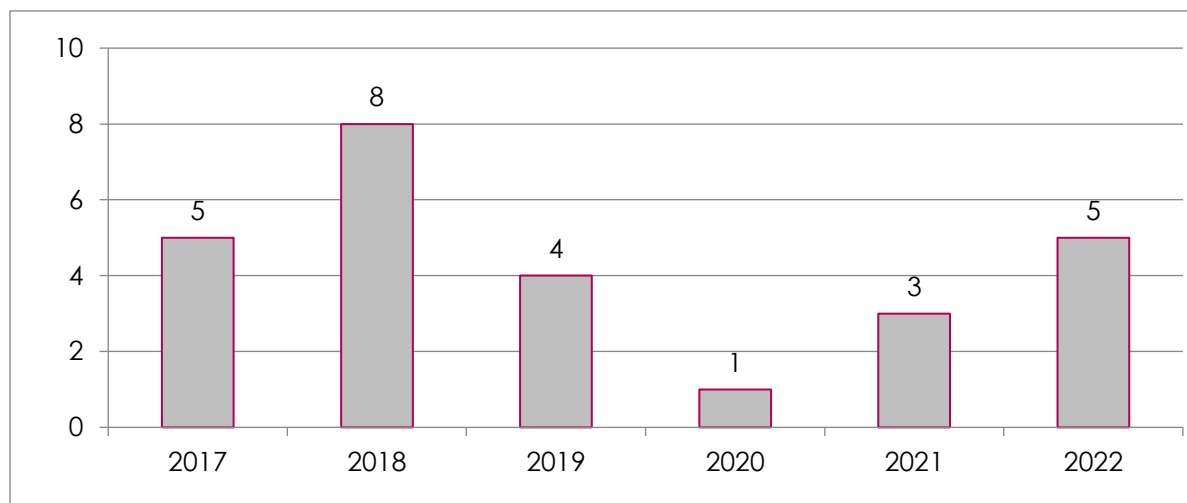
Na wykresie przedstawiono udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w przychodach netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do sekcji Przetwórstwo przemysłowe w 2022 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 02.02.2024 roku.

Województwo podlaskie charakteryzuje się bardzo niskim udziałem przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w przychodach netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do sekcji Przetwórstwo przemysłowe. Jest

to wynikiem m.in. niskich nakładów na działalność B+R. Region zajmuje niezmiennie przedostatnią pozycję w kraju z wartością 9,1%, uzyskaną w roku 2022, która oznacza spadek o 1,2 p. proc. w porównaniu z rokiem 2021. W 2022 roku udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki województwa podlaskiego był o 24,2 p. proc. niższy niż średnia w Polsce (33,3%). Wartość tego wskaźnika w latach 2017-2022 pozostawała na podobnym poziomie, oscylowała w granicach 9,1-10,3%, aczkolwiek w roku 2022 zanotowano najniższą wartość wskaźnika w badanym okresie. W porównaniu z rokiem bazowym 2017 (9,8%) udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki zanotował w 2022 roku spadek o 0,7 p. proc.

Wykres 6. Nowo zarejestrowane spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego w sektorze prywatnym w latach 2017-2022

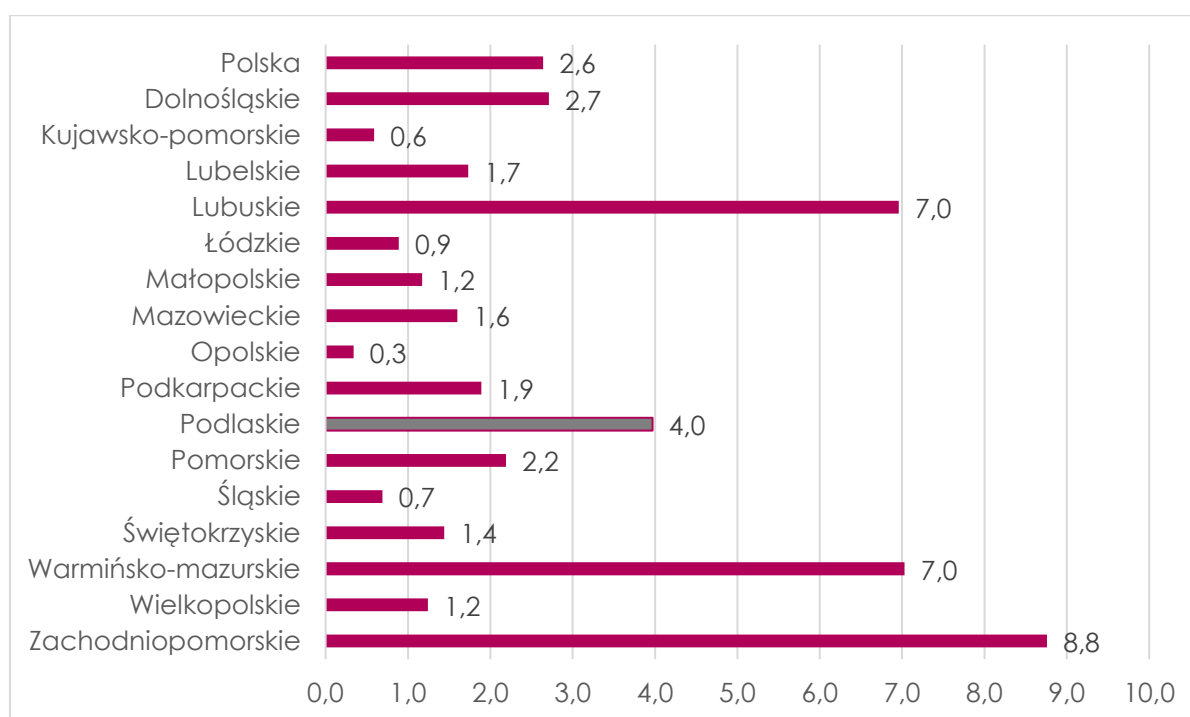
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Niska atrakcyjność inwestycyjna województwa podlaskiego przekłada się na niski udział kapitału zagranicznego w gospodarce regionu i przez to niską liczbę nowo rejestrowanych spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w województwie. Na przestrzeni ostatnich sześciu lat liczba nowo zarejestrowanych spółek podlegała nieznacznym wahaniom, jednak ich liczba wciąż pozostawała niska. Incydentalny skok zanotowano w 2018 roku (zarejestrowano 8 nowych spółek). W roku 2022 w regionie zarejestrowano pięć spółek z udziałem kapitału zagranicznego w sektorze prywatnym, co plasuje województwo na siódmym miejscu w kraju. W 2022 roku spółki tego rodzaju stanowiły w Podlaskiem jedynie 3,2% ich ogólnej liczby w kraju. W Polsce w 2022 roku zarejestrowano 154 spółki handlowe z kapitałem zagranicznym. Zaznaczyć należy, iż od 2015 roku wyraźny spadek liczby nowo zarejestrowanych spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w sektorze prywatnym wynika między innymi ze zmian w

sposobie zasilania rejestru REGON⁴. W latach 2010-2014 powstały w regionie 263 tego typu spółki, zaś w latach 2015-2022 – 41 spółki.

W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (8 spółek), liczba nowo zarejestrowanych spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w sektorze prywatnym w województwie podlaskim spadła w 2022 roku do 5 spółek.

Wykres 7. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w 2022 roku (w %) (w %)

Do obliczenia wskaźnika za 2021 r. i 2022 r. wykorzystano dane o powierzchni użytków rolnych ogółem według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r. na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. Dane według stanu na 15.04.2024 roku.

Analizując dane do 2022 roku, województwo podlaskie zajmowało 4. miejsce w kraju pod względem udziału certyfikowanych ekologicznych użytków rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych (4,0%), przewyższając niezmiennie wartość dla Polski (2,6%). Do 2017 roku wartość wskaźnika dla

⁴ W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 roku zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności dla podmiotów nowo wpisanych na podstawie danych przekazanych z KRS. Wymienione rozwiązanie jest przyczyną nagłego spadku, od 2015 roku, liczby nowych wpisów spółek handlowych prezentowanych według sektorów własności.

województwa podlaskiego przekraczała 4%. W latach 2018-2020 obserwowano spadek wartości wskaźnika, który oscylował w granicach 3,7-4,0%.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik powinien wykazać tendencję wzrostową w porównaniu z rokiem bazowym 2018 (3,9%). W roku 2020 wartość wskaźnika nieznacznie wzrosła (o 0,1 p. proc.) w porównaniu z wartością zaobserwowaną w roku bazowym – 3,9%.

Tabela 1. Udział patentów przyznanych przedsiębiorstwom i osobom fizycznym Tabela 2. Udział patentów przyznanych przedsiębiorstwom i osobom fizycznym z województwa podlaskiego przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej w liczbie ich zgłoszeń ogółem w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	2018		2019		2020		2021		2022	
	Zgłoszenia	Patenty udzielone	Zgłoszenia	Patenty udzielone	Zgłoszenia	Patenty udzielone	Zgłoszenia	Patenty udzielone	Zgłoszenia	Patenty udzielone
Podmioty gospodarcze	85	26	60	41	65	18	54	34	46	39
Osoby fizyczne	22	2	7	8	15	3	12	3	14	8
Udział patentów udzielonych w liczbie zgłoszeń ogółem (w %)	26%		73%		26%		56%		78%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku (dane dostępne od 2018 roku).

Od roku 2021 obserwujemy trend wzrostowy w zakresie wartości wskaźnika dotyczącego udziału patentów przyznanych podmiotom gospodarczym i osobom fizycznym w województwie podlaskim przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej (UPRP) w liczbie ich zgłoszeń ogółem. W 2022 roku analizowany wskaźnik był wyższy o 22 p. proc w porównaniu z rokiem 2021. Urząd Patentowy przyznał wówczas o 27% więcej patentów podmiotom gospodarczym i osobom fizycznym w porównaniu do roku 2021. Należy zauważyć, iż od 2018 roku obserwujemy jednak spadek liczby złożonych do UPRP zgłoszeń patentowych (z wyjątkiem 2020 r., kiedy odnotowano wzrost liczby analizowanych zgłoszeń w skali roku). W roku 2022 do Urzędu Patentowego wpłynęło 60 zgłoszeń od podmiotów gospodarczych i osób fizycznych, natomiast w roku 2018 takich zgłoszeń zarejestrowano 107. Udział

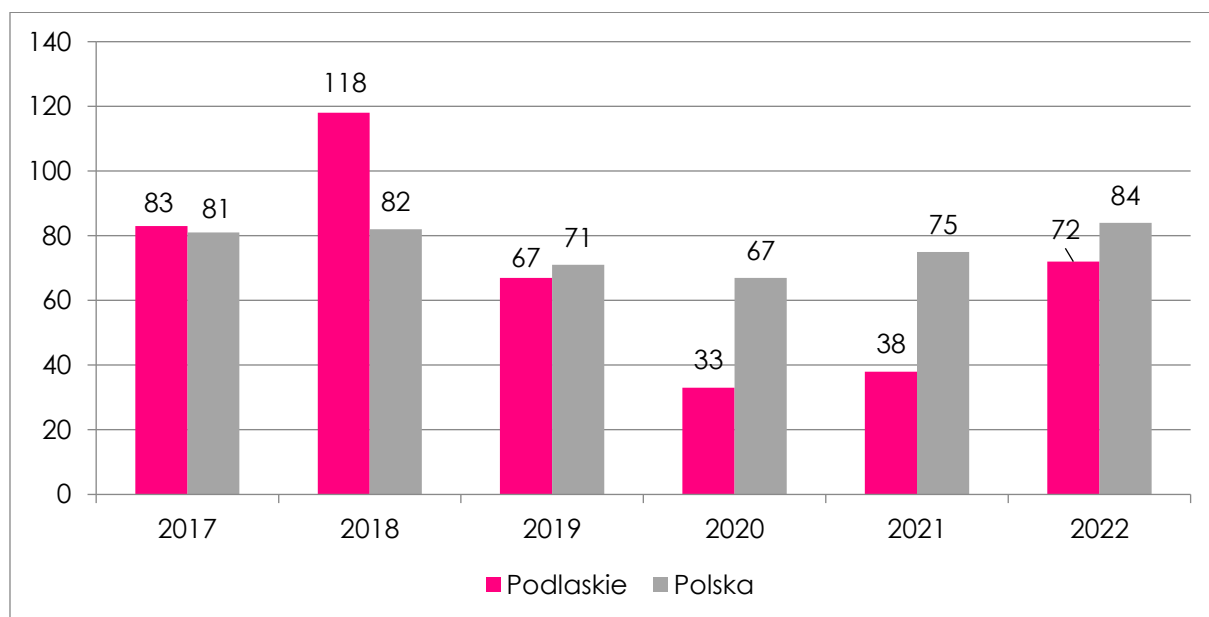
patentów przyznanych przez UPRP w ogólnej liczbie złożonych patentów rośnie, jednakże liczba samych zgłoszeń patentowych przez podmioty gospodarcze i osoby fizyczne z roku na rok maleje (z wyjątkiem 2020 r., kiedy odnotowano wzrost liczby analizowanych zgłoszeń w skali roku).

W 2022 roku procedurę udzielania patentów pozytywnie przeszło 78% wniosków (w roku 2021 – 56%), co daje regionowi szóstą pozycję w kraju, w zakresie kryterium skuteczności (w roku 2021 miejsce 13). Liczba patentów przyznanych podmiotom gospodarczym i osobom fizycznym w województwie podlaskim w 2022 roku stanowiła niewielki odsetek wszystkich patentów udzielonych przez Urząd Patentowy w kraju (4,6%). W Polsce w 2022 roku udzielono łącznie 1 021 patentów, natomiast w województwie podlaskim 47 patentów.

W SRWP 2030 założono wzrost wartości wskaźnika. Zmiana zaobserwowana w 2022 roku jest zgodna z założonym kierunkiem zmian. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (26%) udział patentów przyznanych przedsiębiorstwom i osobom fizycznym przez UPRP w liczbie zgłoszeń osiągnął poziom 78%.

Należy zaznaczyć, iż na wartość wskaźnika wpływa również czas trwania procedury przyznawania praw ochronnych. Dla przykładu, wniosek złożony w 2022 roku może uzyskać decyzję pozytywną w roku kolejnym. Stąd w danym roku liczba udzielonych patentów może być większa, aniżeli liczba złożonych w danym roku wniosków patentowych.

Wykres 8. Udział przyznanych w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej praw ochronnych wzorów użytkowych w liczbie zgłoszeń ogółem w latach 2017-2022 (w %)

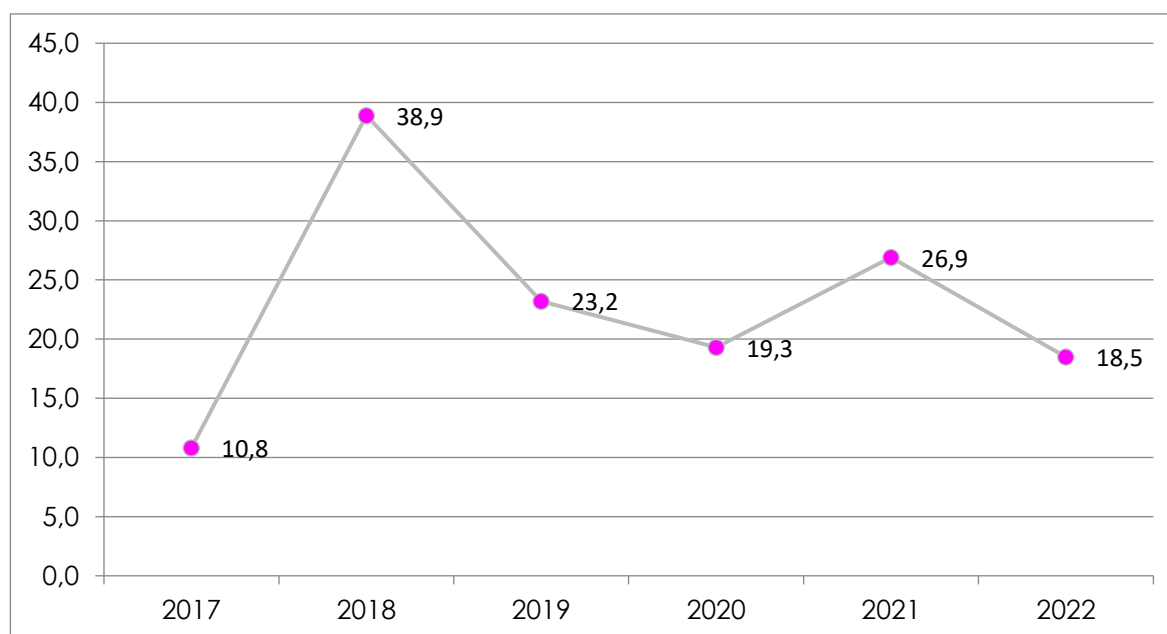
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

W 2022 roku obserwujemy wyraźny wzrost udzielonych praw ochronnych wzorów użytkowych przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej (UPRP) w liczbie zgłoszeń ogółem, który wyniósł 72%, wobec spadków notowanych w latach 2020-2021. Mimo wysokiego odsetka przyznanych przez UPRP praw ochronnych wzorów użytkowych, liczba zgłoszonych wniosków spadła w porównaniu z rokiem 2021 o 38%. W 2022 roku udzielono 13 praw ochronnych, co stanowi 2,5% wartości dla Polski (w Polsce przyznano 511). Województwo podlaskie zajmuje dwunastą pozycję w kraju pod względem przyznanych w UPRP praw ochronnych wzorów użytkowych.

W latach 2017-2022 w województwie podlaskim zgłoszono 134 wnioski o ochronę wzorów użytkowych, z czego odrzucono 34% wniosków (45 wzorów użytkowych).

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik powinien charakteryzować się tendencją wzrostową w porównaniu do roku bazowego 2018 (118%). Niestety, obserwowany trend w zakresie wartości wskaźnika wykazuje tendencje spadkową pomimo incydentalnych wzrostów wartości w poprzednich latach. W 2022 roku, w porównaniu do roku bazowego, zanotowano spadek do poziomu 72%.

Wykres 9. Udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej formy współpracy w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie w latach 2017-2022 (w %)

Dane dotyczą przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 10 do 49 osób.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Koncepcja klastrów wpisuje się w nowoczesny model innowacji i polityki innowacyjnej, akcentując znaczenie interakcji i współpracy między różnymi

rodzajami podmiotów tworzącymi regionalne systemy innowacji. Województwo podlaskie charakteryzuje się dużym odsetkiem przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie na tle kraju, przekraczając o 8,1 p. proc. wartość dla Polski (10,4%) i zajmując pierwsze miejsce. Najwyższy udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej w województwie podlaskim odnotowano w 2018 roku, kiedy to wyniósł on 38,9%. W kolejnych latach notowano spadki wartości wskaźnika (z wyjątkiem 2021 roku, kiedy odnotowano wzrost w stosunku do roku poprzedniego), aż do wartości 18,5% w roku 2022. Pomimo obserwowanego trendu spadkowego, w odniesieniu do roku bazowego 2017 (10,8%), wartość wskaźnika obserwowana w 2022 roku jest wyższa od wartości bazowej o 7,7 p. proc., zgodnie z założeniami SRWP 2030.

Cel operacyjny 1.2. Podlaski system otwartych innowacji

Celem systemu otwartych innowacji jest zapewnienie wyjątkowej innowacyjności szczególnie w obrębie inteligentnych specjalizacji, zarówno sektora usług jak i przemysłu; transformacja potrójnej helisy (biznes – nauka – administracja) w helisę poczwórną, obejmującą dodatkowo interesariuszy reprezentujących szeroki wachlarz użytkowników innowacji, czyli głównie mieszkańców regionu. W otwartym podejściu do innowacji istotne jest wspieranie transferu wyników prac badawczo-rozwojowych do przedsiębiorstw i korzystania przez nie z zewnętrznych źródeł innowacji, czy zwiększanie potencjału instytucji otoczenia biznesu, których usługi skierowane do przedsiębiorstw powinny być kluczowym czynnikiem budowania innowacyjności całego województwa.

Tabela 3. Udział patentów przyznanych jednostkom naukowym Polskiej Akademii Nauk, instytutom badawczym, szkołom wyższym, w stosunku do liczby zgłoszeń ogółem w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Zgłoszenia w UPRP	30	10	15	5	11
Patenty udzielone w UPRP	16	16	16	29	13
Udział patentów w liczbie zgłoszeń ogółem (w %)	53%	160%	107%	580%	118%
Polska (w %)	87%	93%	77%	127%	71%
Pozycja w kraju	15	2	3	1	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku (dane dostępne od 2018 roku).

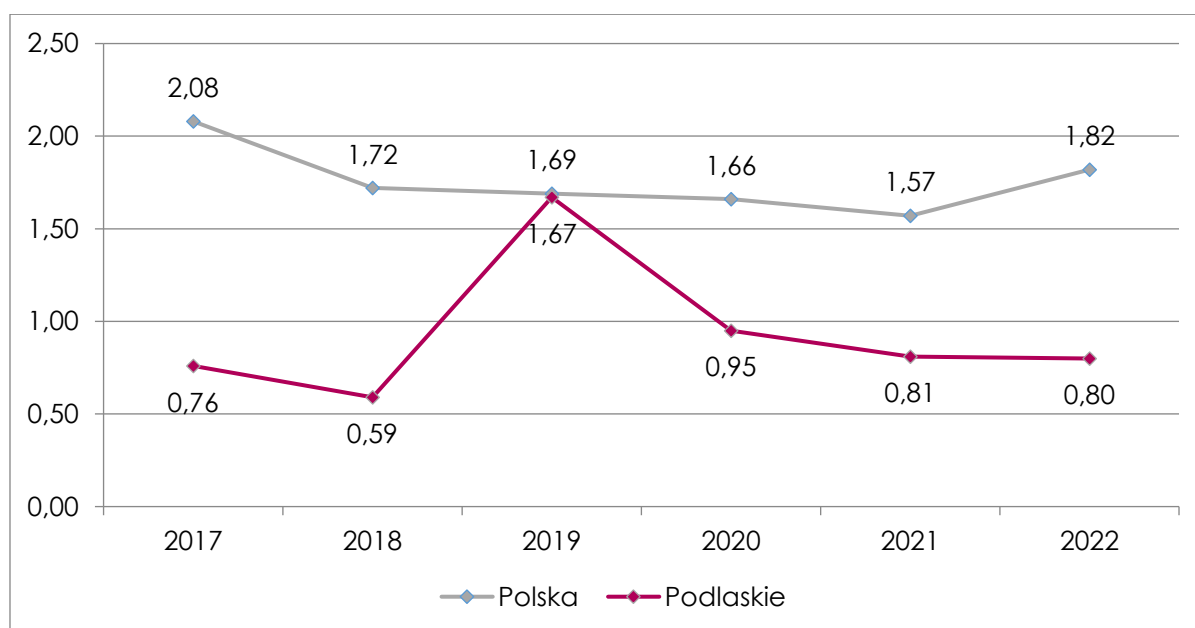
Jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk, instytuty badawcze, szkoły wyższe województwa podlaskiego charakteryzuje niska aktywność patentowa. W 2022 roku Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej udzielił w regionie 13 patentów wymienionym jednostkom, co wpływa na spadek liczby uzyskanych patentów o 55% w porównaniu z rokiem 2021 i osiągnięcie poziomu 1,1% całkowitej liczby patentów udzielonych jednostkom naukowym Polskiej Akademii Nauk, instytutom badawczym, szkołom wyższym w całym kraju (1 203 patentów).

Niemniej jednak udział patentów przyznanych, w stosunku do liczby zgłoszeń, był w 2022 wyższy niż średnia wartość dla Polski. W 2022 roku odsetek udzielonych patentów w województwie podlaskim wyniósł 118% (4. pozycja w kraju), natomiast w roku 2021 – 580%.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 udział patentów przyznanych jednostkom naukowym Polskiej Akademii Nauk, instytutom badawczym, szkołom wyższym, w stosunku do liczby zgłoszeń, wzrósł o 64,9 p. proc. w porównaniu do wartości bazowej z 2018 (53%).

Należy zaznaczyć, iż na wartość wskaźnika powyżej 100% wpływa tryb i czas trwania procedury przyznawania patentów. Dla przykładu, wniosek złożony w 2022 roku może uzyskać decyzję pozytywną w roku kolejnym. Stąd w danym roku liczba udzielonych patentów może być większa, aniżeli liczba złożonych w danym roku wniosków w procedurze urzędowej.

Wykres 10. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB* w latach 2017-2022 (w %)

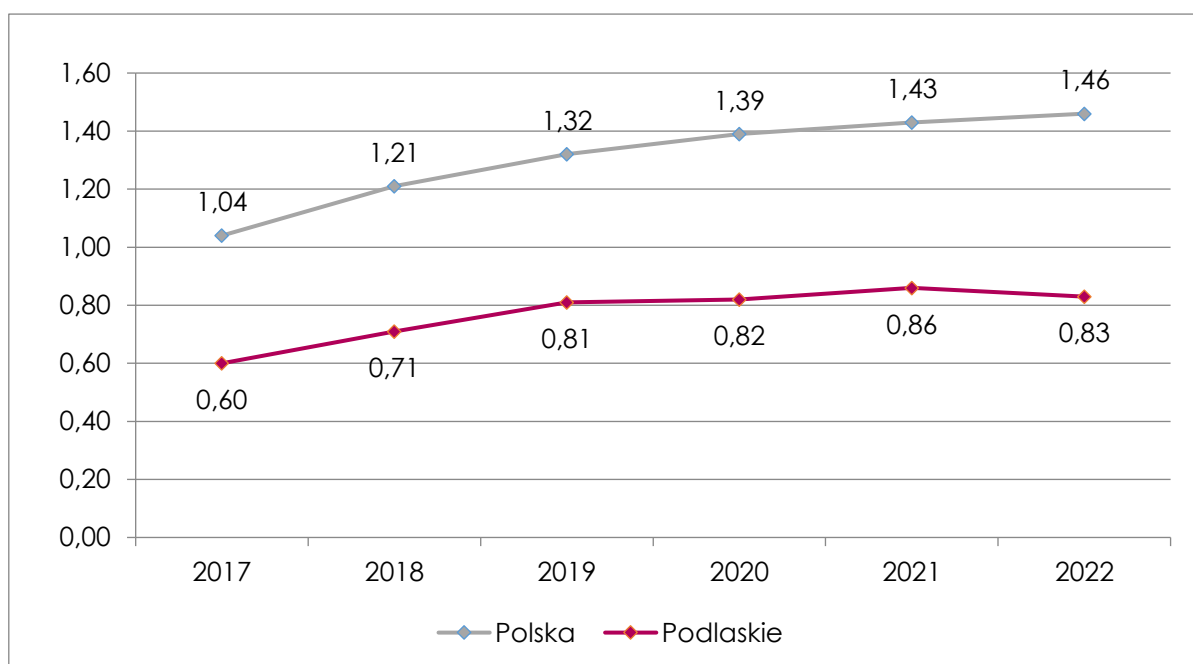
* szacunki wstępne dla roku 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Region nieustannie zмага się z niskim poziomem nakładów na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB. W 2019 roku obserwowano wyraźny wzrost nakładów, równy średniemu poziomowi nakładów na działalność badawczo-rozwojową w Polsce. Był to największy wzrost od co najmniej 2010 roku. W kolejnych latach notowano spadek nakładów. W latach 2019-2022 nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach, w województwie podlaskim, w relacji do PKB spadły o 0,87 p. proc. W roku 2022 nakłady na działalność innowacyjną pozostają na podobnym poziomie, jak w roku 2021. Dysproporcje między województwami w tym zakresie nie są duże, niemniej jednak województwo podlaskie znajduje się na 13. pozycji w kraju.

W SRWP 2030 założono wzrost wartości wskaźnika w porównaniu z rokiem bazowym 2017 (0,76%). W roku 2022 notowano wzrost wartości wskaźnika w porównaniu do roku bazowego o 0,04 p. proc.

Wykres 11. Nakłady wewnętrzne⁵ na działalność B+R w relacji do PKB* w latach 2017-2022 (w %)

* Szacunki wstępne dla roku 2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

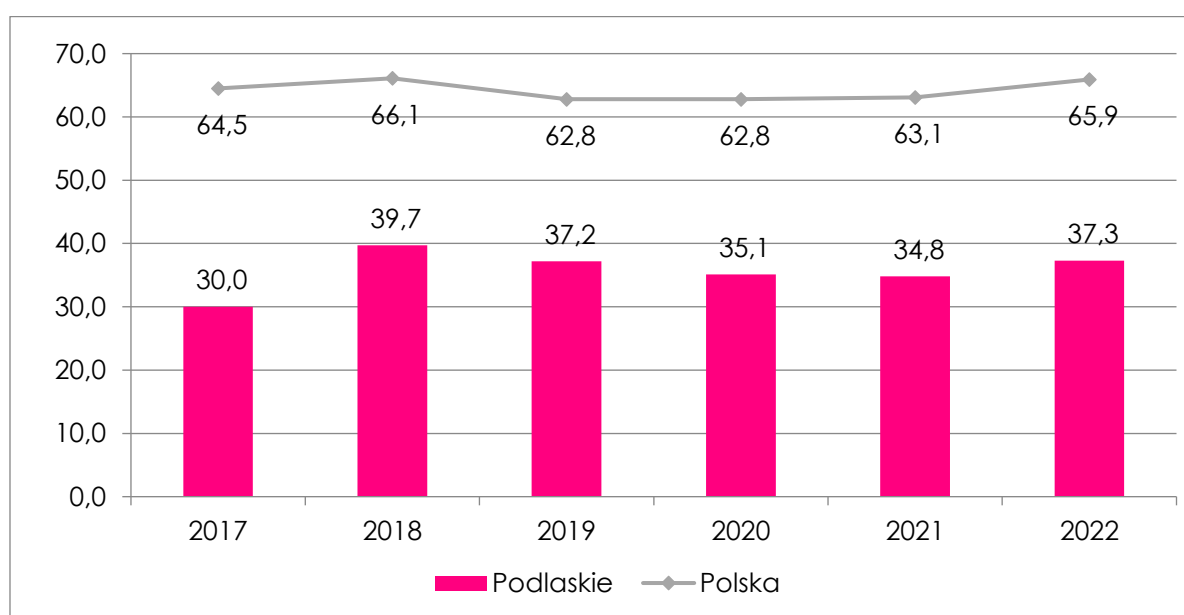
Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w relacji do PKB, pomimo że są niskie, wykazują trend wzrostowy. W 2022 zanotowano nieznaczny spadek wartości wskaźnika, o 0,03 p. proc., w porównaniu do roku 2021. W latach

⁵ Nakłady wewnętrzne na B+R wg sekcji PKD 2007, to nakłady poniesione w roku sprawozdawczym na prace B+R wykonane w jednostce sprawozdawczej, niezależnie od źródła pochodzenia środków. Obejmują zarówno nakłady bieżące, jak i nakłady inwestycyjne na środki trwałe związane z działalnością B+R, lecz nie obejmują amortyzacji środków trwałych. Dane o nakładach wg sektorów wykonawczych i sekcji PKD 2007.

2017-2022 poziom wskaźnika wzrósł o 0,23 p. proc. Dysproporcje między wartościami dla województw nie są duże, niemniej jednak województwo podlaskie znajduje się na 12. pozycji pod względem wartości wskaźnika. Różnica pomiędzy poziomem nakładów na B+R w relacji do PKB w Polsce a województwem podlaskim pozostaje na podobnym poziomie ok. 0,6 p. proc.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030, nakłady wewnętrzne na B+R w relacji do PKB wykazują zakładaną tendencję wzrostową. W porównaniu z rokiem bazowym 2016 (0,44%), wskaźnik wzrósł o 0,39 p. proc. w 2022 roku.

Wykres 12. Udział nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w nakładach na działalność B+R ogółem w latach 2017-2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Poziom partycypacji podmiotów gospodarczych województwa podlaskiego w nakładach wewnętrznych na badania i rozwój jest niski. W latach 2017-2022 podlegał lekkim wahaniom, utrzymując jednak podobny poziom. Od roku 2017 udział nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R wzrósł o 7,3 p. proc. Największe tempo wzrostu zaobserwowano w 2018 roku, kiedy to poziom nakładów wzrósł o 9,7 p. proc. w porównaniu z rokiem bazowym (2017). W kolejnych latach notowano systematyczny spadek udziału nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R ogółem. Tendencja odwróciła się w roku 2022, gdzie wartość wskaźnika wzrosła o 2,5 p. proc., w stosunku do roku poprzedniego. Województwo podlaskie, w analizowanym roku, zajmowało

14. pozycję wśród województw pod względem wartości wskaźnika⁶. Wartość wskaźnika była o 28,6 p. proc. niższa niż średni udział tych nakładów dla Polski.

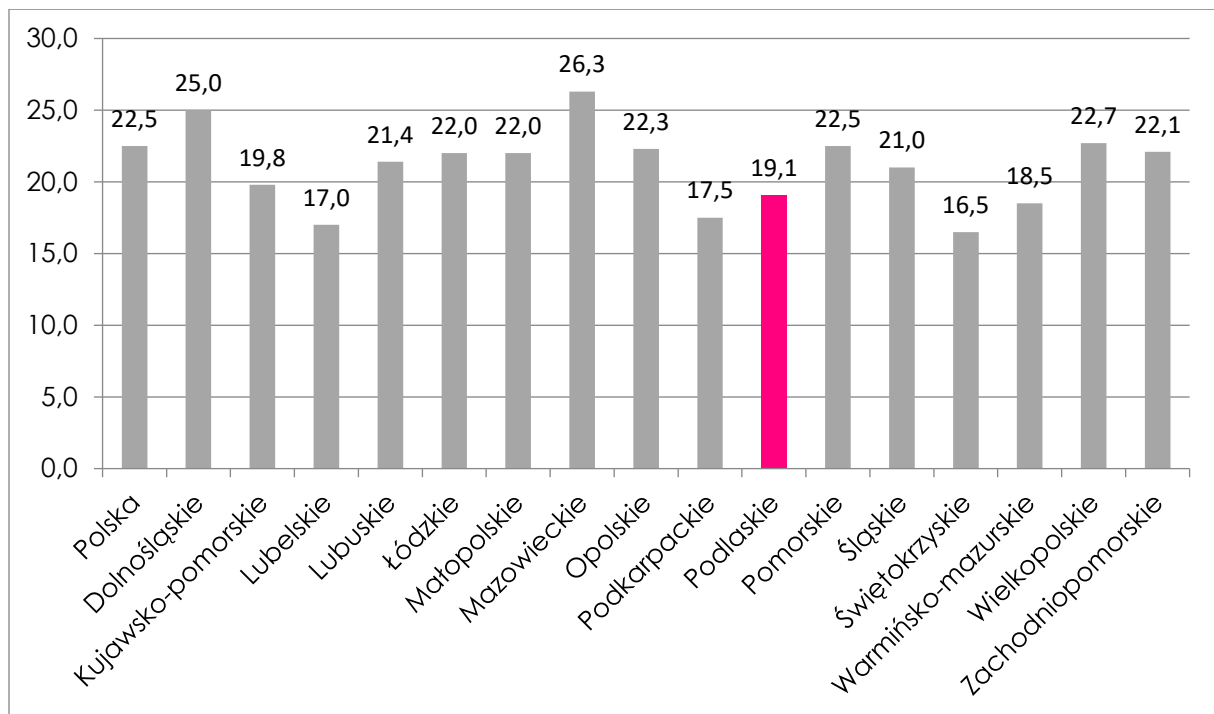
Zgodnie z przyjętymi założeniami, wartość wskaźnika wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2017 (30%) udział nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R wzrósł w 2022 roku o 7,3 p. proc. (do 37,3%).

Cel operacyjny 1.3. Lokalna przedsiębiorczość

Kluczowym zagadnieniem dla województwa podlaskiego, w ramach lokalnej przedsiębiorczości, jest tworzenie dogodnych warunków dla rozwoju przedsiębiorstw, które swoją pozycję budują w oparciu o lokalne zasoby i potencjały. Województwo podlaskie wykorzystuje i wspiera rozwój postaw przedsiębiorczych jego mieszkańców, ale również osób przyjeżdżających do regionu. Działania pro-przedsiębiorcze obejmują pobudzanie pozarolniczej działalności na obszarach wiejskich oraz poszukiwanie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności zamieszkującej na obszarach atrakcyjnych przyrodniczo i objętych ochroną. To szansa na rozwój rolnictwa ekologicznego oraz lokalnego przetwórstwa produktów rolnych, a także wybranych form turystyki. Rozwój przedsiębiorczości to przede wszystkim nowe miejsca pracy i zapobieganie bezrobociu. To szansa dla grup w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osób długotrwale bezrobotnych, czy kobiet powracających na rynek pracy po dłuższej przerwie związanej z urodzeniem dziecka. Wspieranie podejmowania własnej działalności gospodarczej ma na celu podniesienie ogólnego poziomu przedsiębiorczości, co w konsekwencji będzie miało przełożenie na wzrost zarobków w regionie i lepszą jakość życia mieszkańców.

⁶ 14. pozycja w kraju przy braku danych w zakresie wartości wskaźnika dla dwóch województw.

Wykres 13. Współczynnik przyjęć do pracy w 2022 roku (w %)

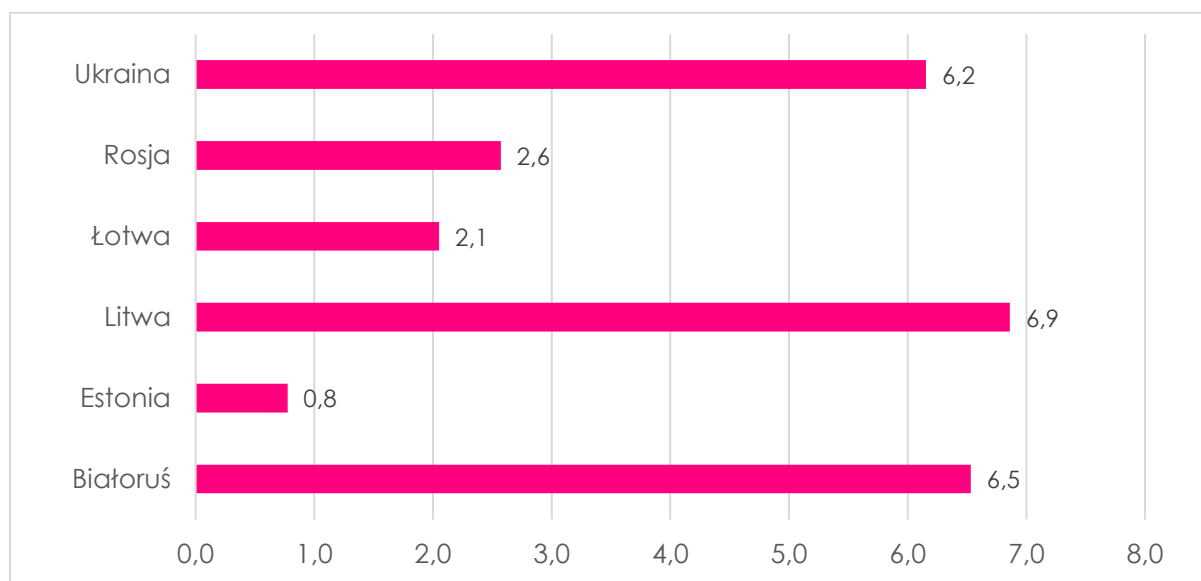

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych systemu STRATEG. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Poprzez współczynnik przyjęć do pracy należy rozumieć stosunek liczby przyjęć pomniejszony o osoby powracające do pracy z urlopów wychowawczych w roku badanym do liczby pełnozatrudnionych według stanu w dniu 31 XII z roku poprzedzającego rok badany. W 2022 roku wartość wskaźnika spadła o 0,5 p. proc., w porównaniu z rokiem 2021. Współczynnik przyjęć do pracy w latach 2018-2022 oscylował w granicach 17-22%. Obserwowana sytuacja świadczy o niskim potencjale podlaskiej gospodarki do tworzenia nowych i trwałych miejsc pracy. W 2022 roku pod względem liczby przyjęć do pracy region osiągnął 12. miejsce w kraju. Wartość wskaźnika w regionie w 2022 roku była niższa od średniej dla Polski o 3,4 p. proc.

W założeniach SRWP 2030 przyjęto tendencję wzrostową wartości wskaźnika. Bazując na roku 2018 (21,7%) nastąpił spadek przyjęć do pracy o 2,6 p. proc. w 2022 roku do poziomu 19,1%.

Wykres 14. Udział eksportu do Białorusi, Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii w eksporcie ogółem województwa podlaskiego w 2023 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Warszawie. Dane według stanu na 15.02.2024 roku.

W roku 2023 spadła wartość eksportu do Białorusi, Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii o 3,1 mld zł (spadek o 75,5%). To największy dotychczas obserwowany spadek i najniższa wartość eksportu do tych krajów, która osiągnęła poziom 1,0 mld zł w 2023 roku. Dla porównania w roku 2022 mieliśmy do czynienia z największym, aż 61% wzrostem eksportu województwa podlaskiego do krajów wschodnich, który wyniósł 4,1 mld zł. Mimo znacznego spadku wartości eksportu w 2023 sam udział eksportu do Białorusi, Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii w eksporcie ogółem województwa podlaskiego wzrósł o 3,1 p. proc. A wynika to z równie znacznego spadku wartości eksportu ogółem z województwa podlaskiego, który wyniósł w 2023 roku 4 mld zł, o 78,5% mniej niż w roku 2022 (18,7 mld zł). Wartość eksportu do poszczególnych krajów w eksporcie ogółem województwa pozostaje na podobnym poziomie, jak przed rokiem, jednakże jego wartość nominalna jest znacząco niższa w 2023 roku.

W analizowanej grupie krajów, największy partnerem handlowym, pod względem udziału w eksporcie ogółem województwa podlaskiego w 2023 roku jest Litwa (6,9 %, tj. 276 mln zł). Najniższy udział w eksporcie ma Estonia (0,8%, tj. 31 mln zł).

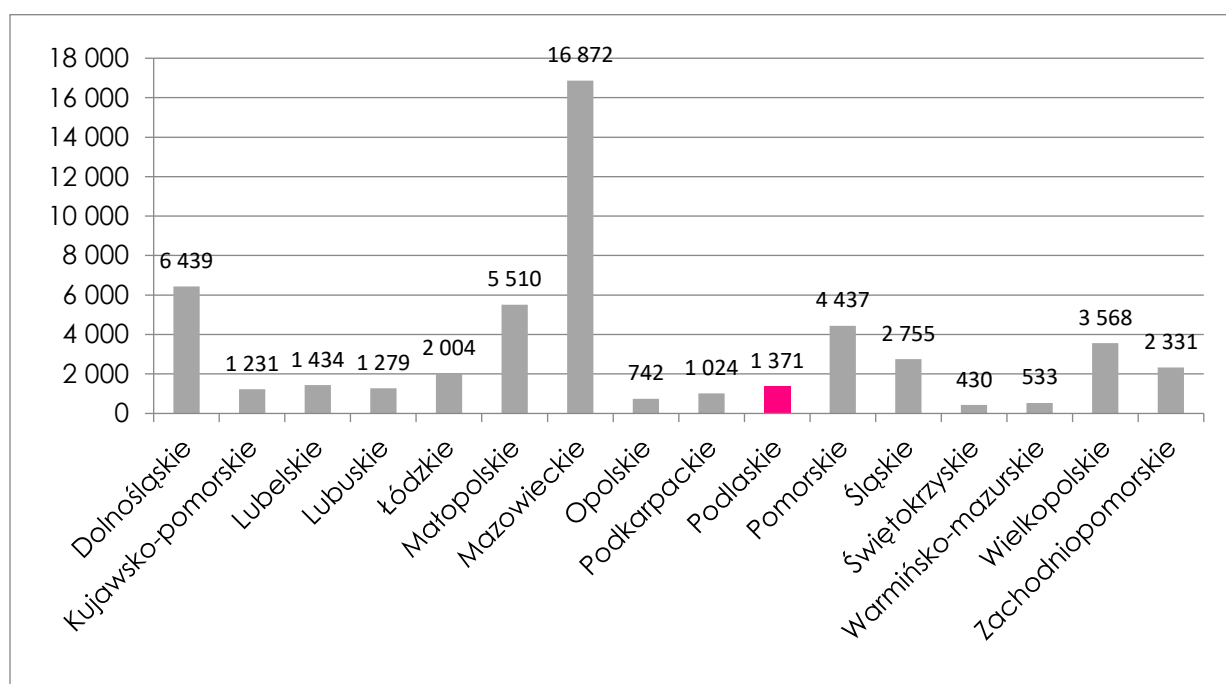
Największy spadek udziału eksportu z województwa podlaskiego w 2023 roku zanotowano do Estonii (82,7%), następnie Litwy (73,3%), Łotwy (78,2%), Rosji (77,7%), Ukrainy (76,6%) i najniższy spadek do Białorusi na poziomie 61,0%.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 udział eksportu do Białorusi, Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii w eksporcie ogółem województwa podlaskiego wykazuje

tendencję wzrostową w porównaniu z rokiem bazowym 2018 (19,3%). W 2023 roku udział wzrósł o 5,6 p. proc. do poziomu 24,9%.

W przypadku Rosji i Białorusi obserwowana sytuacja odzwierciedla prawdopodobnie nałożone przez Unię Europejską i Polskę sankcje na te kraje, w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie. Sankcje dotyczą m.in. zakazu importu i eksportu wybranych dóbr i towarów, co wpłynęło na spadek wartości eksportu do tych krajów w roku 2023.

Wykres 15. Cudzoziemcy prowadzący działalność gospodarczą w 2023 roku (osoby)

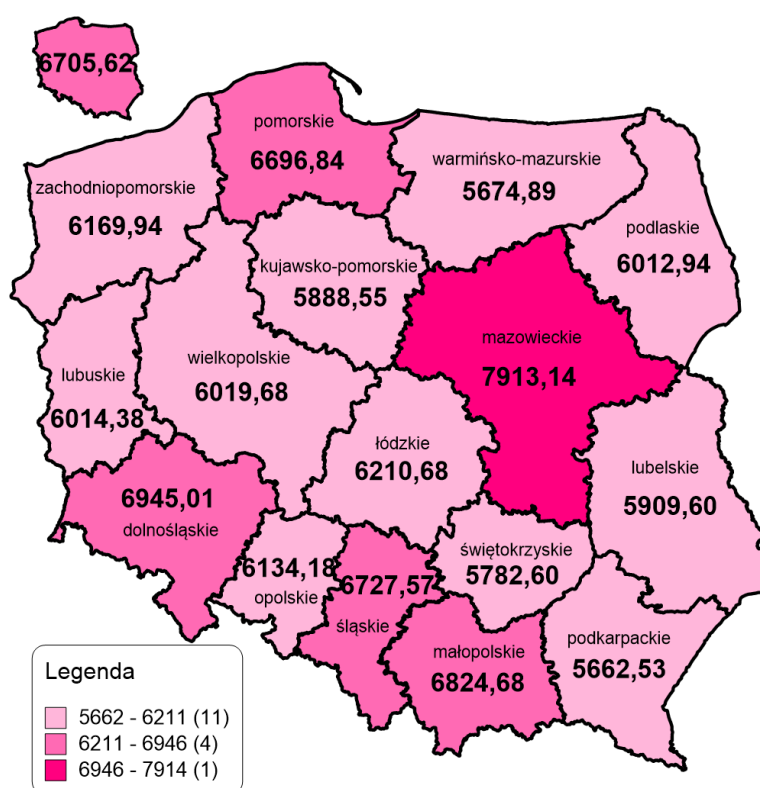

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych portalu statystycznego ZUS. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

W 2023 roku gwałtownie wzrosła liczba cudzoziemców prowadzących działalność gospodarczą w województwie podlaskim, w porównaniu do roku 2022 zanotowano wzrost o 58,5%. Gwałtowny wzrost obserwowany jest w całym kraju. W analizowanym roku liczba cudzoziemców prowadzących działalność gospodarczą w Polsce wzrosła o 75% w porównaniu do roku 2021 (52 187 podmiotów). Mimo to w województwie podlaskim działalność gospodarczą ulokowało jedynie 2,6% cudzoziemców, którzy zdecydowali się na aktywność gospodarczą w Polsce, co plasuje województwo na 10. miejscu w kraju. Niezmiennie zdecydowaną większość stanowią osoby posiadające obywatelstwo białoruskie (70%). W 2023 roku liczba obywateli Białorusi prowadząca działalność gospodarczą w regionie wzrosła o 72% (961 osób w 2022 roku). Znacznie mniejszą grupę stanowili Ukraińcy (11,5%), Rosjanie (2,2%), Niemcy (0,6%), Wietnamczycy (0,4%), Włosi (0,4%), Rumuni (0,4%), Gruzini (0,2%), Hindusi (0,1%), Mołdawianie (0,07%). Z roku na rok liczba

cudzoziemców prowadzących działalność w województwie rośnie. Podobna tendencja obserwowana jest w całym kraju. W latach 2019-2023 w regionie liczba cudzoziemców prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 178% (879 osób), w Polsce zanotowano wzrost o 168% (32 687 osób). O ile w regionie dominują Białorusini, w pozostałych regionach najliczniejszą grupę cudzoziemców rejestrujących działalność gospodarczą stanowią Ukraińcy. Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (393 os.), liczba cudzoziemców prowadzących działalność gospodarczą wzrosła w 2023 roku o 249% i wynosi 1 371 cudzoziemców.

Mapa 2. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2022 roku (w zł)*

* przedziały domknięte lewostronnie

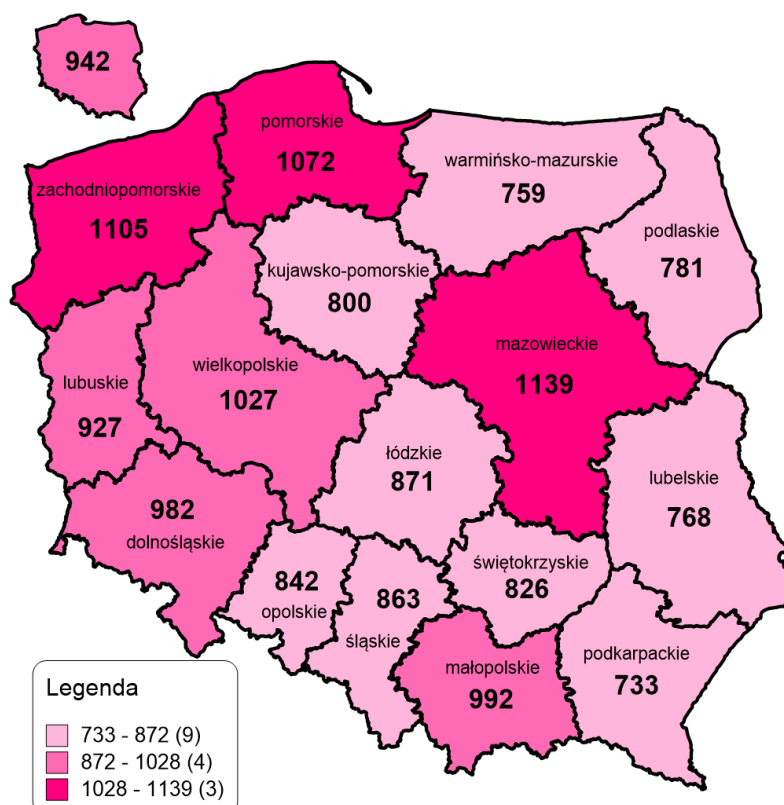
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Rosnąca inflacja powodowała wzrost presji płacowej. W latach 2021-2022 obserwowano największy, od co najmniej 2010 roku, wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w regionie, w porównaniu z rokiem ubiegłym, wzrosło o ok. 11,1%, tj. 600 zł (w Polsce o 705 zł). W latach 2019-2022 przeciętne wynagrodzenie w województwie wzrosło o 1 437 zł (w Polsce o 1 524 zł), przy czym największy jego wzrost odnotowano w latach 2021-2022. Mimo, iż warunki finansowe oferowane na podlaskim rynku pracy, na przestrzeni lat ulegają systematycznej poprawie, poziom przeciętnego wynagrodzenia nadal

pozostaje niski. Województwo podlaskie zajmuje pod tym względem 11. pozycję w kraju. W regionie przeciętne wynagrodzenie jest o ok. 700 zł niższe niż w skali całego kraju, ale jednocześnie jest najwyższe spośród województw wschodniej Polski.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (4 264,04 zł) wzrósł o 41% (do 6 012,94 zł).

Mapa 3. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w 2022 roku*

* przedziały domknięte lewostronnie

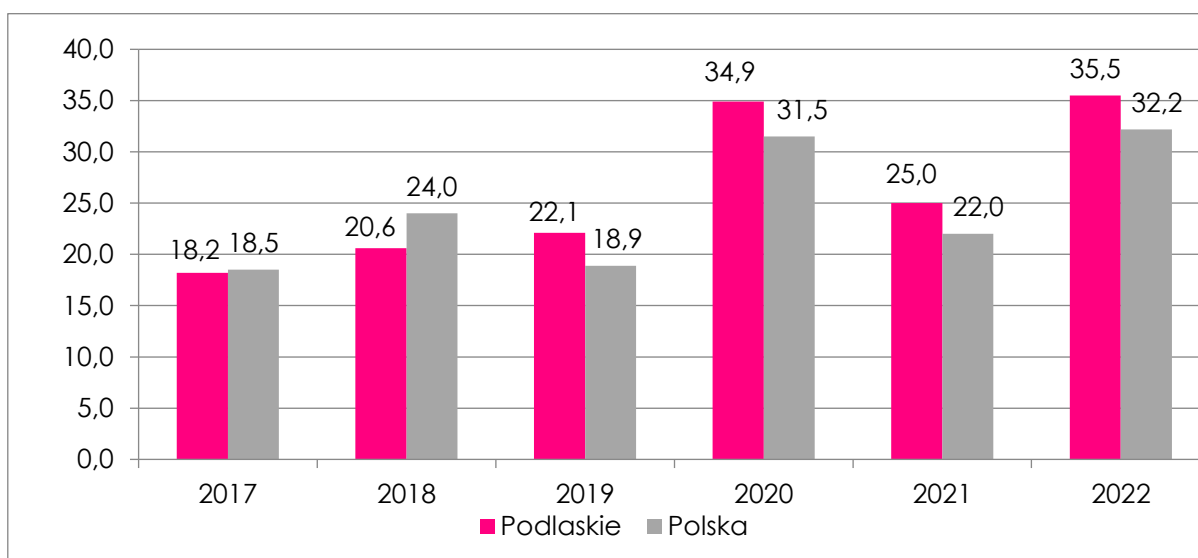
Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

Województwo podlaskie jest regionem o niskim poziomie przedsiębiorczości, świadczy o tym zarówno niski odsetek prowadzonych działalności gospodarczych, jak i niski współczynnik przyjęć do pracy - odzwierciedlający zdolność podlaskiej gospodarki do tworzenia nowych miejsc pracy oraz niski odsetek nowo zarejestrowanych spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w sektorze prywatnym. Region zajmuje niezmiennie 13. pozycję w kraju pod względem liczby przedsiębiorstw przypadającą na 10 tys. mieszkańców w województwie. Niemniej jednak, liczba przedsiębiorstw stale rośnie, wzrost jest jednak powolny i charakteryzuje się zmienną dynamiką. Największą dynamikę w skali roku zanotowano w 2020 roku, gdzie wartość wskaźnika wzrosła o 5,7%, natomiast w 2022 roku zanotowano wzrost na

poziomie 3,4%. Dysproporcja między województwem a średnią wartością wskaźnika dla kraju rośnie, aczkolwiek nie dynamicznie. W Polsce w 2022 roku średnia liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców, oscylowała na poziomie 942 osób. W latach 2017-2022 wartość wskaźnika w regionie wzrosła o 133 działalności na 10 tys. mieszkańców (w Polsce o 161 działalności).

Obserwowany jest stały wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców. Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik wzrósł w porównaniu z rokiem bazowym 2017 o 20,5% (z 648 osób do 781 osób).

Wykres 16. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych w latach 2017-2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych systemu STRATEG. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych w ostatnich latach podlega dużym wahaniom. W roku 2020 i 2022 notowano największy wzrost wartości wskaźnika wobec spadku o prawie 10 p. proc. w 2021 roku. W 2022 roku wskaźnik wzrósł o 10,5 p. proc. przewyższając wartość wskaźnika z 2020 roku. Podobne wahania wartości wskaźnika obserwowane są w całym kraju. Województwo podlaskie zajmuje 2. miejsce w kraju pod względem udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych na równi z województwem śląskim. Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik wykazuje tendencję wzrostową. W 2022 roku w porównaniu z rokiem bazowym 2017 (18,2%) wzrósł o 17,3 p. proc. (35,5%).

Tabela 4. Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych w latach 2017-2022 (%)*

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Województwo podlaskie	30,4	29,2	30,6	22,1	27,8	32,8
Polska	39,3	40,1	40,6	26,8	32,3	40,4
Pozycja w skali kraju	14	16	15	10	10	12

* Dane dotyczą miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

Województwo podlaskie charakteryzuje się unikatowymi walorami turystycznymi o randze międzynarodowej i krajowej, które dają duże możliwości do rozwoju szeroko pojętej turystyki. Nie ma to jednak dużego przełożenia na chociażby wykorzystanie miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w tych obiektach oscyluje, niezmiennie od roku 2010, w granicach 27-33%. Wyjątek stanowił 2020 rok, gdzie obserwowaliśmy znaczący spadek wartości wskaźnika oraz najniższą jego wartość na poziomie 22,1%. Na zaistniałą sytuację duży wpływ miały z pewnością ograniczenia związane z pandemią COVID-19. Turystyka była jednym z sektorów bezpośrednio dotkniętych skutkami pandemii. W roku 2022 wartość wskaźnika wzrosła o 5 p. proc., osiągając poziom sprzed pandemii COVID-19, a nawet przewyższyła jego wartość. Zwiększenie stopnia wykorzystania obiektów noclegowych obserwowany jest w tym okresie w całej Polsce.

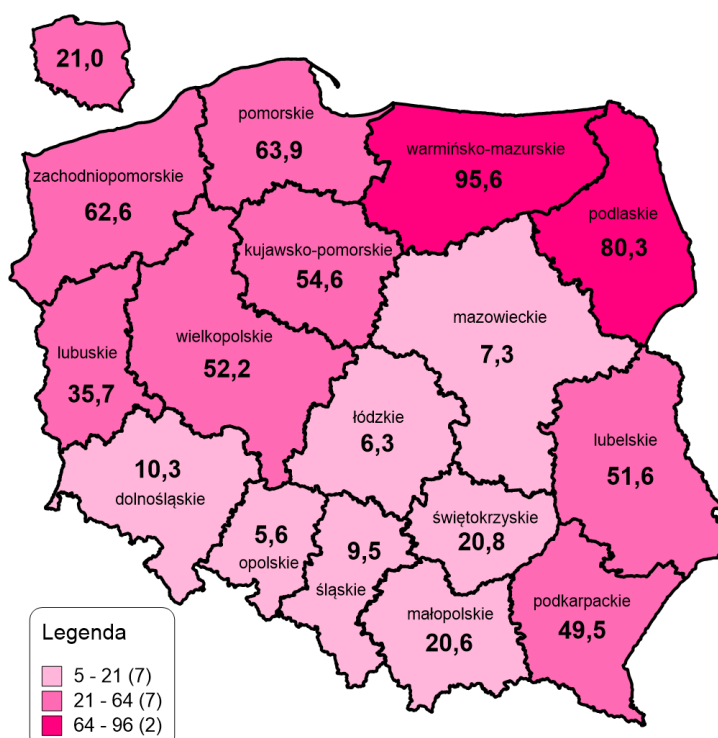
Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik powinien wykazywać tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (29,2%), stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych w 2022 roku wzrósł o 3,6 p. proc.

Cel operacyjny 1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego

Rewolucja energetyczna w ramach polityk prowadzonych przez UE oraz Polskę prowadzi nie tylko do wzrostu udziału energii odnawialnej (OZE) w ogólnym zużyciu energii, ale również do sytuacji, w której właścicielami zdecentralizowanych źródeł energii są podlascy mieszkańcy i przedsiębiorcy. Działania na rzecz zwiększenia wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych oraz gospodarki obiegu zamkniętego stanowią wkład województwa podlaskiego w walkę z globalnymi zmianami klimatu jako jednego z najważniejszych wyzwań współczesności. Województwo podlaskie powinno stać się liderem we wdrażaniu rozwiązań z zakresu OZE i gospodarki obiegu

zamkniętego, co nie tylko zapewni bezpośrednio wyższą konkurencyjność podlaskich przedsiębiorstw i lepszą jakość życia mieszkańcom, ale też stworzy innowacyjny sektor gospodarczy, w którym specjalizacja może przynieść znaczące korzyści ekonomiczne. Podlaskie powinno być eksporterem rozwiązań i technologii OZE i gospodarki obiegu zamkniętego.

Mapa 4. Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem w 2022 roku (w %)*

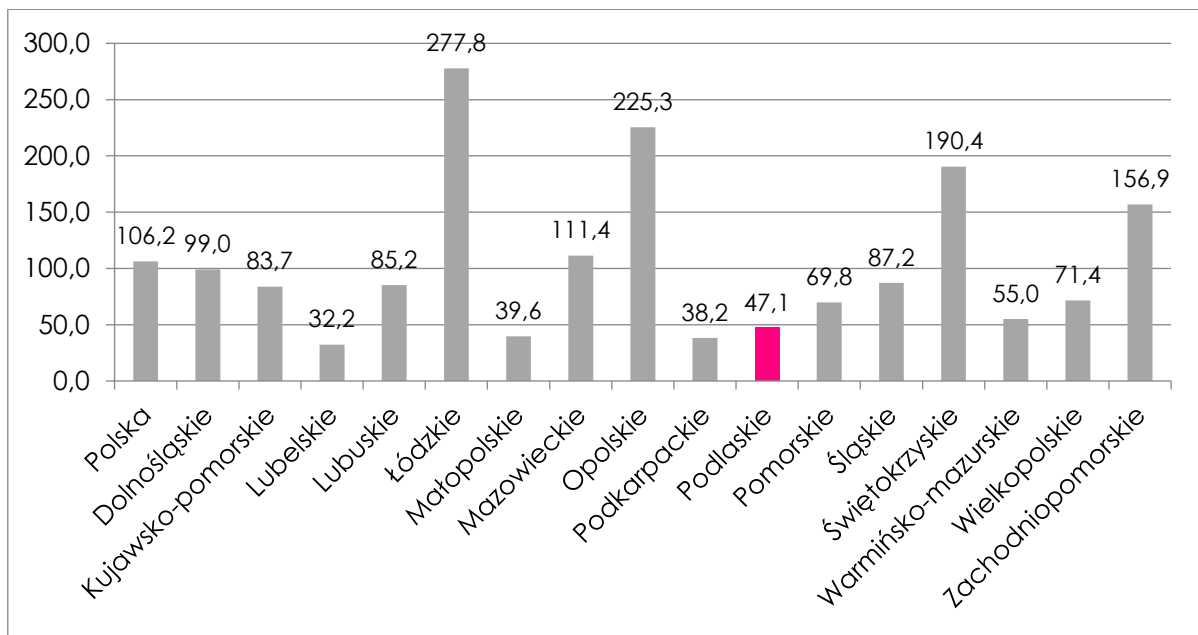
* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

Województwo podlaskie osiąga najwyższe wyniki w zakresie produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem, zajmując niezmiennie drugą pozycję w kraju po województwie warmińsko-mazurskim (95,6%). Udział ten w 2022 roku był prawie czterokrotnie wyższy w regionie niż wartość dla Polski (21%). W 2022 roku zanotowano wzrost na poziomie 6,4 p. proc. w porównaniu z rokiem 2021.

W 2022 roku wartość udziału produkcji energii ze źródeł odnawialnych była wyższa o 12 p. proc. w porównaniu z rokiem bazowym 2018 (68,3%), co jest zgodne z założeniami SRWP 2030.

Wykres 17. Stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii elektrycznej w 2022 roku (w %)

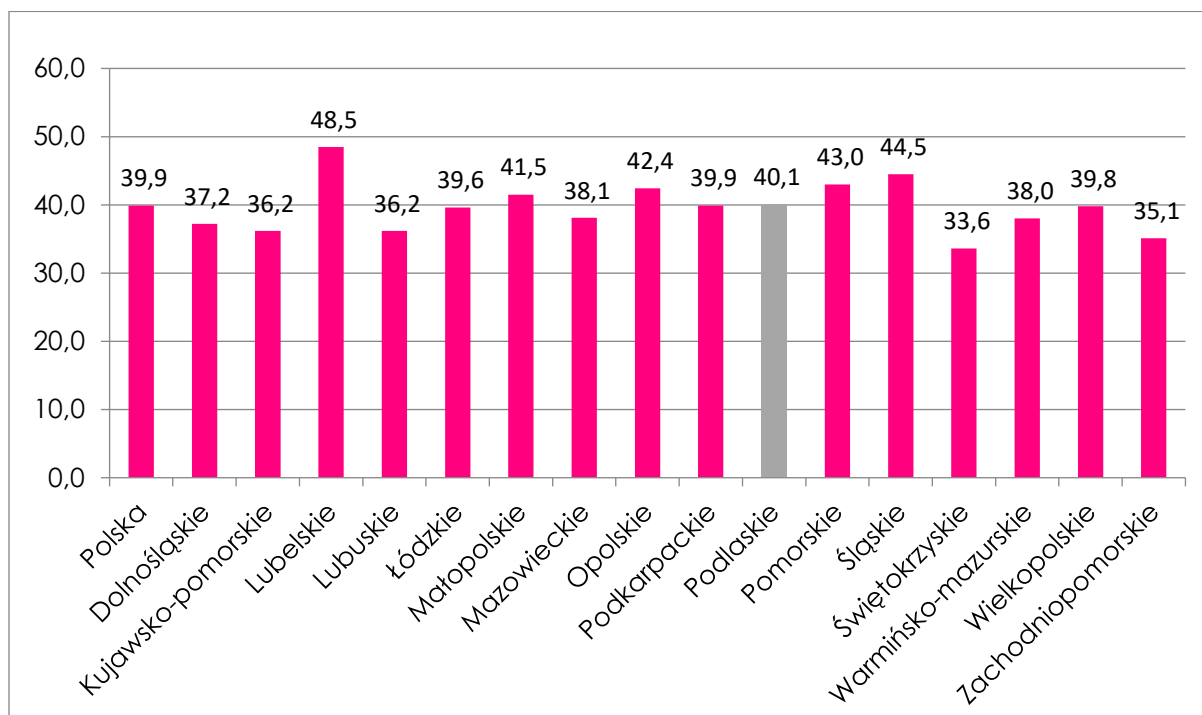

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych systemu STRATEG. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

Województwo podlaskie uzależnione jest od importu energii elektrycznej. Region osiąga najniższe w kraju wartości wskaźnika w zakresie wytwarzania energii. W 2022 roku stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii wyniósł 47,1%. Wartość wskaźnika oznacza, że wyprodukowana w województwie energia wystarcza na pokrycie zapotrzebowania w 47,1%. Pozostałe ponad 50% region musi importować, tj. kupować energię wyprodukowaną poza regionem. W pięciu regionach Polski wartość wskaźnika przekracza 100%, oznacza to, że dany region produkuje wystarczająco na swoje potrzeby, a nadwyżkę może eksportować - sprzedawać do innych regionów lub krajów. Stosunek produkcji energii elektrycznej do jej zużycia w regionie w latach 2017-2022 oscylował na poziomie 33-47%. W roku 2022 zanotowano wzrost wskaźnika o 5 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego. Mimo to, województwo podlaskie jest znacznie poniżej średniej wartości dla Polski (106,2%).

Wartość wskaźnika, tj. stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii elektrycznej, zgodnie z założeniami SRWP 2030, wzrosła w 2022 roku o 7,8 p. proc. (do 47,1%) w porównaniu do wartości z 2017 roku (bazowego).

Wykres 18. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w 2022 roku (w %)

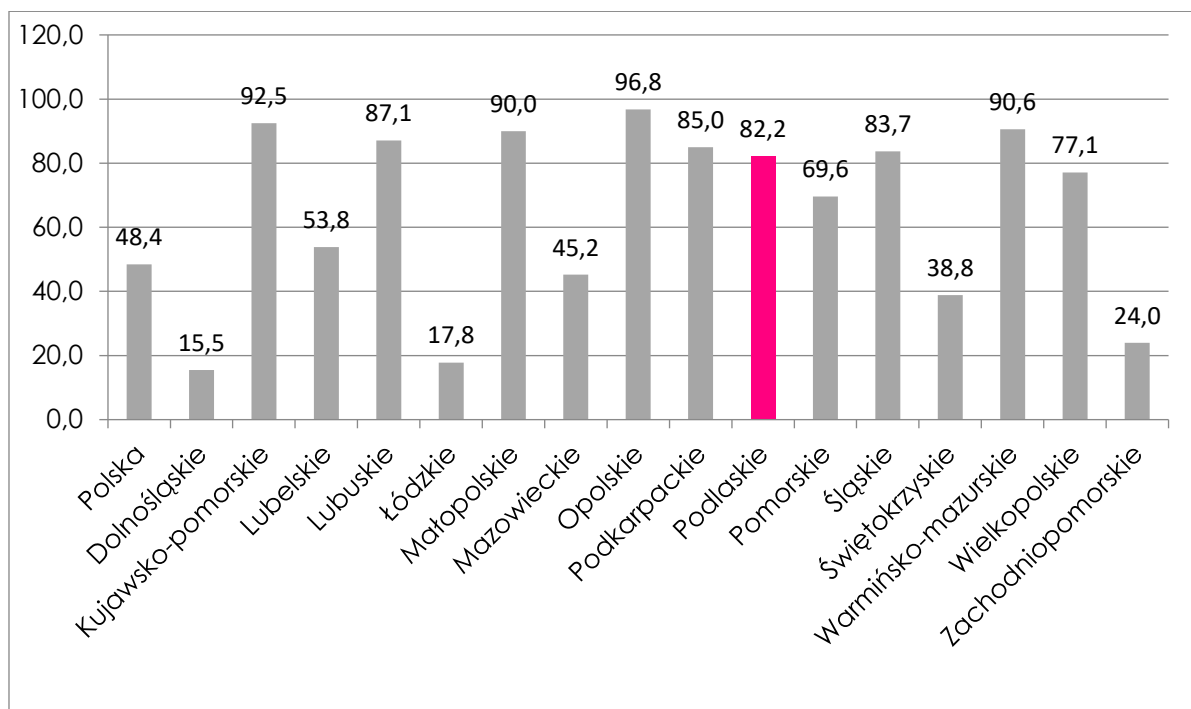

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

Selektywna zbiórka odpadów nie osiąga zadawalających wyników w regionie, jak i w całym kraju. Niemniej jednak systematycznie i powoli rośnie. W 2022 roku udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ogólnej ilości odpadów komunalnych wzrósł o 1,5 p. proc. i przewyższa średnią wartość dla Polski o 0,2 p. proc. Województwo podlaskie zajmuje obecnie 6. miejsce w kraju pod względem odsetka odpadów zbieranych selektywnie, przy czym zróżnicowanie międzyregionalne w tym zakresie nie jest duże.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030, wartość wskaźnika w 2022 roku wykazywała tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (26,9%) wzrosła o 13,2 p. proc.

Wykres 19. Udział odpadów (z wyłączeniem komunalnych) poddanych odzyskowi* w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku w 2022 roku (w %)

* Odpady poddane odzyskowi mogą być odzyskiwane we własnym zakresie przez wytwórcę oraz przekazywane innym odbiorcom do procesów odzysku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ochrona środowiska 2023, GUS. Dane według stanu na 09.02.2024 roku.

Przez odpady inne niż komunalne rozumiemy odpady niebezpieczne, bądź inne niż niebezpieczne, z wyłączeniem komunalnych. W 2022 roku udział odpadów (z wyłączeniem komunalnych) poddanych odzyskowi, w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku, w województwie podlaskim wyniósł 82,2%, notując spadek o 11,8 p. proc., w porównaniu do roku 2021. W roku 2022 zanotowano również spadek ilości odpadów wytworzonych ogółem w województwie podlaskim o 26%. Region zajmuje 8. miejsce w kraju pod względem wartości wskaźnika, przy średniej wartości dla Polski 48,4%.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 udział odpadów (z wyłączeniem komunalnych) poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku wykazuje tendencję wzrostową w porównaniu z rokiem bazowym 2017 (81,8%). Zanotowano wzrost wskaźnika o 0,4 p. proc. (82,2%).

Tabela 5. Wskaźnik recyklingu* odpadów komunalnych w latach 2017-2022

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Województwo podlaskie (w %)	25,4	29,1	29,9	39,9	40,3	41,4
Polska (w %)	33,8	34,3	34,1	38,7	40,3	40,9

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pozycja w skali kraju	13	10	12	3	6	7

*Wskaźnik recyklingu odpadów komunalnych obejmuje odpady komunalne przeznaczone do recyklingu oraz do kompostowania i fermentacji.

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 29.01.2024 roku.

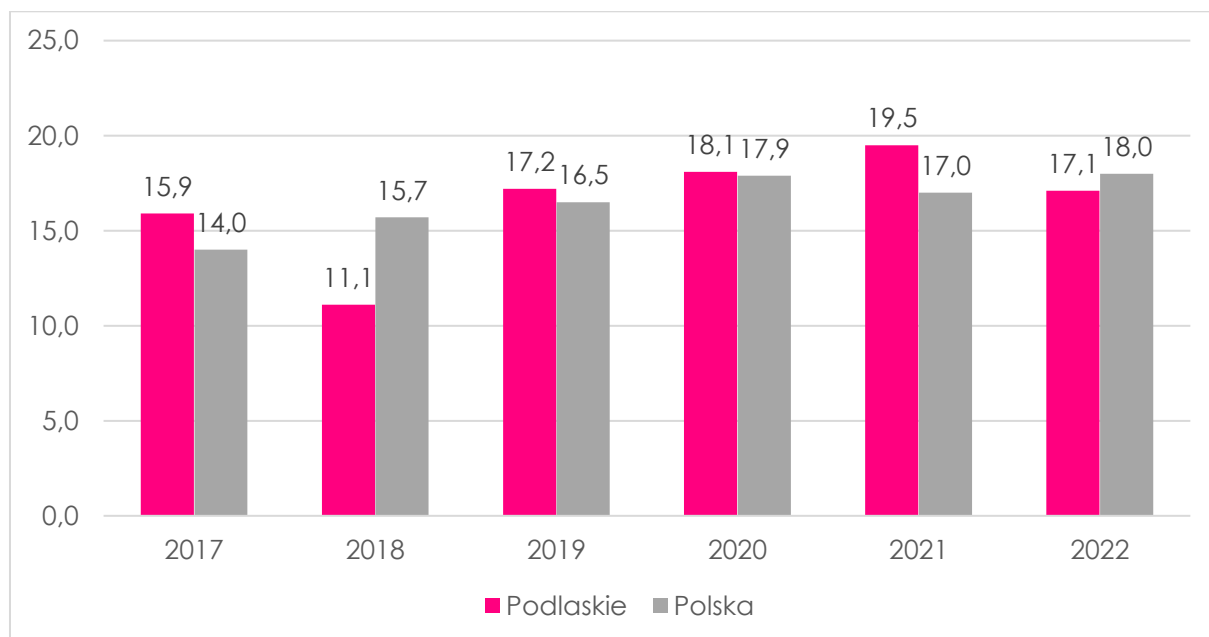
Poziom odzyskiwania i ponownego wykorzystania odpadów komunalnych w województwie podlaskim, jak i w całej Polsce, nie jest zadawalający. Problem odpadów jest czołowym problemem dotyczącym ochrony środowiska. Mimo, iż wskaźnik recyklingu z roku na rok rośnie, dynamika wzrostu jest niska. W 2022 roku obserwowano niewielki wzrost wskaźnika o 1,1 p. proc. w porównaniu z rokiem 2021. Obecnie notowana wartość dla regionu przewyższa o 0,5 p. proc. wartością dla Polski (40,9%). Województwo podlaskie zajmuje 7. miejsce w kraju pod względem wartości wskaźnika recyklingu. Zróżnicowanie międzyregionalne w tym zakresie nie jest duże. Poziom recyklingu w regionach oscyluje na poziomie 32-47%. W latach 2017-2022 wskaźnik w województwie wzrósł o 16 p. proc., przy wzroście krajowym na poziomie 7,1 p. proc. Gdyby analizować sytuację na przestrzeni kilkunastu lat, Polska w obszarze odzyskiwania i ponownego wykorzystania odpadów komunalnych dokonała dużego postępu. Zgodnie z wymogami unijnymi, poziom ponownego użycia i recyklingu, jaki każde państwo członkowskie UE musiało osiągnąć do 2020 roku został wyznaczony na poziomie 50%, natomiast w kolejnych latach: 55% do 2025 roku i 60% do 2030 roku. Obecny wskaźnik recyklingu dla kraju wynosi 40,9%.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030, wskaźnik recyklingu odpadów komunalnych wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (29,1%) wzrósł w o 12,3 p. proc. (41,4%) w 2022 roku.

Cel operacyjny 1.5. E-podlaskie

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 o przygotowaniu gospodarki województwa do implementacji założeń przemysłu 4.0. będzie świadczyć przejście całego regionu na system gospodarki cyfrowej. Będzie to wymagało kontynuacji działań w zakresie rozwoju infrastruktury i systemów teleinformatycznych, cyfryzacji danych i informacji, rozwoju kompetencji cyfrowych oraz usług świadczonych drogą elektroniczną (hardware i software). Jak pokazują dane, obszar ten wymaga jeszcze wielu działań.

Wykres 20. Odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia poprzez sieci komputerowe w latach 2017-2022 (w %)

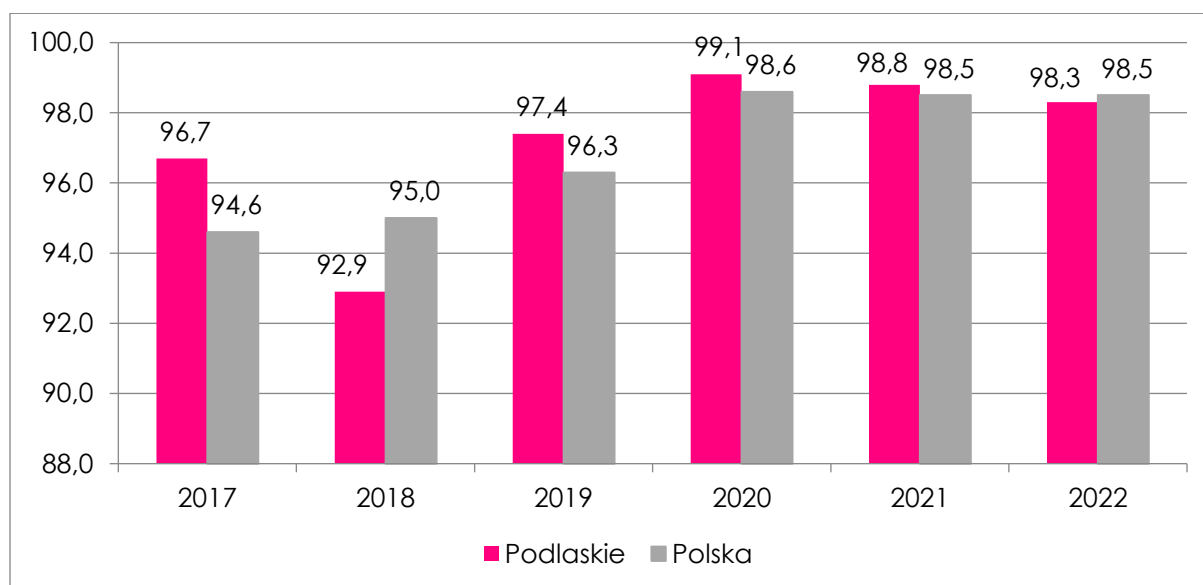

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 29.01.2024 roku.

W 2018 roku co dziesiąty przedsiębiorca w województwie podlaskim otrzymywał zamówienie poprzez sieci komputerowe. W 2022 roku, co szósty przedsiębiorca posiadał system zautomatyzowanych zamówień. Pomimo corocznych wahań wartości wskaźnika, region osiągał wartości wyższe od notowanych dla kraju. W 2022 roku nastąpił jednak spadek wartości wskaźnika, który uplasował region poniżej wartości dla Polski, na 8. miejscu wśród województw. W roku 2021 województwo podlaskie było regionem z najwyższym odsetkiem przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia poprzez sieci komputerowe, *ex aequo* z województwem mazowieckim. W latach 2017-2022 wskaźnik wzrósł o zaledwie 1,2 p. proc. Ogólny odsetek przedsiębiorców korzystających z tej formy realizacji zamówień jest na niskim poziomie w województwie, jak i w całym kraju.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030, odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia poprzez sieci komputerowe powinien wykazywać tendencję wzrostową w porównaniu do roku bazowego 2017 (15,9%). W roku 2022 notowany jest wzrost wartości wskaźnika o 1,2 p. proc. (17,1%).

Wykres 21. Odsetek przedsiębiorstw posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu w latach 2017-2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 29.01.2024 roku.

Dostęp do szerokopasmowego Internetu w regionie posiada już niemal każdy przedsiębiorca. W 2022 roku województwo podlaskie zanotowało nieznaczny spadek wartości wskaźnika o 0,5 p. proc. w odniesieniu do roku poprzedniego. Odsetek przedsiębiorstw w regionie posiadających szerokopasmowy Internet, w ostatnich latach przekraczał średnią wartość dla Polski, a w 2022 roku jest od niej niższy o 0,2 p. proc. (98,3%). Dysproporcje między regionami w tym zakresie są jednak niewielkie. Obecnie ponad 97% przedsiębiorstw dysponuje wysokoprzepustowymi łączami.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030, wartość wskaźnika w 2022 roku w porównaniu z rokiem bazowym 2018 (92,9%) wzrosła o 5,4 p. proc. (98,3%).

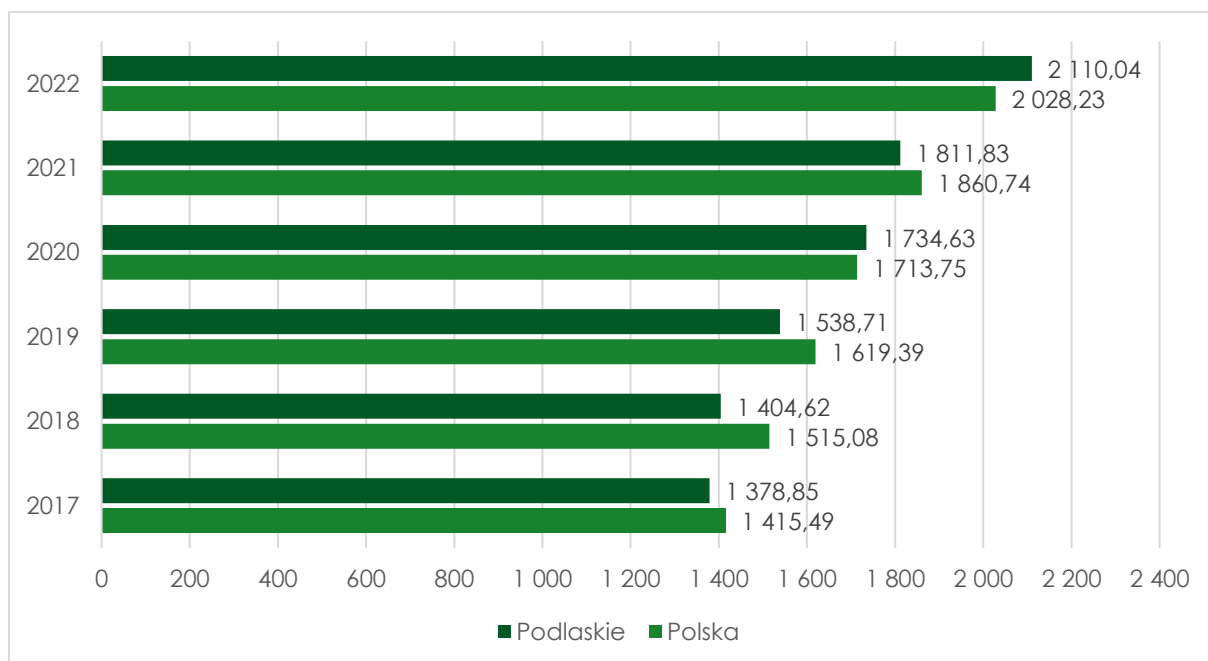
Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy

Celem działań samorządu województwa jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców. Poprzez realizację celu strategicznego „Zasobni mieszkańcy” polityka rozwoju regionu skupia się na budowaniu i rozwijaniu silnego kapitału ludzkiego, który jest najważniejszym zasobem regionu. Zwiększaniu zasobności mieszkańców województwa podlaskiego służy budowanie i wzmocnienie kompetencji oraz działania zwiększające możliwości rozwijania aktywności społecznych w nowoczesnych przestrzeniach wysokiej jakości. Z racji tego, że trzy cele strategiczne są ze sobą ściśle powiązane i współzależne, budowanie zasobności mieszkańców województwa podlaskiego będzie efektem realizacji wszystkich celów SRWP 2030, w szczególności celu 2. Zasobni mieszkańcy.

W ramach realizacji celu, monitorowaniu strategicznemu podlegają wskaźniki:

- Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym;
- Dochody własne JST na 1 mieszkańca;
- Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu⁷.

Wykres 22. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2017-2022 (w zł)

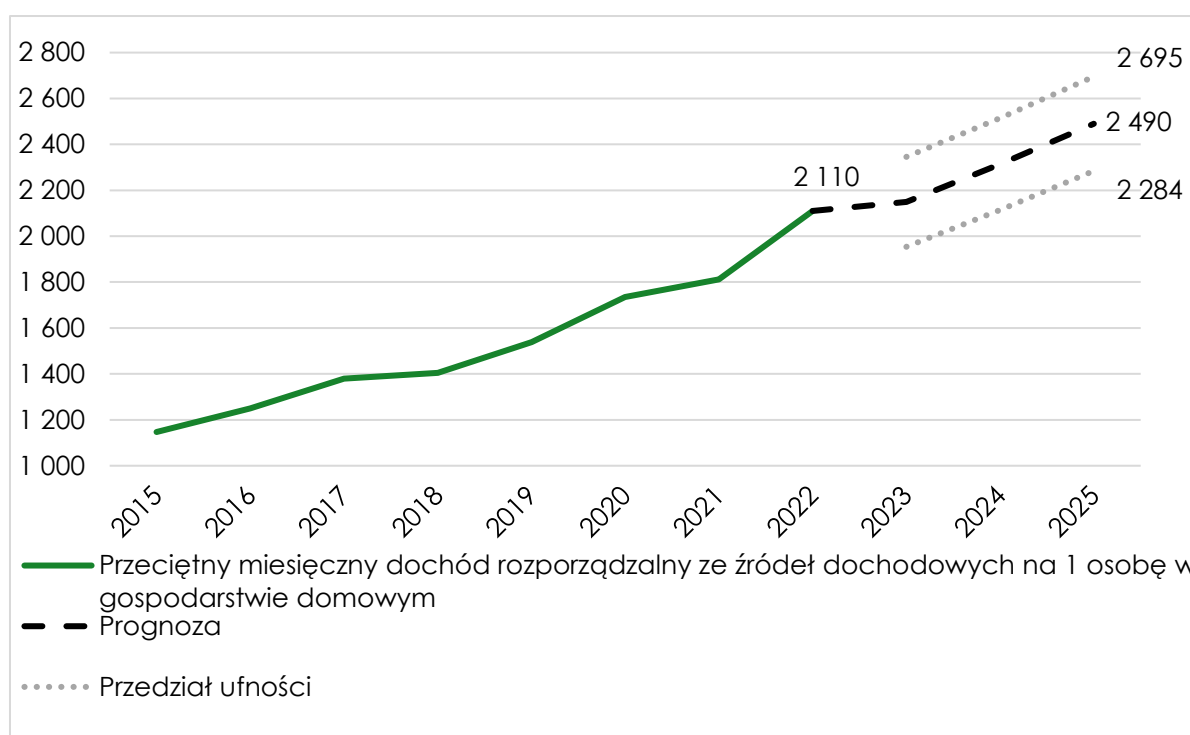

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

⁷ Dane dotyczą wymeldowań do innych województw oraz zagranicę na pobyt stały z regionu.

Obserwowany jest systematyczny wzrost dochodu rozporządzalnego w gospodarstwach domowych w ujęciu nominalnym. W 2022 roku dochód rozporządzalny przypadający na jedną osobę w podlaskim gospodarstwie domowym był o około 4% wyższy od wartości dla kraju. W porównaniu do wartości z 2021 roku wzrósł o 298 zł/os., tj. o 16,4%. W 2017 roku (bazowym) przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwie domowym w województwie podlaskim stanowił 97,5% wartości dla kraju i był niższy od dochodu rozporządzalnego w 2022 roku o 731 zł/os., tj. o 34,6%.

Wykres 23. Wartość przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w zł)

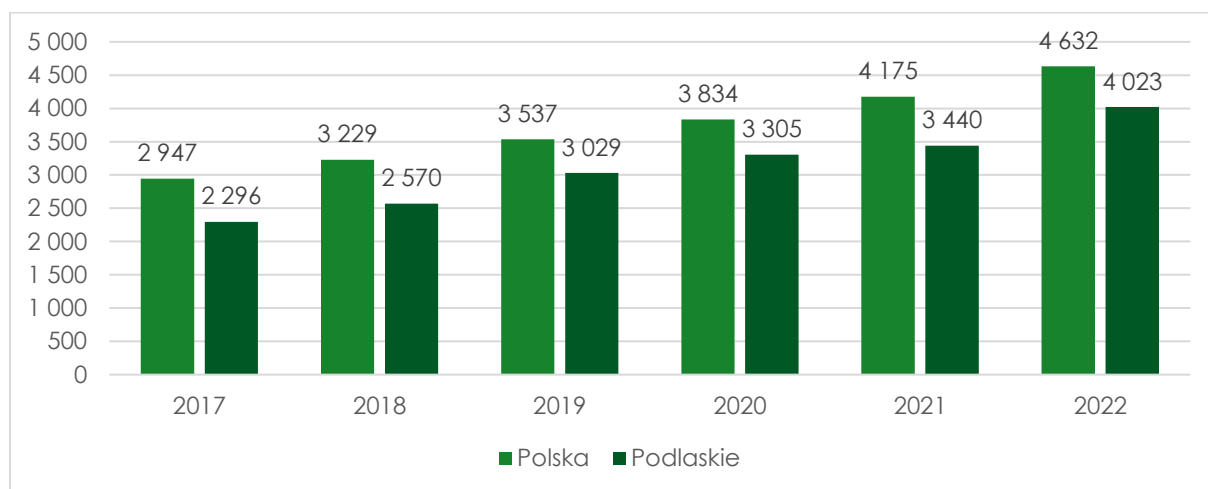

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Analiza tendencji zmian wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym pozwala na przewidywanie dalszego wzrostu wartości wskaźnika. Wynik predykcji wskazuje na systematyczny wzrost dochodu rozporządzalnego. Zgodnie z przeprowadzoną symulacją, w 2025 roku wartość przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym z 95% prawdopodobieństwem będzie zawierała się w przedziale od 2 284 zł do 2 695 zł. Prognoza punktowa wyznaczona z wykorzystaniem trendu liniowego zakłada osiągnięcie w 2025 roku wartości wskaźnika na poziomie 2 490 zł. Osiągnięcie tej wartości pozwoli na realizację założonego w SRWP 2030

wzrostu przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym.

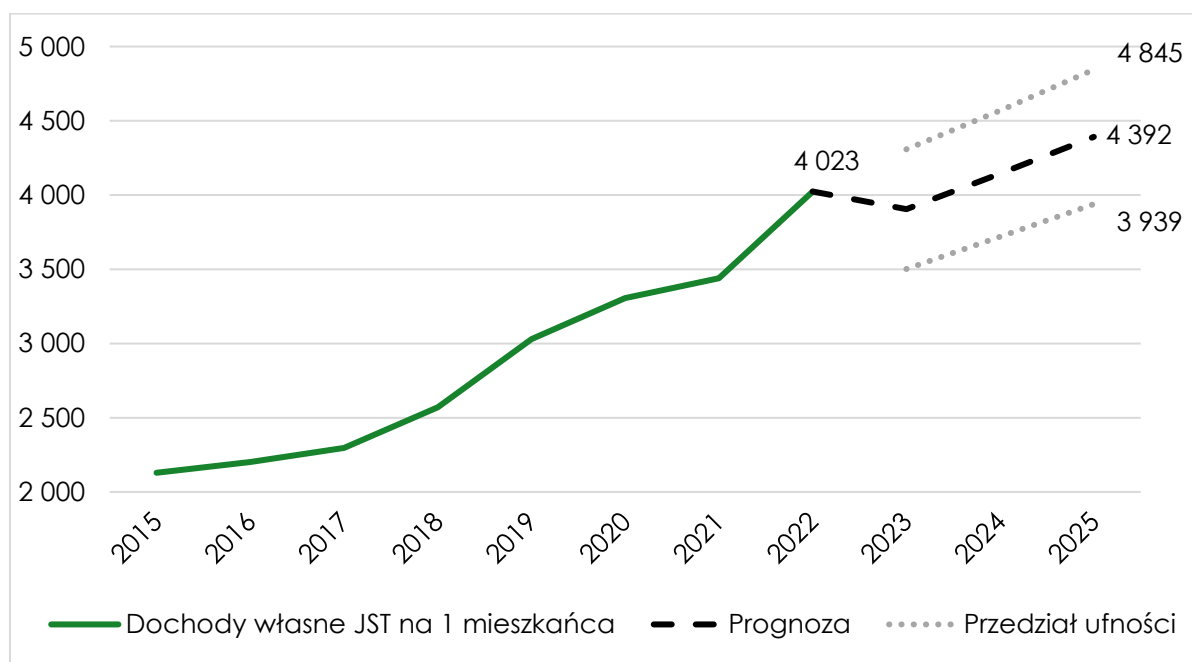
Wykres 24. Dochody własne JST na 1 mieszkańca w latach 2017-2022 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 r.

Na przestrzeni lat 2017-2022 systematycznie rosła kwota dochodów własnych JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Trend charakteryzujący region był analogiczny do obserwowanego w kraju. W 2022 roku w porównaniu do 2018 roku (bazowego) w województwie podlaskim odnotowano wzrost tej kwoty o 1 453 zł/os., tj. o 56,5%. Dochody własne JST na 1 mieszkańca w województwie podlaskim w 2022 roku stanowiły 86,9% wartości dla kraju (różnica wynosiła 609 zł/mieszkańca).

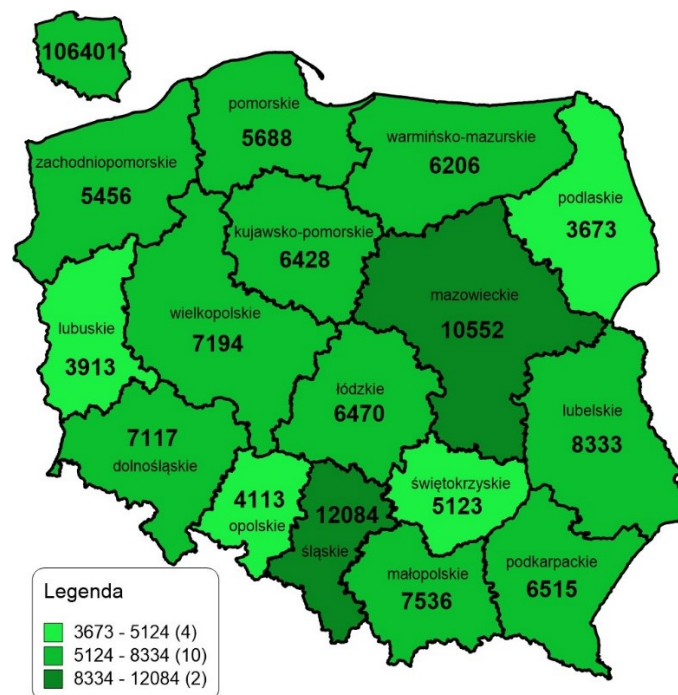
Wykres 25. Dochody własne JST na 1 mieszkańca w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Prognoza wartości dochodów własnych JST na jednego mieszkańca wskazuje, że przy założeniu utrzymania obecnego trendu oraz założeniu niezmienności pozostałych warunków, z 95% prawdopodobieństwem, wartość dochodów JST w 2025 roku będzie zawierać się w przedziale od 3 939 zł do 4 845 zł. Prognoza punktowa wyznaczona z wykorzystaniem trendu liniowego na podstawie dostępnych danych zakłada, że w 2025 roku wskaźnik wyniesie 4 392 zł. Oznacza to, że przekoczona zostanie, założona w SRWP 2030, pośrednia wartość wskaźnika ustalona na poziomie 3 300 zł.

Mapa 5. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu w 2022 roku (w os.)*

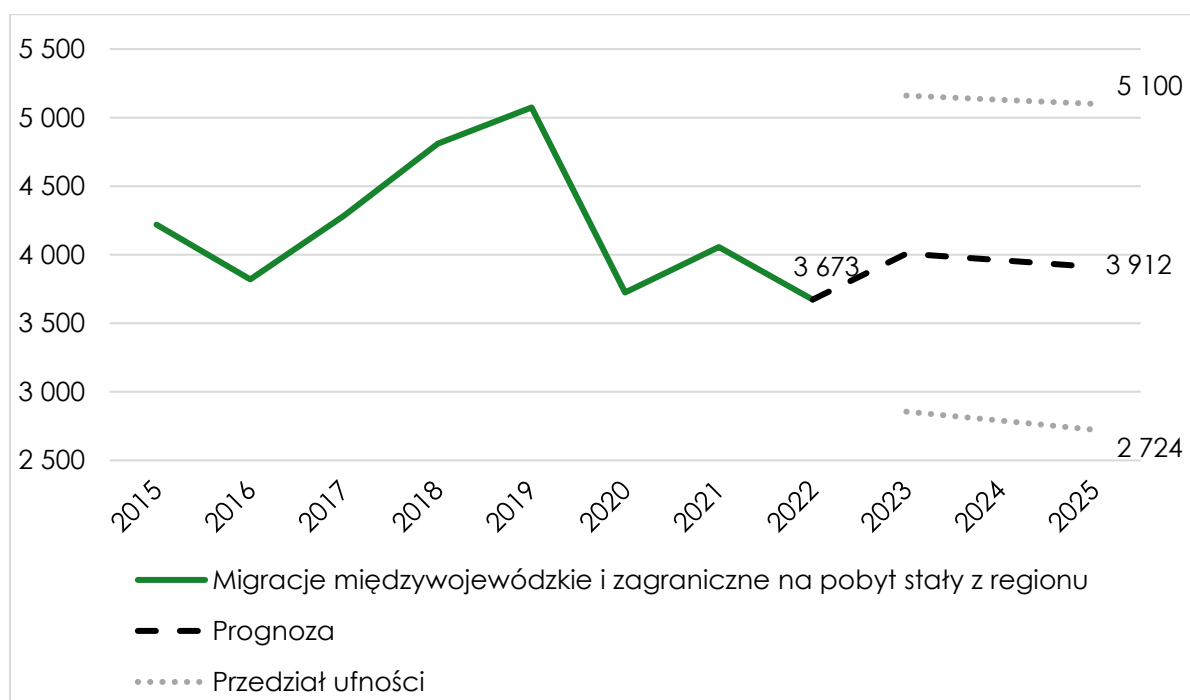
* Dane dotyczą wymeldowań do innych województw oraz zagranicę na pobyt stały z regionu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

W latach 2017-2019 poziom emigracji z województwa podlaskiego wykazywał tendencję wzrostową. Liczba osób, które wyjechały z regionu na stałe była najwyższa w 2019 roku i wyniosła 5 074 osoby. W 2020 roku widoczny był natomiast wyraźny spadek poziomu emigracji z regionu w porównaniu do 2019 roku (o 26,6%). Prawdopodobnie jedną z kluczowych przyczyn takiego stanu był wybuch pandemii COVID-19, która ograniczyła przemieszczanie się ludności. W roku 2021 odnotowano ponownie wzrost poziomu emigracji w stosunku do 2020 roku o 331 osób, tj. o 8,9%, a w 2022 roku nastąpił ponowny spadek poziomu emigracji w porównaniu do 2021 roku o 383 osoby, tj. 9,4%. W 2022 roku w porównaniu do 2018 roku (bazowego), liczba migrujących z regionu była niższa o 1 138 osób, tj. o 23,7%.

Dane o migracjach międzywojewódzkich i zagranicznych na pobyt stały z regionu pokazują ruch w jednym kierunku - z województwa podlaskiego. Nie informują o liczbach osób osiedlających się w regionie na stałe, a tym samym nie pozwalają na ocenę ostatecznego bilansu ruchów migracyjnych w obie strony⁸. Pokazują jednak skłonność mieszkańców województwa do wyjazdu.

Wykres 26. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w os.)*

* Dane dotyczą wymeldowań do innych województw oraz za granicę na pobyt stały z regionu. Wymeldowania w 2015 roku, w związku z brakiem danych o odpływie za granicę, wyznaczone zostały jako suma wymeldowań wewnętrznych z 2015 roku i wymeldowań za granicę jako średnia z roku 2014 i 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

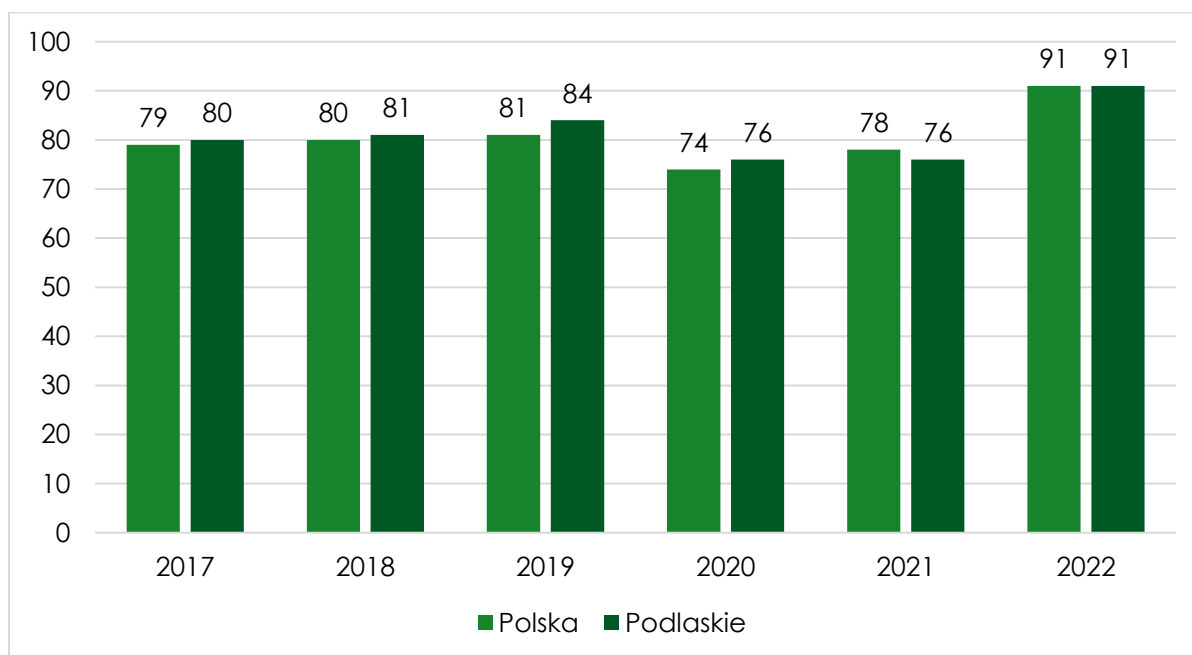
Prognoza przeprowadzona w oparciu o dotychczasowe wartości migracji międzywojewódzkich i zagranicznych na pobyt stały z regionu wskazuje, że liczba osób, które wyjadą z regionu na stałe z 95% prawdopodobieństwem zawierać się będzie w 2025 roku w przedziale od 2 724 do 5 100 osób. Zakładając niezmiennosc pozostałych czynników, prognozowana liczba emigrantów na pobyt stały z województwa podlaskiego w 2025 roku wyniesie 3 912 osób. Jest to wartość nieznacznie niższa od zakładanego w SRWP 2030, maksymalnego poziomu emigracji, tj. 4 000 osób. Wartość pośrednia mieści się jednak w prognozowanym przedziale ufności.

⁸ Dane dot. migracji międzywojewódzkich i zagranicznych na pobyt stały do regionu (imigracje) przeanalizowano w Celu strategicznym 3. Partnerski region.

Cel operacyjny 2.1. Kompetentni mieszkańcy

Rozwijająca się gospodarka z jednej strony przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców województwa podlaskiego, z drugiej zaś stwarza konieczność ciągłego podnoszenia jakości kapitału ludzkiego. Wynikiem realizacji celu operacyjnego „Kompetentni mieszkańcy” powinien być znaczący wzrost jakości kapitału ludzkiego, co skutkować będzie zarówno zwiększeniem atrakcyjności inwestycyjnej, jak i jakości życia w regionie.

Wykres 27. Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2017-2022 (w %)

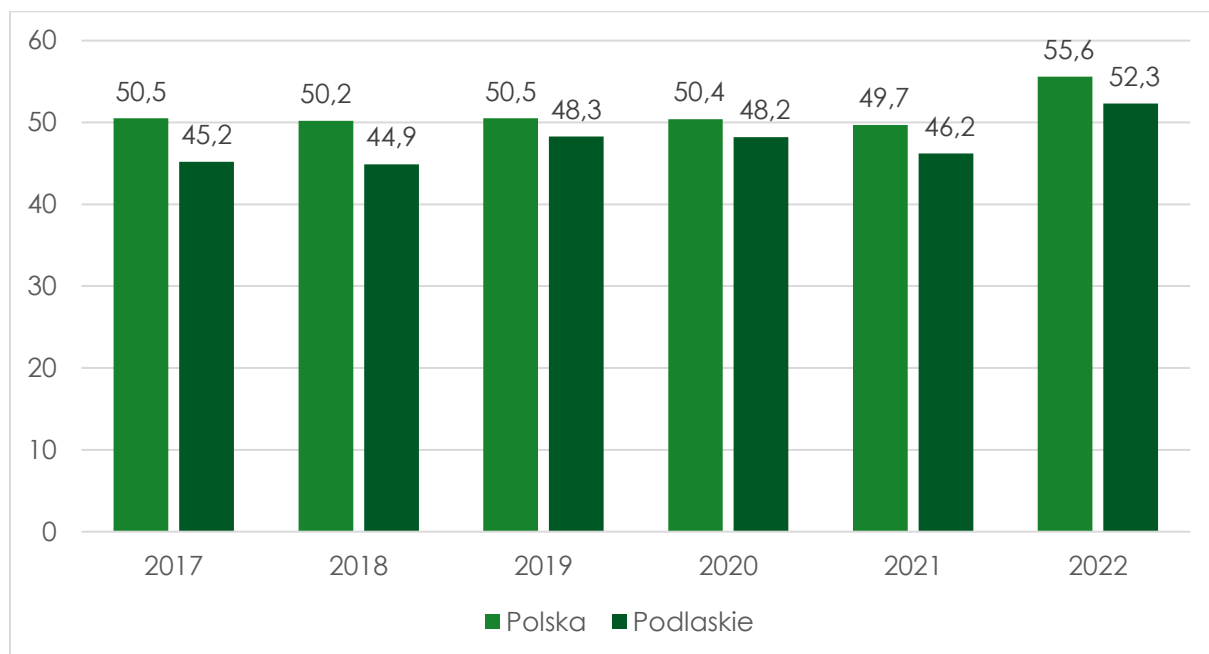
Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Na przestrzeni lat 2017-2019 zdawalność egzaminu maturalnego w województwie podlaskim stale rosła, by osiągnąć w 2019 roku poziom 84%. W latach 2020-2021 odnotowano spadek zdawalności w porównaniu do 2019 roku, aż o 8 p. proc. Przyczyny takiego stanu rzeczy można upatrywać w nauce zdalnej spowodowanej pandemią COVID-19. W 2022 roku w Podlaskiem odnotowano wzrost zdawalności egzaminu maturalnego w stosunku do 2021 roku aż o 15 p. proc. Zdawalność egzaminu maturalnego w województwie podlaskim w 2022 roku była na takim samym poziomie jak w kraju (91%). Oznacza to, że matury nie zdało 9% abiturientów kształcenia na poziomie średnim. W odniesieniu do 2017 roku (bazowego), zdawalność egzaminu maturalnego w województwie podlaskim w 2022 roku była wyższa o 11 p. proc.

Odsetek absolwentów branżowych szkół I stopnia (w latach 2017-2019 zasadniczych szkół zawodowych) oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w

województwie podlaskim w latach 2017-2022 był niższy niż w całym kraju. W latach 2017-2022 wskaźnik oscylował w przedziale od 44,9% do 52,3%.

Wykres 28. Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (zasadniczych szkół zawodowych, techników i liceów ogólnokształcących)⁹ w latach 2017-2022 (w %)

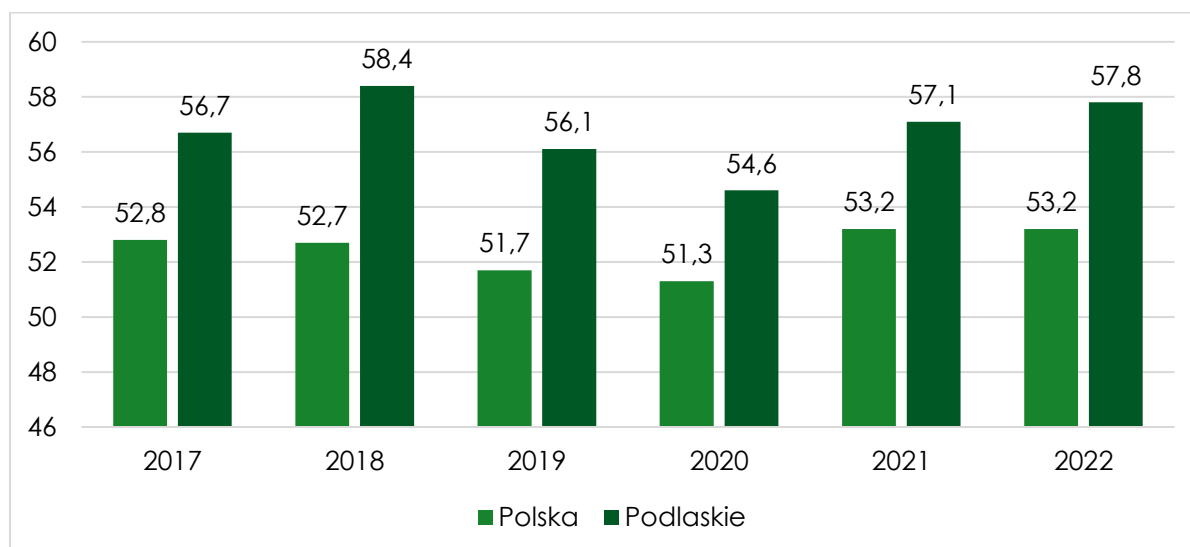
* Zaprezentowane dane dotyczą udziału absolwentów branżowych szkół I stopnia oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych. W latach 2017-2019 dane dotyczyły absolwentów zasadniczych szkół zawodowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Odsetek absolwentów szkół zawodowych w regionie w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w 2022 roku osiągnął wartość 52,3% i był wyższy o 7,1 p. proc. od wartości w 2017 roku (rok bazowy).

⁹ Od roku szkolnego 2017/2018 obowiązuje nowy ustrój szkolny, wprowadzony ustawą z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe, zgodnie, z którą zlikwidowano gimnazja, powrócono 8-letnią szkołę podstawową, a zasadnicze szkoły zawodowe zastąpiono szkołami branżowymi. Wydłużeniu uległ również cykl kształcenia w liceach ogólnokształcących z trzech do czterech lat oraz w technikach z czterech do pięciu lat.

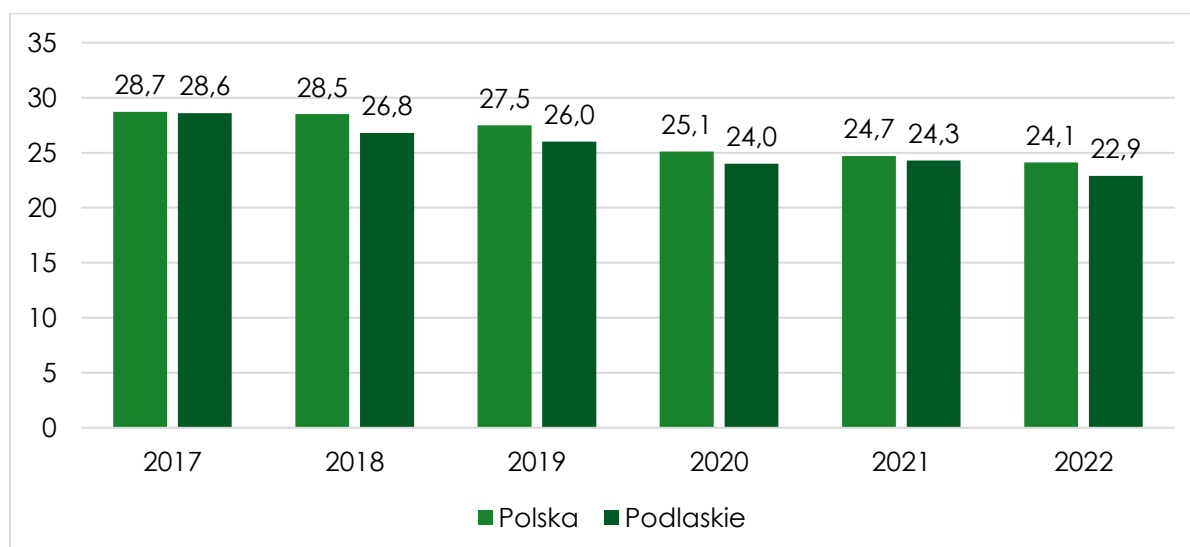
Wykres 29. Wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym wg BAEL w latach 2017-2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Poziom zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym w województwie podlaskim w latach 2017-2022 znacząco przewyższał wartości w skali kraju i mieścił się w przedziale od 54,6% do 58,4%. Oznacza to, że na podlaskim rynku pracy występuje duże zapotrzebowanie na osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. W 2022 roku wartość wskaźnika zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym w regionie była wyższa od wartości osiągniętej w 2017 roku (bazowym) o 1,1 p. proc. i wyższa od wartości dla kraju o 4,6 p. proc.

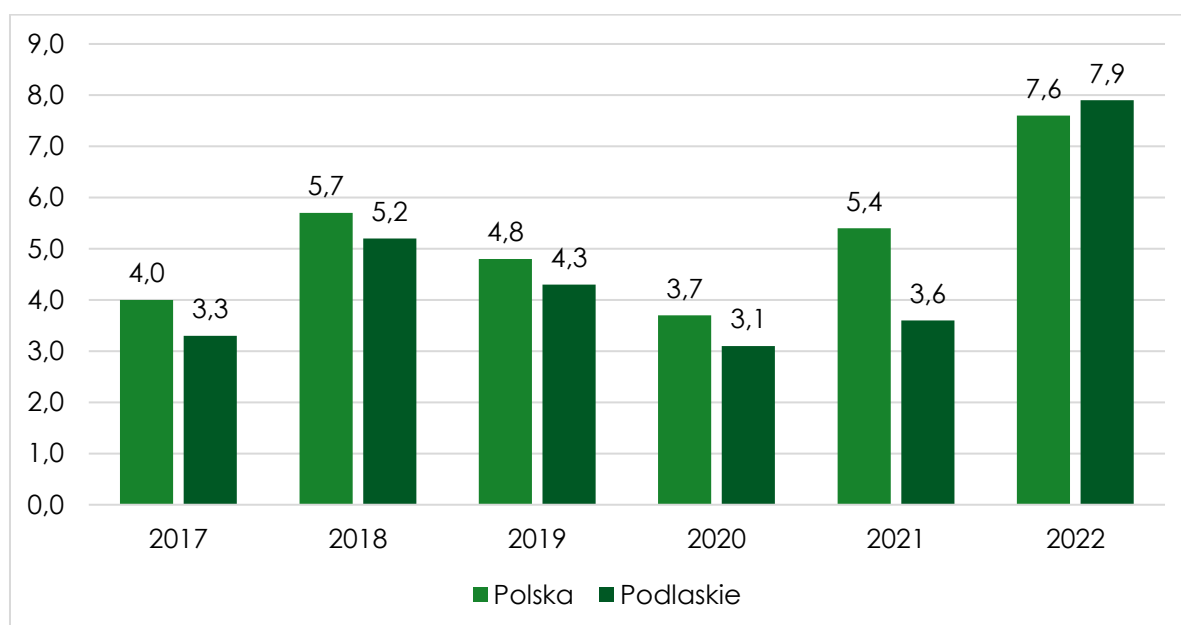
Wykres 30. Odsetek absolwentów szkół wyższych na kierunkach technicznych i przyrodniczych (bez cudzoziemców) według klasyfikacji ISCED-F 2013 w latach 2017-2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Odsetek absolwentów uczelni (bez cudzoziemców) na kierunkach technicznych i przyrodniczych, istotnych z punktu widzenia rozwoju gospodarki regionu w województwie podlaskim w latach 2017-2022 był na poziomie niższym niż przeciętnie w kraju. Największą wartość (28,6%) osiągnął w 2017 roku (rok bazowy). W latach 2018-2022 wskaźnik sukcesywnie się obniżał (z wyjątkiem 2021 r. kiedy odnotowano w skali roku niewielki wzrost o 0,3 p. proc.) osiągając w 2022 roku wartość najniższą (22,9%), niższą o 5,7 p. proc. niż w 2017 roku (bazowym).

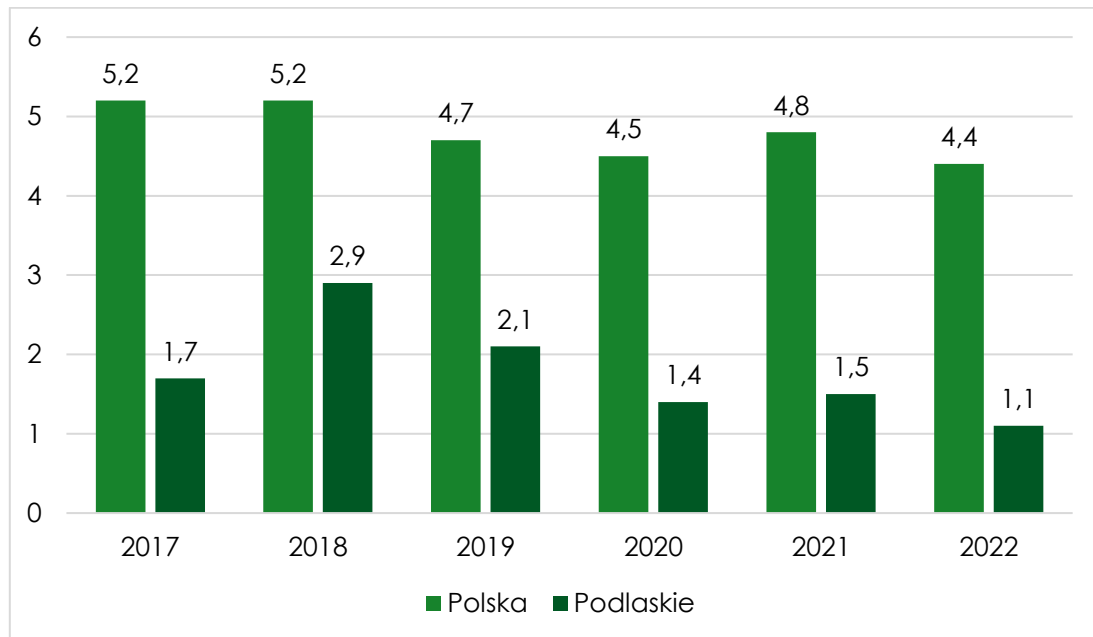
Wykres 31. Udział osób dorosłych w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w latach 2017-2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Dorośli mieszkańcy województwa podlaskiego w 2022 roku wykazali istotnie wyższe, niż w latach poprzednich, zainteresowanie uczestnictwem w procesie tzw. LLL (ang. *lifelong learning*), czyli chęci do ciągłego podnoszenia kompetencji i kwalifikacji w ramach kształcenia ustawicznego. W 2022 roku udział osób w wieku 24-65 lat, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w województwie podlaskim wyniósł 7,9%. I był wyższy niż w kraju (o 0,3 p. proc.), ponad dwukrotnie wyższy niż w 2021 roku (o 4,3 p. proc.) oraz wyższy niż w 2018 roku (bazowym) o 2,7 p. proc.

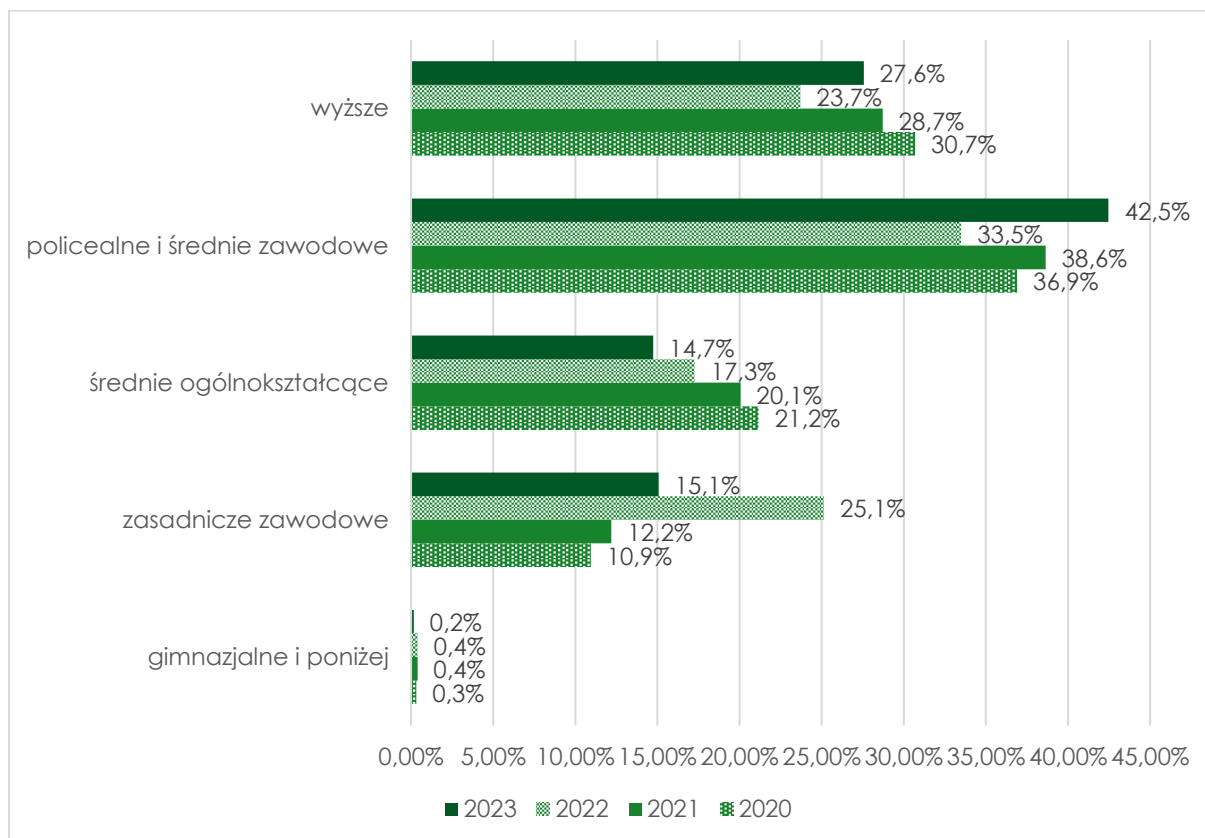
Wykres 32. Liczba słuchaczy studiów podyplomowych i uczestników studiów doktoranckich przypadająca na 1000 mieszkańców w latach 2017-2022 (w os.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Mieszkańcy województwa podlaskiego nie przejawiają wysokiej aktywności w zakresie kontynuowania nauki na studiach podyplomowych i doktoranckich. W analizowanym okresie w województwie podlaskim na 1 000 mieszkańców przypadło zaledwie od 1,1 (w 2022 roku) do 2,9 (w 2018 roku) osoby - studenta studiów podyplomowych lub doktoranckich. Wartości w skali całego kraju mieściły się w przedziale od 4,4 (w 2022 roku) do 5,2 (w latach 2017 i 2018) słuchaczy na 1 000 mieszkańców. W 2022 roku liczba uczestników studiów podyplomowych i studiów doktoranckich przypadająca na 1 000 mieszkańców była w regionie niższa o 1,8 osoby w stosunku do 2018 roku (bazowego) i niższa od wartości dla kraju o 3,3 osoby.

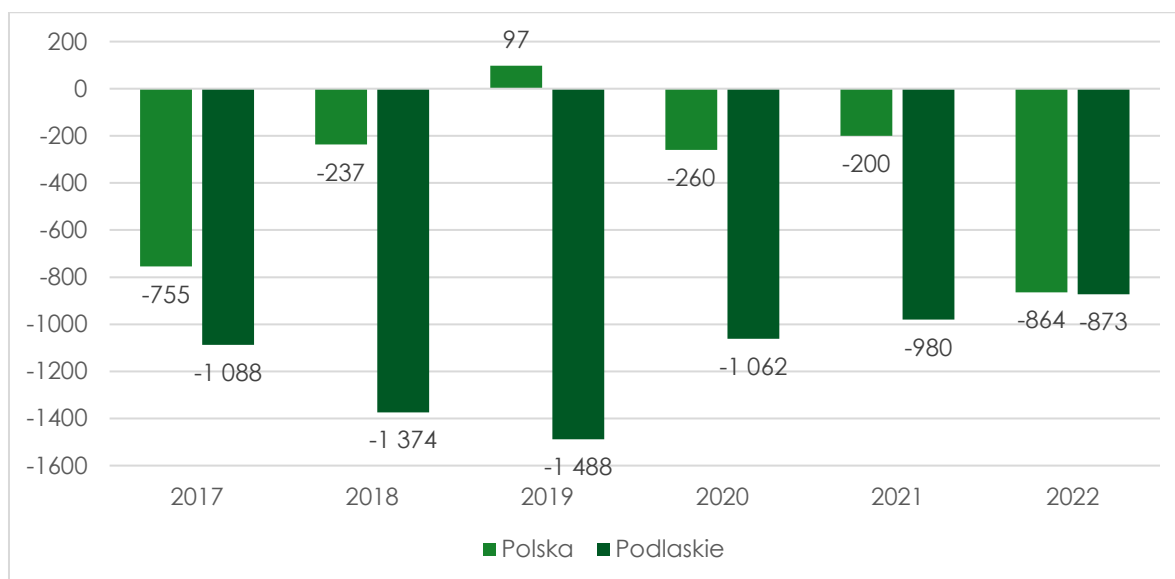
Wykres 33. Struktura wykształcenia zarejestrowanych bezrobotnych w okresie 12 m-cy od dnia ukończenia nauki (absolwenci) w latach 2020-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie Tabeli Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy, z uwzględnieniem grup osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (stan w końcu IV kwartału 2020, 2021, 2022 i 2023 roku), "Podlaski rynek pracy", Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, grudzień 2020, 2021, 2022, 2023.

Niechęć mieszkańców województwa podlaskiego do stałego rozwoju kompetencji, przekwalifikowywania się w procesie kształcenia ustawicznego, niedostosowanie oferty edukacyjnej szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy, mogą być przyczyną występowania zjawiska bezrobocia. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów (w okresie 12 m-cy od dnia ukończenia nauki) w latach 2020-2023 dominowali absolwenci szkół policealnych i średnich zawodowych (odpowiednio 36,9%, 38,6%, 33,5% i 42,5% w poszczególnych latach). Dla porównania absolwenci zasadniczych szkół zawodowych w tych latach stanowili odpowiednio 10,9%, 12,2%, 25,1% i 15,1% bezrobotnych absolwentów. Oznacza to, że na rynku pracy występuje duże zapotrzebowanie na robotników wykwalifikowanych. W 2023 roku w porównaniu do 2018 roku (rok bazowy) odsetek bezrobotnych absolwentów zasadniczych szkół zawodowych wzrósł o 2,4 p. proc., natomiast w przypadku szkół policealnych i średnich zawodowych wzrósł o 12,2 p. proc.

Wykres 34. Saldo migracji osób w wieku 25-34 lata w latach 2017-2022 (w os.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Na przestrzeni lat 2017-2022 w województwie podlaskim odnotowano ujemne saldo migracji osób młodych w wieku 25-34 lata. Oznacza ono przewagę liczby osób wyjeżdżających z regionu (wymeldowujących się z pobytu stałego) nad przyjeżdżającymi (dokonującymi meldunku na pobyt stały w regionie). W 2022 roku saldo migracji w analizowanej grupie wiekowej wyniosło minus 873 osoby (spadek o 501 osób w porównaniu do 2018 roku (bazowego)). Przyczyny wysokiego poziomu emigracji osób w wieku 25-34 lata można upatrywać w większej niż u osób starszych mobilności i aktywności ludzi młodych oraz skłonności do poszukiwania lepszych warunków życia i pracy. Konsekwencją tego zjawiska jest stałe wyludnianie się województwa podlaskiego.

Cel operacyjny 2.2. Aktywni mieszkańcy

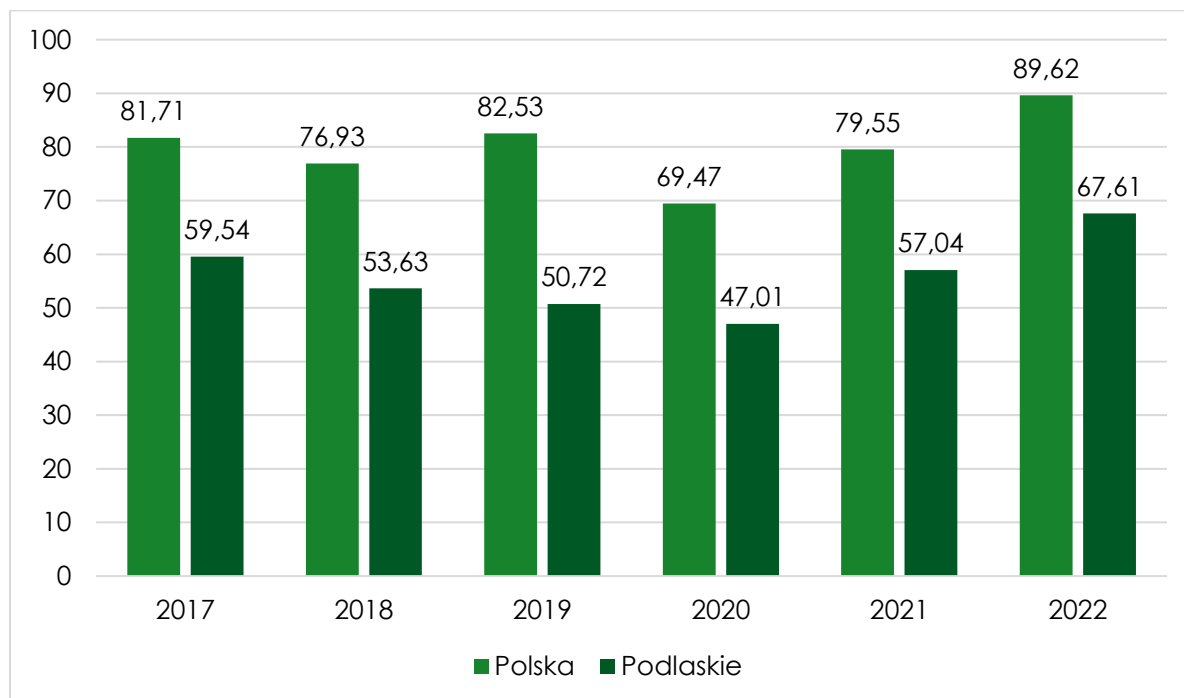
Stale postępujący rozwój gospodarczy regionu sprzyja rozwojowi aspiracji i ambicji zarówno osobistych, jak i zawodowych, a także zainteresowań mieszkańców województwa podlaskiego, co przekłada się na stale podnoszącą się jakość życia. Istotnym czynnikiem w zwiększaniu aktywności mieszkańców jest również rozwój usług społecznych i zdrowotnych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa, czy wspieraniem rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi. Nie bez znaczenia jest również dbałość o zapewnienie usług na rzecz osób i środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Ważnym czynnikiem wpływającym na jakość życia jest możliwość rekreacji oraz możliwość uczestnictwa w kulturze. Poprawa dostępu do dóbr kultury oraz stymulowanie kształtowania nawyków kulturalnych przyczyniają się do

rozwoju społecznego poprzez kształtowanie kapitału kulturowego, posiadającego zdolność bezpośredniej konwersji na kapitał społeczny.

Realizowane w ramach celu operacyjnego działania przyczyniają się do zwiększania szans mieszkańców województwa podlaskiego na twórcze i zgodne z własnymi aspiracjami kształtowanie ścieżek życiowych, zarówno osobistych, jak i zawodowych.

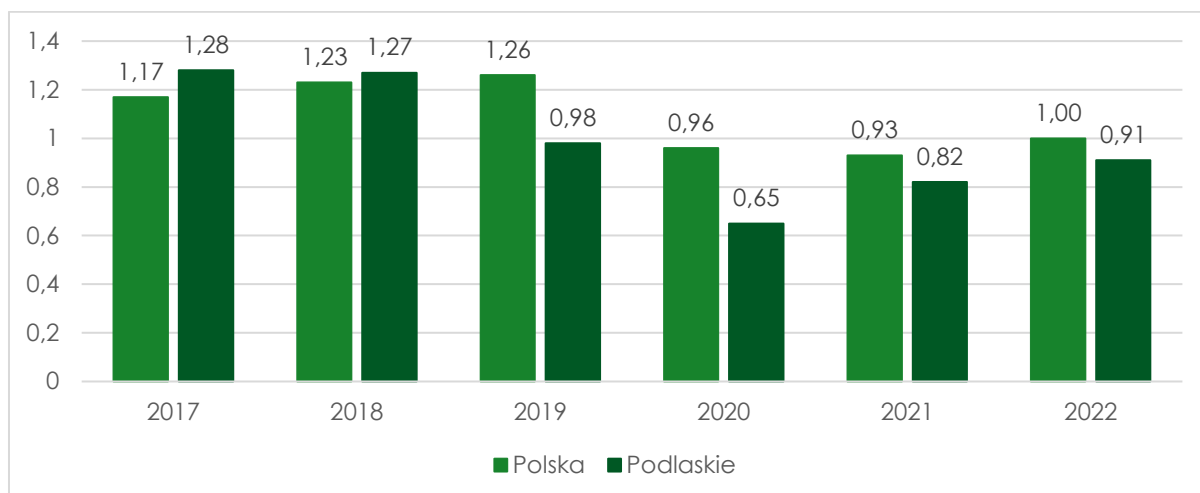
Wykres 35. Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2017-2022 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie podlaskim, na przestrzeni lat 2017-2022, były znacząco niższe od wartości w skali całego kraju. W 2022 roku przeciętna kwota wydatkowana miesięcznie na kulturę i rekreację na jedną osobę w gospodarstwie domowym w województwie podlaskim wyniosła 67,61 zł i była niższa od wartości w kraju o 22,01 zł. W porównaniu do 2018 roku (rok bazowy) wzrosła o 13,98 zł.

Wykres 36. Udział członków kół, klubów, sekcji senior i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej w latach 2017-2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 r.

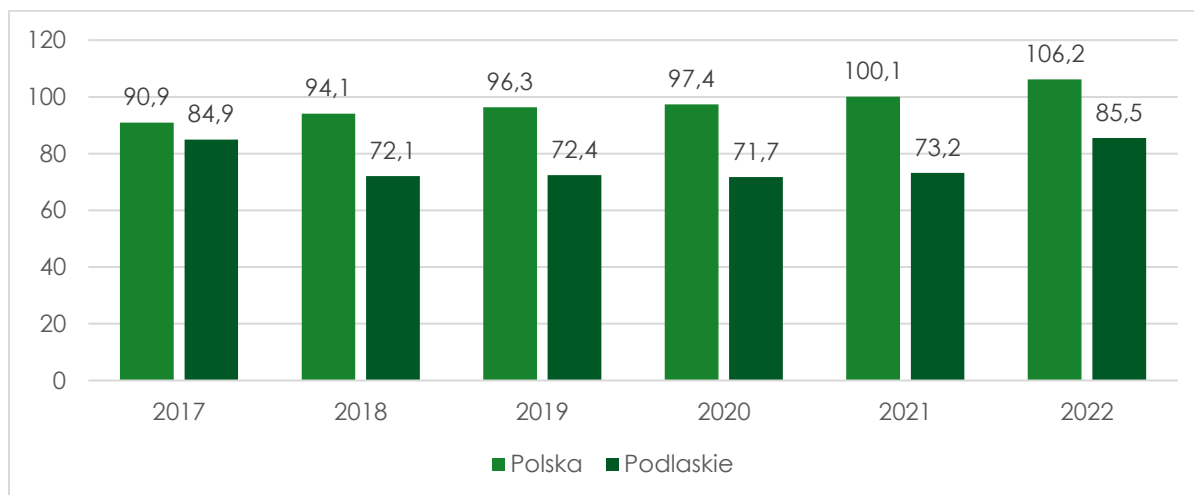
Starzenie się mieszkańców województwa podlaskiego generuje konieczność zapewnienia godnych warunków życia nie tylko w zakresie opieki, możliwości kontynuowania aktywności zawodowej, ale również w obszarze aktywności społecznej seniorów. W latach 2017-2022 w regionie prowadzono wiele inicjatyw ukierunkowanych na przeciwdziałanie izolacji, wykluczeniu i samotności seniorów. Niestety, odsetek członków kół, klubów, sekcji seniorów i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej, w analizowanym okresie zarówno w kraju, jak i w województwie podlaskim, był na bardzo niskim poziomie, mieszczącym się w przedziale 0,65%-1,28%. W 2022 roku w województwie podlaskim osiągnął on wartość 0,91% i był niższy niż w 2018 roku (rok bazowy) o 0,36 p. proc. i niższy od wartości dla kraju o 0,09 p. proc.

Przyczyn tak niskich wartości wskaźnika można dopatrywać się w zbyt małej liczbie działań podejmowanych na rzecz seniorów, a także w braku właściwej promocji, zachęcającej osoby starsze do aktywnego uczestnictwa w tych działaniach jak również w ograniczonej dostępności, w tym komunikacyjnej. Do obniżenia wartości wskaźnika w 2020 roku z pewnością przyczyniła się także pandemia COVID-19.

Poprawa stanu zdrowia mieszkańców województwa podlaskiego, zapewnienie dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych, w tym rehabilitacyjnych to jedne z kluczowych kwestii w zakresie ochrony zdrowia. Z uwagi na starzenie się społeczeństwa w regionie istotne wydaje się być, prowadzenie działań w zakresie profilaktyki chorób i promocji zdrowego stylu życia, a także opieki długoterminowej i geriatrycznej. Na przestrzeni lat 2017-2022 w kraju można było zaobserwować stałą tendencję wzrostową liczby

łóżek w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych przypadających na 100 tys. ludności.

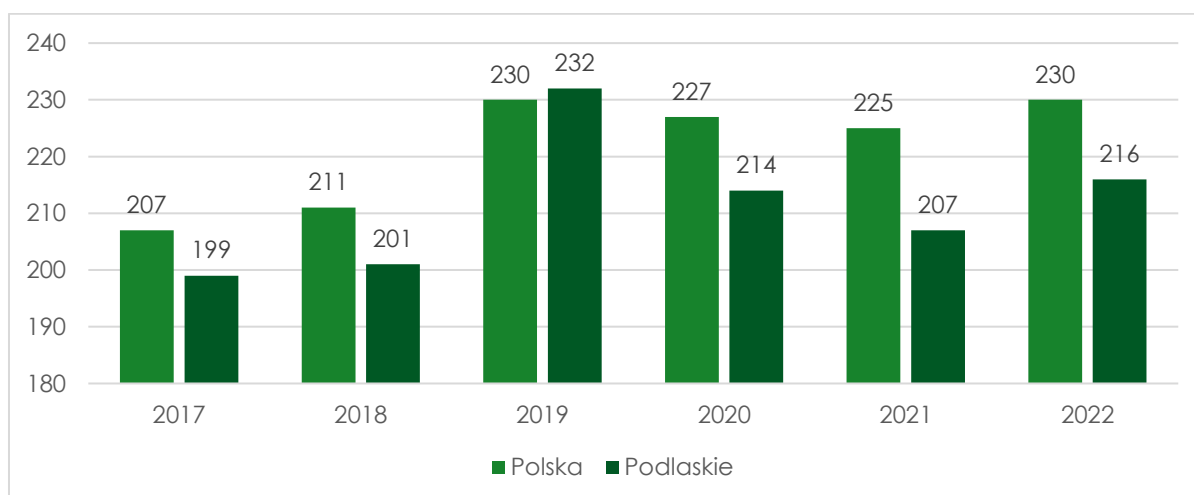
Wykres 37. Łóżka w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych na 100 tys. ludności w latach 2017-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

W województwie podlaskim, w analizowanym okresie, liczba łóżek na 100 tys. mieszkańców charakteryzowała się tendencją zmienną. Najniższą wartość (71,7) osiągnęła w 2020 roku, a najwyższą w 2022 roku (85,5). W 2022 roku na każde 100 tys. mieszkańców województwa podlaskiego przypadało o 20,7 łóżek mniej niż średnio w kraju. W porównaniu z rokiem 2018 (bazowym) w 2022 roku nastąpił wzrost liczby łóżek przypadających na 100 tys. mieszkańców regionu o 13,4 łóżka.

Wykres 38. Liczba ludności przypadająca na łóżko w szpitalach ogólnych w latach 2017-2022 (w os.)

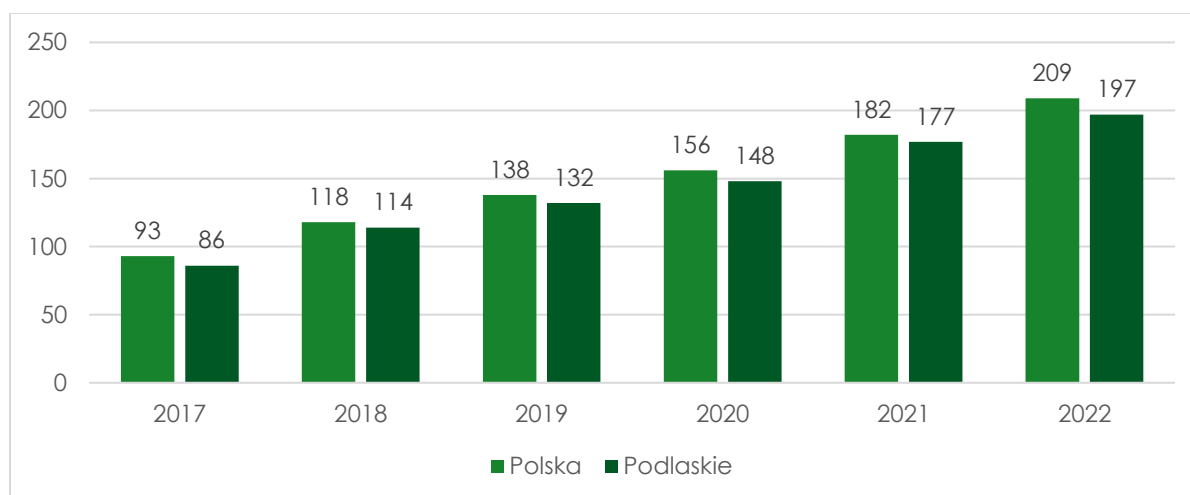

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Liczba osób przypadających na 1 łóżko w szpitalach ogólnych w latach 2017-2019, zarówno w kraju, jak i w województwie podlaskim, wykazywała

tendencję wzrostową. W 2020 i 2021 roku odnotowano spadek tego wskaźnika w regionie i w kraju. W 2022 roku odnotowano, zarówno w kraju jak i w regionie, wzrost wskaźnika odpowiednio do wartości 230 i 216 osób na 1 łóżko w szpitalach ogólnych. W porównaniu do 2018 roku (bazowego), w 2022 roku wskaźnik w kraju i w województwie podlaskim był wyższy odpowiednio o 19 i 15 osób na 1 łóżko. Liczba pacjentów leczonych w szpitalach ogólnych w województwie podlaskim w latach 2018-2020 z roku na rok systematycznie malała (w 2018 r. – 270 627 osób, w 2019 r. – 251 848 osób, w 2020 r. – 193 949 osób). Od 2021 roku obserwuje się wzrost liczby leczonych pacjentów. W 2021 roku liczba ta wyniosła 219 320 osób, a w 2022 roku – 238 628 osób.¹⁰

Wykres 39. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w latach 2017-2022

*Podstawą kartoteki do badania za 2022 rok był Rejestr Żłobków, który nie zawiera kategorii „oddziały żłobkowe”. W latach 2017-2021 we wskaźniku uwzględniono dane z kategorii „oddziały żłobkowe”.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

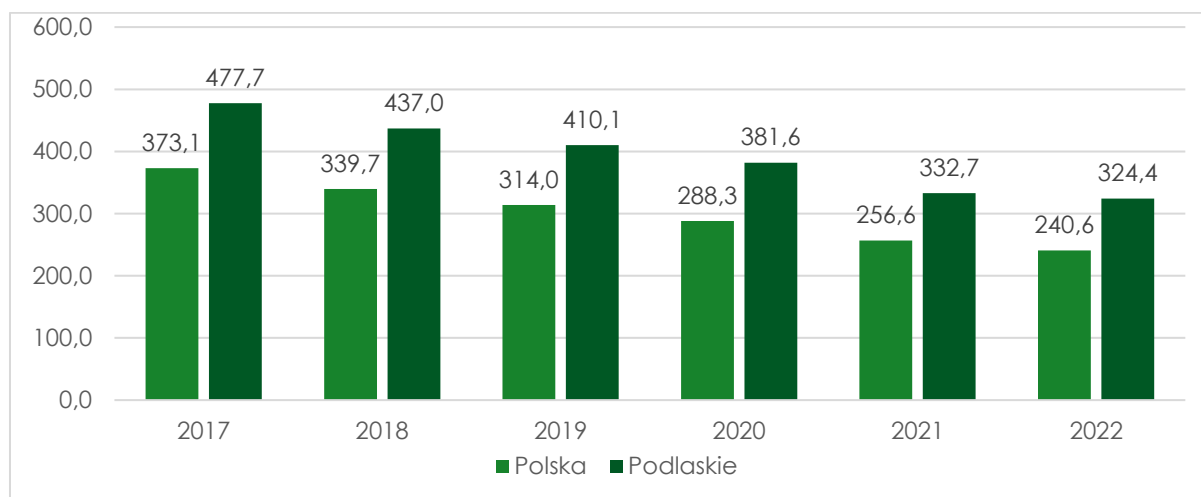
Na zwiększenie aktywności, przede wszystkim zawodowej, zwłaszcza kobiet w wieku rozrodczym, wpływa zapewnienie dostępu do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Umożliwia to szybszy powrót do pracy rodziców tych dzieci.

W latach 2017-2022 liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych przypadająca na 1000 dzieci zarówno w kraju, jak i w województwie podlaskim systematycznie rosła, osiągając w 2022 roku najwyższy poziom odpowiednio 209 i 197 miejsc. Oznacza to, że system opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 ulega ciągłej poprawie. W 2018 roku (bazowym) w województwie podlaskim liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych przypadająca na 1000 dzieci była o 83 miejsca niższa niż w 2022 roku.

¹⁰ GUS BDL. Dane według stanu na dzień 06.02.2024 roku.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym nie był analizowany w Raporcie ze względu na brak dostępnych danych statystycznych.

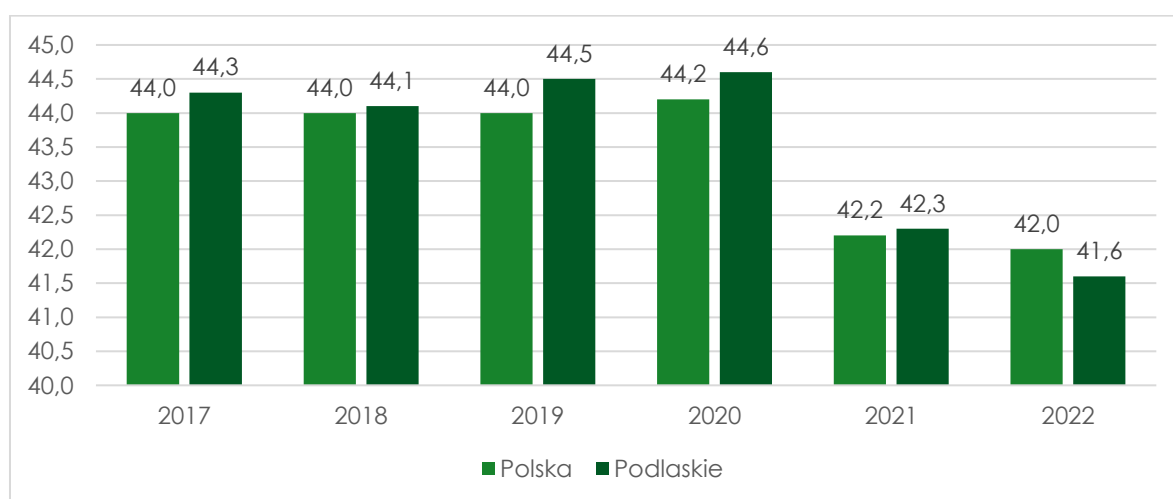
Wykres 40. Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności w latach 2017-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Ubóstwo jest jednym z kluczowych powodów korzystania z różnego rodzaju świadczeń pomocy społecznej. W latach 2017-2022 liczba osób, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej (na 10 tys. ludności) charakteryzowała się systematycznym, powolnym spadkiem zarówno w województwie podlaskim, jak i w kraju. Jednakże ze świadczeń pomocy społecznej w analizowanym okresie w województwie podlaskim korzystało więcej osób niż przeciętnie w kraju. W 2022 roku w porównaniu do 2018 roku (rok bazowy) liczba korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności zmniejszyła się w regionie o 113 osób, natomiast w kraju o 99 osób.

Wykres 41. Wskaźnik bierności zawodowej w latach 2017-2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 08.03.2024 r.

Przez osoby biernie zawodowo należy rozumieć osoby powyżej 15. roku życia, które nie zostały uznane jako pracujące lub bezrobotne.

Wskaźnik bierności zawodowej mierzony procentowym stosunkiem liczby osób biernych zawodowo do łącznej liczby osób (w wieku produkcyjnym - biernych zawodowo i aktywnych zawodowo), zarówno w województwie podlaskim jak i w kraju, w latach 2017-2022 był na zbliżonym poziomie.

W 2021 roku w porównaniu do 2020 roku odnotowano dość wyraźny spadek wartości wskaźnika w regionie i w kraju odpowiednio o 2,3 p. proc. i 2 p. proc. W 2022 roku w stosunku do 2021 roku widoczne jest dalsze obniżenie wartości wskaźnika w Podlaskiem i w kraju, odpowiednio o 0,7 p. proc. i 0,2 p. proc. Pomimo systematycznego spadku wartości wskaźnika, nadal jest on jednak na wysokim poziomie przekraczającym 40%.

Przyczyn bierności zawodowej można upatrywać m.in. w zniechęceniu spowodowanym bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia, niedostosowaniem posiadanego wykształcenia do potrzeb rynku pracy, pobieraniem świadczeń socjalnych, które często są bardziej atrakcyjne niż proponowane przez pracodawców wynagrodzenie. W przypadku osób młodych może to być zbyt długie przebywanie w domu rodzinnym. Z kolei w wypadku osób starszych barierą do podjęcia aktywności zawodowej mogą być nowoczesne technologie (trudności z opanowaniem obsługi komputera, itp.)¹¹.

Cel operacyjny 2.3. Przestrzeń wysokiej jakości

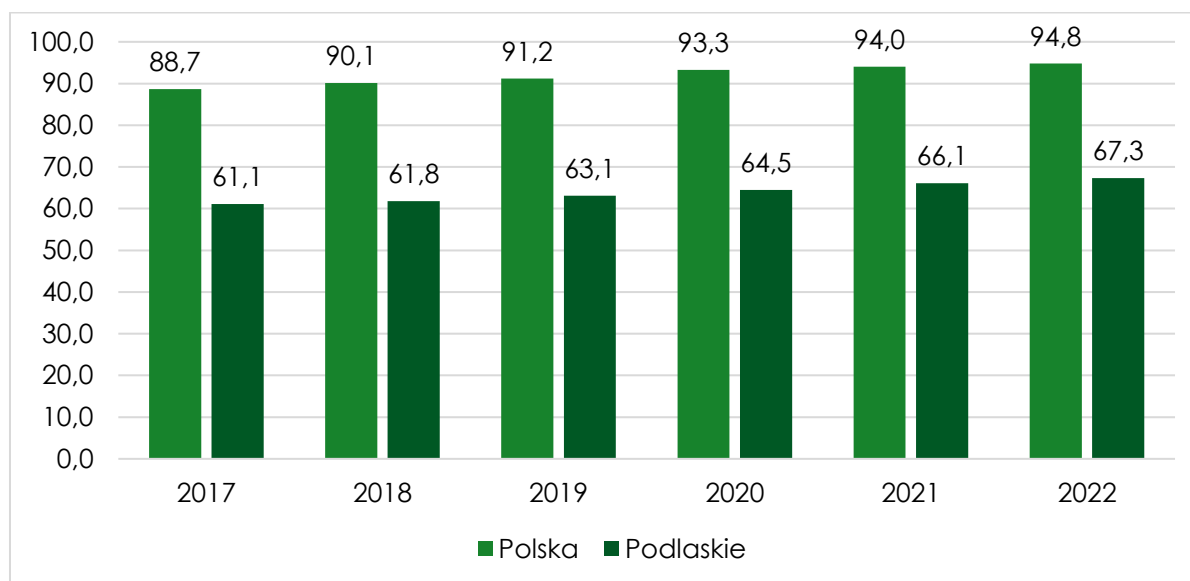
Przestrzeń wysokiej jakości to, zgodnie z SRWP 2030, wysokiej jakości środowisko przyrodnicze i wykorzystywanie jego atutów, wysoka dostępność wewnętrzna i zewnętrzna województwa wskutek ciągłego rozwoju infrastruktury komunikacyjnej, dostęp do odpowiednich usług na poziomie lokalnym i regionalnym, co jest związane z gwarancją dobrych połączeń komunikacyjnych, nowoczesna przestrzeń gospodarcza, atrakcyjna i uniwersalnie dostępna przestrzeń życiowa, kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Przestrzeń umożliwiającą życie na wysokim poziomie jest kształtowana poprzez działania wpływające na jej jakość: zwiększanie dostępności usług,

¹¹ W 2021 r. nastąpiła zmiana metodyki badania BAEL, według której przeliczono dane za lata poprzednie, aby zachować porównywalność danych. Dane przeliczone według nowej metodyki publikowane są w BDL, w części Rynek pracy - Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15-89 lat (dane średnioroczne). Przeprowadzona analiza, oparta została na danych wyliczonych wg zmienionej metodyki.

modernizacja infrastruktury, zagwarantowanie usług podstawowych w sferze edukacyjnej, ochrony zdrowia, kulturowej i administracyjnej; ochrona zabytków, wzmacnianie procesów rewitalizacji, rozwój infrastruktury technicznej i stymulowanie zachowań mieszkańców ograniczających negatywną presję na środowisko: (wprowadzanie rozwiązań zmniejszających zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego: ograniczenie smogu, promocja transportu niskoemisyjnego, rozwój elektromobilności.

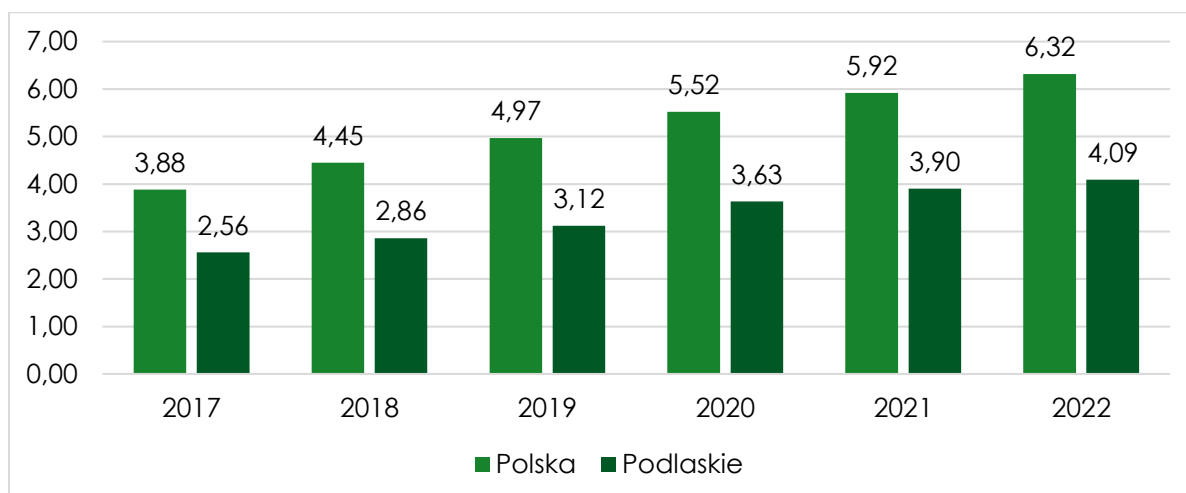
Wykres 42. Drogi publiczne ogółem o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km² w latach 2017-2022 (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Jednym z istotnych elementów związanych z rozwojem infrastruktury komunikacyjnej jest budowa i modernizacja dróg. Zarówno w kraju, jak i w województwie podlaskim na przestrzeni lat 2017-2022 liczba kilometrów dróg publicznych o nawierzchni twardej ulepszonej, przypadająca na 100 km² systematycznie rosła. W regionie była jednak znacząco niższa od wartości w kraju. W 2022 roku różnica pomiędzy wartością wskaźnika w Polsce a w województwie podlaskim wyniosła 27,5 km dróg na każde 100 km² powierzchni. Obserwowana sytuacja wskazuje na niewystarczający poziom rozwoju infrastruktury transportowej w regionie. W porównaniu do 2018 roku (bazowego), w 2022 roku w województwie podlaskim nastąpił wzrost wskaźnika o 5,5 km dróg na każde 100 km² powierzchni.

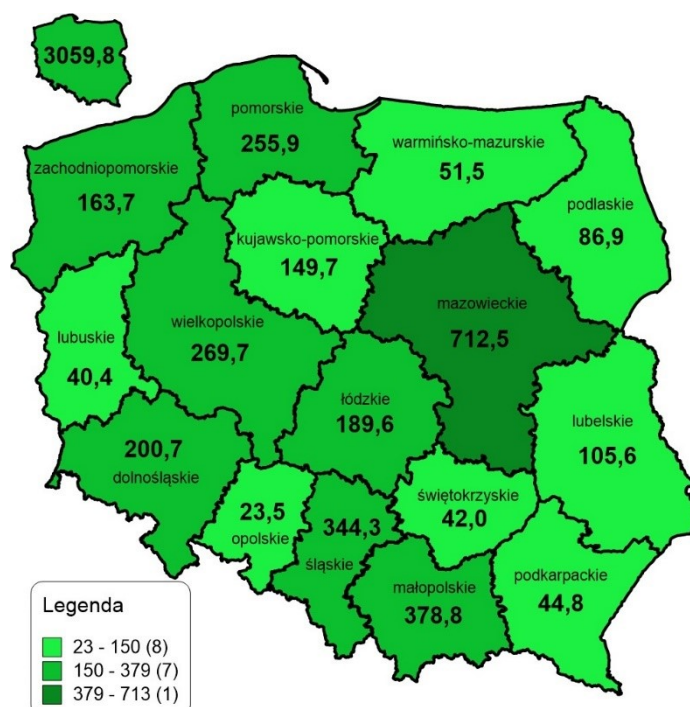
Wykres 43. Ścieżki rowerowe na 100 km² w latach 2017-2022 (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

W latach 2017-2022 zarówno w kraju jak i w województwie podlaskim systematycznie zwiększała się również długość budowanych ścieżek rowerowych (mierzona w kilometrach) przypadająca na 100 km² powierzchni. W województwie podlaskim była jednak niższa od wartości dla kraju. Różnica pomiędzy wartością wskaźnika w kraju i w regionie w 2022 roku wyniosła 2,23 km ścieżek na każde 100 km² powierzchni. W porównaniu do 2018 roku (bazowego), w 2022 roku w województwie podlaskim nastąpił wzrost wskaźnika o 1,23 km na każde 100 km² powierzchni.

Mapa 6. Przewozy pasażerskie (komunikacja miejska) w 2022 roku (w mln os.)*

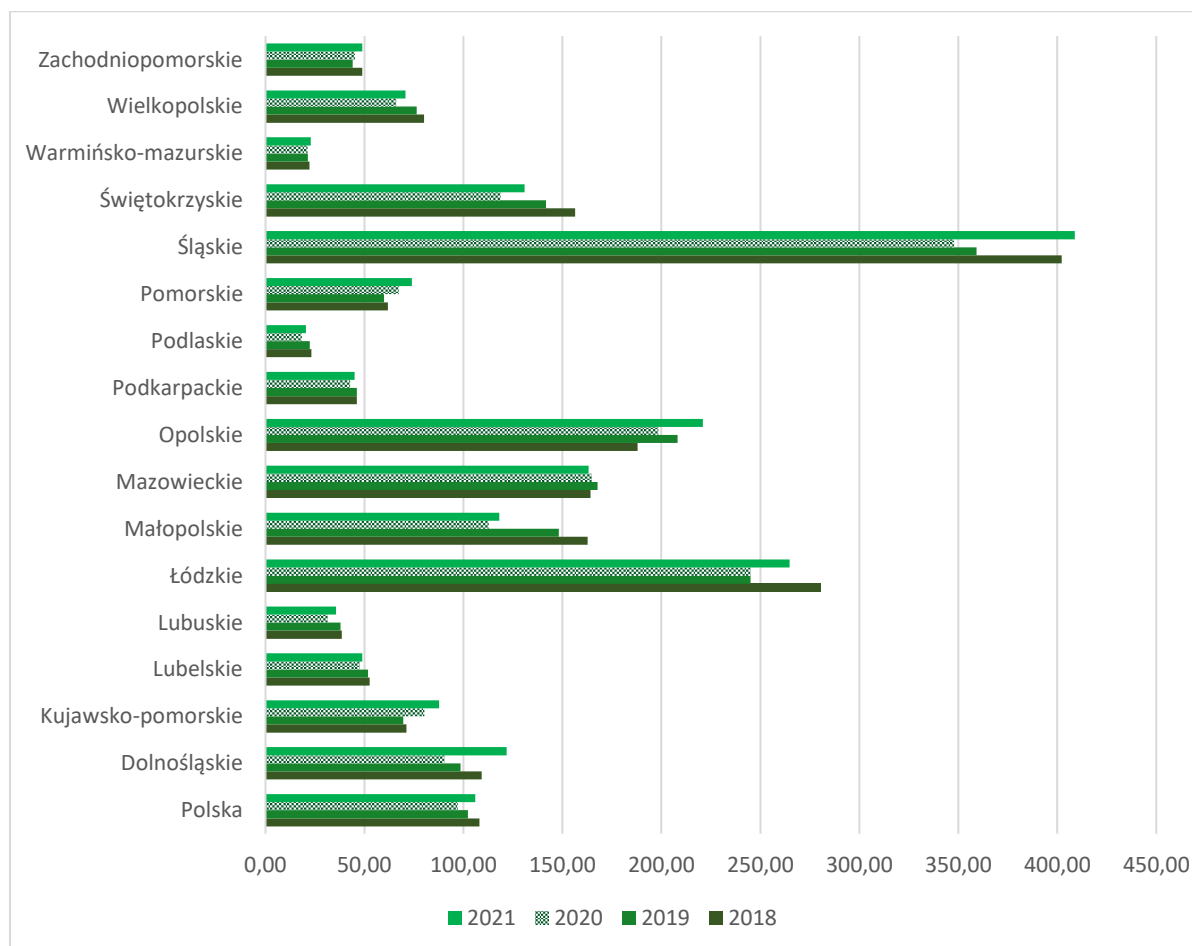

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 24.01.2024 roku.

Liczba ludności korzystającej z komunikacji miejskiej w województwie podlaskim na przestrzeni lat 2017-2020 systematycznie spadała, by osiągnąć najniższą wartość w 2020 roku – 41,4 mln osób (spadek w porównaniu do 2018 roku (bazowego) o 60,4 mln osób). Na znaczny spadek liczby ludności korzystającej z komunikacji miejskiej zarówno w regionie, jak i w kraju w 2020 roku w stosunku do 2019 roku niewątpliwie miała wpływ pandemia COVID-19. W 2021 roku odnotowano w województwie podlaskim i w kraju wzrost liczby osób korzystających z komunikacji miejskiej w porównaniu do 2020 roku odpowiednio o 20,1 mln osób i 230,1 mln osób. W 2022 roku zaobserwowano w regionie i w kraju dalszy wzrost liczby osób korzystających z komunikacji miejskiej w porównaniu do 2021 roku odpowiednio o 25,4 mln osób i 558,9 mln osób, jednak osiągnięte wartości są niższe niż w 2018 roku (bazowym) odpowiednio o 14,9 mln osób i 714,3 mln osób.

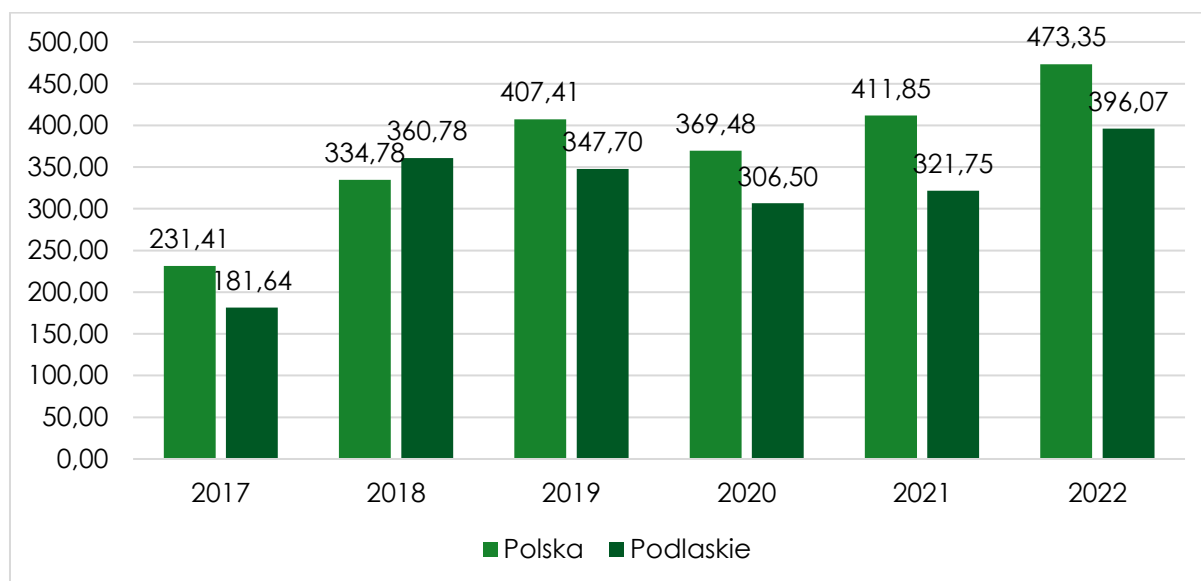
Wykres 44. Wielkość całkowitej emisji dwutlenku węgla w przeliczeniu na 100 km² w latach 2018-2021 (w tys. ton)

Źródło: dane Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami – Instytutu Ochrony Środowiska – PIB. Ochrona środowiska 2020, 2021, 2022, 2023 GUS, Tablice w formacie xlsx, Dział 4, Tablica 8.

Województwo podlaskie jest jednym z najczystszych regionów w kraju. Pod względem poziomu emisji dwutlenku węgla w przeliczeniu na 100 km² region w latach 2016 (rok bazowy), 2017, 2018 i 2019 plasował się na przedostatnim miejscu w kraju, a w latach 2020 i 2021 na ostatnim miejscu osiągając jedne z najniższych poziomów emisji odpowiednio o wartościach: 26,40 tys. ton, 26,37 tys. ton, 23,24 tys. ton, 22,43 tys. ton, 18,35 tys. ton i 20,41 tys. ton rocznie. W roku 2021 wartość emisji dwutlenku węgla na 100 km² w województwie podlaskim była ponad pięciokrotnie mniejsza niż w kraju.

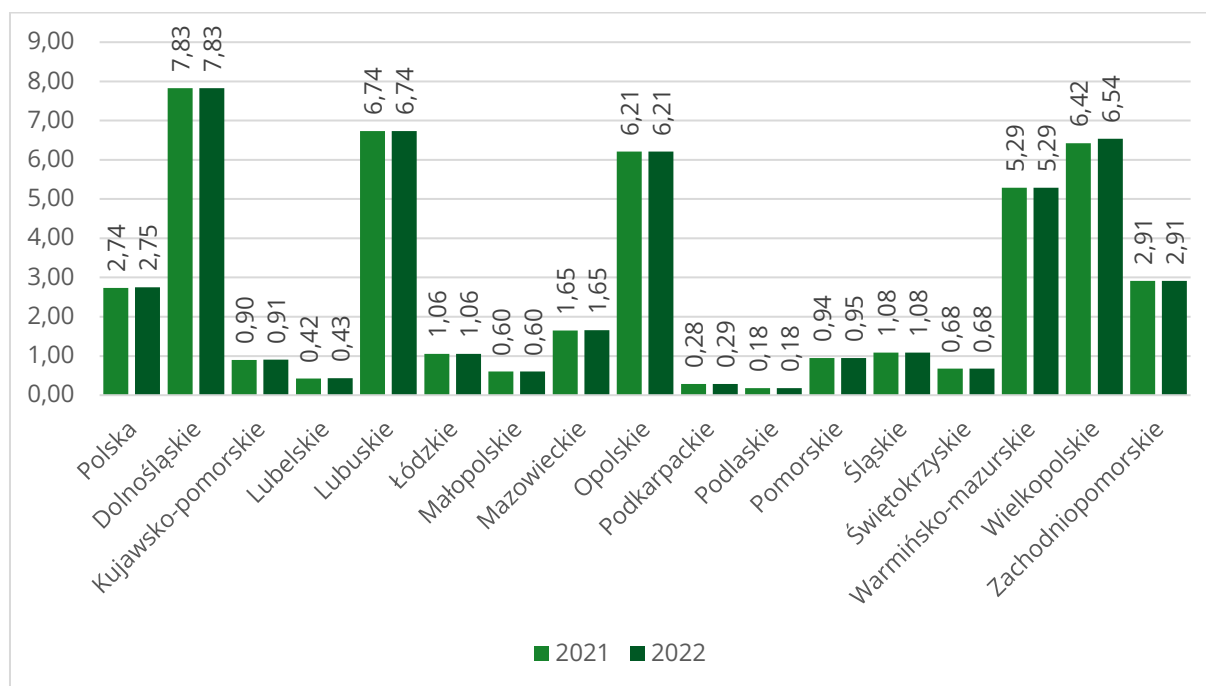
Wykres 45. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej na 1 mieszkańca w latach 2017-2022 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 24.01.2024 r.

Dbłość o jakość środowiska, a także racjonalne wykorzystywanie i ochrona jego zasobów, w tym zasobów śródlądowych wód powierzchniowych i podziemnych są istotnymi elementami polityki zrównoważonego rozwoju. W 2022 roku nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie podlaskim osiągnęły wartość 396,07 zł (spadek w porównaniu do 2018 roku (rok bazowy) o 35,29 zł na mieszkańca). W odniesieniu do całej Polski, wartość nakładów na 1 mieszkańca w województwie podlaskim w 2022 roku była niższa o 77,28 zł na osobę.

Wykres 46. Pojemność obiektów małej retencji wodnej na 1 km² powierzchni w latach 2021-2022 (w dam³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 r.

Mała retencja to prosty sposób na gromadzenie wody w najbliższej okolicy. Pozwala zatrzymać lub spowolnić spływ wód, dbając przy tym o rozwój środowiska naturalnego. Pojemność obiektów małej retencji wodnej przypadająca na 1 km² powierzchni, wyrażona w dekametrach sześciennych (dam³), w latach 2018-2022 była w województwie podlaskim najniższa spośród wszystkich województw. W 2022 roku pojemność obiektów małej retencji wodnej przypadająca na 1 km² była w województwie podlaskim wyższa zaledwie o 0,02 dam³/km² niż w 2018 roku (bazowym). W odniesieniu do kraju w 2022 roku różnica wyniosła już 2,57 dam³/km².

Cel strategiczny 3. Partnerski region

W warunkach zachodzących zmian w UE oraz trendów globalnych kluczowego znaczenia nabierają wszelkiego rodzaju relacje i współpraca.

Współpraca jest najlepszą drogą wzmocnienia regionu o brakujące zasoby. W trakcie współpracy powstają dodatkowe korzyści (zaufanie, synergia). Współpraca pozwala organizacjom tworzyć globalne przewagi konkurencyjne i umożliwia osiągnięcie ambitnych celów. Pozwala na komunikowanie się, wymianę informacji, wiedzy, dobrych praktyk oraz tworzenie powiązań o różnym stopniu formalizacji. Drogą do uzupełnienia braków lub słabości zasobów organizacji jest również pozyskiwanie tych zasobów z zewnątrz, zwłaszcza poprzez stymulowanie przyciągania kapitału finansowego i ludzkiego do regionu.

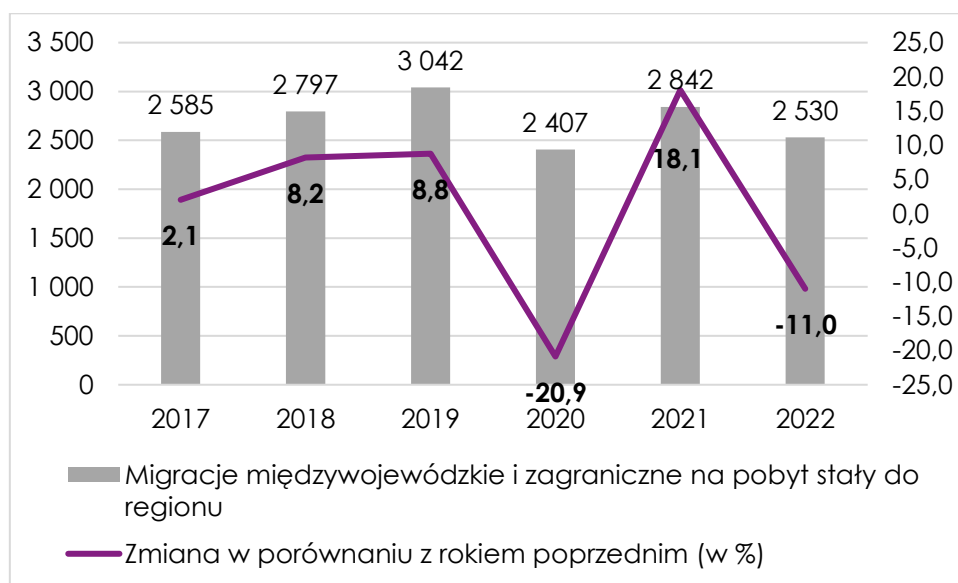
Zdolność do współpracy jest pochodną wielu czynników. Działania samorządu ukierunkowane na jej wzmocnienie, zogniskowane są na poprawę jakości rządzenia: wzmocnianie kompetencji i dostępności administracji oraz wzmocnianie zarządzania publicznego na poziomie regionalnym i lokalnym; budowę kapitału społecznego poprzez wspieranie rozwoju i kompetencji organizacji społecznych, kształtowanie postaw społecznych i obywatelskich; wspieranie inicjatyw współpracy ponadregionalnej i ponadnarodowej, rozwój współpracy transgranicznej oraz przyciąganie do regionu zasobów zewnętrznych, w celu zaspokojenia potrzeb w zakresie inwestycji, poprawy poziomu przedsiębiorczości, zapewnienia odpowiedniego poziomu zasobów pracy, czy tworzenie warunków do wzrostu przychodów przedsiębiorstw.

W procesie monitorowania realizowanych działań za kluczową uznano obserwację wskaźników:

- migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu¹²,
- podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców,
- ogólny poziom zaufania.

¹² Dane dotyczą zameldowań z innych województw oraz z zagranicy na pobyt stały w regionie.

Wykres 47. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu w województwie podlaskim w latach 2017-2022 (w os.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 24.01.2024 roku.

Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do województwa podlaskiego w 2022 roku charakteryzowały się spadkiem do poziomu, który był obserwowany przed rokiem 2020. Jedną z przyczyn gwałtownych zmian liczby osób migrujących do województwa podlaskiego (zameldowania na pobyt stały) w 2020 roku mogły być ograniczenia w poruszaniu się wywołane pandemią COVID-19. W 2022 roku w regionie zameldowały się 2 530 osoby. Niespełna 76% ogółu zameldowań stanowiły przyjazdy osób z innych województw, zaś 24% to przyjazdy osób z zagranicy. W 2022 roku liczba osób, które zamieszkały na stałe w województwie podlaskim była o 11% niższa od liczby osób, które osiedliły się w regionie w 2021 roku. Spadek wartości wskaźnika w porównaniu do 2021 roku w województwie podlaskim był wyższy niż w skali całego kraju (-11% – województwo podlaskie; -5,9% – Polska).

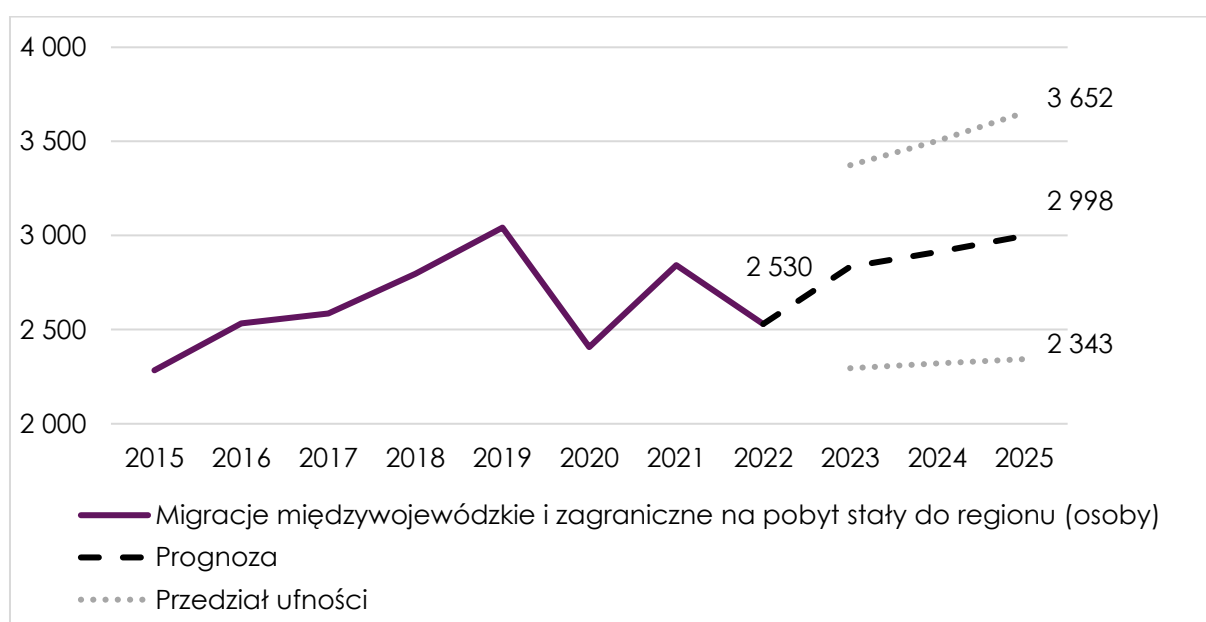
Województwo podlaskie, w skali kraju, niezmiennie plasuje się na ostatniej pozycji pod względem liczby zameldowań z innych województw oraz z zagranicy na pobyt stały. W analizowanych latach odsetek osób, które zamieszkały w województwie podlaskim wahał się w granicach około 2,3-2,5% ogółu osób w Polsce, które zmieniły miejsce zamieszkania.

Spśród 1 921 osób dotychczas zamieszkujących inne województwa, największy odsetek osób zameldowanych w regionie, podobnie jak w latach poprzednich, w 2022 roku stanowili mieszkańcy sąsiadujących województw: mazowieckiego (38,9%) oraz warmińsko-mazurskiego (24,6%). W 2022 roku odnotowano zameldowania w województwie podlaskim osób mieszkających dotychczas na wszystkich kontynentach. Zdecydowaną większość, blisko 89%,

wszystkich osób zameldowanych z zagranicy stanowili mieszkańcy krajów europejskich.

W SRWP 2030 założono utrzymywanie się trendu wzrostowego wskaźnika. Do 2019 roku obserwowano zmianę zgodną z przyjętymi założeniami. Wartość 2 530 osiągnięta w 2022 roku jest niższa od wartości z roku poprzedniego, a także niższa od wartości bazowej wskaźnika (2 797 osób w 2018 roku). Istotne jest zatem utrzymanie działań ukierunkowanych na stwarzanie warunków do osiedlania się w regionie mieszkańców innych województw lub osób przebywających obecnie za granicą.

Wykres 48. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w os.)*

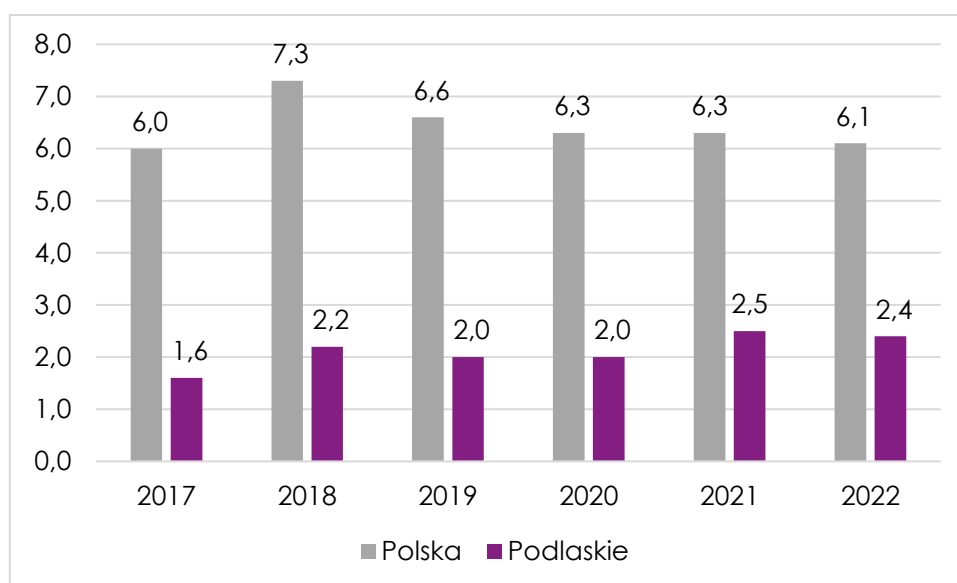
* Dane dotyczą zameldowań z innych województw oraz z zagranicy na pobyt stały w regionie. Zameldowania, w 2015 roku, w związku z brakiem danych o napływie z zagranicy, wyznaczone zostały, jako suma zameldowań wewnętrznych z 2015 roku i zameldowań z zagranicy, jako średniej z roku 2014 i 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Prognoza przeprowadzona w oparciu o dotychczasowe wartości migracji międzywojewódzkich i zagranicznych na pobyt stały do regionu oraz przy założeniu niezmienności warunków wskazuje, że liczba osób, które przyjadą do regionu na stałe w 2025 roku z 95% prawdopodobieństwem zawierać się będzie w przedziale od 2 343 do 3 652 osób. Prognoza punktowa wyznaczona z wykorzystaniem trendu nieliniowego, na podstawie dostępnych danych, zakłada osiągnięcie w 2025 roku wartości 2 998 osób, co wskazuje na prawdopodobieństwo osiągnięcia, założonego w SWRP 2030 wzrostu wartości wskaźnika.

Należy również podkreślić, że sytuacja związana z wojną w Ukrainie spowodowała napływ do województwa podlaskiego uchodźców z terytoriów objętych działaniami militarnymi. Napływ ludności z Ukrainy nie będzie miał przełożenia na wartość wskaźnika w najbliższych latach, jednak może mieć związek z poprawą wartości wskaźnika w przyszłości.

Wykres 49. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2017-2022

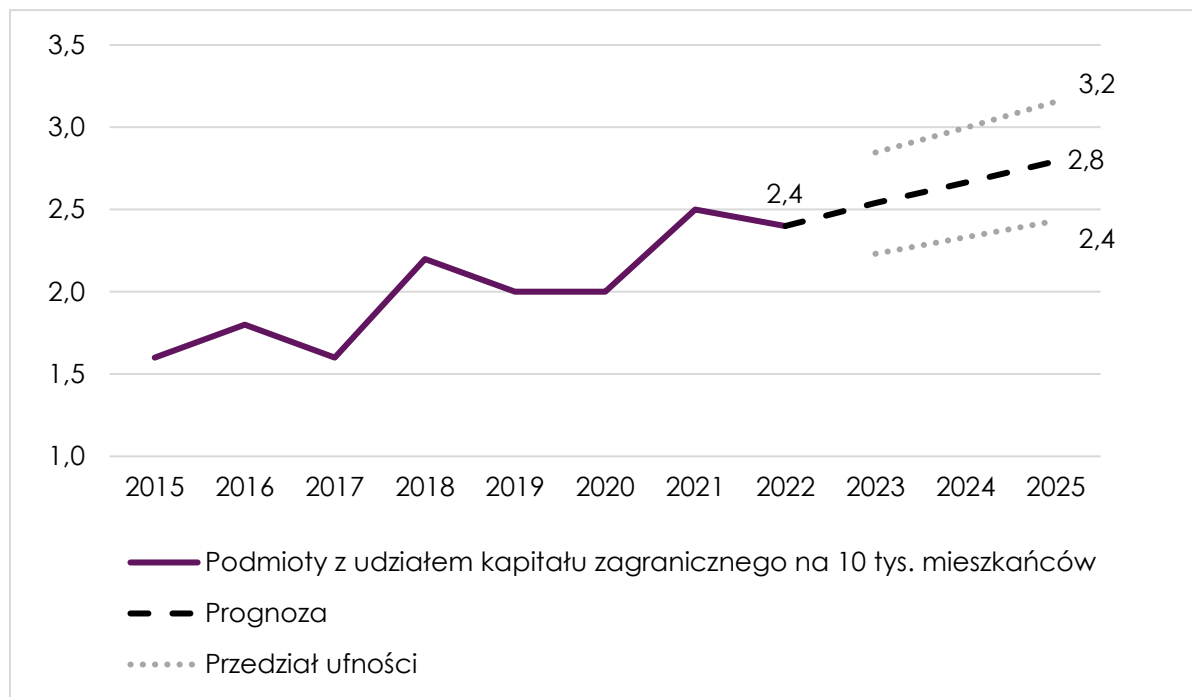
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 21.02.2024 roku.

Województwo podlaskie jest jednym z regionów o najniższej w Polsce wartości ulokowanego w nim kapitału zagranicznego. Niska atrakcyjność inwestycyjna regionu przekłada się na małą aktywność kapitału zagranicznego w województwie. Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2017-2022 oscyluje wokół wartości 2, podczas gdy w skali Polski jest to wartość wyższa od 6. Pod względem wartości tego wskaźnika, województwo podlaskie w latach 2021-2022 uplasowało się na 11. pozycji wśród wszystkich regionów (w poprzednich latach było to 14. miejsce). W porównaniu z rokiem bazowym 2017, w 2022 roku odnotowano w regionie wzrost wartości wskaźnika o 0,8 podmiotu. W SRWP 2030 założono utrzymywanie wzrostowej tendencji wskaźnika i osiągnięcie w 2025 roku wartości pośredniej na poziomie 2 podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego, przypadających na 10 tys. mieszkańców. W latach 2021-2022 liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym w całym regionie zmniejszyła się z 291 do 274.

Należy zauważyć, że występują znaczne dysproporcje pomiędzy poszczególnymi powiatami pod względem liczby takich podmiotów. Zgodnie z danymi GUS, w mieście Białystok koncentrowało się ponad 62% podmiotów

ulokowanych w regionie, kolejne 10% w mieście Suwałki. W powiatach sejneńskim i białostockim działało odpowiednio 10% oraz 6% ogółu podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego ulokowanych w województwie podlaskim. W 2022 roku działalność takich podmiotów nie była prowadzona na terenie powiatów: bielskiego, monieckiego i wysokomazowieckiego.

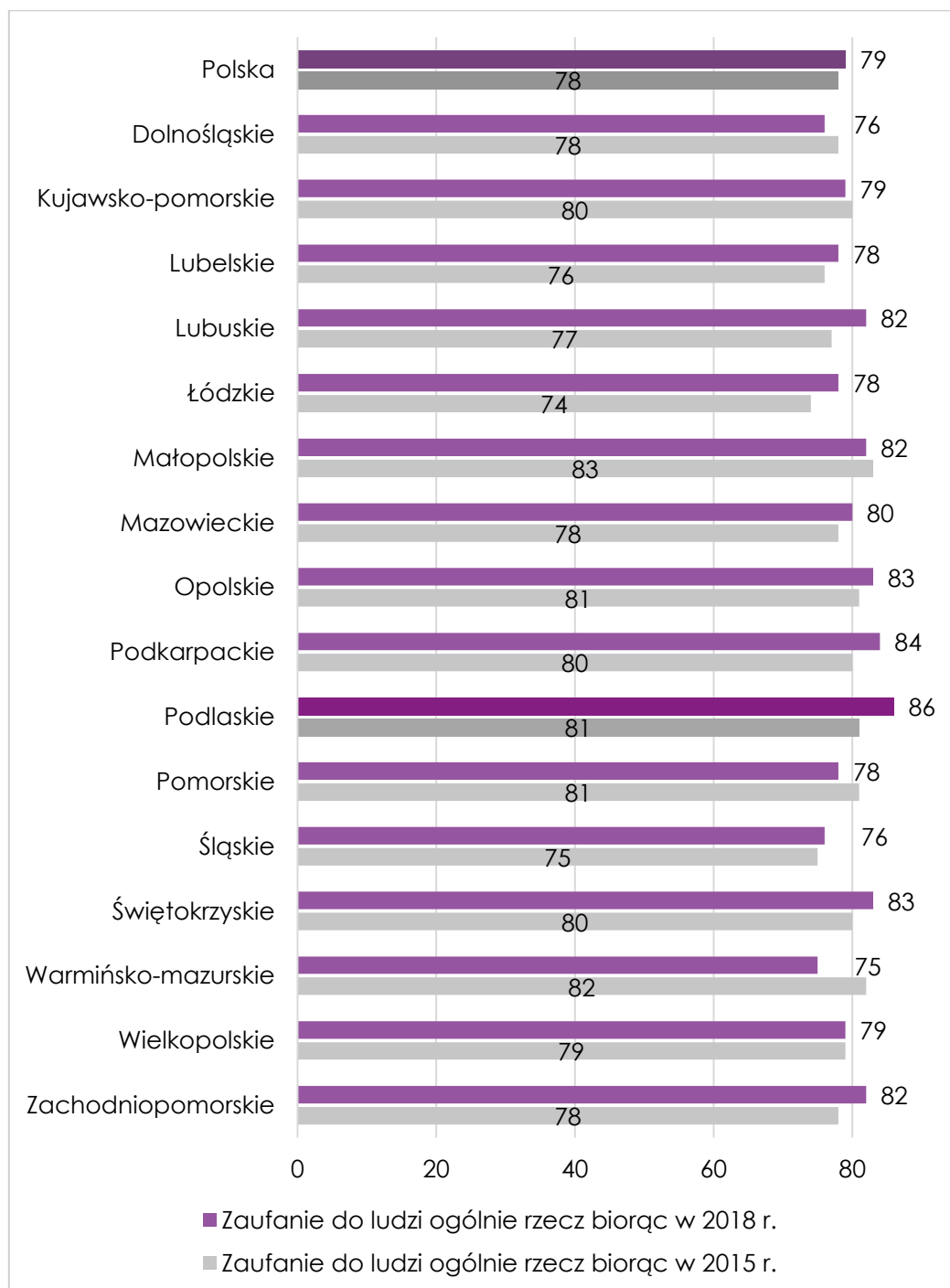
Wykres 50. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Dotychczasowe zmiany w wartości wskaźnika: podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców, wskazują na dalsze utrzymanie się oczekiwanej tendencji wzrostowej. Prognozowana wartość wskaźnika w 2025 roku, przy założeniu niezmienności innych czynników, z prawdopodobieństwem 95% będzie zawierać się w przedziale od 2,4 do 3,2 podmiotów. Prognoza punktowa wyznaczona w oparciu o trend nieliniowy zakłada osiągnięcie w 2025 roku wartości wskaźnika na poziomie 2,8 podmiotów. Wskazane wartości przekraczają, założoną w SRWP 2030 do osiągnięcia pośrednią wartość wskaźnika.

Wykres 51. Ogólne zaufanie do ludzi według województw w 2015, 2018 roku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)

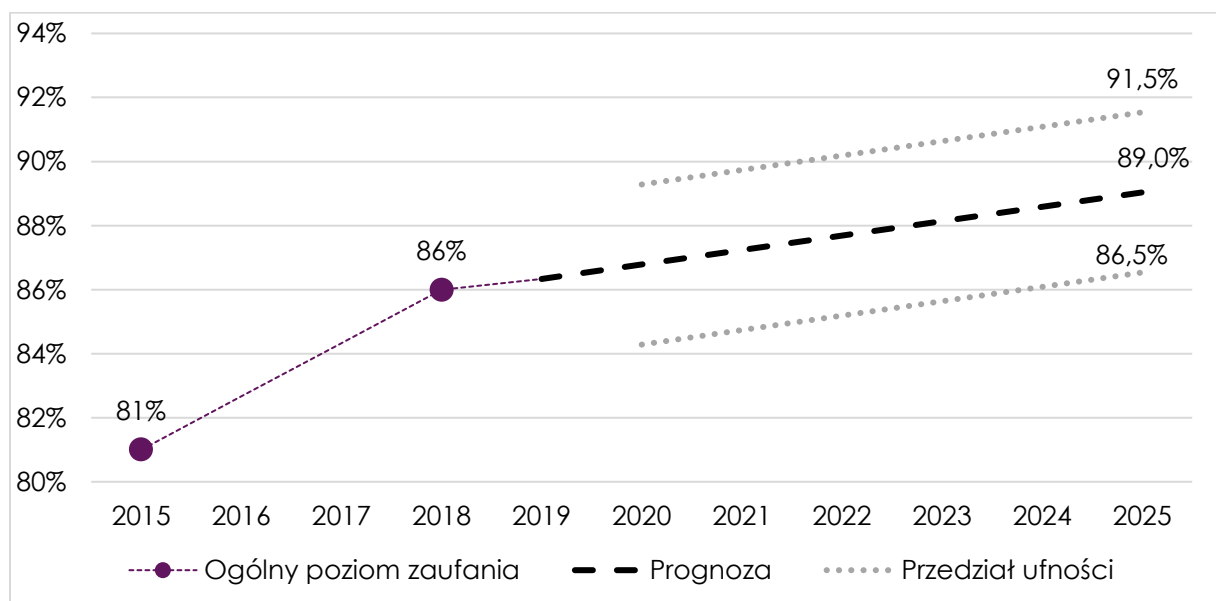

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Regionalne zróżnicowanie jakości życia w 2018 roku. Wyniki Badania spójności społecznej w 2018 roku*, Informacja sygnałowa z dnia 31.01.2019 roku oraz *Terytorialne zróżnicowanie jakości życia w Polsce w 2015 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Łodzi, Warszawa 2017.

Poziom zaufania do innych ludzi stanowi jeden z podstawowych mierników kapitału społecznego. Wzajemne zaufanie jest jednym z fundamentalnych warunków podejmowania przez jednostki współpracy zarówno na poziomie

formalnym, jak i nieformalnym. Zatem odnosząc się do partnerstwa w aspekcie podmiotowym i zarządczym, bardzo ważną miarą jest również zaufanie, a jednym z podstawowych wskaźników w tym zakresie jest ogólny poziom zaufania (wskaźnik zaufania do ludzi ogólnie rzecz biorąc). Wskaźnik ten został zdefiniowany, jako odsetek osób w wieku 16 lat i więcej deklarujących, że zdecydowanie mają zaufanie lub raczej mają zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc¹³. Wartości wskaźnika udostępniane są przez GUS w Wynikach Badania Spójności Społecznej (BSS), w odstępach trzyletnich¹⁴. Do tej pory, badania przeprowadzono w latach 2015 i 2018. Wynika z nich, że w pierwszej połowie 2018 roku ogólne zaufanie do ludzi posiadało niemal 80% mieszkańców Polski w wieku co najmniej 16 lat. W porównaniu z 2015 rokiem odsetek osób ufających ludziom, ogólnie rzecz biorąc, prawie się nie zmienił (wzrost o 1 p. proc.). Województwo podlaskie wypada w tym zestawieniu najkorzystniej ponieważ w 2018 roku, aż 86% mieszkańców województwa w wieku 16 lat i więcej zadeklarowało, że zdecydowanie ufa lub raczej ufa ludziom ogólnie rzecz biorąc, a w stosunku do roku 2015 udział tych osób wzrósł aż o 5 p. proc.

Wykres 52. Ogólny poziom zaufania w 2015, 2018 roku z prognozą do 2025 roku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Regionalne zróżnicowanie jakości życia w 2018 roku ...*, op. cit. oraz *Terytorialne zróżnicowanie jakości życia w Polsce w 2015 roku ...* op. cit.

Wyznaczenie prognozy ogólnego poziomu zaufania w tradycyjny sposób okazuje się niemożliwe ze względu na brak danych. Do dyspozycji są jedynie

¹³ *Regionalne zróżnicowanie jakości życia w 2018 roku. Wyniki Badania spójności społecznej w 2018 roku*, Informacja sygnałowa z dnia 31.01.2019 roku; dostępny w Internecie: [Raport GUS](#).

¹⁴ Z uwagi na pandemię COVID-19 termin kolejnej edycji badania BBS był przesuwany i ostatecznie badanie będzie realizowane w 2024 roku.

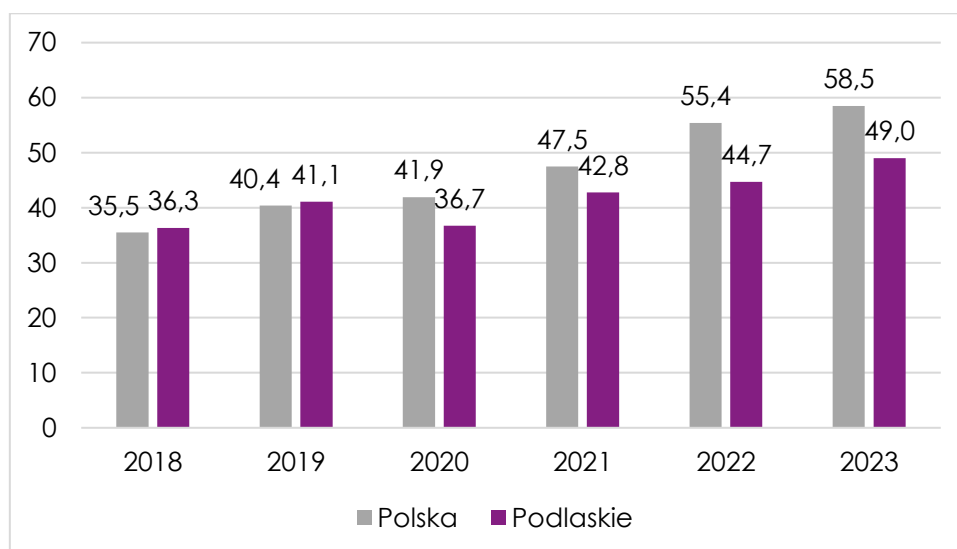
dane historyczne z 2015 i 2018 roku uzyskane z raportów udostępnianych przez GUS w Wynikach Badania spójności społecznej (BSS) w odstępach trzyletnich. Jednakże na podstawie analizy dostępnych informacji oraz wiedzy eksperckiej przewidywany jest dalszy wzrost wartości wskaźnika, lecz prognozowane tempo tych zmian będzie wolniejsze ze względu na zbliżanie się do wartości progowej. Zakładając, że nie wystąpią inne nieprzewidziane czynniki, które będą miały wpływ na prognozę, wartość ogólnego poziomu zaufania w 2025 roku powinna zawierać się w przedziale od 87% do 91%. Prognozowana na rok 2025 wartość ogólnego poziomu zaufania wynosi 89%, a zatem osiągnięcie przewidzianej w SRWP 2030 wartości pośredniej wskaźnika (89%), na chwilę obecną nie jest zagrożone. Obserwowana obecnie sytuacja geopolityczna na świecie, spowodowana wojną Rosji z Ukrainą, znajdująca swoje odzwierciedlenie w sytuacji społeczno-politycznej w kraju, może jednak w nieprzewidywalny sposób oddziaływać na poziom ogólnego zaufania osób w wieku 16 lat i więcej.

Cel operacyjny 3.1. Dobre zarządzanie

Odpowiedzią Samorządu Województwa Podlaskiego na coraz wyższe wymagania mieszkańców, a także rosnącą złożoność polityk i instrumentów stosowanych na różnych szczeblach administracji jest ukierunkowanie na poprawę zarządzania regionem.

Działania zaplanowane do realizacji w tym celu operacyjnym koncentrują się na podnoszeniu kompetencji zarządczych samorządów (m.in. w zakresie planowania strategicznego, przestrzennego i finansowego), przydatnych zarówno w działalności pojedynczych organizacji, jak i w układach współpracy (np. w ramach obszarów funkcjonalnych). Ocenie stopnia realizacji celu operacyjnego służy m.in. analiza liczby osób i przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną, wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz udziału powierzchni objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni całkowitej ogółem.

Wykres 53. Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną w latach 2018-2023 (w %)

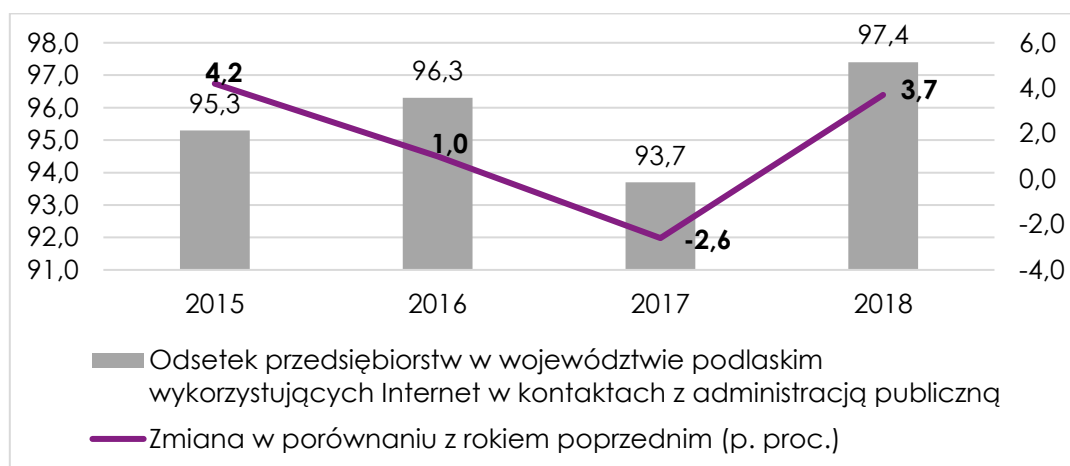

Źródło: opracowanie własne na podstawie strateg.stat.gov.pl. Dane według stanu na 24.01.2024 roku.

Odsetek mieszkańców województwa podlaskiego w wieku 16–74 lata korzystających z Internetu w kontaktach prywatnych z administracją publiczną w 2023 roku wyniósł 49% i w porównaniu z poprzednim rokiem wzrósł o 4,3 p. proc. Zarówno w skali całego kraju, jak i województwa podlaskiego, od 2018 roku wskaźnik charakteryzuje się tendencją wzrostową z wyjątkiem 2020 r., kiedy w województwie podlaskim odnotowano spadek analizowanego wskaźnika). W latach 2020-2021 odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną w regionie był średnio niższy o 5 p. proc. od wartości odnotowanych w Polsce. W 2022 i 2023 roku dysproporcja zwiększyła się do około 10 p. proc. Pomimo wzrostu wartości wskaźnika w kolejnych latach spada pozycja województwa wśród pozostałych regionów. W latach 2018-2019 województwo podlaskie plasowało się na 6. pozycji w kraju. Spadek wartości wskaźnika w roku 2020 spowodował obniżenie pozycji regionu o 8 pozycji. Pomimo wzrostu wartości, w 2023 roku odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną był jednym z najniższych w skali całego kraju (14 pozycja). Niezależnie od obserwowanych wahań, wartości wskaźnika zmieniają się zgodnie z założoną w SRPW 2030 tendencją wzrostową. W porównaniu do wartości bazowej z 2018 roku wartość analizowanego wskaźnika wzrosła o 12,7 p. proc.¹⁵

¹⁵ Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2022 roku, GUS (dostęp: 13.02.2024); dane dostępne na stronie: [Wyniki badania GUS - Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarstwach domowych w 2023 roku - część 2 \(tabela 8\(W\)\)](#).

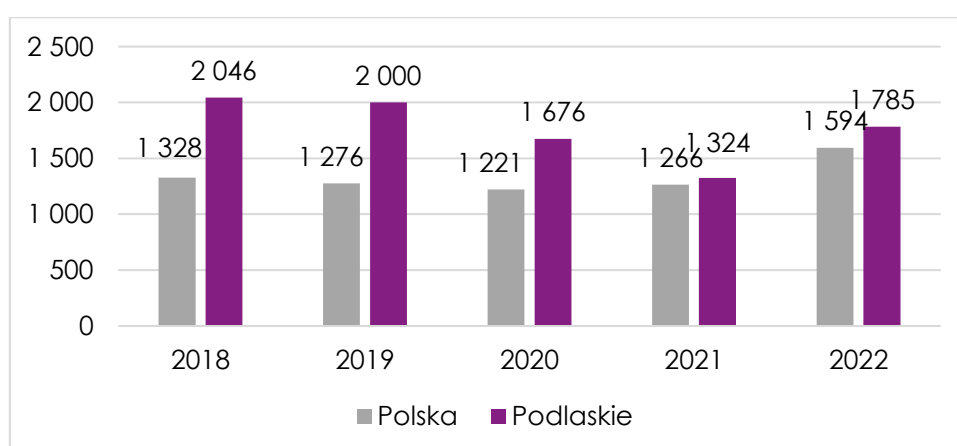
Wykres 54. Odsetek przedsiębiorstw w województwie podlaskim wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną w latach 2015-2018¹⁶ (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL oraz *Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2019 roku*, Główny Urząd Statystyczny. Dane według stanu na 17.01.2023 roku.

W 2018 roku w województwie podlaskim wskaźnik wykorzystywania przez przedsiębiorstwa Internetu do kontaktów z administracją publiczną ukształtował się na poziomie 97,4%, tj. o 1,1 p. proc. wyższym niż w skali kraju (w Polsce wyniósł 96,3%). W porównaniu z rokiem poprzednim i 2015 rokiem (bazowym) odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z organami administracji publicznej wzrósł w regionie odpowiednio o 3,7 p. proc. i 2,1 p. proc.

Wykres 55. Wydatki inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2018-2022 (w zł)

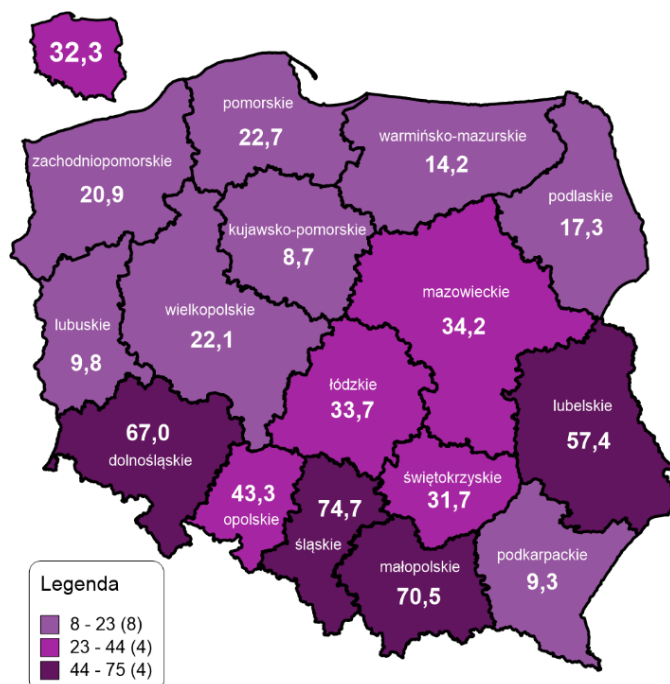

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 13.02.2024 roku.

¹⁶ Od 2019 roku dane dotyczące odsetka przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną nie są przedmiotem badań statystyki publicznej (nie są już zbierane).

W latach 2018 -2021 wydatki inwestycyjne JST w przeliczeniu na jednego mieszkańca w województwie podlaskim spadały, podczas gdy w kraju taka sytuacja miała miejsce w latach 2018-2020. Dopiero w roku 2022 zaobserwowano znaczący wzrost wartości tego wskaźnika (o 35% w porównaniu z rokiem poprzednim). Od 2018 roku wartość wydatków inwestycyjnych w regionie spadła o około 13% (z 2 045,5 zł do 1 784,6 zł). W skali całego kraju odnotowano wzrost o 20% (z 1 328,3 zł do 1 594,2 zł). Jednocześnie należy zauważyć, że w latach 2018-2020 województwo podlaskie było regionem o najwyższych wydatkach inwestycyjnych JST przypadających na jednego mieszkańca. W 2022 roku region uplasował się na 2. pozycji. Całkowita wartość wydatków inwestycyjnych JST w województwie podlaskim plasuje region na 12. pozycji. Jedne z najwyższych, w skali kraju, wydatki inwestycyjne przypadające na jednego mieszkańca wynikają ze stosunkowo małej liczby osób zamieszkujących województwo podlaskie (14. pozycja wśród wszystkich regionów). W SRWP 2030 nie określono oczekiwanego kierunku zmian wartości przedmiotowego wskaźnika. Jednak w porównaniu do wartości bazowej wskaźnika (2 045,5 zł w 2018 roku) odnotowano spadek wartości wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na jednego mieszkańca kształtujący się na poziomie 260,9 zł.

Mapa 7. Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni całkowitej ogółem w 2022 roku (w %)*

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 24.02.2024 roku.

Województwo podlaskie stoi przed wyzwaniem jakim jest podniesienie zdolności zarządczych administracji lokalnej i regionalnej, w tym w obszarze planowania przestrzennego. W 2022 roku powierzchnia objęta obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego stanowiła 17,3% ogólnej powierzchni województwa podlaskiego. W porównaniu z rokiem poprzednim wartość ta wzrosła o 0,8 p. proc. Od 2018 roku obserwowany był przyrost odsetka terenów objętych planami zagospodarowania przestrzennego. Region pod tym względem zajmuje niezmiennie 12. miejsce wśród województw. Wskaźnik charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem przestrzennym na terenie kraju. Ogółem 32,3% powierzchni kraju objęte jest obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego. Wartość wskaźnika zmienia się zgodnie z założeniami zawartymi w SRWP 2030. W odniesieniu do wartości bazowej (16,2% w 2018 roku) odnotowano niewielki – 1,1 p. proc. – wzrost.

Wśród głównych kierunków interwencji SRWP 2030 wskazuje wzmocnienie kompetencji administracji oraz wzmocnienie zarządzania publicznego na poziomie regionalnym i lokalnym. W celu wzmocnienia sprawności administracyjnej jednostek samorządu terytorialnego (gmin i powiatów), w tym poprawy ich kompetencji do zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym oraz inicjowania i realizacji kompleksowych przedsięwzięć rozwojowych w partnerstwie społeczno-gospodarczym i z innymi JST, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej kontynuowało w 2023 r. wsparcie doradcze dla samorządów lokalnych w ramach projektu Centrum Wsparcia Doradczego Plus (CWD Plus), a następnie w ramach nowej edycji - CWD 2023. CWD 2023 stanowiło merytoryczną kontynuację doradztwa dla wszystkich partnerstw objętych edycją CWD Plus, które realizowane było w okresie od kwietnia 2022 r. do końca czerwca 2023 r. Projekt wspierał przygotowanie strategii terytorialnych, w tym w ramach instrumentów terytorialnych ZIT i IIT, przez co realizował założenia celu 5 polityki spójności UE 2021-2027 - Europa bliższa obywatelom. Celem głównym doradztwa w ramach CWD 2023 było wsparcie partnerstw w doprowadzeniu przygotowywanych w ramach dwóch edycji CWD: pilotażu CWD i CWD Plus strategii rozwoju i projektów do etapu umożliwiającego ubieganie się o środki finansowe, głównie z programów regionalnych polityki spójności UE 2021-2027, ale też i z innych źródeł. Ważnym elementem doradztwa było też wsparcie w systemie zarządzania przygotowywanymi strategiami i wspólnymi przedsięwzięciami, jak też w rozwoju kompetencji kadr w zakresie współpracy w partnerstwie. Z województwa podlaskiego w projekcie uczestniczyły 4 partnerstwa: „Augustowsko-Biebrzański Park Turystyczny”, „Wiele gmin – jeden cel”, „Ziemia Wysokomazowiecka” oraz Partnerstwo „Południowo –

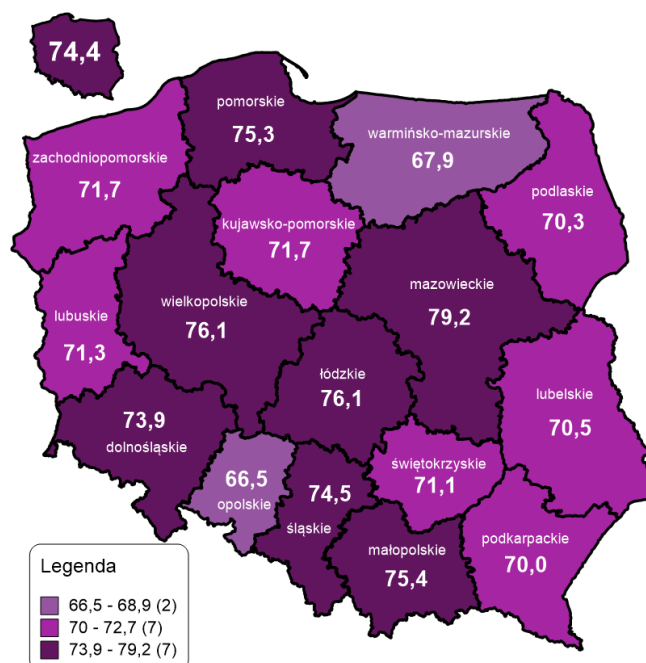
Wschodniego Podlasia". Wsparcie otrzymały również 2 partnerstwa Miejskich Obszarów Funkcjonalnych z regionu, które przygotowały strategie terytorialne pod instrument terytorialny ZIT: „MOF Suwałk” oraz „MOF Łomży”. Projekt CWD 2023 zakończył się w grudniu 2023 r. W 2023 r. IZ FEoP 2021-2027 wydała pozytywną opinię w zakresie możliwości finansowania „Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Suwałk 2030”, pełniącej funkcję strategii ZIT i „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży” w ramach programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027.

Cel operacyjny 3.2. Kapitał społeczny

Wyznaczenie celu operacyjnego dotyczącego kapitału społecznego podkreśla znaczenie współpracy opartej na zaufaniu w realizacji różnorodnych celów. Kapitał społeczny jest bardzo ważnym czynnikiem rozwoju regionów. Działania ukierunkowane na kształtowanie postaw społecznych i obywatelskich oraz wspieranie dialogu społecznego odgrywają istotną rolę w budowania kapitału społecznego.

Jednym z głównych kierunków interwencji jest również wspieranie rozwoju i kompetencji organizacji społecznych. Ocenie stopnia realizacji założonego celu służy analiza frekwencji wyborczej, liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz kwoty odpisu 1% podatku.

Mapa 8. Frekwencja wyborcza w Polsce w 2023 roku (w %)*

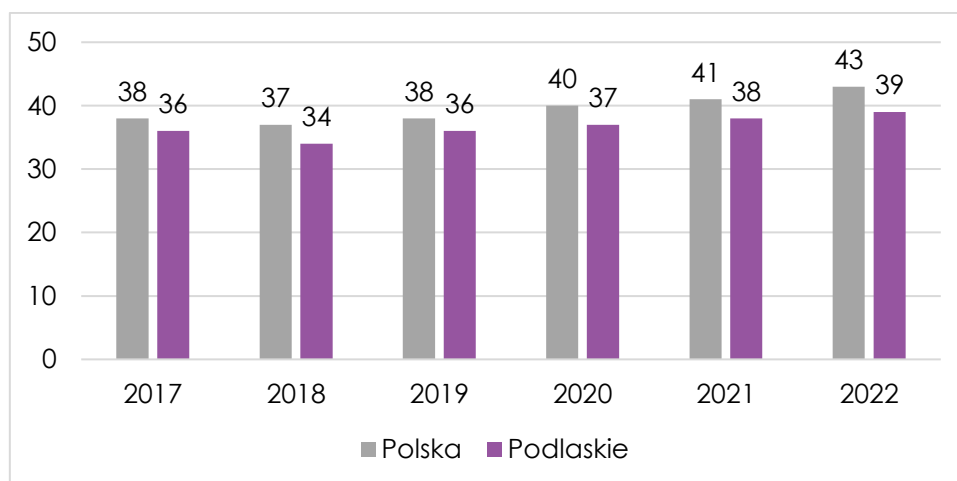
* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW publikowanych na stronie <https://wybory.gov.pl/sejmsenat2023/pl/frekwencja/pl>. Dane według stanu na 24.01.2024 roku.

Wskaźnik frekwencja wyborcza został wybrany w celu pomiaru aktywności mieszkańców i wyliczany jest jako średnia frekwencja z wyborów do Sejmu i Senatu RP, na Prezydenta RP (I i II tura) oraz z wyborów samorządowych (sejmiki województw, rady powiatów, rady gmin i rady miast w miastach na prawach powiatu, wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast – I i II tura wyborów), które odbywały się w danym roku. W 2018 roku miały miejsce poprzednie wybory samorządowe, w 2020 roku wybory prezydenckie, a w 2023 roku wybory parlamentarne. Zarówno w województwie podlaskim jak i w Polsce można było zaobserwować tendencję wzrostową frekwencji wyborczej, która w 2023 roku wyniosła odpowiednio 70,3% i 74,3%. W stosunku do roku bazowego (2019) wartość wskaźnika w regionie wzrosła o 13,3 p. proc., natomiast w porównaniu do roku 2020 odnotowano wzrost o 8 p. proc. (w Polsce było to odpowiednio o 12,6 p. proc i 8 p. proc.). Województwo podlaskie uplasowało się na 13. pozycji pod względem tego wskaźnika w roku 2023 (poprawa o 1 pozycję, w porównaniu z rokiem 2020).

Kolejnym, ważnym miernikiem oceny kapitału społecznego regionu, jest aktywność w zakresie stowarzyszania się i formalizowania zwartych struktur organizacyjnych.

Wykres 56. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2017-2022

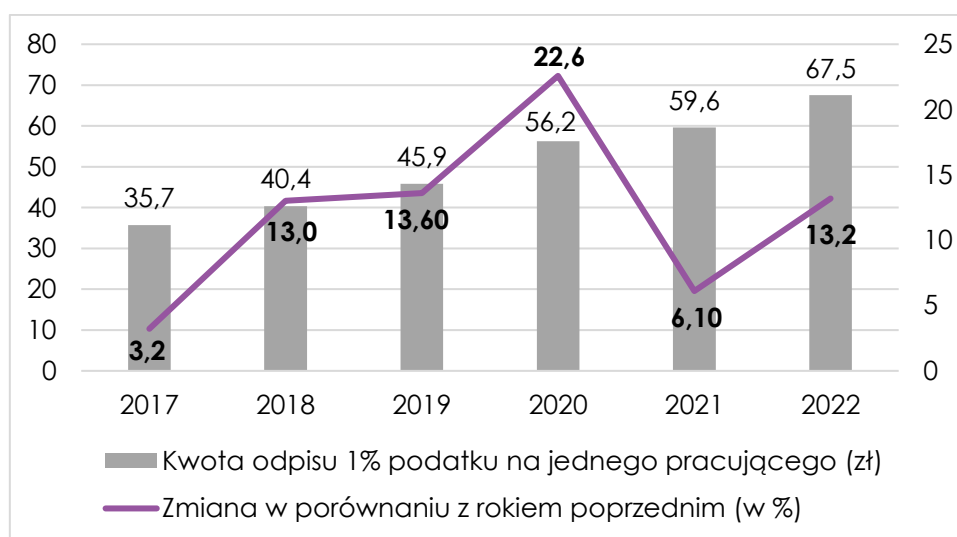
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

W województwie podlaskim liczba fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych w latach 2017-2022 w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (wg stanu na 31 grudnia danego roku) utrzymuje się na zbliżonym poziomie, przekraczającym 30 podmiotów. W rejestrze REGON na koniec 2022 roku zarejestrowane były 4 493 takie podmioty (wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim o 3%). Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne mające siedzibę na terenie województwa podlaskiego stanowiły 2,8% wszystkich tego

typu podmiotów w kraju. W 2022 roku liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. ludności ukształtowała się w województwie podlaskim na poziomie 39 podmiotów (o jeden więcej niż w roku poprzednim), podczas gdy w kraju wartość ta wyniosła 43 podmioty na 10 tys. ludności. Pod względem wartości analizowanego wskaźnika, województwo podlaskie plasuje się na 13. pozycji wśród wszystkich regionów. Należy jednak podkreślić, że pomiędzy poszczególnymi województwami nie występują znaczące różnice w zakresie przedmiotowego wskaźnika. Obserwowana, w zakresie analizowanego wskaźnika, tendencja zmian jest zgodna z założeniami SRWP 2030. W porównaniu do wartości bazowej, liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w województwie podlaskim wzrosła o pięć podmiotów (34 w 2018 roku).

Pod względem rozmieszczenia fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na terenie województwa można zauważyć, że w 2022 roku w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców najwięcej było ich w powiecie hajnowskim (53 podmioty), mieście Białystok (50 podmiotów) oraz w powiecie sejneńskim (49 podmiotów), zaś najmniej – w powiecie zambrowskim (24 podmioty).

Wykres 57. Kwota odpisu 1%¹⁷ podatku na jednego pracującego w latach 2017-2022 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie MF i GUS BDL. Dane według stanu na 24.01.2024 roku.

¹⁷ Za okresy obejmujące rozliczenie podatku do 2021 r. włącznie przekazaniu podlegał 1% należnego podatku dochodowego. Od rozliczenia za 2022 r. przekazaniu podlega 1,5% podatku. Informacja dotyczy kwot przekazanych w 2023 r. z rozliczenia podatku za 2022 r., nie ujętych w powyższym zestawieniu.

Wskaźnik kwota odpisu 1% podatku na jednego pracującego jest bezpośrednio związany z dochodami mieszkańców regionu. Oznacza to, że rosnące dochody mieszkańców wpływają na wzrost zaangażowania w odpisy podatków na rzecz organizacji pożytku publicznego (OPP). Kwota przekazanego 1% podatku dochodowego od osób fizycznych charakteryzuje się systematycznym wzrostem. W 2022 roku kwota 1% podatku należnego przekazana na rzecz OPP (z rozliczeń za rok poprzedni) na jednego pracującego wyniosła w regionie 67,50 zł. W porównaniu do roku poprzedniego odnotowano wzrost o 13,2%. W skali całego kraju wartość wskaźnika wyniosła 73,27 zł i wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o blisko 7 zł. Wśród wszystkich regionów województwo podlaskie plasuje się na 11. pozycji. Zmiany w wartości analizowanego wskaźnika są zgodne z założeniami określonymi w SRWP 2030. W porównaniu do wartości bazowej z 2017 roku wartość wskaźnika wzrosła o 31,79 zł, co stanowiło wzrost o 89%.

Wśród głównych kierunków interwencji SRWP 2030 wskazuje wspieranie działań rewitalizacyjnych na rzecz budowy kapitału społecznego. Do końca 2022 roku trwał projekt „Podlaskie rewitalizuje”. W roku 2023 Zespół ds. rewitalizacji, funkcjonujący w UMWP, doradzał gminom w zakresie przygotowania gminnych programów rewitalizacji. Zarząd Województwa zatwierdził „Procedurę oceny i wpisu do Wykazu Gminnych Programów Rewitalizacji w województwie podlaskim w perspektywie finansowej 2021-2027”. Na bieżąco zamieszczano również informacje na stronie regionalnej poświęconej rewitalizacji: rewitalizacja.podlaskie.eu.

Cel operacyjny 3.3. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne

Ograniczony potencjał gospodarczy i społeczny województwa sprawia, iż ważne jest poszukiwanie czynników rozwoju w zacieśnianiu współpracy z innymi obszarami w kraju i zagranicą. Województwo podlaskie jest otwarte na współpracę, a partnerstwa mają na celu wspieranie przepływów kapitału, ludzi i idei. Na potrzeby oceny stanu realizacji celu operacyjnego w zakresie rozwoju współpracy ponadregionalnej i międzynarodowej, analizie poddano liczbę funkcjonujących partnerstw międzynarodowych¹⁸ i ponadregionalnych¹⁹.

¹⁸ Partnerstwo międzynarodowe - to przedsięwzięcie realizowane na podstawie umowy/porozumienia o współpracy, zawartego między samorządem województwa podlaskiego a przynajmniej jednym podmiotem/jednostką zagraniczną (bez ograniczenia terytorialnego) w celu realizacji różnorodnych przedsięwzięć, m.in. projektu partnerskiego finansowanego np. ze środków UE, itp. Przedmiot umowy/porozumienia wpisuje się w cele Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

¹⁹ Partnerstwo ponadregionalne - to przedsięwzięcie realizowane na podstawie umowy/porozumienia o współpracy, zawartego między samorządem województwa podlaskiego a przynajmniej jedną instytucją/jednostką reprezentującą inny region Polski w

Tabela 6. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego, obowiązujące na dzień 31 grudnia danego roku

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
Partnerstwa międzynarodowe	9	7	7	7
Partnerstwa ponadregionalne	5	8	7	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez departamenty/biura UMWP. Dane według stanu na 27.02.2024 roku.

Priorytety współpracy zagranicznej województwa podlaskiego określa Uchwała Nr XXXVII/480/06 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 10 kwietnia 2006 roku. Uchwała precyzuje cele współpracy zagranicznej regionu, które obejmują m.in.: rozwijanie dobrosąsiedzkich stosunków i partnerskiej współpracy z regionami państw sąsiadujących; współpracę z regionami państw Unii Europejskiej, w tym realizację wspólnych projektów finansowanych ze środków UE; wspieranie wymiany gospodarczej, społecznej, kulturalnej, turystycznej, sportowej, oświatowej i naukowej; wspieranie działań samorządów lokalnych oraz instytucji pozarządowych w nawiązywaniu współpracy międzyregionalnej; promocję regionu poza granicami kraju; utrzymywanie i rozwijanie kontaktów z Polonią. Uchwała określa geograficzne kierunki prowadzenia aktywności zewnętrznej oraz definiuje zasady udziału województwa w instytucjach i stowarzyszeniach międzynarodowych. Znajdują się w niej również zapisy dotyczące kontynuacji współdziałania w ramach już zawartych porozumień o współpracy i deklaracji partnerstwa, a także uczestnictwa w organizacjach i instytucjach międzyregionalnych.

W 2023 roku Województwo Podlaskie było zaangażowane w realizację programów transgranicznych w ramach nowej perspektywy finansowej Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT) na lata 2021-2027: programy Interreg Next Polska-Ukraina, Interreg Next VI-A Litwa-Polska oraz programy transnarodowe: Interreg Europa Środkowa, Interreg Region Morza Bałtyckiego i międzyregionalnego: Interreg Europa. Samorząd województwa posiada swoich przedstawicieli w komitetach monitorujących transgranicznych programów współpracy EWT realizowanych w okresie 2021-2027, a także w Komitecie Konsultacyjnym ds. Projektów Transnarodowych i Międzyregionalnych 2021-2027. Kontynuowana była współpraca z polskimi

celu realizacji różnorodnych przedsięwzięć, m.in. projektu partnerskiego finansowanego np. ze środków UE, itp. Przedmiot umowy/porozumienia wpisuje się w cele Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.

instytucjami w ramach programu współpracy transgranicznej Interreg Next Polska-Ukraina 2021-2027 z województwami: lubelskim, mazowieckim i podkarpackim. Program Polska-(Białoruś)-Ukraina 2014-2020 w roku 2023 znajdował się w końcowej fazie realizacji i do końca 2023 roku zrealizowane zostały wszystkie Duże Projekty Infrastrukturalne, projekty regularne, mikro-projekty oraz projekty pozakonkursowe dla Ukrainy.

W 2023 r. w ramach programu Interreg NEXT Polska-Ukraina 2021-2027 przedstawiciele Województwa Podlaskiego zostali włączeni w skład Komitetu Monitorującego programu. W dniu 31 maja 2023 r. odbyło się uroczyste otwarcie programu i ruszył pierwszy nabór wniosków o dofinansowanie, który dotyczył priorytetów ZDROWIE i ŚRODOWISKO. Pierwszy nabór trwał do końca sierpnia 2023 roku. W naborze wpłynęło łącznie 247 wniosków (132 w priorytecie Środowisko i 115 w priorytecie Zdrowie). W dniu 15 grudnia 2023 r. Komitet Monitorujący programu zatwierdził rezultaty pierwszego naboru wniosków w Priorytecie ZDROWIE, przyznając dofinansowanie 20 projektom. Wśród projektów zatwierdzonych do dofinansowania, aż w 9 są partnerzy z województwa podlaskiego:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzki Szpital Zespolony im. Jędrzeja Śniadeckiego w Białymstoku (2 projekty),
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej MSWiA w Białymstoku im. Adama Zyndrama-Kościałkowskiego,
- Uniwersytecki Szpital Kliniczny w Białymstoku,
- Szpital Wojewódzki im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży,
- Białostockie Centrum Onkologii im. Marii Skłodowskiej – Curie w Białymstoku,
- Samodzielny Szpital Miejski im. PCK w Białymstoku,
- Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny w Białymstoku,
- Szpital Wojewódzki im. dr. Ludwika Rydygiera w Suwałkach.

Łączna kwota zatwierdzonego dofinansowania z programu przypadająca na ww. partnerów podlaskich wynosi 10 015 740,45 euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W pierwszej połowie 2024 r. planowane jest rozstrzygnięcie naboru w priorytecie ŚRODOWISKO.

Program współpracy transgranicznej poprzedniej perspektywy Interreg V-A Litwa-Polska 2014-2020 został zakończony, a wszystkie zakontraktowane projekty zostały zrealizowane.

W ramach nowego Programu Interreg NEXT VI-A Litwa-Polska 2021-2027 9 stycznia 2023 r. uruchomiony został pierwszy nabór wniosków o dofinansowanie, który trwał do 28 kwietnia 2023 r. Spośród 24 projektów wybranych do dofinansowania 18 zrealizują w polsko-litewskim partnerstwie

beneficjenci z województwa podlaskiego: Miasto Suwałki, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach, Gmina Gródek, Szpital Wojewódzki im. dr. Ludwika Rydygiera w Suwałkach, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Białymstoku, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łapach, Powiat Białostocki, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej MSWiA w Białymstoku im. Mariana Zyndrama-Kościątkowskiego, Muzeum Okręgowe w Suwałkach, Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna, Gmina Zabłudów, Bractwo Bartne, Podlaski Oddział Straży Granicznej im. gen. dyw. Henryka Minkiewicza z siedzibą w Białymstoku, Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku, Gmina Giby. Podlascy partnerzy otrzymają łącznie ponad 5,2 mln euro dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W dniu 18 grudnia 2023 r. decyzją wykonawczą Komisja Europejska zatwierdziła zmieniony program współpracy Interreg NEXT VI-A Litwa-Polska 2021-2027, który obejmuje m.in: zwiększenie całkowitej alokacji, zmianę obszaru programu poprzez włączenie dwóch subregionów olsztyńskiego i łomżyńskiego, wprowadzenie w ramach priorytetu 3 nowego celu szczegółowego Interreg „Bezpieczniejsza i lepiej chroniona Europa” oraz dodatkowego priorytetu „Poprawa łączności”.

W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego w Białymstoku, w Departamencie Rozwoju Regionalnego, od 2016 roku nieprzerwanie funkcjonuje Regionalny Punkt Kontaktowy Programu Interreg Litwa-Polska. Głównym zadaniem punktu jest wsparcie Wspólnego Sekretariatu w prowadzeniu działań komunikacyjnych m.in. prowadzenie konsultacji z potencjalnymi beneficjentami i doradzanie podlaskim wnioskodawcom przygotowującym wnioski aplikacyjne, udział w organizowanych wydarzeniach mających na celu promocję programu, przygotowywanie informacji oraz jej dystrybuowanie, prowadzenie szkoleń, itp. Działanie punktu będzie kontynuowane w nowej perspektywie finansowej Interreg NEXT VI-A Litwa-Polska 2021-2027.

Województwo podlaskie przystąpiło w 2023 roku do realizacji projektu partnerskiego SKYLA oraz zostało podpisane porozumienie partnerskie z liderem projektu. Projekt pt. „Smart Specialisation Skills Ecosystems for the Twin Transition” (tłum.: „Ekosystemy Umiejętności w zakresie Inteligentnych Specjalizacji dla Bliźniaczej Transformacji”) w skrócie SKYLA, to międzynarodowy projekt współfinansowany z programu Interreg Europa 2021-2027, którego realizacja zakończy się w maju 2027 r. W projekcie bierze udział 11 partnerów z Włoch, Polski, Szwecji, Bułgarii, Irlandii, Grecji, Belgii, Litwy i Francji. Ideą projektu jest współpraca i wymiana doświadczeń partnerów, co

w efekcie ma skutkować wprowadzeniem zmian w instrumentach polityki, którymi zarządzają – w przypadku Województwa Podlaskiego będzie to program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027. Zmiany te mają na celu umieszczanie przyszłych umiejętności w centrum bliźniaczych przemian na rzecz inteligentniejszego i bardziej odpornego rozwoju poprzez wzmacnianie i dostosowywanie roli kształcenia i szkolenia zawodowego w ekosystemach innowacji i strategiach inteligentnej specjalizacji. W procesie tym biorą również udział interesariusze tj. przedstawiciele JST, instytucji otoczenia biznesu i inne grupy społeczno-gospodarcze.

Województwo Podlaskie przystąpiło też do realizacji projektu partnerskiego CASPER. Projekt CASPER „*Citizen Activation in Shrinking rural areas for Place-based policies to Enhance Resilience*” (tłum.: „Aktywizacja obywateli na zmniejszających się obszarach wiejskich na rzecz polityki ukierunkowanej terytorialnie w celu zwiększenia odporności”) to międzynarodowy projekt współfinansowany z programu Interreg Europa 2021-2027, którego realizacja zakończy się w maju 2027 r. W projekcie bierze udział 5 partnerów: South Savo (Finlandia) – partner wiodący, Somogy County (Węgry), Basilicata (Włochy), Nouvelle-Aquitaine (Francja) i Podlaskie (Polska). Celem projektu jest zwiększenie odporności regionów zaangażowanych w prace nad projektem CASPER poprzez przemyślane, dostosowane do potrzeb lokalnych i skuteczne połączenie środków łagodzących i adaptacyjnych w kontekście "kurczenia się obszarów". Zmniejszające się obszary wiejskie w regionach zaangażowanych w tworzenie projektu CASPER tracą ludność z powodu odpływu młodych ludzi, a w konsekwencji starzejących się struktur demograficznych (niska dzietność), co uruchamia błędne koło w postaci słabych wyników gospodarczych, obniżenia poziomu usług i infrastruktury, powodujących większy odpływ ludności, braki w kapitale ludzkim i na rynku pracy. Punktem wyjścia projektu CASPER jest założenie, że nawet przy zmniejszającej się liczbie ludności, regiony mogą być bardziej atrakcyjne pod względem wielu wskaźników jakości życia (dobrobytu), co czyni je atrakcyjnymi dla ludzi, którzy chcą w nich pozostać lub nawet się osiedlić – w stopniu umożliwiającym zachowanie vitalności regionów, ich szczególnego know-how oraz dziedzictwa kulturowego.

W 2023 roku województwo podlaskie zaangażowane było w siedem partnerstw międzynarodowych, jednak w zakresie czterech z nich nie prowadzono żadnych działań.

Tabela 7. Partnerstwa międzynarodowe zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego obowiązujące w 2023 roku

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
1.	Deklaracja intencji współpracy pomiędzy Województwem Podlaskim a Regionem Hame/Republika Finlandii	Tworzenie sprzyjających warunków dla różnych dziedzin i form współpracy.	od 19.06.2002 r. bezterminowo
2.	Porozumienie o współpracy pomiędzy Województwem Podlaskim a Autonomiczną Prowincją Bolzano/Włochy	Wspieranie współpracy gospodarczej, wymiany doświadczeń w zakresie turystyki, kultury oraz kształcenia zawodowego, wymiany doświadczeń w zakresie funkcjonowania samorządów, rozwijania kontaktów i wzajemnej prezentacji dorobku artystycznego i kulturalnego regionów.	od 02.10.2003 r. bezterminowo
3.	Protokół porozumienia pomiędzy Radą Generalną Saone-et-Loire a Województwem Podlaskim	Realizacja wspólnych projektów kształcenia zawodowego w zakresie turystyki jeździeckiej; promocja walorów turystyczno-przyrodniczych, gospodarka, kanalizacja oraz infrastruktura drogowa.	od 20.11.2003 r. bezterminowo
4.	Deklaracja intencji współpracy w zakresie rozwoju transgranicznych szlaków turystycznych na pograniczu polsko-białoruskim	Koordinacja i rozwój współpracy w zakresie turystyki; utworzenie i rozwój szlaków Kanał Augustowski, Puszcza Białowieska, August Velo, Białowieża Velo. Działania: utworzono Grupy robocze ds. Kanału Augustowskiego i ds. rozwoju turystyki transgranicznej.	od 29.09.2017 r. bezterminowo Współpraca zawieszona ze względu na sytuację społeczno-polityczną.
5.	Porozumienie o współpracy pomiędzy Województwem Podlaskim a Rządem Republiki Serbskiej Bośni i Hercegowiny	Współpraca w zakresie gospodarki, kultury i edukacji, turystyki i sportu, nauki i technologii, ochrony środowiska, opieki zdrowotnej i społecznej, transportu i administracji.	od 25.09.2019 r. bezterminowo
6.	Międzynarodowy projekt partnerski SKYLA (ang. <i>Smart Specialisation Skills</i>)	Celem projektu jest wspieranie władz publicznych w umieszczaniu umiejętności przyszłości w centrum bliźniaczej transformacji na rzecz	01.03.2023 – 31.05.2027

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
	<i>Ecosystems for the Twin Transition</i>) realizowany przez Województwo Podlaskie w ramach Programu Interreg Europa 2021-2027. Bierze w nim udział 11 partnerów z różnych państw Europy: Włoch, Szwecji, Bułgarii, Irlandii, Belgii, Francji, Litwy i Polski.	inteligentniejszego i bardziej odpornego rozwoju poprzez wzmacnianie i dostosowywanie roli kształcenia i szkolenia zawodowego w ekosystemach innowacji i strategiach inteligentnej specjalizacji.	
7.	Międzynarodowy projekt partnerski CASPER realizowany przez Województwo Podlaskie w ramach Programu Interreg Europa 2021-2027. Projekt realizowany na mocy porozumienia zawartego przez Województwo Podlaskie z Uniwersytetem Wschodniej Finlandii - partnerem wiodącym z Finlandii. W projekcie bierze udział 6 partnerów z różnych państw Europy: Włoch, Francji, Węgier, Finlandii i Polski.	Zwiększenie odporności regionów zaangażowanych w tworzenie projektu CASPER poprzez przemyślane, dostosowane do potrzeb lokalnych i skuteczne połączenie środków łagodzących i adaptacyjnych w kontekście "kurczenia się obszarów wiejskich".	01.03.2023 – 31.05.2027

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMWP. Dane według stanu na 29.02.2024 roku.

W ramach pierwszych trzech partnerstw w 2023 roku nie prowadzono żadnych działań. Współpraca pomiędzy województwem podlaskim a rządem Republiki Serbskiej Bośni i Hercegowiny została zawieszona ze względu na pandemię COVID-19 i w 2023 roku nadal nie podjęto współpracy. W ramach deklaracji intencji współpracy w zakresie rozwoju transgranicznych szlaków turystycznych na pograniczu polsko-białoruskim, z okazji 200-lecia Kanatu Augustowskiego, w dniach 1-10 maja 2023 roku zorganizowano wystawę

poświęconą Kanałowi Augustowskiemu. Wystawę zaprezentowano na ogrodzeniu Ambasady RP w Królestwie Belgii. Z kolei 27 czerwca 2023 roku odbył się wernisaż wystawy fotograficznej pt. „Kanał Augustowski – nieodkryty polski raj” w siedzibie Parlamentu Europejskiego w Brukseli. Następnie 30 czerwca 2023 roku rozpoczęła się wystawa plenerowa przed budynkiem Parlamentu Europejskiego w Brukseli na rozległej esplanadzie imienia „Solidarności 1980”, która jest ogólnodostępna dla mieszkańców miasta, jak również turystów odwiedzających stolicę Unii Europejskiej. Wystawę w okresie wakacyjnym można też było ponownie obejrzeć na ogrodzeniu Ambasady RP w Królestwie Belgii. Wystawa pokazana była również podczas spotkania z dziennikarzami w Domu Polski Wschodniej w Brukseli.

Realizacja zadań przewidzianych w harmonogramie projektu SKYLA w roku 2023 przebiegała planowo. Przedstawiciele województwa zaangażowani w realizację projektu uczestniczyli w grupowych warsztatach poświęconych analizie sytuacji i potrzeb systemu kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie bliźniaczej transformacji (transformacja zielona i cyfrowa). Do współpracy w projekcie włączono lokalnych interesariuszy z naszego województwa – instytucje działające na rzecz rozwoju kształcenia zawodowego. Również realizacja zadań przewidzianych w 2023 roku w harmonogramie projektu CASPER przebiegała planowo. Przedstawiciele województwa zaangażowani w realizację projektu uczestniczyli w spotkaniach partnerów, do współpracy w projekcie włączono lokalnych interesariuszy z naszego województwa – partnerów wnoszących wkład w zakresie diagnozowania przyczyn zmniejszających się populacji obszarów wiejskich, jakości życia na obszarach wiejskich. Podniesiono zagadnienie związane z mapowaniem regionów pod kątem istniejących i sprawdzonych dobrych praktyk w celu zwalczania i dostosowania się do spadku demograficznego. W przypadku obu projektów współpraca dotyczyła wymiany doświadczeń i prezentacji dobrych praktyk z poszczególnych regionów partnerskich i poszukiwania rozwiązań mogących mieć wpływ na instrumenty polityki w regionie (ewentualną zmianę instrumentów polityki) dostosowując je do potrzeb.

Region wykazywał również aktywność w zakresie współpracy ponadregionalnej. W 2023 roku województwo podlaskie uczestniczyło w ośmiu partnerstwach ponadregionalnych.

Tabela 8. Partnerstwa ponadregionalne zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego obowiązujące w 2023 roku

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
1.	Porozumienie pomiędzy Województwami: podlaskim, podkarpackim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim w sprawie utworzenia Domu Polski Wschodniej w Brukseli.	Koordynacja i wzmocnienie współpracy przedstawicielstw regionalnych w Brukseli, prowadzenie wspólnych inicjatyw.	od 02.12.2009 r. bezterminowo
2.	Projekt partnerski pn. „Liderzy Kooperacji”, realizowany na obszarze makroregionu I, w skład którego wchodzi województwa: podkarpackie (Lider), lubelskie, mazowieckie, świętokrzyskie i podlaskie.	Celem projektu jest wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej, a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa dla gmin wiejskich, popularyzacja deinstytucjonalizacji (DI) oraz Centrów Usług Społecznych (CUS) oraz wsparcie instytucji w przeciwdziałaniu rozprzestrzeniania się choroby Covid-19, zabezpieczenie instytucji przed nawrotem epidemii, a także rehabilitacja mieszkańców DPS oraz kadry pomocy i integracji społecznej po przebyciu Covid-19.	od 01.04.2018 r. do 31.10.2023 r.
3.	Porozumienie z województwem mazowieckim w zakresie organizowania publicznego transportu zbiorowego, o którym mowa w art. 8 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1371).	Celem porozumienia jest wspólne organizowanie kolejowych przewozów pasażerskich na linii kolejowej nr 31 Siemianówka – Siedlce.	Od 13.12.2020 r. do 14.12.2025 r.

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
4.	Projekt partnerski pt.: „Dać to, czego naprawdę potrzeba” – To give what is really needed” realizowany przez – Lidera Fundację Hospicjum Proroka Eliasza w Michałowie oraz Partnerów: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk oraz Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku.	Wypracowanie i wdrożenie innowacyjnego modelu profesjonalnej opieki domowej nad osobami zależnymi, nieuleczalnie i przewlekle chorymi oraz wsparcia ich opiekunów na terenach wiejskich. Działaniami innowacyjnymi objęte są gminy: Michałowo, Gródek, Zabłudów, Narew i Narewka oraz powiaty: tj. powiat białostocki i hajnowski. Projekt jest innowacyjny i przewiduje szereg działań upowszechniających wypracowany model w skali całego kraju.	od 01.05.2021 r. do 29.02.2024 r.
5.	Deklaracja Gospodarczej Sieci Regionów Trójmorza, podpisana przez regiony Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski (tym Województwo Podlaskie), Rumunii, Słowacji, Słowenii i Węgier	Celem są wspólne działania na rzecz stworzenia Sieci Gospodarczej Regionów Trójmorza z siedzibą w Lublinie i jej poszerzenia o nowych partnerów reprezentujących samorządy, instytucje gospodarcze, uniwersyteckie i in. pochodzące z krajów Inicjatywy Trójmorza; - partnerska współpraca w zakresie zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju gospodarczego; - prowadzenie i nawiązywanie regularnych, wielowymiarowych kontaktów, a także budowanie trwałych i różnorodnych partnerstw; - wzajemne wspieranie się w nawiązywaniu, realizacji i promocji wspólnych projektów realizowanych w ramach polityk wspólnotowych UE.	29.06.2021 r. bezterminowo
6.	Porozumienie pomiędzy województwami: podlaskim, warmińsko-mazurskim,	Celem porozumienia jest wspólne przygotowanie, realizacja i wykonanie zamówień na opracowanie dokumentacji	od 02.10.2023 r. do chwili wykonania umów o

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
	mazowieckim w sprawie projektu pn.: „Szlak Fortyfikacji Polski Wschodniej”	niezbędnej do złożenia wniosku o dofinansowanie projektu pn.: „Szlak Fortyfikacji Polski Wschodniej” w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027, tj.: koncepcji produktu turystycznego, studium wykonalności, badania ruchu turystycznego.	zamówienie publiczne
7.	Porozumienie pomiędzy województwami: podlaskim, warmińsko-mazurskim, mazowieckim w sprawie projektu pn.: „Pisa – Narew – szlak aktywnej turystyki wodnej”	Celem porozumienia jest wspólne przygotowanie, realizacja i wykonanie zamówień na opracowanie dokumentacji niezbędnej do złożenia wniosku o dofinansowanie projektu pn.: „Pisa – Narew – szlak aktywnej turystyki wodnej” w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027, tj.: koncepcji produktu turystycznego, studium wykonalności, badania ruchu turystycznego.	od 07.11.2023 r. do chwili wykonania umów o zamówienie publiczne
8.	Porozumienie pomiędzy województwami: podlaskim, warmińsko-mazurskim, mazowieckim w sprawie projektu pn.: „W kulturowym tyglu Polski Wschodniej”	Celem porozumienia jest wspólne przygotowanie, realizacja i wykonanie zamówień na opracowanie dokumentacji niezbędnej do złożenia wniosku o dofinansowanie projektu pn.: „W kulturowym tyglu Polski Wschodniej” w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027, tj.: koncepcji produktu turystycznego, studium wykonalności, badania ruchu turystycznego.	od 16.11.2023 r. do chwili wykonania umów o zamówienie publiczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMWP. Dane według stanu na 29.02.2024 roku.

W 2023 roku, pod przewodnictwem województwa podlaskiego, Dom Polski Wschodniej (DPW) zrealizował przyjęty plan działań w 94,5 %, co należy uznać za dobry wynik, biorąc pod uwagę, że od marca prace prowadzone były w niepełnym składzie (brak przedstawiciela województwa lubelskiego).

Województwo podlaskie było bezpośrednio zaangażowane w dziewięć z siedemnastu zrealizowanych działań, tj.:

1. Stały monitoring polityk UE (woj. podlaskie przygotowało 4 raporty);
2. Przeprowadzenie badania opinii postrzegania makroregionu „Polska wschodnia”;
3. Opracowano Rekomendacje Działań Strategicznych DPW 2024-2028;
4. Xylopolis – Konferencja “XYLO-ŚWIATY: przemysł, gospodarka i medycyna oparta na zasobach naturalnych” oraz Xylopolis – koncert Karoliny Cichej;
5. Zawody biegowe "Polish Run";
6. Polski Dzień w Brukseli;
7. Dzień Polski w jednostce NATO;
8. Przyjęcie Świąteczne DPW;
9. Spotkanie Grupy Roboczej DPW w Brukseli i w Kielcach.

Dom Polski Wschodniej sporządza i regularnie przygotowuje monitoring pięciu polityk UE (polityka spójności, zdrowotna, innowacji i badań, rolna, przemysłowa). Do dnia 31.12.2023 r. rozesłano 14 monitorów z 20 zaplanowanych (w przypadku podlaskiego przygotowano wszystkie założone, tj. cztery).

Przygotowano i rozesłano też 10 newsletterów Domu Polski Wschodniej.

W 2023 roku województwo podlaskie, za pośrednictwem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku, w ramach projektu „Liderzy kooperacji” realizowało działania na rzecz gmin i powiatów naszego województwa. Przeprowadzono doradztwo specjalistyczne dotyczące tworzenia Centrów Usług Społecznych (CUS), procesu deinstytucjonalizacji (DI) oraz opracowania Lokalnych Planów Deinstytucjonalizacji (LPDI). Przeprowadzono szkolenia kompetencyjne kształcące kadrę CUS, wraz z jednodniową wizytą studyjną w CUS. W ramach realizacji projektu, zrealizowano 6 dwudniowych szkoleń dotyczących tworzenia Lokalnych Planów Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych.

W związku z realizacją porozumienia z województwem mazowieckim w zakresie organizowania publicznego transportu zbiorowego województwo podlaskie organizuje połączenia kolejowe na trasie Hajnówka – Siedlce w liczbie trzech par połączeń na dobę, a województwo mazowieckie organizuje na trasie Siedlce – Czeremcha w liczbie czterech par połączeń na dobę.

W ramach programu partnerskiego „Dać to, czego naprawdę potrzeba – *To give what is really needed*” w roku 2023 kontynuowano spotkania w okresie testowania innowacji za pośrednictwem 2 ekspertów, którzy moderowali współpracę sieci i grupy badawczej. Zrealizowano łącznie 32 godziny wsparcia. Przeprowadzono cztery spotkania, w których uczestniczyło 47 osób.

Przeprowadzono konsultacje warsztatowe z testowanego Modelu Innowacji oraz wypracowano rekomendacje dokumentu Modelu na poziomie wojewódzkim. W 14 powiatach województwa podlaskiego zrealizowano łącznie 112 godzin konsultacji, w których uczestniczyło około 300 przedstawicieli podmiotów społecznych i medycznych. W trakcie II Konwentu Dyrektorów Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej oraz Dyrektorów Departamentów Zdrowia Urzędów Marszałkowskich z całej Polski zaprezentowano model innowacji, testowanych elementów i efektów, przedstawiono raporty IRWIR PAN z testowania modelu. Zaprezentowano wstępne rekomendacje do modelu, a także wypracowano rekomendacje dokumentu na poziomie krajowym. Poruszono temat godnego starzenia się, dostępu do ochrony zdrowia, opieki paliatywnej i hospicyjnej, problemu zapewnienia opieki nad osobami starszymi i zależnymi.

Podczas trzeciej edycji Samorządowego Kongresu Trójmorza 17 maja 2023 roku w Lublinie, Gospodarcza Sieć Regionów Trójmorza zyskała trwałą podstawę w postaci umowy określającej zasady jej funkcjonowania. Sygnatariuszami umowy są marszałkowie pięciu polskich województw: lubelskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, podlaskiego i świętokrzyskiego, oraz szefowie regionów z państw należących do Inicjatywy Trójmorza: litewskich okręgów Alytus, Marjampole i Poniewież, Kraju Preszowskiego ze Słowacji, węgierskiego Komitatu Hajdú-Bihar i pięciu okręgów rumuńskich: Călărași, Caraș Severin, Dolj, Maramureș i Timiș.

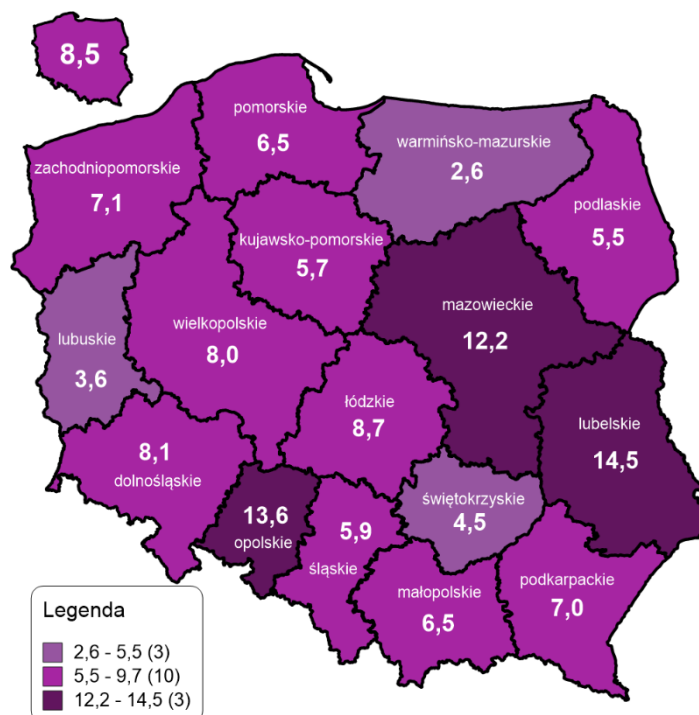
W 2023 roku województwo podlaskie uczestniczyło w pracach związanych z przygotowaniem trzech projektów planowanych do złożenia w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027: „Szlak Fortyfikacji Polski Wschodniej” jako partner regionalny, „Pisa – Narew – szlak aktywnej turystyki wodnej” oraz „W kulturowym tyglu Polski Wschodniej” jako lider. W 2023 r. ogłoszone i rozstrzygnięte zostało postępowanie na wybór wykonawcy dokumentacji dotyczącej utworzenia szlaku turystycznego „Pisa – Narew – szlak aktywnej turystyki wodnej”.

Cel operacyjny 3.4. Gościnnie region

Województwo podlaskie w obliczu znaczącej depopulacji, stawia na zwiększenie potencjału osiedleńczego regionu, tworząc korzystne warunki do życia, nauki, pracy i wypoczynku, a także inwestycji, zarówno dla mieszkańców innych regionów Polski, jak i imigrantów z zagranicy. Region gościnny zachęca do przyjazdów, pobytów, zarówno czasowych (np. w celach turystycznych czy edukacyjnych), a także wiązania swojej przyszłości z danym środowiskiem regionalnym i lokalnym. Stopień realizacji wyzwań związanych z celem, jest oceniany na podstawie analiz

obejmujących obserwację zmian liczby cudzoziemców przybywających do regionu w celach zarobkowych, zdrowotnych czy edukacyjnych, jak również liczby noclegów, udzielonych turystom na terenie województwa.

Mapa 9. Odsetek studentów - cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach w 2022 roku (w %)*

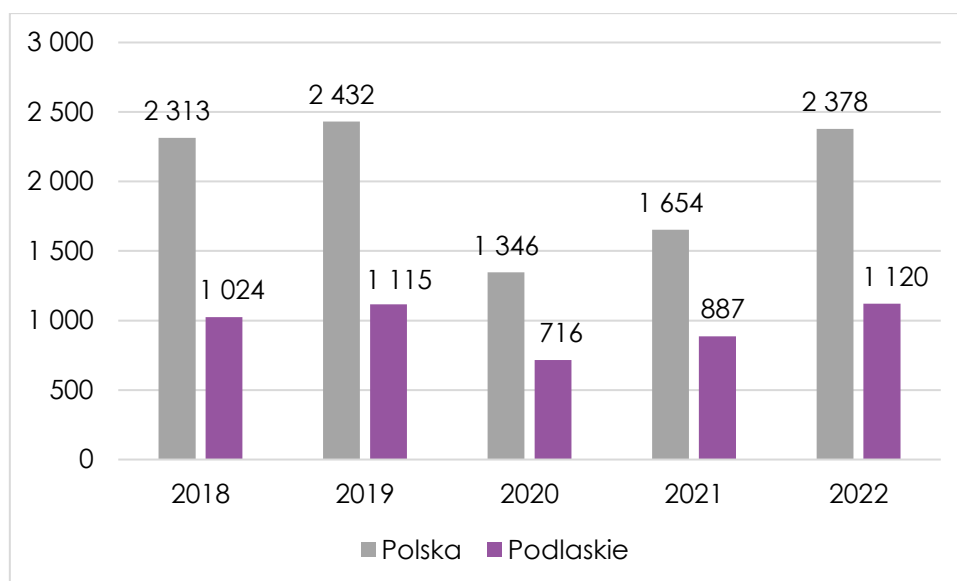
* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Według stanu na 31 grudnia 2022 roku, w województwie podlaskim działało 13 uczelni wyższych, które kształciły 28 619 studentów (łącznie z cudzoziemcami)²⁰. W 2022 roku cudzoziemcy stanowili 5,5% osób studiujących w województwie (ogółem w Polsce – 8,5%), co uplasowało region podlaski na 13. pozycji w kraju pod względem liczby studentów – cudzoziemców. W porównaniu do roku poprzedniego, odsetek studentów cudzoziemców studiujących na podlaskich uczelniach zwiększył się o 0,8 p. proc., zaś w skali całego kraju odsetek ten wzrósł o 1,3 p. proc. Obserwowany trend zmian w zakresie wartości analizowanego wskaźnika jest zgodny z założoną w SRWP 2030 tendencją. W porównaniu do wartości bazowej z 2018 roku liczba studiujących w województwie podlaskim studentów – cudzoziemców wzrosła o 1,6 p. proc.

²⁰ Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2022/2023, GUS (dostęp: 26.02.2024); dane dostępne na stronie: [Wyniki badania GUS - Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2022/2023 – studenci](#). Tablice w formacie XLSX.

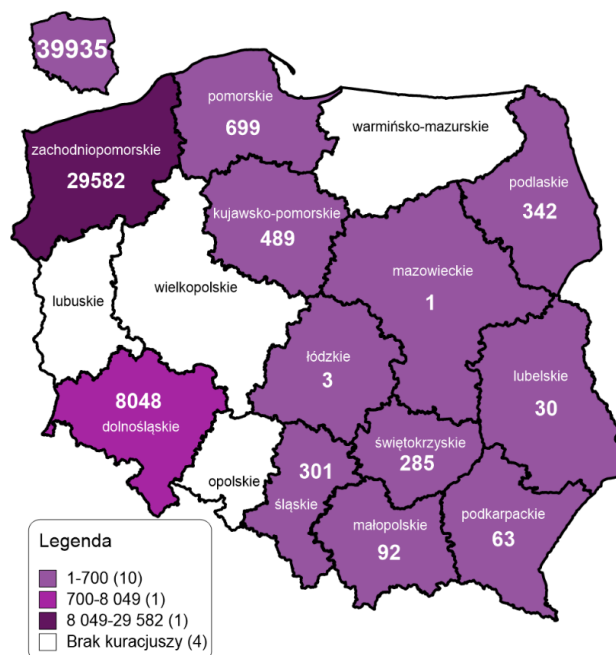
Wykres 58. Noclegi udzielone na 1000 ludności w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 24.01.2024 roku.

Liczba noclegów udzielonych w województwie podlaskim na 1 000 mieszkańców od 2017 roku ulegała stosunkowo dużym wahaniom, osiągając w 2022 roku wartość 1 120 (w Polsce – 2 378). Znaczny spadek wartości w latach 2020-2021 wywołany był pandemią COVID-19 oraz wprowadzanimi ograniczeniami, w tym w branży turystycznej. W 2022 roku odnotowano natomiast wzrost liczby udzielonych noclegów w porównaniu do liczby noclegów udzielonych w roku poprzednim, nie tylko w województwie podlaskim (wzrost o 26%), ale również w skali całego kraju (wzrost o 44%). Pomimo wzrostu wartości wskaźnika nie poprawiła się pozycja województwa podlaskiego na tle pozostałych regionów (13. pozycja). Zgodnie z założeniami SRWP 2030 liczba noclegów udzielonych w województwie, w odniesieniu do wartości bazowej (1 024 w 2018 roku) powinna wzrastać. Jednak sytuacja epidemiczna, a zwłaszcza związane z nią ograniczenia w prowadzeniu działalności dotyczącej udzielania noclegów, spowodowały znaczący spadek wartości wskaźnika w latach 2020-2021 i uniemożliwiły jej wzrost. Na działalność branży turystycznej negatywny wpływ miała również sytuacja na polsko-białoruskiej granicy i wprowadzony w związku z tym stan wyjątkowy do oraz zakaz przebywania w przygranicznych miejscowościach. W roku 2022 nastąpiła oczekiwana korekta i wzrost wartości wskaźnika w porównaniu z rokiem bazowym 2018 o ponad 9% w regionie oraz o 3% w skali kraju.

Mapa 10. Liczba cudzoziemców – kuracjuszy leczonych stacjonarnie w szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach uzdrowiskowych w 2022 roku (w os.)*

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Na terenie województwa podlaskiego, według stanu na 31 XII 2022, znajdowały się trzy obiekty typu szpital lub sanatorium uzdrowiskowe zlokalizowane w powiatach białostockim (Supraśl) i augustowskim (Augustów). Pandemia COVID-19 w znaczący sposób wpłynęła na liczbę zagranicznych kuracjuszy leczonych stacjonarnie w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych w całej Polsce, w tym w województwie podlaskim. Liczba pacjentów w tego typu placówkach znacząco spadła w latach 2020-2021 (ponad 80% w regionie oraz ponad 60% w skali całego kraju, w porównaniu z rokiem 2019). W roku 2022 nastąpiła oczekiwana korekta wartości wskaźnika, w porównaniu z rokiem poprzedzającym był to wzrost o ponad 200%, jednak jest to nadal wartość o 40% niższa w porównaniu do sytuacji sprzed pandemii w roku 2019. Pod względem liczby cudzoziemców – kuracjuszy leczonych stacjonarnie województwo podlaskie uplasowało się na 5. pozycji w skali kraju. Należy jednak zaznaczyć, że stacjonarnie świadczenia w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych realizowane były w 12 województwach. Odnotowana w 2022 roku wartość analizowanego wskaźnika wpisuje się w zakładaną tendencję zmian. Jest zbliżona do wartości bazowej z 2018 roku, wynoszącej 343 osoby (kuracjuszy – cudzoziemców leczących się stacjonarnie w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych zlokalizowanych w województwie podlaskim).

Cudzoziemcy przyjeżdżają do Polski nie tylko w celach zdrowotnych czy turystycznych, ale również w celach zarobkowych. Możliwość pracy obywateli innych krajów reguluje szereg aktów prawnych²¹. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, podstawowym dokumentem umożliwiającym podjęcie zatrudnienia przez cudzoziemca jest „zezwolenie na pracę”, o które występuje pracodawca do właściwego wojewody. Dokument ten uprawnia do wykonywania pracy, co do zasady, przez okres nie dłuższy niż 3 lata, przy czym, w sytuacji kiedy cudzoziemiec pełni określoną funkcję w zarządzie osoby prawnej, zatrudniającej powyżej 25 osób, zezwolenie to może zostać wydane na okres 5 lat.

Inną dopuszczoną przez przepisy prawa, formą są tzw. „oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi”. Możliwość zastosowania tego rozwiązania dotyczy zatrudniania obywateli pięciu krajów, tj.: Armenii, Gruzji, Białorusi, Mołdawii, Ukrainy. Oświadczenie to składane jest u właściwego ze względu na siedzibę przedsiębiorstwa starosty w imieniu którego, zadania w zakresie przyjmowania oświadczeń wykonuje jednostka organizacyjna powiatu, jaką jest powiatowy urząd pracy. Oświadczenie uprawnia do pracy przez maksymalnie 6 miesięcy w okresie kolejnych 12 miesięcy i nie wiąże się z koniecznością pozyskania „zezwolenia na pracę”.

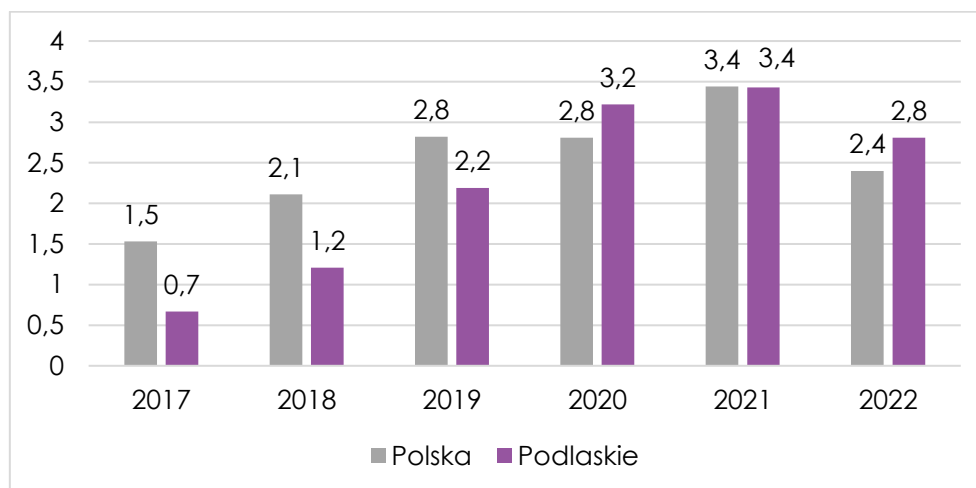
Kolejną formą jest wykorzystywane przy tzw. pracach sezonowych „zezwolenie na pracę sezonową”. O tego typu zezwolenie występuje pracodawca do właściwego starosty powiatu (zadanie to w imieniu starosty realizuje jednostka organizacyjna powiatu, jaką jest powiatowy urząd pracy). Dokument ten uprawnia do wykonywania pracy w okresie do 9 miesięcy w roku kalendarzowym, ale jedynie w takich sektorach jak: rolnictwo, ogrodnictwo i turystyka. To rozwiązanie, dotyczące zatrudniania cudzoziemców w Polsce, obowiązuje od 1 stycznia 2018 roku na podstawie wprowadzonych zmian do ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Obywatele Ukrainy (zarówno Ci, którzy przybyli do Polski od 24 lutego 2022 roku, jak również Ci, którzy przebywali w Polsce wcześniej) mogą legalnie podejmować pracę u każdego pracodawcy w Polsce. Nie są wymagane żadne dodatkowe zezwolenia. Po stronie pracodawcy leży natomiast obowiązek zgłoszenia, poprzez system elektroniczny, faktu podjęcia pracy

²¹ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach; ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy; ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; ustawa z dnia 14 lipca 2006 roku o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin; ustawa z dnia 15 czerwca 2012 roku o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Polski.

przez obywatela Ukrainy korzystającego ze swobodnego dostępu do rynku pracy do powiatowego urzędu pracy w swoim powiecie, w ciągu 14 dni od podjęcia pracy.²²

Wykres 59. Liczba wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemcom w stosunku do liczby pracujących w latach 2017-2022²³ (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL oraz Wortalu Publicznych Służb Zatrudnienia. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

Wojewoda podlaski w 2022 roku wydał 11 240 zezwoleń na pracę cudzoziemcom ze wskazanym miejscem jej wykonywania w województwie podlaskim, co w porównaniu z rokiem poprzednim oznacza spadek o 16,8%. Od 2017 roku liczba wydawanych zezwoleń systematycznie rosła, dopiero w 2022 roku odnotowano spadek. Zezwolenia na pracę wydane cudzoziemcom w 2022 roku stanowiły 3,1% wszystkich zezwoleń wydanych w Polsce. Stosunkowo niski odsetek wydanych zezwoleń od trzech lat plasuje województwo podlaskie na 12. pozycji wśród pozostałych regionów. Ogólna liczba wydanych zezwoleń na pracę w Polsce zmniejszyła się w porównaniu z 2021 rokiem o ponad 27,5% (z 504 172 do 365 490). Z kolei w roku 2023 liczba wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemcom w województwie podlaskim wyniosła 10 677, zatem nastąpił kolejny spadek o 5%

Na podstawie zezwolenia na pracę, w województwie podlaskim w 2022 roku, pracowali obywatele 77 krajów. Większość zezwoleń dotyczyła obywateli Ukrainy, Kirgistanu i Białorusi (odpowiednio 14,4%, 13,4% oraz 11,4% wszystkich wydanych zezwoleń ze wskazanym miejscem wykonywania pracy w województwie podlaskim). Natomiast w 2023 roku najliczniejszą grupę spośród obywateli 80 krajów, pracujących na podstawie zezwolenia na pracę w

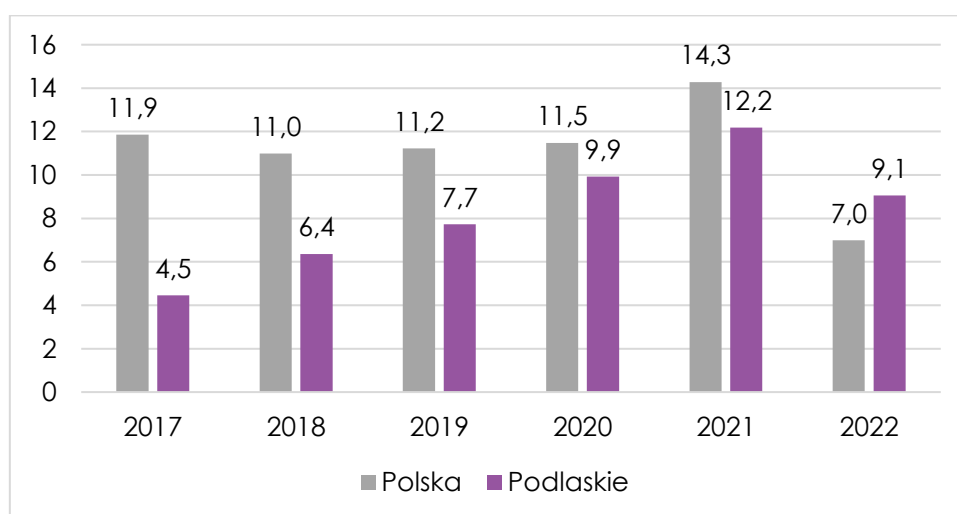
²² [Zasady podejmowania pracy w Polsce przez obywateli Ukrainy](#) (dostęp: 27.02.2024 r.)

²³ Na Wortalu Publicznych Służb Zatrudnienia dostępne są dane o liczbie zezwoleń na pracę cudzoziemcom w 2023 roku, lecz na stronie GUS BDL nie są dostępne jeszcze dane o liczbie pracujących za rok 2023, zatem wskaźnik może być oszacowany jedynie do roku 2022.

województwie podlaskim, stanowili obywatele Zimbabwe (18,3%), Uzbekistanu (11,8%) i Indii (10,8%).

Dokonując analizy liczby wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemcom, w stosunku do liczby pracujących, w skali województwa widoczne jest załamanie trendu wzrostowego. Wartość wskaźnika w 2022 roku w porównaniu do roku poprzedniego zmalała o 0,6 p. proc. W skali kraju odnotowano natomiast spadek o 1 p. proc. W rankingu regionów, pod względem liczby wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemców w stosunku do liczby osób pracujących, województwo podlaskie plasuje się na 7. pozycji (wzrost o 2 miejsca, względem poprzedniego roku). Obserwowane zmiany w zakresie wartości wpisują się w założenia określone w SRWP 2030. W porównaniu do wartości bazowej z 2017 roku (wartość wskaźnika 0,7) liczba wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemcom w stosunku do liczby pracujących wzrosła o 2,1 p. proc.

Wykres 60. Liczba wydanych oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi w stosunku do liczby pracujących w latach 2017-2022²⁴ (w %)*

* Na potrzeby ciągłości wskaźnika do liczby oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy do danych od 2018 roku dodawana jest liczba pozwoleń na pracę sezonową, gdyż analizując dane dotyczące oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, których rejestracja z końcem 2017 roku została zakończona, z danymi dotyczącymi oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi, obowiązującymi od 1.01.2018 roku, należy mieć na uwadze, że od 2018 roku, zmienił się zakres danych dot. oświadczeń – obecnie dotyczą tylko prac niesezonowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL i Wortalu Publicznych Służb Zatrudnienia. Dane według stanu na 25.01.2024 roku.

²⁴ Na Wortalu Publicznych Służb Zatrudnienia dostępne są dane o liczbie wydanych oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi w 2023 roku, lecz na stronie GUS BDL nie są dostępne jeszcze dane o liczbie pracujących za rok 2023, zatem wskaźnik może być oszacowany jedynie do roku 2022.

W 2022 roku liczba wydanych oświadczeń o powierzeniu pracy cudzoziemcowi oraz zezwoleń na pracę sezonową w województwie podlaskim wyniosła 36 221 (o 24,6% mniej niż w poprzednim roku), z czego 36 081 to oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy, a 140 to zezwolenia na pracę sezonową. Natomiast w roku 2023 powiatowe urzędy pracy w naszym regionie wpisały do ewidencji 22 741 oświadczeń oraz 139 zezwoleń na pracę sezonową (o 36,8% mniej niż w roku 2022).

Na podstawie oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy zatrudnienie w Polsce podejmować mogą obywatele pięciu krajów: Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii lub Ukrainy. Natomiast pozwolenia na pracę sezonową mogą być wydawane również obywatelom z innych krajów. Polskie przepisy wprowadzają jednak ułatwienia dla pracodawców, którzy do prac sezonowych chcą zatrudnić obywateli wymienionych wcześniej krajów²⁵. Z kolei obywatele Ukrainy oraz ich małżonkowie, jeśli przebywają w Polsce legalnie, mogą świadczyć pracę sezonową bez żadnych pozwoleń. W 2022 roku w województwie podlaskim podpisano 36 081 oświadczeń o powierzeniu pracy cudzoziemcowi, najwięcej z obywatelami Białorusi (60%) i Ukrainy (28%), z kolei na 140 zezwoleń na pracę sezonową większość zostało wydanych również obywatelom Białorusi (18%) i Ukrainy (54%). Natomiast w roku 2023 powiatowe urzędy pracy wpisały do ewidencji 22 741 oświadczeń o powierzeniu pracy cudzoziemcowi, odpowiednio 39,6% oraz 34,6% z obywatelami Białorusi i Ukrainy, zaś zdecydowana większość ze 139 zezwoleń na pracę sezonową została wydana obywatelom Filipin (45%) i Nepalu (23%). Zatem w latach 2022-2023 można było zaobserwować zarówno spadek jak i zmianę struktury narodowościowej zatrudnianych w Polsce cudzoziemców.

W województwie podlaskim liczba wydanych oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi w stosunku do liczby pracujących zmienia się zgodnie z założeniami określonymi w SRWP 2030. W roku 2022 nastąpił spadek wartości wskaźnika o 3,1 p. proc w porównaniu do roku poprzedniego, natomiast w stosunku do roku bazowego 2017 jest to wartość wyższa o 4,6 p. proc. W skali całego kraju, w roku 2022, nastąpił również spadek liczby cudzoziemców zatrudnianych na podstawie oświadczenia o powierzeniu pracy w stosunku do liczby osób pracujących o 7,3 p. proc. w porównaniu z rokiem 2021.

²⁵ [Opis procedur zatrudniania cudzoziemca do prac sezonowych](#) (dostęp: 29.02.2024 rok).

3. Obszary strategicznej interwencji

Obszarem strategicznej interwencji (OSI), zgodnie z definicją zawartą w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, jest wskazany w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, które decydują o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych. Do obszarów strategicznej interwencji kierowana jest interwencja publiczna, która łączy inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności inwestycje gospodarcze i w zasoby ludzkie z rozwiązaniami regulacyjnymi²⁶.

Samorząd województwa – zgodnie z identyfikowanymi potrzebami – może na poziomie regionalnym wyznaczać własne obszary strategicznej interwencji wykraczające poza zakres OSI określony w KSRR:

1. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
2. Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
3. Wschodnia Polska oraz Śląsk.

Na poziomie regionalnym, w odniesieniu do dwóch pierwszych OSI, samorząd województwa jest zobowiązany zaprogramować wsparcie komplementarne, w stosunku do krajowych strategii rozwoju²⁷.

Obszarami strategicznej interwencji określonymi na podstawie zidentyfikowanych potencjałów i problemów rozwojowych oraz dotychczasowego doświadczenia regionu, które zostały wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030), są:²⁸

1. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze;
2. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją;
3. Subregionalne ośrodki wzrostu;
4. Białystok i jego obszar funkcjonalny;
5. Miasta powiatowe;
6. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.

Zgodnie z założeniami systemu monitorowania Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego monitorowanie obszarów strategicznej interwencji odbywa się w cyklu trzyletnim, w ramach Raportu o Stanie Województwa. Pierwszy pomiar wskaźników monitorowania OSI zawarto w Raporcie o stanie województwa za 2020 rok. W obecnej edycji Raportu, powyższe założenie

²⁶ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa, wrzesień 2019 rok, s. 117.

²⁷ Tamże, s. 49.

²⁸ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, Załącznik do Uchwały Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 roku, s. 71-81.

będzie skutkowało zastosowaniem analizy porównawczej polegającej na analizie zmian wartości wskaźników w ostatnich trzech latach (z uwzględnieniem dostępności danych), a także odniesieniem się do wartości bazowej oraz założonej w Strategii tendencji zmian poszczególnych wskaźników.

3.1. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Miastami średnimi tracącymi funkcje społeczno-gospodarcze są miasta powyżej 20 tys. mieszkańców (z wyłączeniem miast wojewódzkich) oraz mniejsze, z liczbą ludności pomiędzy 15-20 tys. mieszkańców, które są stolicami powiatów, w których występuje utrata gospodarczych funkcji kontrolnych, przemysłowych, turystycznych, handlowych i kultury, a także niska dostępność do szkolnictwa wyższego oraz zagrożenie depopulacją. **W województwie podlaskim takimi miastami są: Hajnówka, Zambrów, Augustów, Łomża, Grajewo, Sokółka oraz Bielsk Podlaski.**²⁹.

Wskazane miasta charakteryzują się zróżnicowanym stopniem nasilenia problemów społeczno-gospodarczych oraz różnymi wskaźnikami utraty funkcji. Cele działań przeciwdziałających utracie funkcji, ukierunkowane są na odbudowę bazy gospodarczej tych miast oraz wzmocnienie ich roli, jako centrów aktywności społecznej i gospodarczej, pobudzenie rozwoju przedsiębiorczości, rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego, aktywizację lokalnej społeczności, zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej oraz przyciągnięcie zewnętrznych zasobów ludzkich³⁰.

Osiągnięcie wyżej wskazanych celów pozwoli na zredukowanie występujących w miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze problemów społeczno-gospodarczych.

Monitorowaniu powyższych założeń służy analiza następujących wskaźników:

1. Saldo migracji na pobyt stały, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym;
2. Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych;
3. Różnica pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych z rejestru REGON.

²⁹ Tamże, s. 72.

³⁰ Tamże, s. 72-73.

Tabela 9. Saldo migracji na pobyt stały, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w latach 2018-2022 (w os.)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	3 612	6 183	4 483	3 404	1 939
Podlaskie	-2 014	-2 032	-1 318	-1 214	-1 143
Augustów	-36	-66	-89	-36	-50
Bielsk Podlaski	-190	-148	-159	-169	-228
Grajewo	-105	-62	-123	-124	-137
Hajnówka	-116	-93	-81	-50	-110
Łomża	-215	-288	-322	-386	-302
Sokółka	-92	-64	-81	-93	-153
Zambrów	-75	-143	-22	-122	-114

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 23.01.2024 roku.

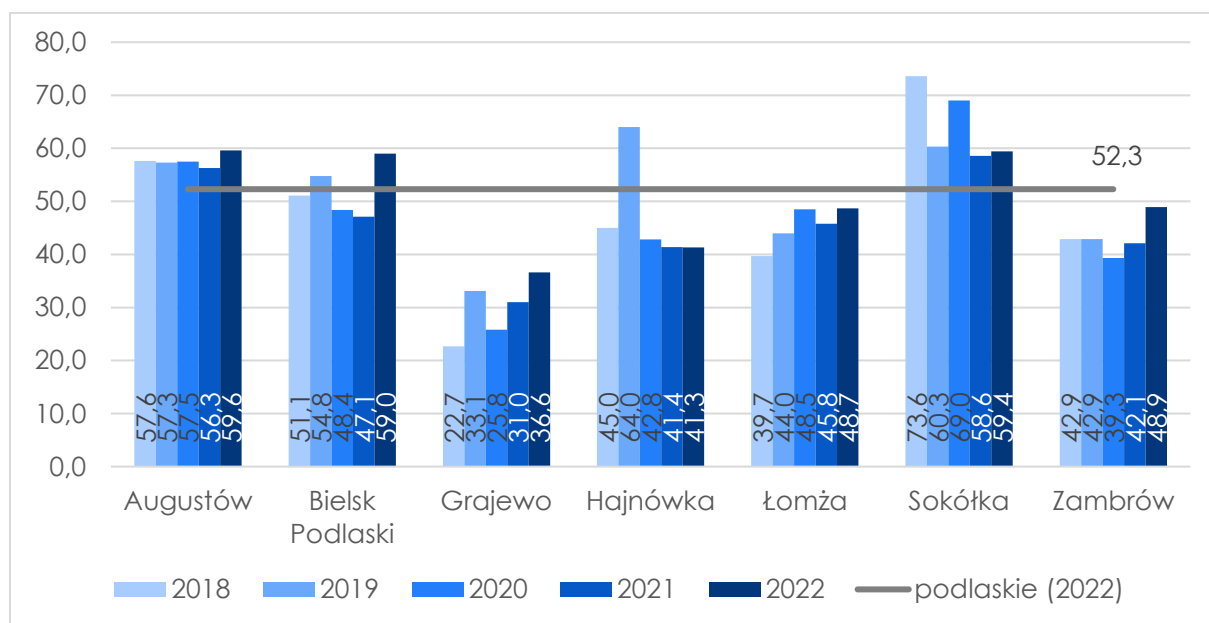
Analiza pierwszego ze wskaźników monitorowania, wskazuje na występowanie ujemnego salda migracji na pobyt stały, we wszystkich podlaskich miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Oznacza to, że w każdym roku więcej mieszkańców poszczególnych miast wyjeżdża do innych gmin w kraju lub za granicę niż osiedla się na stałe. Taka tendencja zmian w procesach migracyjnych nie jest charakterystyczna wyłącznie dla wskazanych miast. Podobne zmiany, tj. ujemne saldo migracji, odnotowuje się również na poziomie całego województwa podlaskiego.

Względem ostatniego pomiaru wskaźnika, zaledwie w dwóch miastach odnotowano poprawę wartości wskaźnika. W Augustowie saldo migracji ogółem uległo poprawie w latach 2019-2022 o 16 osób, natomiast w Zambrowie wzrost ten wyniósł 29 osób. Oznacza to ograniczenie negatywnych procesów migracyjnych. W pozostałych miastach, w analizowanych latach, można zaobserwować pogłębienie niekorzystnych zmian migracyjnych. Wśród pozostałych miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze największe spadki w odniesieniu do analizowanego wskaźnika nastąpiły w Sokółce (spadek wartości wskaźnika salda migracji ogółem w latach 2019-2022 o 89 osób), Bielsku Podlaskim (spadek o 80 osób) oraz w Grajewie (spadek o 75 osób).

Analiza tendencji zmian wartości wskaźnika salda migracji ogółem w poszczególnych miastach względem ich zmian w odniesieniu do wartości bazowych z 2018 r. wskazuje, iż kierunek zmian w zachodzących procesach migracyjnych jest zgodny z założeniami wyłącznie w Hajnówce. W mieście tym saldo migracji ogółem wzrosło z poziomu -116 osób w 2018 roku do -110 osób w 2022 roku. W pozostałych sześciu miastach kierunek zmian wskaźników w latach 2018-2022 nie jest zgodny z założeniami Strategii.

Po uwzględnieniu w analizach liczby mieszkańców podlaskich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, najłabiej pod względem salda migracji na pobyt stały w 2022 roku wypada Bielsk Podlaski. Z miasta tego, do innej miejscowości w kraju lub za granicę, na każde 1 000 mieszkańców wyjeżdżały 9,4 osoby. Na kolejnym miejscu znalazła się Sokółka z saldem migracji na poziomie -8,8 osoby na 1 000 mieszkańców. Względnie najlepszą sytuację odnotowano w Augustowie, w którym wskaźnik wyniósł -1,7 osoby na 1 000 mieszkańców. Wartości odnotowane we wszystkich miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze w regionie były gorsze od obserwowanych w skali całego województwa, w którym saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na każde 1 000 mieszkańców w 2022 roku wyniosło -1. W porównaniu do wartości z 2019 roku polepszenie sytuacji, w zakresie analizowanego wskaźnika, miało miejsc w Zambrowie (wzrost z poziomu -6,5 w 2019 roku do poziomu -5,4 w 2022 roku) oraz w Augustowie (wzrost z -2,2 w 2019 roku do -1,7 w 2022 roku). W pozostałych miastach sklasyfikowanych jako miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze wartości wskaźnika salda migracji ogółem na 1000 mieszkańców pogorszyły się.

Wykres 61. Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w latach 2018-2022 (w %)

* Zaprezentowane dane dotyczą udziału absolwentów branżowych szkół I stopnia oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych. W latach 2017-2019 dane dotyczyły absolwentów zasadniczych szkół zawodowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 23.01.2024 roku.

W podlaskich miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze obserwowane są różne wartości udziału absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych³¹.

W 2022 roku, w trzech miastach (Augustów, Bielsk Podlaski oraz Sokółka) wartości wskaźnika przekroczyły wartość dla województwa podlaskiego. W 2019 roku takim miastem, oprócz wymienionych powyżej, była również Hajnówka. W regionie – 52,3%, a na poziomie całego kraju - 55,6% wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych stanowili absolwenci techników oraz szkół branżowych I stopnia. W wymienionych miastach, udział absolwentów szkół zawodowych jest stosunkowo wysoki. Udział absolwentów wywodzących się ze szkół zawodowych oscyluje wokół 50%. Wpływ na wartość wskaźnika może mieć wiele czynników (np. dostępność szkół, atrakcyjność kierunków), poziom zainteresowania uczestnictwem w kształceniu zawodowym, w przedmiotowych miastach, jest jednakże bardzo wysoki.

Relatywnie najniższy udział absolwentów techników i zasadniczych szkół zawodowych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych odnotowano w Grajewie. Od ostatniego pomiaru przedmiotowego wskaźnika, tj. wartości za 2019 rok, wartość wskaźnika wzrosła w 5 miastach, a najwyższy wzrost był w Zambrowie z 42,9% do 48,9%.. W pozostałych miastach można zaobserwować zmniejszenie się udziału absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych, , przy czym najwyższy spadek na poziomie 22,7 p. proc. odnotowano w Hajnówce, co spowodowane mogło być zmniejszeniem liczby oddziałów (klas) w szkołach.

Zmiany w zakresie wskaźnika zgodne z założeniami SRWP 2030, tj. wzrost, względem wartości bazowej z 2018 roku, odnotowano w pięciu miastach, natomiast w Hajnówce i Sokółce nastąpił spadek względem wartości bazowej.

³¹ Nazwa wskaźnika zgodnie ze wskaźnikiem prezentowanym w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Od roku szkolnego 2017/2018 obowiązuje nowa struktura szkolnictwa, wprowadzona ustawą z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe, zgodnie, z którą zlikwidowano gimnazja, powrócono 8-letnią szkołę podstawową, a zasadnicze szkoły zawodowe zastąpiono szkołami branżowymi. Wydłużeniu uległ również cykl kształcenia w liceach ogólnokształcących z trzech do czterech lat oraz w technikach z czterech do pięciu lat.

Tabela 10. Różnica pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2018-2022 (w szt.)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	61 011	152 040	158 950	178 059	164708
Podlaskie	2 296	3 101	4 320	4 076	4158
Augustów	40	45	71	115	44
Bielsk Podlaski	73	81	85	82	63
Grajewo	30	75	45	12	14
Hajnówka	5	38	24	26	7
Łomża	53	151	170	101	141
Sokółka	24	31	35	35	56
Zambrów	25	60	81	27	26

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 23.01.2024 roku.

We wszystkich miastach średnich tracące funkcje społeczno-gospodarcze w województwie podlaskim można zaobserwować wahania w zakresie wartości wskaźnika różnica pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych z rejestru REGON.

We wszystkich miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze w 2022 roku odnotowano dodatnią różnicę pomiędzy liczbą nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych, w rejestrze REGON, podmiotów gospodarki narodowej. Jednak wyłącznie w Sokółce w 2022 roku względem wartości z 2019 roku odnotowano wzrost wartości wskaźnika (z 31 podmiotów w 2019 roku do 56 podmiotów w 2022 roku). W pozostałych miastach odnotowano ujemną różnicę wynoszącą od -1 w Augustowie do -61 w Grajewie.

W wartościach bezwzględnych najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Łomży. W 2022 roku różnica pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych z rejestru REGON wyniosła 141 podmiotów (w 2020 roku wartość ta wyniosła 170 podmiotów). W porównaniu do roku poprzedniego nastąpił wzrost o 40 podmiotów gospodarczych. Drugą pozycję pod względem wartości wskaźnika zajmuje Bielsk Podlaski, w którym w 2022 roku saldo liczby nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych wyniosło 63 podmioty. Miasta te są jednak relatywnie większe od pozostałych, zarówno pod względem liczby ludności, jak i liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.

3.2. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Obszarami zagrożonymi trwałą marginalizacją określa się skupiska gmin wiejskich oraz powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, które są zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych³².

Występowanie problemów społecznych i ekonomicznych stwierdzono łącznie w 54 gminach województwa podlaskiego. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją podzielono na trzy kategorie, ze względu na rodzaj kumulujących się problemów:³³

1. **Kumulacja problemów społeczno-ekonomicznych:** Bargłów Kościelny, Dziadkowice, Grabowo, Grajewo, Grodzisk, Jasionówka, Jaświły, Klukowo, Kolno, Krasnopol, Lipsk, Milejczyce, Nowy Dwór, Nurzec-Stacja, Przerośl, Radziłów, Rajgród, Rutki, Suchowola, Szczuczyn, Sztabin, Trzcianne, Turośl, Wąsosz, Zbójna.
2. **Kumulacja problemów ekonomicznych:** Augustów, Giby, Jedwabne, Knyszyn, Mały Płock, Poświętne, Przytuły, Stawiski, Wizna.
3. **Kumulacja problemów społecznych:** Boćki, Brańsk, Dąbrowa Białostocka, Drohiczyn, Dubicze Cerkiewne, Filipów, Goniądz, Janów, Korycin, Miastkowo, Narew, Perlejewo, Puńsk, Rudka, Rutka-Tartak, Sejny, Sidra, Siemiatycze, Szypliszki, Wyszki.

Realizowane, na terenach zagrożonych trwałą marginalizacją, działania muszą być ukierunkowane na osiągnięcie określonych celów, do których należy m.in. rozwój lokalnych przedsiębiorstw, wzrost liczby miejsc pracy, wzrost dochodów mieszkańców oraz wzrost bazy dochodowej samorządów terytorialnych. Założenia wsparcia kierowanego do tych obszarów dotyczą lokalnej przedsiębiorczości, w tym szczególnie nastawionej na rozwój ekologicznych form produkcji rolniczej i rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości, a także produktów turystycznych. Obszary zmarginalizowane często spotykają się z wykluczeniem w zakresie dostępu m.in. do usług publicznych. Podejmowane działania skupiają się, więc na zmniejszeniu peryferyjności tych obszarów, poprzez poprawę dostępności do lokalnych i regionalnych ośrodków rozwoju oraz inwestycje w niezbędną infrastrukturę, a także na poprawie jakości funkcjonowania instytucji publicznych.

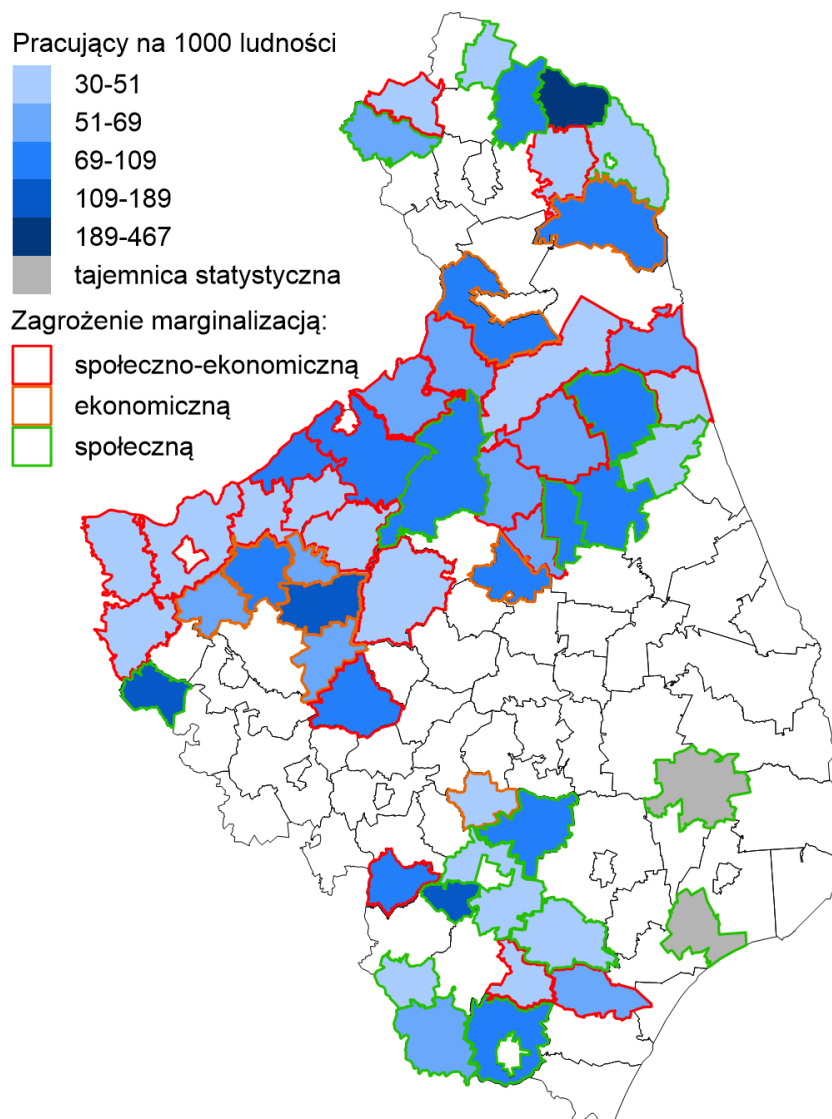
³² Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, op. cit., s. 117.

³³ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, op. cit., s. 74.

Postęp w realizacji powyższych założeń monitorowany będzie przy wykorzystaniu następujących wskaźników:

1. Pracujący na 1 000 ludności;
2. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca;
3. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego (poniżej progu dochodowego).

Mapa 11. Pracujący na 1 000 ludności w 2021 roku*

* przedziały domknięte lewostronnie

W statystyce publicznej ostatnie dane o liczbie pracujących na 1 000 mieszkańców w gminach dostępne są za 2021 rok.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 23.01.2024 roku.

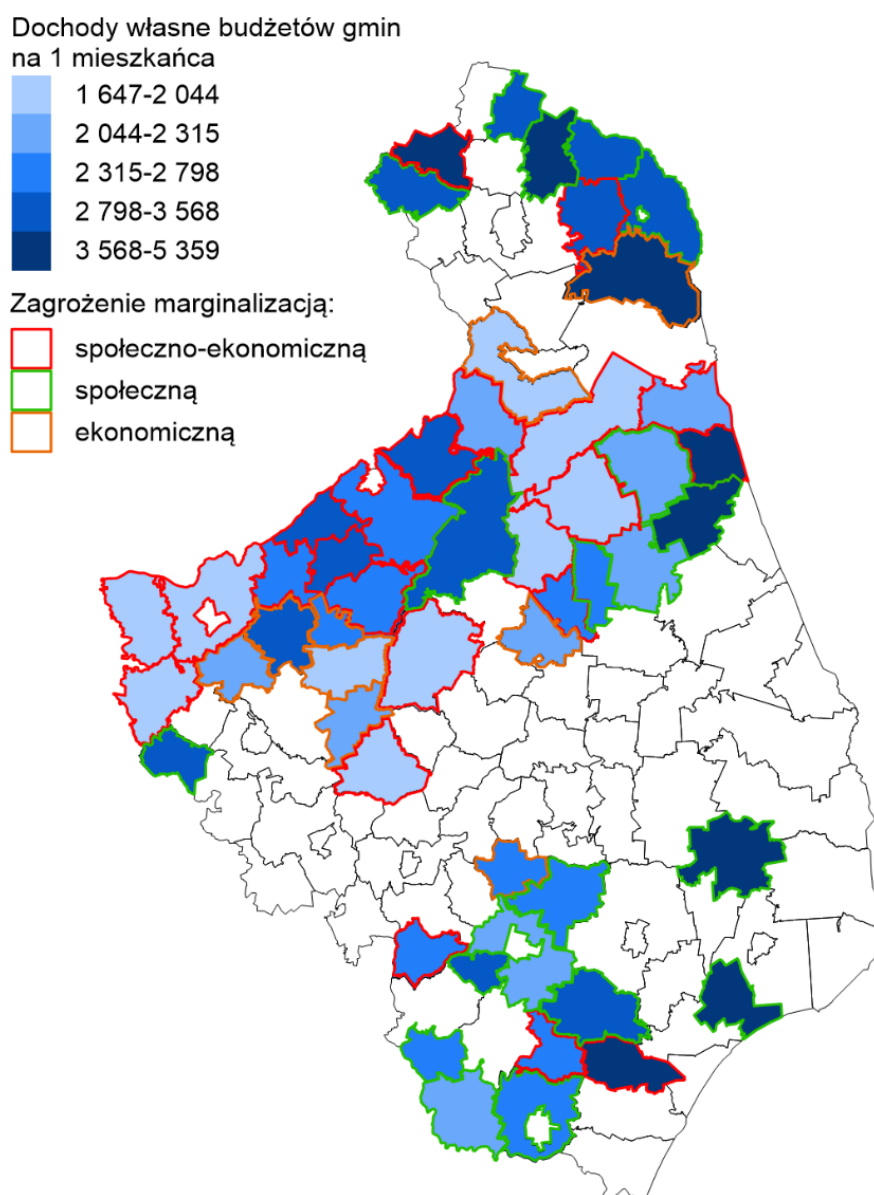
Zarówno w skali województwa podlaskiego, jak i całego kraju liczba osób pracujących na 1 000 mieszkańców systematycznie rośnie. W regionie w 2021 roku na każde 1 000 mieszkańców pracowało 209 osób, zaś w 2018 roku było

to 197 osób. Wzrost wskaźnika jest zgodny z założeniami SRWP 2030. Nie występuje on jednak we wszystkich gminach, w których stwierdzono występowanie problemów społecznych i ekonomicznych. W porównaniu z ostatnim pomiarem wskaźnika (dane za 2019 rok), przyrost wartości wskaźnika odnotowano łącznie w 36 gminach, spadek – w 16 gminach. Dodatkowo w przypadku dwóch gmin: Narwi oraz Dubicz Cerkiewnych dane dotyczące liczby pracujących objęte są tajemnicą statystyczną. Gmina Puńsk jest jedyną z gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, w której liczba pracujących na 1 000 mieszkańców w 2021 roku przekroczyła wartość dla województwa podlaskiego (466 osób na 1 000 mieszkańców). Oprócz gminy Puńsk, wysokie wartości analizowanego wskaźnika odnotowano również w gminach: Jedwabne (188 osób), Miastkowo (152 osób), Rudka (135 osób). Natomiast najniższe wartości wskaźnika odnotowano w gminach: Perlejewo (30 osób), Poświętne (31 osób) oraz Nowy Dwór (33 osoby).

Wśród wszystkich podlaskim gmin, które zostały sklasyfikowane jako obszary zagrożone trwałą marginalizacją, w 15 nie wystąpiła zmiana wartości analizowanego wskaźnika, która byłaby zgodna z założeniami SRWP 2030. Wśród tych gmin największe spadki wartości wskaźnika w porównaniu do wartości z 2018 roku odnotowano w gminach: Krasnopol (spadek o 20,5%), Nurzec-Stacja (spadek o 15,8%) oraz Giby (spadek o 12,8%). Przyrosty wartości wskaźnika w latach 2018-2021, w pozostałych gminach z występującymi problemami społecznymi i ekonomicznymi, znacznie się różniły i zawierały się w przedziale od 1,1% (w gminie Klukowo) do 441,9% (w gminie Puńsk).

Zmian w zakresie wartości wskaźnika (pracujący na 1 000 mieszkańców) nie można jednoznacznie powiązać z rodzajem problemów występujących w poszczególnych gminach. Występowanie w gminie jednego z sklasyfikowanych typów problemu (społeczny, ekonomiczny, społeczno-ekonomiczny) nie determinuje kierunku zmian liczby osób pracujących na 1 000 mieszkańców. W gminach zakwalifikowanych do obszarów o określonym typie problemu, występują zarówno spadki jak i wzrosty wartości.

Mapa 12. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2022 roku*

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 23.01.2024 roku.

Dochody własne budżetów gmin i miast na prawach powiatu na jednego mieszkańca zarówno w województwie podlaskim, jak i w kraju systematycznie rosną. W 2022 roku dochód gmin na jednego mieszkańca regionu wyniósł blisko 3 356 zł, zaś w skali kraju – ponad 3 854 zł. Co stanowi wzrost względem ostatniego pomiaru (tj. względem wartości za 2019 rok) odpowiednio o 32,2% oraz 30,3%. Na tej podstawie można stwierdzić, iż dochody własne podlaskich gmin rosną szybciej niż w skali całego kraju.

Zwiększanie dochodów własnych gmin jest niezbędne do ich rozwoju, szczególnie gmin, które dotknięte są występowaniem problemów społecznych i ekonomicznych. Spośród tych gmin w 12 przypadkach ich

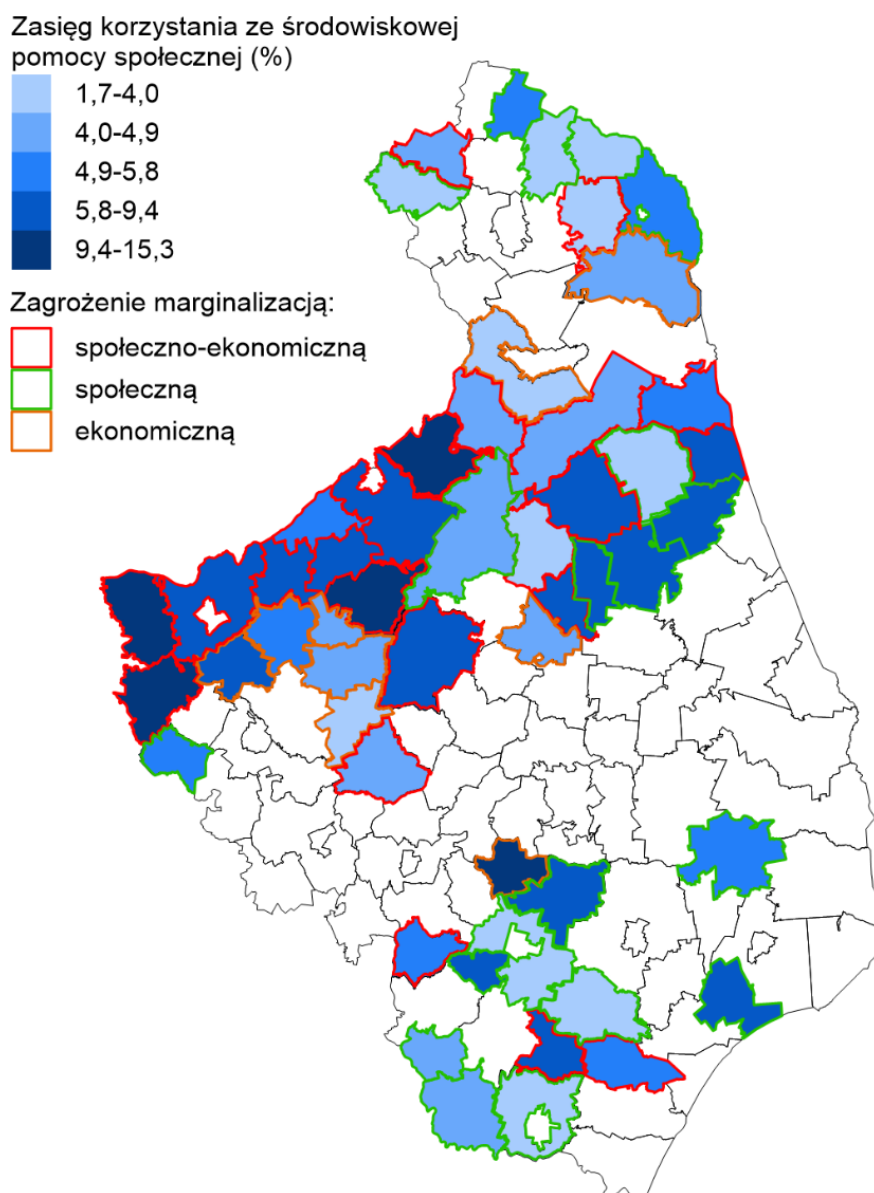
dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2022 roku przekroczyły wartość średnią dla całego województwa (w 2019 roku były to tylko dwie gminy). W analizowanym roku najwyższe wartości dochodów własnych na jednego mieszkańca odnotowano w gminach: Dubicze Cerkiewne (5 358,1 zł; obszar z problemami społecznymi), Narew (4 520 zł; obszar z problemami społecznymi) oraz Giby (4 121,8 zł; obszar z problemami ekonomicznymi), zaś najniższe w gminach: Kolno (1 778 zł; obszar z problemami społeczno-ekonomicznymi), Turośl (1 738,7 zł; obszar z problemami społeczno-ekonomicznymi) oraz Suchowola (1 647,7 zł; obszar z problemami społeczno-ekonomicznymi).

Jednak wśród gmin, których dochody własne na 1 mieszkańca w latach 2019-2022 rosły najszybciej, nie ma gmin o najwyższych wartościach dochodów na 1 mieszkańca odnotowanych w 2022 roku. Największe przyrosty, we wskazanym okresie, odnotowano w gminach: Nowy Dwór – gmina z problemami społeczno-ekonomicznymi (wzrost dochodów własnych gminy o ponad 332%), Boćki – gmina z problemami społecznymi (wzrost o 196,6%) oraz Rudka – gmina z problemami społecznymi (wzrost o 173,5%). Jedyną gminą, spośród gmin z problemami społecznymi i gospodarczymi, w której w latach 2019-2022 dochody własne gminy na 1 mieszkańca zmniejszyły się jest gmina Trzcianne, w której odnotowane spadki wartości wskaźnika o 8,2% (z 2 058,9 zł w 2019 roku do 1 889,3 zł w 2022 roku).

Analiza zmian wartości wskaźnika względem przyjętej dla każdej gminy wartości bazowej (wartość wskaźnika z 2018 roku) wskazuje, iż we wszystkich gminach województwa podlaskiego ze stwierdzonymi problemami społecznymi i/lub ekonomicznymi zmiany wartości dochodów własnych gmin na 1 mieszkańca są zgodne z założonym w SRWP 2030 kierunkiem zmian. W każdej z 54 gmin odnotowana w 2022 roku wartość dochodów własnych gminy na 1 mieszkańca była wyższa niż w 2018 roku.

W żadnej z gmin zagrożonych, z różnych powodów, trwałą marginalizacją nie stwierdzono stałego, postępującego spadku wartości dochodów własnych gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W poszczególnych gminach występują natomiast pojedyncze lata ze spadkami wartości dochodów własnych gmin na 1 mieszkańca. Jednocześnie zachodzących zmian nie można powiązać bezpośrednio z typem problemu zidentyfikowanym na terenie gminy.

Mapa 13. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego (poniżej progu dochodowego) w 2022 roku*

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 23.01.2024 roku.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego (poniżej progu dochodowego)³⁴, w ostatnich latach systematycznie się zmniejsza zarówno w województwie podlaskim, jak i w całym kraju. W 2022 roku odsetek beneficjentów korzystających ze

³⁴ Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej określa udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem. Zbiorowość poniżej kryterium dochodowego oznacza, że dochód na osobę w rodzinie/osobę samotnie gospodarującą nie był wyższy, niż ustalone w ustawie kryterium do uzyskania świadczenia pieniężnego. Od 1 stycznia 2022 kwota kryterium dochodowego wynosi dla osoby samotnie gospodarującej 776 zł, a dla osoby w rodzinie 600 zł (poprzednie wartości wynosiły odpowiednio 701 zł oraz 528 zł).

środowiskowej pomocy społecznej, których dochody nie osiągnęły ustalonego w ustawie kryterium dochodowego wynosił w regionie 3,2%, dla porównania w 2019 roku wartość ta wynosiła 3,8%. W odniesieniu do całego kraju, wartości te wynosiły odpowiednio 2,2% oraz 2,6%. W obu przypadkach, zmiany następowały zgodnie z oczekiwaną, spadkową tendencją zmian. Wśród wszystkich podlaskich gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, jedynie w odniesieniu do czterech, osiągnięte w 2022 roku wartości wskaźnika były niższe niż wartość dla województwa (w 2019 roku były cztery takie gminy). Są to gminy o stwierdzonych problemach ekonomicznych: Augustów i Wizna oraz gminy z problemami społecznymi: Filipów oraz Boćki. W Augustowie zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (poniżej progu dochodowego) jest również niższy niż w kraju. W pozostałych gminach zagrożonych trwałą marginalizacją osiągnięte wartości wskaźnika były wyższe niż w regionie, co może świadczyć o stosunkowo większych problemach społecznych i/lub ekonomicznych występujących w tych gminach niż ma to miejsce przeciętnie w całym województwie podlaskim. W porównaniu z 2019 rokiem spadek wartości wskaźnika, a tym samym poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców podlaskich gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, odnotowano łącznie w 44 gminach zagrożonych trwałą marginalizacją, natomiast w 10 przypadkach stwierdzono zwiększenie zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej osób, których dochody nie osiągnęły ustawowego poziomu kryterium dochodowego.

Gminy z wyższymi wartościami wskaźnika należały do trzech określonych grup problemów, które wpływają na marginalizację. W 2022 roku w porównaniu z 2019 rokiem większy zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wśród gmin o problemach społeczno-ekonomicznych wystąpił w gminach: Rajgród, Grabowo, Kolno, Dziadkowice oraz Klukowo, wśród gmin o problemach ekonomicznych – w gminach: Augustów, Przytuły i Poświętne, a wśród gmin o problemach społecznych – w gminach: Filipów oraz Dubicze Cerkiewne. Najniższy zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej występuje w gminie Augustów – 1,7% (gmina z problemami ekonomicznymi), a najwyższy w gminie Turośl – 15,3% (gmina z problemami społeczno-ekonomicznymi). W żadnej z analizowanych gmin w ostatnich latach nie wystąpił stały wzrost wartości wskaźnika. Co oznacza, że w żadnej z gmin nie następuje ciągłe pogarszanie się sytuacji społecznej i/lub ekonomicznej mieszkańców. W porównaniu z bazowymi wartościami wskaźnika z 2018 roku spadki wartości wskaźnika, czyli zmniejszanie się zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej odnotowano w 48 gminach, ze wszystkich grup określających występujące na ich obszarze problemy przyczyniające się do ich marginalizacji. Zmian w zakresie wartości wskaźnika nie można zatem

jednoznacznie powiązać z typem problemu zidentyfikowanym na terenie danej gminy.

3.3. Subregionalne ośrodki wzrostu

W województwie podlaskim za subregionalne ośrodki wzrostu uznane są: Bielsk Podlaski, Łomża i Suwałki.

Łomża oraz Suwałki są ponadlokalnymi ośrodkami wzrostu i odgrywają dużą rolę w rozwoju województwa. Przenoszą impulsy rozwojowe generowane w stolicy województwa na pozostałe obszary. Zwiększają prawdopodobieństwo wystąpienia efektów synergii wskutek połączenia potencjałów rozwojowych różnych miejsc. Zapewniają spójność społeczną i zrównoważony przestrzennie rozwój, gwarantując dostępność przestrzenną do usług publicznych. Dodatkowo, należą do najbardziej licznych populacyjnie miast województwa, charakteryzujących się jednocześnie stosunkowo wysokim poziomem rozwoju przedsiębiorczości w porównaniu z innymi miastami w regionie. Subregionalnym ośrodkiem wzrostu (niewyodrębnionym statystycznie) jest również Bielsk Podlaski. Miasto to pomimo zakwalifikowania, do kategorii miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze posiada silną pozycję gospodarczą w regionie³⁵.

Koncepcja wzmocnienia pozycji Bielska Podlaskiego, Łomży oraz Suwałk opiera się głównie na poprawie dostępności transportowej, wspieraniu rozwoju usług publicznych, a także na realizacji działań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz podnoszenia jakości kapitału ludzkiego. Podejmowane działania zmierzają do rozwijania potencjału gospodarczego tych miast oraz zwiększaniu atrakcyjności inwestycyjnej tych obszarów³⁶.

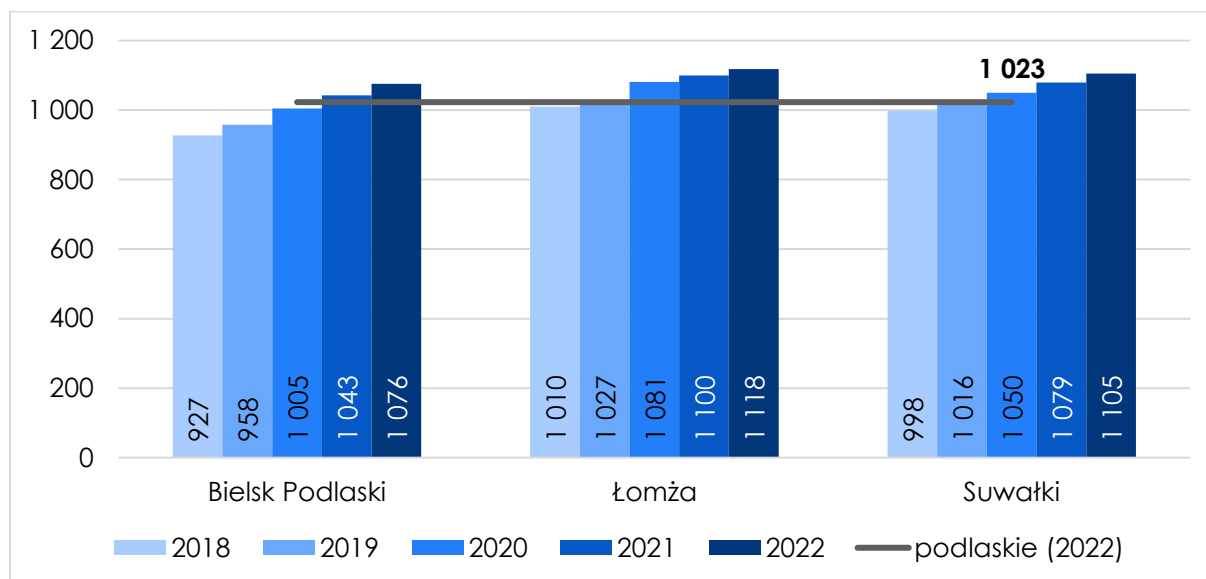
Postęp realizacji powyższych założeń monitorowany jest przy wykorzystaniu następujących wskaźników:

1. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców;
2. Odsetek pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym;
3. Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza na km².

³⁵ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, op. cit., s. 75-76.

³⁶ Tamże, s. 76.

Wykres 62. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2018-2022 (w szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 23.01.2024 roku.

Subregionalne ośrodki wzrostu w województwie podlaskim, tj. Bielsk Podlaski, Łomża oraz Suwałki, charakteryzują się wyższą liczbą zarejestrowanych, w rejestrze REGON, podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców niż w skali całego województwa. W ostatnich latach w miastach tych obserwowane jest również występowanie wzrostowej tendencji zmian wartości wskaźnika. Pomimo, iż pomiędzy podlaskimi subregionalnymi ośrodkami wzrostu nie występują znaczne różnice w liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, niezmiennie najwyższe wartości wskaźnika odnotowuje się w Łomży, zaś najniższe w Bielsku Podlaskim.

W każdym z miast – subregionalnych ośrodków wzrostu – utrzymuje się zgodny z założeniami SRWP 2030 wzrostowy trend zmian wartości wskaźnika.

W odniesieniu do ostatniego monitoringu wskaźników OSI, tj. do wartości z 2019 roku najwyższy, wynoszący 12,3% przyrost wpisanych do rejestru REGON podmiotów na 10 tys. ludności nastąpił w Bielsku Podlaskim. W Łomży i w Suwałkach wzrost wartości wskaźnika był bardzo zbliżony i wynosił odpowiednio 8,9% oraz 8,8%. Powyższe wartości świadczą o zmniejszaniu się dysproporcji pomiędzy poszczególnymi miastami.

W odniesieniu do wartości bazowych najwyższy wzrost liczby wpisanych do rejestru REGON podmiotów nastąpił w Bielsku Podlaskim (z 927 podmiotów w 2018 roku do 1 076 podmiotów w 2022 roku), co stanowi ponad 16% wzrost wartości analizowanego wskaźnika. W obu pozostałych podlaskich subregionalnych ośrodkach wzrostu, we wskazanym okresie, wartość wskaźnika wzrosła o 10,7%. W przypadku Łomży liczba zarejestrowanych

podmiotów wzrosła z 1 010 w 2018 roku do 1 118 w 2022 roku. Natomiast w Suwałkach wartości te wynosiły odpowiednio 998 oraz 1 105 podmiotów. Powyższe pozwala jednoznacznie stwierdzić, iż zachodzące, w subregionalnych ośrodkach wzrostu zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców są zgodne z kierunkiem zmian przyjętym w SRWP 2030.

Obserwowane w subregionalnych ośrodkach wzrostu powstawanie nowych podmiotów gospodarczych jest jednym z elementów wpływających na rozwijanie potencjału gospodarczego w tych miastach.

Tabela 11. Odsetek pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach 2018-2021

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
Polska	41,4%	42,5%	42,7%	43,8%
Podlaskie	32,0%	32,9%	33,9%	35,2%
Bielsk Podlaski	53,7%	54,5%	56,7%	58,6%
Łomża	37,3%	37,8%	39,8%	41,7%
Suwałki	47,3%	47,6%	47,1%	48,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 23.01.2024 roku.

Subregionalne ośrodki wzrostu w województwie podlaskim charakteryzują się wyższymi odsetkami liczby osób pracujących w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym zamieszkującymi te miasta niż w całym województwie podlaskim.

Najwyższy odsetek pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym, wśród analizowanych miast, występuje w Bielsku Podlaskim. W 2021 roku wynosił on 58,6%, a w 2019 roku – 54,5%, co daje przyrost o 4 p. proc. Oznacza to, że ponad połowa osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących Bielsk Podlaski pracuje. Odsetek ten jest również wyższy od wartości dla całego województwa o 23,4 p. proc.

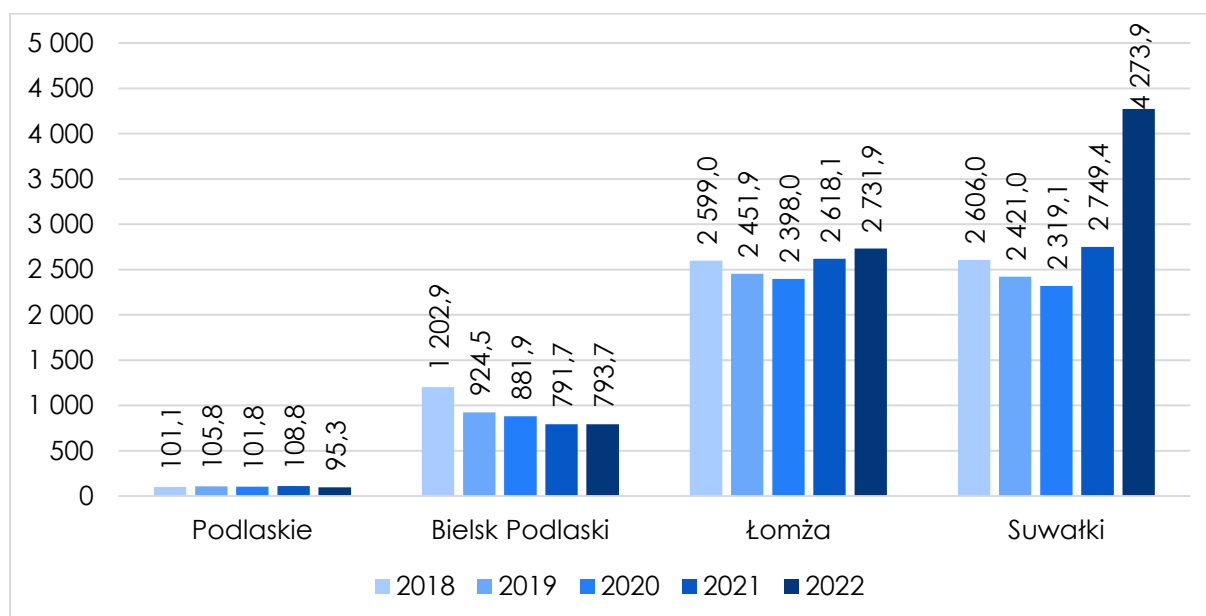
Wysokie wartości wskaźnika odnotowano również w Suwałkach. W 2021 roku 48,2% osób, które osiągnęły wiek produkcyjny pracowało. Osiągnięta wartość była wyższa o 0,6 p. proc. względem 2019 roku. W 2021 roku odsetek osób pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym był wyższy niż wartość charakteryzująca województwo podlaskie, o 13 p. proc.

Najniższy odsetek osób pracujących, wśród subregionalnych ośrodków wzrostu województwa podlaskiego, w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach odnotowano w Łomży. W 2021 roku wartość wskaźnika wyniosła 41,7% i była wyższa od wartości w 2019 roku o 3,8 p. proc. Stosunkowo niskie wartości znajdowały bezpośrednie przełożenie na relację zachodzącą pomiędzy

miastem a całym województwem. Odsetek osób pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w Łomży był wyższy od wartości dla całego województwa o 6,5 p. proc.

W odniesieniu do wszystkich subregionalnych ośrodków wzrostu zlokalizowanych w województwie podlaskim, tj. Bielska Podlaskiego, Łomży oraz Suwałk zmiana jaka zaszła w wartościach analizowanego wskaźnika pomiędzy 2018 rokiem (wartość bazowa) a 2021 rokiem (ostatnie dostępne w statystyce publicznej wartości) jest zgodna z założonym w SRWP 2030 kierunkiem zmian.

Wykres 63. Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza na km² w latach 2018-2022 (ton/rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 23.01.2024 roku.

Rozwój gospodarczy łączy się z rozwojem różnego rodzaju przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw produkcyjnych, których działalność wiąże się również z emisją zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery³⁷. Od 2018 roku

³⁷ Dane dotyczące emisji zanieczyszczeń gazowych oraz pyłowych za lata 2018-2019 były dostępne na poziomie gmin, co oznaczało dostępność tych danych dla podlaskich subregionalnych ośrodków wzrostu. Od 2020 roku dane publikowane są na poziomie powiatów, co oznacza brak danych dla Bielska Podlaskiego. W przypadku Łomży i Suwałk dane są dostępne (są to miasta na prawach powiatu). W związku z brakiem wspomnianych danych dla Bielska Podlaskiego w analizie posłużono się danymi o emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych dla całego powiatu bielskiego. Natomiast jako punkt odniesienia (wskaźnik prezentowany jest w przeliczeniu na km² powierzchni) przyjęto powierzchnię miasta Bielsk Podlaski. Analiza wyliczonych w ten sposób wartości z wartościami, które wyliczone były w oparciu o dostępne dane o emisji dla Bielska Podlaskiego, wskazuje na zbliżone wartości, co pozwala przyjąć, iż taki tok rozumowania, zważywszy na brak dokładnych danych, jest akceptowalny.

emisja tych zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w województwie podlaskim oscyluje na poziomie około 100 ton rocznie/km² (w 2022 roku odnotowano wartość 95,3 ton rocznie na km²).

W miastach pełniących funkcję subregionalnych ośrodków wzrostu, wartości wskaźnika osiągnęły znacznie wyższe wartości. Wynika to z faktu większego skupienia zakładów szczególnie uciążliwych na obszarach miast (obszarów zurbanizowanych) i uwzględnieniu przy wyznaczaniu wartości wskaźnika ich powierzchni geodezyjnej, natomiast w przypadku wskaźnika na poziomie całego regionu uwzględniana jest również powierzchnia obszarów niezurbanizowanych.

Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów na terenie Łomży oraz Suwałk do 2021 roku utrzymywała się na zbliżonym poziomie. W 2022 roku na terenie Suwałk odnotowano znaczny wzrost emisji zanieczyszczeń do poziomu 4 273,9 ton rocznie/km² (z 2 749,4 ton rocznie/km² w roku poprzednim). W Łomży emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych wzrosła o niewiele ponad 100 ton rocznie/km² (z 2 618,1 do 2 731,9). Analiza wartości wskaźnika w latach 2019-2022 jednoznacznie wskazuje na znacznie szybszy wzrost emisji zanieczyszczeń do atmosfery w Suwałkach (wzrost o 76,5%) niż w Łomży (wzrost o 11,4%).

Wśród trzech podlaskich subregionalnych ośrodków wzrostu najniższy poziom emisji gazowych i pyłowych zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych dla powietrza występuje w Bielsku Podlaskim. W 2022 roku wskaźnik osiągnął wartość 793,7 ton/km², co było wartością niższą o 130,8 ton niż w 2019 roku.

Ze względu na negatywny wpływ emisji gazowych i pyłowych zanieczyszczeń do atmosfery, w SRWP 2030, założono spadek osiąganych wartości wskaźnika. W przypadku wszystkich podlaskich subregionalnych ośrodków wzrostu pożądanym kierunkiem zmian ma miejsce wyłącznie w Bielsku Podlaskim, w którym w porównaniu z wartością bazową z 2018 roku, emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza zmniejszyła się o ponad 34%. W przypadku Łomży oraz Suwałk odnotowano wzrosty wartości wskaźnika wynoszące odpowiednio: 5,1% oraz 64%.

3.4. Białystok i jego obszar funkcjonalny

Białostocki Obszar Funkcjonalny (BOF) tworzą:³⁸

- **Białystok – stolica województwa podlaskiego,**

³⁸ *Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2019*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2020, s. 15.

- **9 gmin z powiatu białostockiego:**
 - **Choroszcz,**
 - **Czarna Białostocka,**
 - **Dobrzyniewo Duże,**
 - **Juchnowiec Kościelny,**
 - **Łapy,**
 - **Supraśl,**
 - **Turośń Kościelna,**
 - **Wasilków,**
 - **Zabłudów.**

Działania realizowane na obszarze Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego skupiają się na wsparciu kształcenia wyższego oraz edukacji zawodowej, w kierunku zapewnienia dobrze wykształconej kadry na potrzeby dynamicznie zmieniającego się rynku pracy oraz wzmacnianiu konkurencyjności przedsiębiorstw. BOF odgrywa również istotną rolę w wypracowywaniu modelowych rozwiązań w zakresie rewolucji energetycznej i gospodarki obiegu zamkniętego. Na obszarze Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego priorytetowo wspiera się również stosowanie zaawansowanych technologicznie i innowacyjnie rozwiązań w zarządzaniu miastem i podnoszeniu jakości jego przestrzeni, a także poprawę wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej³⁹.

Postęp powyższych założeń monitorowany jest przy wykorzystaniu następujących wskaźników:

1. Podmioty według klas wielkości na 10 tys. mieszkańców;
2. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem;
3. Liczba studentów (ogółem) na 1000 mieszkańców.

Tabela 12. Podmioty według klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w 2022 roku (w szt.)

Wyszczególnienie	mikro	małe	średnie	duże
Polska	1 279	35	7	1
Podlaskie	990	26	6	1
BOF	1 279	35	7	1
Białystok	1 336	34	9	1
Choroszcz	1 085	37	6	1
Czarna Białostocka	792	24	7	0
Dobrzyniewo Duże	1 158	24	2	0
Juchnowiec Kościelny	1 243	28	6	1

³⁹ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, op. cit., s. 78.

Wyszczególnienie	mikro	małe	średnie	duże
Łapy	1 017	19	5	0
Supraśl	1 328	36	6	2
Turośń Kościelna	1 112	17	1	0
Wasilków	1 161	22	3	0
Zabłudów	944	31	3	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

Białostocki Obszar Funkcjonalny charakteryzuje się wyższą liczbą podmiotów gospodarczych według klas wielkości niż w skali całego województwa. Jedynie w przypadku przedsiębiorstw dużych – zatrudniających powyżej 249 osób na każde 10 tys. mieszkańców zarówno w BOF, jak i w województwie podlaskim przypada jedno przedsiębiorstwo.

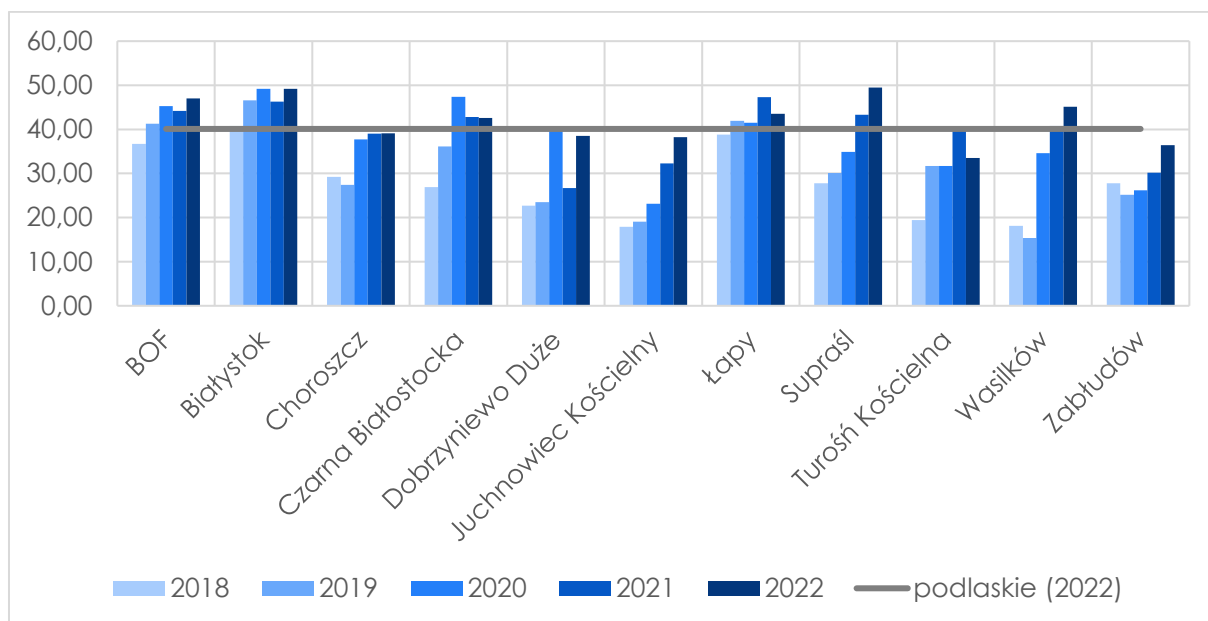
Na obszarze BOF, na każde 10 tys. mieszkańców, w 2022 roku funkcjonowało 1 279 mikroprzedsiębiorstw. Dla porównania, w skali całego w regionu prowadzonych jest 990 takich przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców. W obu przypadkach, w porównaniu z ostatnią analizą wskaźników OSI (tj. danymi za 2019 rok), obserwowany jest systematyczny przyrost liczby podmiotów gospodarczych, które zatrudniają nie więcej niż 9 pracowników. We wskazanym okresie, w BOF liczba mikroprzedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców wzrosła z 1 117 do 1 267, co daje przyrost o 13,4%. W skali regionu odnotowano wzrost wartości wskaźnika o 14,6% z 864 podmiotów w 2019 roku do 990 pomiotów w 2022 roku. Wśród gmin Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego dwie gminy osiągnęły w 2022 roku, wyższe wartości wskaźnika niż średnia dla całego stowarzyszenia: w Supraślu funkcjonowało 1 328 mikroprzedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców, natomiast w Białymstoku – 1 336 (w 2019 rok w tej grupie znajdował się również Juchnowiec Kościelny). Najmniej mikroprzedsiębiorstw działa w Czarnej Białostockiej – 792 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. We wszystkich gminach, w porównaniu z 2019 rokiem, odnotowano większe wartości analizowanego wskaźnika. Najwyższy procentowy przyrost nastąpił w Łapach (wzrost o 23,7%), zaś najniższy w Juchnowcu Kościelnym (wzrost o 5,9%).

Znacząco niższe wartości analizowanego wskaźnika, odnotowano w odniesieniu do pozostałych typów przedsiębiorstw, tj. małych, średnich i dużych podmiotów gospodarczych. Ich liczba zarówno w BOF, jak w całym województwie utrzymuje się na stałych poziomach. Liczba podmiotów gospodarczych zatrudniających do 49 pracowników na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego utrzymuje się na poziomie 32 przedsiębiorstw na każde 10 tys. mieszkańców. Liczba średnich przedsiębiorstw (zatrudniających od 50 do 249) niezmiennie wynosi 8, zaś największych podmiotów gospodarczych (zatrudniających co najmniej 250

pracowników) utrzymuje się na stałym poziomie jednego przedsiębiorstwa na 10 tys. mieszkańców.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 oczekiwany jest przyrost liczby wszystkich typów podmiotów gospodarczych (na 10 tys. mieszkańców). W odniesieniu do całego Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, w 2022 roku w porównaniu z wartościami bazowymi z 2018 roku wzrost nastąpił wyłącznie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw (z 1 100 do 1 267 podmiotów gospodarczych). W przypadku średnich przedsiębiorstw odnotowano spadek (z 9 do 8 podmiotów gospodarczych). Natomiast liczba małych i dużych przedsiębiorstw nie uległa zmianie (odpowiednio 32 i 1).

Wykres 64. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w latach 2018-2022 (w %)

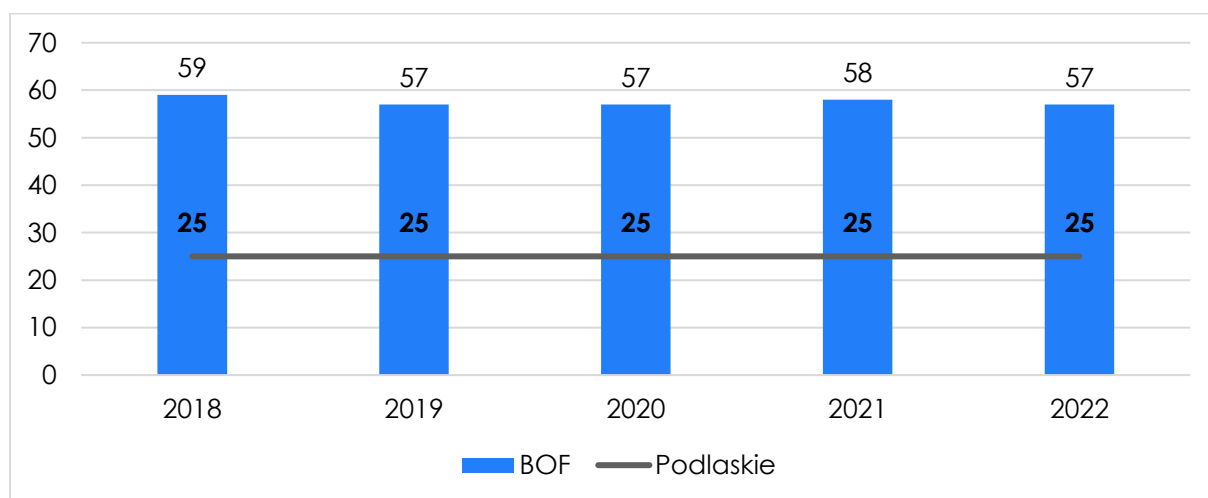
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego jest wyższy niż w skali całego województwa. W obu przypadkach obserwowane jest również, zgodnie z założeniami SRWP 2030, systematyczne zwiększanie się obserwowanych wartości. W 2022 roku wartość wskaźnika dla BOF wynosiła 47% i była o 10,3 p. proc. wyższa od wartości z 2018 roku. W skali całego regionu, w analizowanym okresie odnotowano większy przyrost – 13,2 p. proc., z 26,9% w 2018 roku do 40,1% w 2022 roku.

W dwóch gminach wchodzących w skład Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, tj. w Białymstoku oraz w Supraślu odsetek zebranych w 2022 roku odpadów komunalnych był wyższy niż na terenie całego stowarzyszenia

(odpowiednio 49,2% oraz 49,5%). W pozostałych gminach występowało znaczne zróżnicowanie odnotowanych wartości wskaźnika. Najniższe wartości w 2022 roku osiągnięto w gminach Turośń Kościelna – 33,5% oraz Zabłudów – 36,4%. Zmiana wartości wskaźnika udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem, w porównaniu z wartością bazową z 2018 roku, przebiega zgodnie z założonym w SRPW 2030 kierunkiem zmian. Wzrost wartości wystąpił nie tylko na obszarze całego BOF, ale również w każdej z gmin, które go tworzą.

Wykres 65. Liczba studentów (ogółem) na 1 000 mieszkańców w latach 2018-2022 (w os.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

Białostocki Obszar Funkcjonalny charakteryzuje się znacznie wyższą liczbą studentów na 1 000 mieszkańców niż województwo podlaskie. W obu przypadkach obserwowane jest jednak występowanie spadkowej tendencji zmian wartości wskaźnika.

Od ostatniego pomiaru, tj. w latach 2019-2022 liczba studentów na 1 000 mieszkańców Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego utrzymywała się na niezmiennym poziomie, z wyjątkiem 2021 roku, w którym wartość wskaźnika wzrosła o 1 do poziomu 58 studentów na 1 000 mieszkańców. W skali całego regionu liczba studentów nie zmienia się i wynosi 25 osób na każde 1 000 mieszkańców regionu. Obserwowane wartości wskaźnika nie zmieniają się jednak zgodnie z założeniami SRWP 2030. Zgodnie z założeniami liczba studentów (ogółem) na 1 000 mieszkańców na terenie stowarzyszenia powinna się zwiększać względem odnotowanej w 2018 roku, tj. 59 studentów na 1 000 mieszkańców.

3.5. Miasta powiatowe

Funkcję miast powiatowych w regionie pełnią:

- Augustów
- Białystok,
- Bielsk Podlaski,
- Grajewo,
- Hajnówka,
- Kolno,
- Łomża,
- Mońki,
- Sejny,
- Siemiatycze,
- Sokółka,
- Suwałki,
- Wysokie Mazowieckie,
- Zambrów.

Miastom powiatowym konieczne jest dostarczenie impulsu rozwojowego. W tym celu w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 zdefiniowano działania ukierunkowane na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, aktywizację mieszkańców oraz dostosowywanie ich kompetencji wykorzystywanych na wszystkich etapach życia, poprawę dostępności wewnętrznej oraz zewnętrznej miast powiatowych, a także rozwój infrastruktury zapewniającej wysoką jakość usług publicznych⁴⁰.

Efekty powyższych działań monitorowane są przy wykorzystaniu następujących wskaźników:

1. Pracujący na 1 000 ludności;
2. Stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym;
3. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem.

Tabela 13. Pracujący na 1 000 ludności w latach 2018-2021 (w os.)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
Polska	251	255	254	259
Podlaskie	197	201	203	209
Augustów	274	280	287	294
Białystok	296	302	300	306
Bielsk Podlaski	333	331	336	342

⁴⁰ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, op. cit., s. 79.

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
Grajewo	236	247	246	243
Hajnówka	241	248	248	254
Kolno	229	230	237	244
Łomża	232	230	240	245
Mońki	221	227	231	231
Sejny	219	235	238	332
Siemiatycze	265	271	282	291
Sokółka	286	289	288	299
Suwałki	296	295	288	291
Wysokie Mazowieckie	435	447	457	457
Zambrów	203	214	206	211

- dane objęte tajemnicą statystyczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

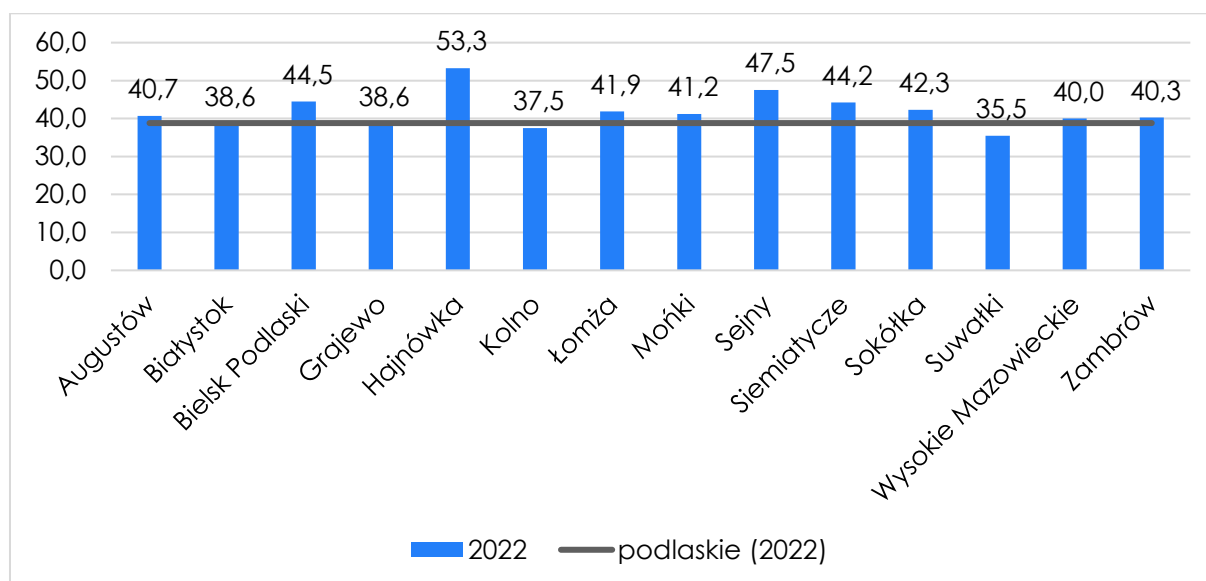
W ostatnich latach we wszystkich miastach powiatowych liczba osób pracujących na 1 000 mieszkańców była wyższa niż w skali całego województwa podlaskiego. W skali regionu, liczba osób pracujących na 1 000 mieszkańców wzrosła z poziomu 201 osób w 2019 roku do 209 osób w 2021 roku. W okresie odnotowano systematyczny wzrost wartości analizowanego wskaźnika.

Spośród wszystkich miast powiatowych, najwyższą liczbą osób pracujących na 1 000 mieszkańców charakteryzuje się Wysokie Mazowieckie. W ostatnich dwóch latach, dla których dostępne są dane, tj. w 2020 oraz 2021 roku wartość wskaźnika wyniosła 457 osób i była wyższa o 10 od wartości z 2019 roku (dane objęte ostatnim pomiarem). Stosunkowo wysokie wartości występują również w Bielsku Podlaskim (342 osoby w 2021 roku), Sejnach (332 osoby) oraz w Białymstoku (306 osób). Pod względem liczby osób pracujących na każde 1 000 ludności, najmniej licznymi miastami powiatowymi są: Zambrów (211 osób w 2021 roku) oraz Mońki (231 osób).

Na 14 miast powiatowych, jedynie w trzech (Zambrowie, Grajewie oraz Suwałkach) w 2021 roku odnotowano spadek liczby osób pracujących na 1 000 mieszkańców w porównaniu z wartościami z 2019 roku. W pozostałych stolicach powiatów nastąpił wzrost wartości wskaźnika.

Analiza zmian wartości wskaźnika względem wartości bazowej (z 2018 roku) wskazuje, iż wyłącznie w przypadku Suwałk zmiany w zakresie wskaźnika liczby osób pracujących na 1 000 ludności nie są zgodne z założeniami SRWP 2030. W Suwałkach w latach 2018-2021 wartość wskaźnika spadła z poziomu 296 osób do 291 osób. W pozostałych 13 miastach powiatowych województwa podlaskiego zachodzące zmiany w zakresie liczby osób pracujących na 1 000 mieszkańców zmieniają się zgodnie z określonym kierunkiem zmian.

Wykres 66. Stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2022 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

Stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym w województwie podlaskim jest niższy niż w całym kraju. W miastach powiatowych województwa podlaskiego w 2022 roku wartość tego wskaźnika zawierała się w przedziale od 35,5% w Suwałkach do 53,3% w Hajnówce. Obok Suwałk wartości niższe niż w całym regionie odnotowano w Kolnie (37,5%), Grajewie i Białymstoku (w obu miastach – 38,6%).

W porównaniu do ostatniego pomiaru (tj. wartości za 2019 rok), we wszystkich miastach powiatowych stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym zwiększył się. Najwyższy przyrost odnotowano w Hajnówce – 8,6 p. proc., zaś najmniejszy w Białymstoku – 2,4 p. proc.

Oczekiwanym kierunkiem zmian wartości wskaźnika – stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym - jest spadek. Jednak ani w miastach powiatowych, ani w skali całego województwa, nie zaobserwowano w 2022 roku w odniesieniu do wartości z roku bazowego, tj. 2018, oczekiwanych zmian w wartościach wskaźnika. We wszystkich przypadkach wartości odnotowane w 2022 roku były wyższe od wartości z 2018 roku.

Tabela 14. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w latach 2018-2022 (w %)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	28,9	31,2	37,9	39,8	39,9
Podlaskie	26,9	31,5	37,5	38,6	40,1
Augustów	19,8	23,2	30,4	32,3	31,2
Białystok	40,8	46,6	49,2	46,3	49,2
Bielsk Podlaski	38,6	42,1	48,3	51,1	50,7
Grajewo	17,8	21,4	26,0	20,5	19,8
Hajnówka	32,9	38,3	44,5	49,7	52,6
Kolno	11,6	20,7	35,2	40,5	40,0
Łomża	15,2	17,9	25,7	32,0	33,2
Mońki	26,0	28,7	39,0	47,2	45,8
Sejny	10,3	9,8	20,4	25,2	25,6
Siemiatycze	27,3	33,2	41,4	42,9	44,1
Sokółka	8,2	6,6	13,7	17,8	17,0
Suwałki	13,2	16,4	22,1	25,6	26,8
Wysokie Mazowieckie	19,4	23,3	17,8	18,2	21,8
Zambrów	18,2	23,6	22,7	25,2	24,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

Podlaskie miasta powiatowe charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku.

W skali całego województwa, jak i kraju wartość analizowanego wskaźnika systematycznie rośnie. W regionie w 2022 roku wskaźnik osiągnął wartość 40,1%, a w 2019 roku – 31,5%, co daje wzrost o 8,6 p. proc. Wyższy odsetek odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny niż w skali całego województwa odnotowano w pięciu miastach powiatowych: Białymstoku, Bielsku Podlaskim, Hajnówce, Siemiatyczach oraz w Mońkach. Wśród wszystkich podlaskich miast powiatowych najwyższą wartość analizowanego wskaźnika w 2022 roku odnotowano w Hajnówce – 52,6%, natomiast najniższą w Sokółce – 17,0%.

Od 2019 roku nie we wszystkich miastach powiatowych nastąpił wzrost udziału selektywnie zbieranych odpadów. Wśród 14 miast, w dwóch: w Grajewie i Wysokiem Mazowieckiem, nastąpiło zmniejszenie udziału odpadów komunalnych, które zostały zebrane w sposób selektywny w całkowitej ilości wytworzonych odpadów. Odnotowane spadki wynosiły odpowiednio: 1,6% oraz 1,5%.

Zgodnie z zapisami SRWP 2030 oczekiwane jest zwiększanie się udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku. Analiza wartości wskaźników w poszczególnych miastach powiatowych z roku bazowego, tj. 2018 oraz najaktualniejszych wartości jednoznacznie wskazuje, iż we wszystkich miastach powiatowych zachodzące zmiany w wartościach wskaźnika są zgodne z założeniami.

3.6. Obszary wiejskie, w tym cenne przyrodniczo

Obszarem wiejskim, zgodnie ze Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa, jest obszar kraju z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców. Oznacza to, że oprócz terenów wiejskich (zgodnie z definicją GUS⁴¹), do obszarów wiejskich zalicza się również małe miasta, których liczba mieszkańców nie przekracza 5 tys. mieszkańców. Miasta takie, często pełnią podobne funkcje do dużych wsi, będących siedzibami władz gminnych, a o nadaniu im statusu miasta decydują często względy historyczne⁴².

Na województwo podlaskie składa się 118 gmin, w tym 3 miasta na prawach powiatu, 10 gmin miejskich, 27 gmin miejsko-wiejskich oraz 78 gmin wiejskich. Województwo podlaskie jest regionem, w którym przeważają obszary wiejskie.

Zgodnie z definicją przyjętą w SRWP 2030, obszary wiejskie województwa podlaskiego składają się z:

- **78 gmin wiejskich,**
- **20 gmin miejsko-wiejskich,**
- **7 obszarów wiejskich w gminach miejsko-wiejskich.**

Obszary wiejskie, pod wieloma względami, są bardzo zróżnicowane. Podejmowane działania dostosowane do poszczególnych obszarów. W celu podniesienia jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich realizowane są działania pozytywnie oddziałujące na rozwój i unowocześnienie szkolnictwa na wszystkich jego etapach (w tym kształcenia ustawicznego), rozwój infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej oraz wodno-kanalizacyjnej. Przywracane są funkcje społeczno-gospodarcze, inicjowany rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój ekologicznych i zrównoważonych form

⁴¹ W statystyce publicznej obszary wiejskie wyodrębnia się na podstawie podziału terytorialnego kraju przy użyciu identyfikatorów Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT). Obszary wiejskie stanowią tereny pozostające poza granicami administracyjnymi miast, na które składają się gminy wiejskie i części wiejskie gmin miejsko-wiejskich). Definicja za: *Obszary wiejskie w Polsce w 2018 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Warszawa, Olsztyn 2020 rok, s. 27.

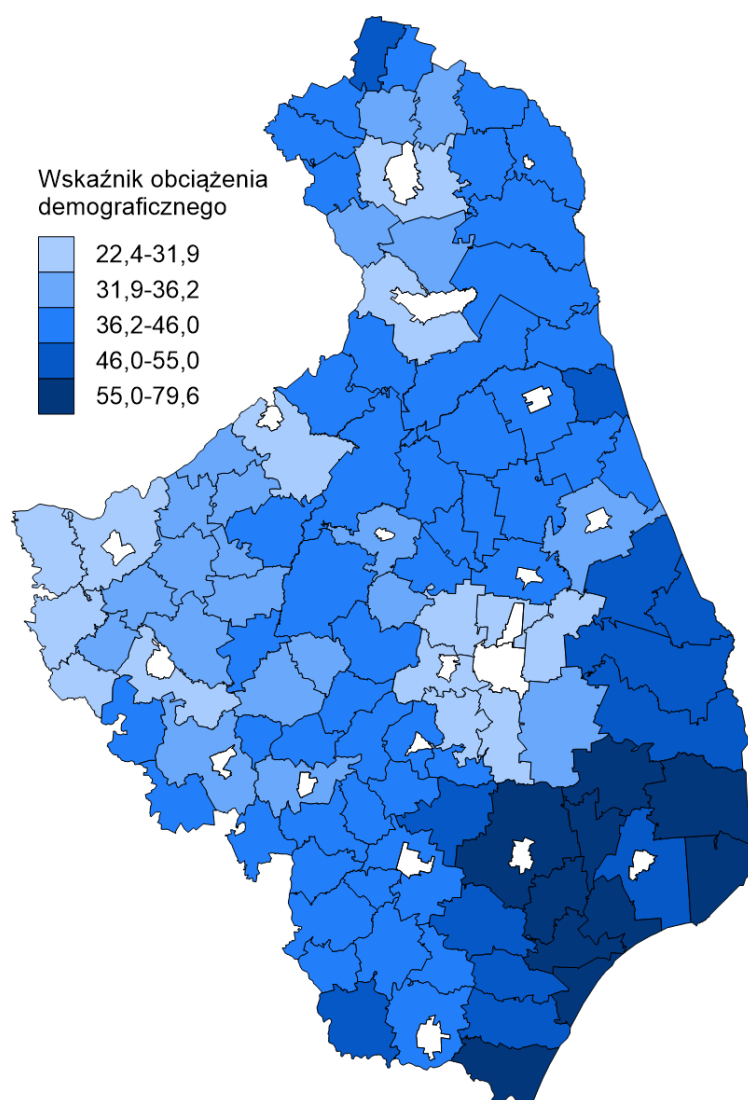
⁴² *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030*, Załącznik 1 do uchwały nr 123 Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 roku., s. 9-10.

produkcji rolniczej i powiązany z nimi rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości, natomiast aktywizacja mieszkańców, w szczególności dotyczy zdobywania i rozwijania kompetencji na wszystkich etapach życia⁴³.

Ocena realizacji powyższych założeń oparta została o monitoring następujących wskaźników:

1. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym);
2. Udział ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem;
3. Odsetek osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców.

Mapa 14. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w 2022 roku*

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

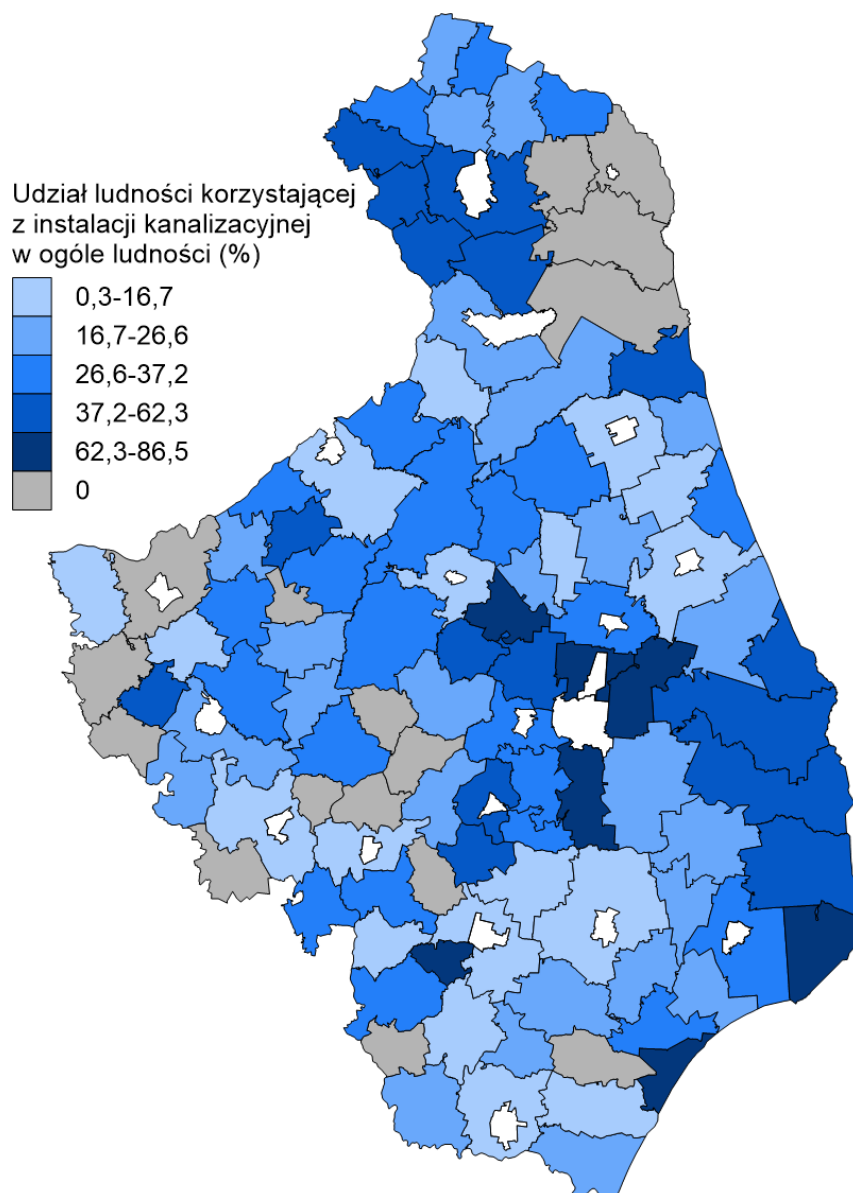
⁴³ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, op. cit., s. 80-81.

Wskaźnik obciążenia demograficznego w województwie podlaskim systematycznie rośnie. W 2022 roku na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 38,8 osoby w wieku poprodukcyjnym, a w 2019 roku – 35,2. Wartości odnotowywane w województwie podlaskim były niższe niż w skali całego kraju (odpowiednio 39,0 oraz 36,5).

Na obszarach wiejskich, w zakresie analizowanego wskaźnika, występują znaczne różnice. Gminami o najwyższych wartościach wskaźnika obciążenia demograficznego są: Orla – 79,6, Dubicze Cerkiewne – 74,7, Czyże – 73,5 oraz Kleszczele – 68,1. Najniższe wartości odnotowano natomiast na obszarach wiejskich gmin: Wasilków – 22,4 oraz Choroszcz – 26,8, a także oraz w gminach wiejskich: Turośl – 25,9 i Juchnowiec Kościelny – 27,2. W 2022 roku większa liczba gmin lub obszarów wiejskich w gminach miejsko-wiejskich (58) charakteryzowała się niższym niż w skali całego województwa podlaskiego poziomem obciążenia demograficznego. Porównując, w 2019 roku takich gmin było 53. We wskazanych latach tylko w siedmiu gminach (obszarach wiejskich w gminach miejsko-wiejskich) nastąpił spadek liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Tymi obszarami są obszary wiejskie w gminach: Choroszcz (spadek wartości wskaźnika z poziomu 27,2 w 2019 roku do 26,8 w 2022 roku), Wasilków (spadek z 25,1 do 22,4) oraz gminy: Bielsk Podlaski (spadek z 60,0 do 56,6), Orla (spadek z 82,6 do 79,6), Czyże (spadek z 74,6 do 73,5), Dubicze Cerkiewne (spadek z 78,7 do 74,7) oraz Milejczyce (spadek z 54,9 do 54,2).

Zgodnie z założeniami SRWP 2030, oczekiwane jest, aby wartości wskaźnika pozostały na poziomie osiągniętym w 2018 roku. W przypadku sześciu gmin, wartości wskaźnika kształtowały się korzystniej niż zakładano, bowiem wartość wskaźnika obciążenia demograficznego spadła. Taka sytuacja wystąpiła w sześciu gminach (Wasilków – obszar wiejski, Bielsk Podlaski, Orla, Czyże, Dubicze Cerkiewne oraz Milejczyce). W pozostałych 99 jednostkach, nastąpił przyrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Mapa 15. Udział ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem w 2022 roku (w %)*

* Na obszarach oznaczonych kolorem szarym ze względu na brak instalacji kanalizacyjnej udział ludności korzystającej z przedmiotowej instalacji wynosi 0%. Przedziały domknięte lewostronnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2024 roku.

W województwie podlaskim występuje znaczne zróżnicowanie w dostępie do instalacji kanalizacyjnych. Tereny wiejskie nie są w pełni skanalizowane.

W odniesieniu do 16 gmin wiejskich nie odnotowano ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej, co wynika z braku przyłączenia tych terenów do sieci kanalizacyjnej. W 2019 roku było 17 jednostek (16 gmin i jeden obszar wiejski w gminach miejsko-wiejskich) bez dostępu do kanalizacji. Od 2020 roku niewielki odsetek mieszkańców obszaru wiejskiego gminy Mońki korzysta z instalacji kanalizacyjnej.

Blisko 66% mieszkańców województwa podlaskiego korzystało w 2022 roku z instalacji kanalizacyjnej. W 2019 roku ich odsetek wynosił 64,8%. W skali kraju wskaźnik wynosił odpowiednio 72,3% oraz 71,2%. Obserwowany jest systematyczny wzrost wartości wskaźnika w regionie, jednak osiągane wartości są w dalszym ciągu niższe niż w skali całego kraju.

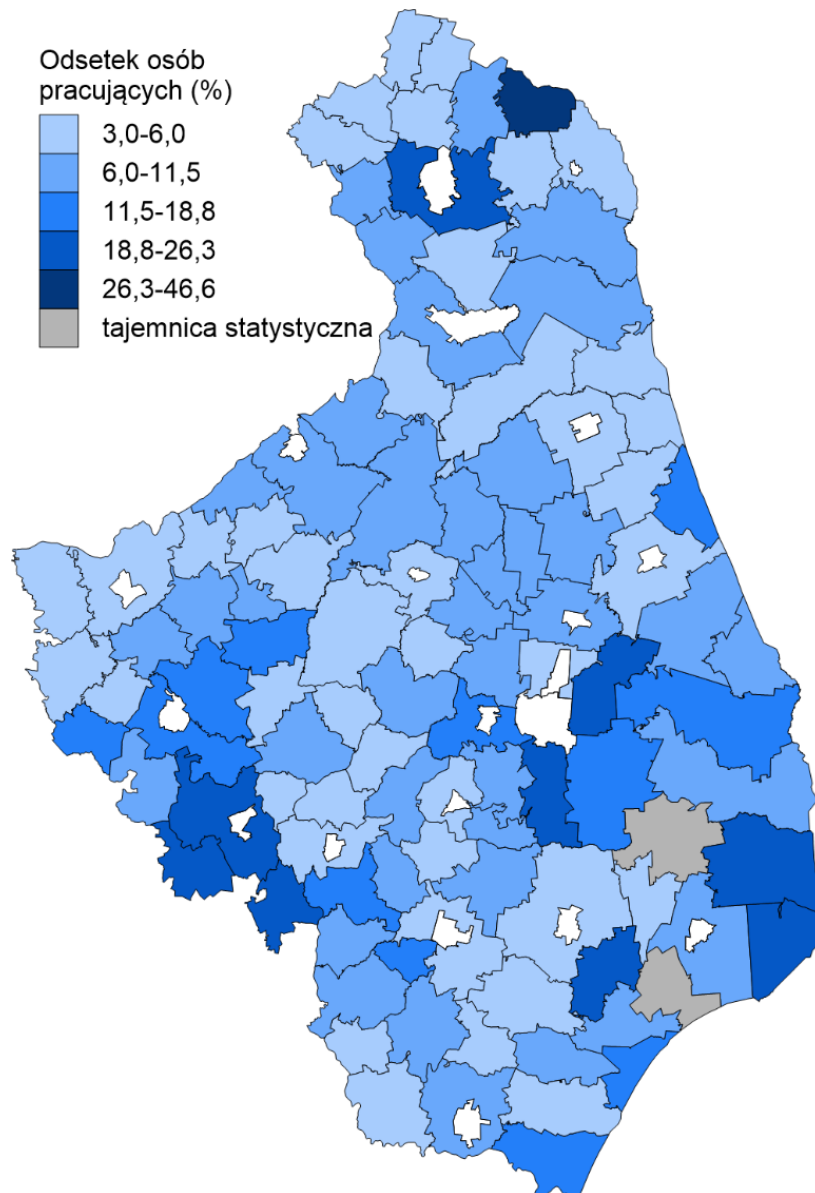
Jedynie w pięciu jednostkach (gminy: Juchnowiec Kościelny, Supraśl, Rudka, Białowieża oraz obszar wiejski gminy Wasilków) odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej jest wyższy niż w całym regionie. Wskazane obszary charakteryzują się również wzrostem wskaźnika, co oznacza, że coraz więcej osób korzysta z sieci kanalizacyjnej. Oprócz wymienionych obszarów w porównaniu do 2019 roku odsetek osób, które korzystają z instalacji kanalizacyjnej zwiększył się w 71 jednostkach, zaś w sześciu nie zmienił się. Oznacza to, że wśród wszystkich 89 jednostek stanowiących obszary wiejskie z dostępem do instalacji kanalizacyjnej w 7 przypadkach udział ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem zmniejszył się. Tymi obszarami są gminy: Michałowo (spadek z 53,0% do 50,0%), Mały Płock (spadek z 8,4% do 8,1%), Drohiczyn (spadek z 22,4% do 22,0%), Czyżew (spadek z 36,1% do 36,0%), Radziłów (spadek z 28,5% do 28,4%), Goniądz (spadek z 28,6% do 28,4%) oraz obszar wiejski w gminie Dąbrowa Białostocka (spadek z 4,7% do 4,6%). Zaobserwowane spadki wartości wskaźnika mogą wynikać z większego spadku liczby ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej niż spadku liczby osób zamieszkujących daną gminę ogółem. Przykładowo w gminie Radziłów liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w latach 2019-2022 zmniejszyła się o 8,2% (z 1 347 osób do 1 236 osób), a liczba mieszkańców gminy ogółem w tych latach zmniejszyła się o 7,9% (z 4 722 osób do 4 351 osób), co przekłada się na zmniejszenie wartości wskaźnika udziału ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem.

Najwyższym poziomem skanalizowania charakteryzuje się gmina Supraśl, w której 86,5% mieszkańców posiada dostęp do sieci kanalizacyjnej. Jest to również jedyna gmina z obszarów wiejskich województwa podlaskiego, w której ponad 80% ludności posiada dostęp do sieci kanalizacyjnej. Najniższy poziom dostępu do sieci kanalizacyjnej (oprócz wskazanych 16 jednostek, niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej) występuje na obszarach wiejskich gmin: Mońki oraz Sokółka, a także w gminach: Grajewo i Brańsk. Na obszarach tych dostęp do sieci kanalizacyjnej ma nie więcej niż 3% mieszkańców. Powyższe świadczy o występowaniu w województwie podlaskim znacznych dysproporcji z zakresie dostępu do sieci kanalizacyjnej.

Zgodnie z przyjętymi w SRWP 2030 założeniami odsetek ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej powinien się zwiększać względem

wartości bazowej z 2018 roku. W 2022 roku w 78 jednostkach odnotowano wzrost wartości wskaźnika, a w 5 wartość się nie zmieniła. Porównując do wartości bazowej, w sześciu gminach wiejskich lub obszarach wiejskich w gminach miejsko-wiejskich odsetek ludności z dostępem do sieci kanalizacyjnej nie zmniejszył się.

Mapa 16. Odsetek osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców w 2021 roku (w %)*

Dane dotyczą podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach.

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Na obszarach wiejskich województwa podlaskiego występuje znaczne zróżnicowanie w zakresie odsetka osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców. W skali całego regionu odnotowywane są wartości niższe niż w kraju. W 2019 roku w regionie pracowało 20,1% mieszkańców. Do 2021 roku wartość wskaźnika wzrosła o 0,8 p. proc. do poziomu 20,9%. W analizowanych latach wartości dla Polski wynosiły odpowiednio 25,5% w 2019 roku oraz 25,9% w 2021 roku.

Najwyższy odsetek pracujących mieszkańców terenów wiejskich w województwie podlaskim to mieszkańcy gminy Puńsk (46,6%). Stosunkowo wysokie wartości odnotowano również w gminach: Białowieża, Czyżew oraz Juchnowiec Kościelny, w których osoby pracujące stanowią odpowiednio 26,3%, 25,5% oraz 25,3%. Natomiast obszarami o najniższych wartościach wskaźnika są gminy: Poświętne, Nowy Dwór, Kołaki Kościelne oraz Perlejewo. Odsetek osób pracujących wśród mieszkańców tych terenów nie przekracza 3,3%. Dane dotyczące odsetka osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców w gminie Dubicze Cerkiewne oraz Narew objęte są tajemnicą statystyczną.

Wśród analizowanych jednostek, w dziewięciu przypadkach, osiągnięte w 2021 roku wartości wskaźnika były wyższe niż w regionie. Porównując, w 2019 roku, w 9 jednostkach, odsetek osób pracujących był wyższy niż w regionie. Osiągnięte w 2021 roku wartości wskaźnika w 67 jednostkach były wyższe od wartości z 2019 roku. W 34 odnotowano spadek, a w dwóch odsetek osób pracujących nie zmienił się. Natomiast w porównaniu do wartości bazowych z 2018 roku wzrost wartości wskaźnika, zgodny z założeniami SRWP 2030, nastąpił w 72 jednostkach. Zmniejszenie się udziału osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców danej gminy lub obszaru wiejskiego w gminie miejsko-wiejskiej wystąpił w 25 przypadkach, zaś w pięciu jednostkach nie odnotowano zmiany wartości analizowanego wskaźnika. Ze względu na tajemnicę statystyczną nie można określić dokonujących się zmian wskaźnika w odniesieniu do 2018 r. w 3 gminach: Białowieża, Dubicze Cerkiewne i Narew.

4. Cele strategii a inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego

Poziom innowacyjności regionu jest wypadkową posiadanych zasobów - ludzkich, finansowych, jak i organizacyjnych - warunkujących właściwy przebieg procesów innowacyjnych, a także otoczenia instytucjonalnego - niezbędnego katalizatora innowacyjnej zmiany. Rozwój poszczególnych sektorów i branż gospodarki regionu, wyraża się we wzroście poziomu zatrudnienia, przychodów i innowacyjności. Proces przedsiębiorczego odkrywania poprzez włączenie interesariuszy oraz zaangażowaną współpracę daje bieżący wgląd w problemy i oczekiwania przedsiębiorców, dostarcza informacji o potencjale nowych działań oraz nowych trendach naukowych, technologicznych i biznesowych, a w rezultacie umożliwia odpowiednią korektę polityki oraz instrumentów wspierania innowacji. Stały monitoring sytuacji, w poszczególnych sektorach i branżach regionu, pozwala na wychwycenie zmian w tych obszarach, które rozwijając się, wywierają coraz większy, pozytywny wpływ na gospodarkę regionu. Wzrastające znaczenie danego obszaru gospodarki może zadecydować o uznaniu go za motor jej rozwoju i jego włączeniu do kanonu regionalnych inteligentnych specjalizacji.

*Regional Innovation Scoreboard 2023*⁴⁴, w rankingu 27 krajów członkowskich UE, klasyfikuje Polskę, jako wschodzącego innowatora (ang. *emerging innovator*)⁴⁵. W klasyfikacji regionalnej, na 239 regionów europejskich, regionem o najwyższym poziomie innowacyjności w Polsce jest region warszawski stołeczny (119. miejsce w zestawieniu), jako jeden z dwóch został zakwalifikowany do grupy innowatorów umiarkowanych (ang. *moderate*), obok województwa małopolskiego (155. miejsce w zestawieniu). Pozostałe polskie regiony (łącznie z mazowieckim regionalnym), to wschodzący innowatorzy⁴⁶. Województwo podlaskie zostało sklasyfikowane przed regionem śląskim, podkarpackim, wielkopolskim, kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim, zachodniopomorskim, opolskim, lubuskim, świętokrzyskim, mazowieckim regionalnym. W porównaniu do wyników

⁴⁴ European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, H. Hollanders, N. Es-Sadki, *Regional Innovation Scoreboard 2023*, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2023, [strona Komisji Europejskiej](#). Raport jest publikowany co dwa lata.

⁴⁵ W zestawieniu wyróżniono cztery podstawowe rodzaje innowatorów, tj. lider innowacji (ang. *innovation leader*), silny innowator (ang. *strong innovator*), umiarkowany innowator (ang. *moderate innovator*), wschodzący innowator (ang. *emerging innovator*). Dodatkowo każdy rodzaj innowatorów został podzielony na trzy poziomy, tj. np. Leader+, Leader, Leader-.

⁴⁶ Województwa: śląskie, wielkopolskie, dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie, pomorskie, łódzkie, lubelskie, podkarpackie, podlaskie zostały zaliczone do grupy *emerging innovator+*, zaś pozostałe regiony, tj. zachodniopomorski, lubuski, opolski, świętokrzyski, mazowiecki regionalny zakwalifikowano do grupy *emerging innovator*.

poprzedniego rankingu⁴⁷, województwo podlaskie odnotowało poprawę zajmowanej pozycji, przesuając się o osiem miejsc, tj. z 212 lokaty na 204.

W 2023 roku, cele SRWP 2030 w obszarze inteligentnych specjalizacji regionu, realizowane były za pośrednictwem *Planu rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego 2021–2027+ (RIS3 2027+)*⁴⁸. Monitoring realizacji Planu opiera się na analizie:

- wskaźników rezultatu RIS3 2027+,
- wskaźników pozwalających na obserwację trendów statystycznych w obszarach leżących w sferze zainteresowania rdzenia specjalizacji i specjalizacji wschodzących,
- wskaźników dodatkowych pozwalających na pogłębioną analizę wskaźników inteligentnych specjalizacji.

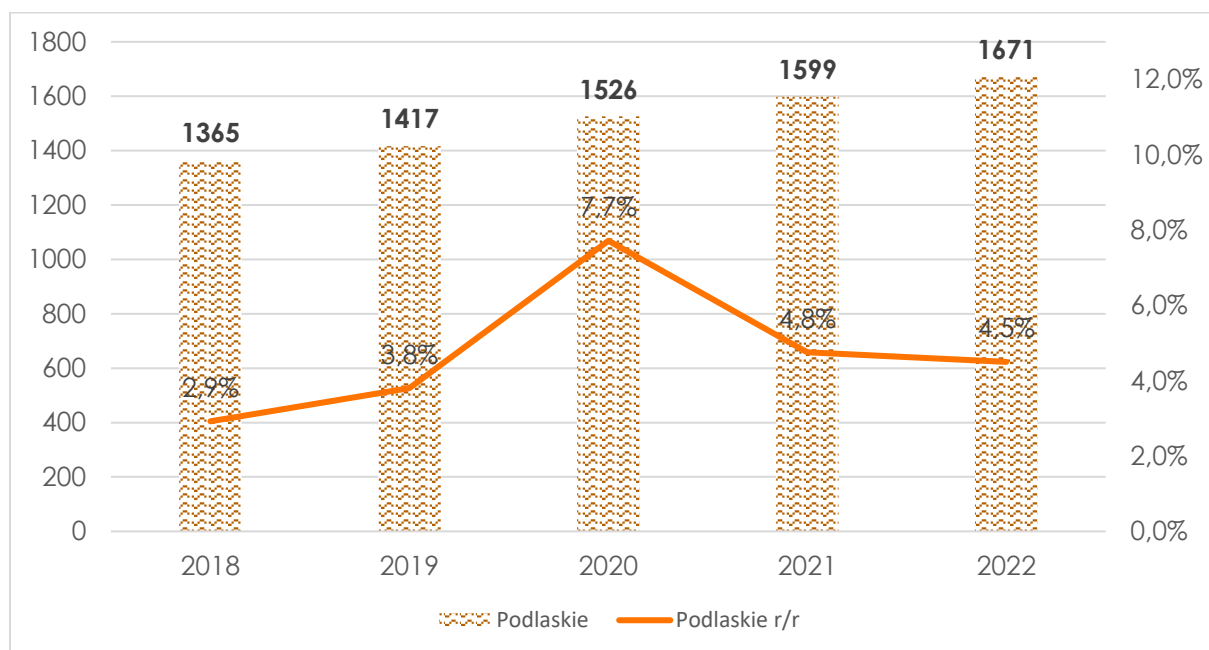
4.1. Rezultaty wdrażania RIS3 2027+

W *Planie rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego 2021–2027+* założono, że wyznacznikiem powodzenia realizacji Planu będą zauważalne zmiany w działalności podlaskich przedsiębiorstw. W tym celu wyznaczono trzy wskaźniki rezultatu pozwalające ocenić zachodzące w regionie zmiany gospodarcze. Analiza danych w zakresie wskaźników rezultatu wskazuje na występowanie pozytywnych zmian w obszarze przedsiębiorczości i innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw. Jednak obserwowana dynamika zmian jest zbyt niska, aby poprawić pozycję województwa na tle pozostałych regionów w kraju.

⁴⁷ European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, *Regional innovation scoreboard 2021*, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021, [strona Komisji Europejskiej](#).

⁴⁸ W procesie aktualizacji, w celu dostosowania do założeń SRWP 2030, *Plan rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015–2020+ (RIS3)* został zastąpiony, przez *Plan rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego 2021–2027+ (RIS3 2027+)*, uchwałą Zarządu Województwa Podlaskiego Nr 236/4257/2021 z dnia 24 listopada 2021 roku.

Wykres 67. Liczba podmiotów gospodarki narodowej – sektora prywatnego na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 16.02.2024 roku.

Liczba podmiotów gospodarczych (na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym) w latach 2018-2022 (według stanu na 31 grudnia danego roku) charakteryzowała się systematycznym wzrostem, osiągając w 2022 roku wartość 1671⁴⁹. W analizowanym okresie, wartość wskaźnika wzrosła o ponad 22%. Obserwowany trend wzrostowy wartości wskaźnika jest zgodny z założeniami RIS3 2027+, według których liczba podmiotów gospodarki narodowej sektora prywatnego na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2027 roku wzrośnie do 1761 podmiotów. Pomimo zadowalającego tempa wzrostu liczby podmiotów gospodarczych, w dalszym ciągu występują znaczne różnice pomiędzy poziomem przedsiębiorczości w województwie podlaskim a Polską. W latach 2018-2022 dysproporcje pomiędzy regionem a krajem w liczbie podmiotów sektora prywatnego na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym, zwiększyły się z poziomu 435 do 480 podmiotów.

Tabela 15. Liczba podmiotów gospodarki narodowej – sektora prywatnego na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Województwo podlaskie	1365	1417	1526	1599	1671

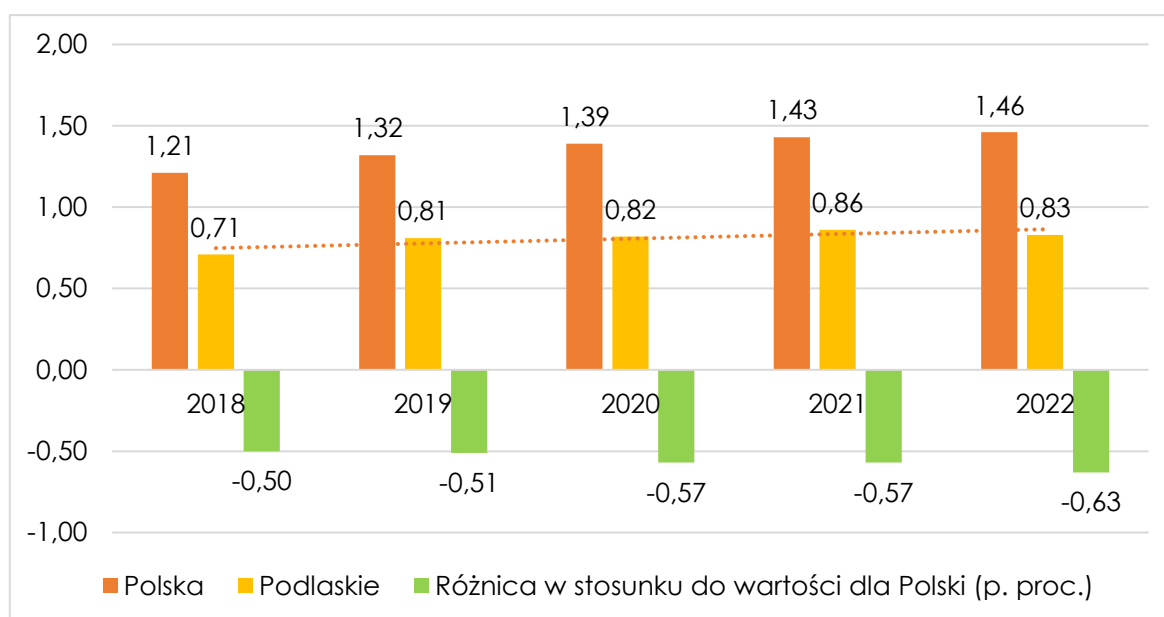
⁴⁹ Od 2020 roku bazą wyjściową bilansu stanu ludności są wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Na podstawie wyników spisu przeliczone zostały dane o stanie ludności za lata 2020 i 2021. Spowodowało to zmianę wartości bazowej wskaźnika podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym dla roku 2020 z 1486 na 1526.

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (%)	2,9%	3,8%	7,7%	4,8%	4,5%
Polska	1800	1878	1974	2066	2151
Udział w wartości dla Polski (%)	75,8%	75,5%	77,3%	77,4%	77,7%
Pozycja w skali kraju	14	14	15	15	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 16.02.2024 roku.

Jednym z wielu pozytywnych efektów powstawania nowych podmiotów gospodarczych jest tworzenie zarówno popytu, jak i podaży rozwiązań innowacyjnych, czego wynikiem jest wzrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową. Wysokość nakładów na działalność badawczo-rozwojową ma istotne znaczenie w kontekście zwiększania innowacyjności przedsiębiorstw. Pożądanym jest zatem jak najwyższy wzrost ich udziału w produkcie krajowym brutto.

Wykres 68. Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w latach 2018-2022 (w %)*

*Dla 2022 roku wartości szacunkowe.

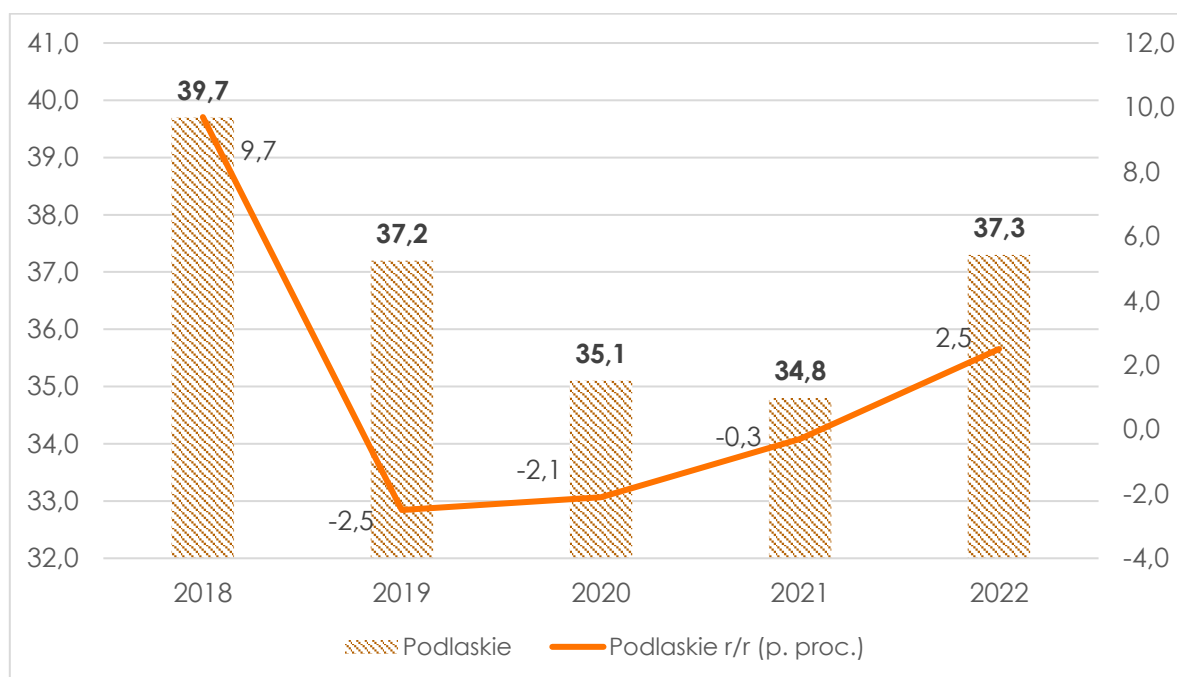
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.02.2024 roku.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w relacji do PKB w 2022 roku, wyznaczone na podstawie dostępnych, szacunkowych wartości PKB, spadły w stosunku do roku poprzedniego o 0,03 p. proc. Natomiast w odniesieniu do roku 2018, wartość nakładów była wyższa o 0,12 p. proc. Zgodnie z założeniami Planu, w 2027 roku udział nakładów na działalność badawczo-rozwojową w regionie ma stanowić 1% PKB. Utrzymanie średniego tempa wzrostu z trzech ostatnich lat (2020-2022), mimo ujemnej korekty, pozwala

umiarkowanie pozytywnie ocenić prawdopodobieństwo realizacji tak sformułowanego celu.

Na rozwój innowacyjności w przedsiębiorstwach wpływ ma nie tylko całkowita wysokość nakładów poniesionych na działalność badawczo-rozwojową w gospodarce. Istotny jest również odsetek, jaki stanowią nakłady na B+R poniesione przez przedsiębiorstwa w całkowitej wartości nakładów ponoszonych na ten cel. Oprócz sektora przedsiębiorstw, nakłady na działalność badawczo-rozwojową mogą być ponoszone przez sektor rządowy, sektor szkolnictwa wyższego oraz sektor prywatnych instytucji niekomercyjnych.

Wykres 69. Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem* w latach 2018-2022 (w %)

* Udział nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w nakładach na działalność B+R ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 16.02.2024 roku.

Udział nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R ogółem w 2022 roku wyniósł 37,3% (wzrost w porównaniu do 2021 roku o 2,5 p. proc.). Natomiast w odniesieniu do 2018 roku wartość wskaźnika uległa obniżeniu o 2,4 p. proc. W porównaniu do wartości w kraju występują znaczne dysproporcje, które wpływają na pozycję województwa podlaskiego pod względem innowacyjności przedsiębiorstw. Wzrost wartości wskaźnika spowodował, że w 2022 roku uwidocznił się pozytywny trend w kierunku zakładanej do osiągnięcia jego wartości docelowej w 2027 roku.

Tabela 16. Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem w latach 2018-2022 (w %)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Województwo podlaskie (%)	39,7	37,2	35,1	34,8	37,3
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (p. proc.)	9,7	-2,5	-2,1	-0,3	2,5
Polska (%)	66,1	62,8	62,8	63,1	65,9
Różnica w stosunku do wartości dla Polski (p. proc.)	-26,4	-25,6	-27,7	-28,3	-28,6
Pozycja w skali kraju*	15	11	13	13	14

* Przy braku danych dla czterech województw w 2019 r. oraz dwóch województw w 2020 r., 2021 r., 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 16.02.2024 roku.

Według założeń planu RIS3 2027+, udział nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w nakładach wewnętrznych na B+R ogółem w 2027 roku powinien wynieść 48%. Tym samym, obserwowany od trzech lat trend wzrostowy w zakresie wartości wskaźnika jest zgodny z oczekiwanym kierunkiem zmian.

4.2. Rdzeń specjalizacji i specjalizacje wschodzące - trendy statystyczne

Analiza wskaźników pozwalających na obserwację trendów statystycznych w obszarach leżących w sferze zainteresowania rdzenia specjalizacji i specjalizacji wschodzących potwierdza silną pozycję sektorów stanowiących rdzeń podlaskich inteligentnych specjalizacji.

Wskaźnik lokalizacji zatrudnienia LQ (ang. *Location Quotient*) pozwala określić, które obszary gospodarki regionu wyróżniają się na tle kraju w zakresie tworzenia miejsc pracy. Wartość wskaźnika powyżej jedności oznacza, że w danej sekcji/grupie PKD przeciętne zatrudnienie w województwie podlaskim jest wyższe niż przeciętne zatrudnienie w Polsce⁵⁰.

Tabela 17. Wartość współczynnika LQ w sekcjach PKD w latach 2018-2022

PKD	Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1,20	1,23	1,24	1,26	1,29

⁵⁰ Do roku 2023 w obliczeniach wykorzystywano liczbę pracujących w głównym miejscu pracy według siedziby jednostki, według sekcji i grup PKD2007 w województwie podlaskim oraz w Polsce. Ze względu na zmianę dostępności danych, w bieżącym okresie sprawozdawczym (dla lat 2018-2022) obliczeń dokonano przy wykorzystaniu danych dotyczących przeciętnego zatrudnienia według sekcji i grup PKD2007 w województwie podlaskim oraz w Polsce.

PKD	Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
C	Przetwórstwo przemysłowe	0,99	1,00	1,01	1,03	1,03
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0,48	0,47	0,54	0,55	0,52
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1,13	1,16	1,14	1,15	1,14
F	Budownictwo	1,34	1,39	1,38	1,38	1,38
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0,95	0,95	0,93	0,93	0,91
H	Transport i gospodarka magazynowa	0,57	0,56	0,59	0,65	0,77
J	Informacja i komunikacja	0,28	0,31	0,31	0,27	0,27
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	0,40	0,37	0,35	0,36	0,34
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0,36	0,40	0,41	0,33	0,35
P	Edukacja	1,42	1,41	1,39	1,39	1,38
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	1,40	1,38	1,38	1,37	1,38
S	Pozostała działalność usługowa	0,58	0,57	0,53	0,54	0,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku. Dane według stanu na 27.02.2024 roku.

Analiza wartości LQ w obszarze koncentracji miejsc pracy w województwie podlaskim, w poszczególnych sekcjach PKD, wskazuje na wyróżnianie się na tle kraju edukacji (sekcja P), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (sekcja Q), budownictwa (sekcja F), rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A), jak również dostawy wody, gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją (sekcja E). Należy zwrócić uwagę na rosnące znaczenie przetwórstwa przemysłowego (sekcja C), dla której wartość wskaźnika LQ w latach 2018-2022 regularnie rosła, osiągając wartość 1,03 w roku 2022. Wartości współczynnika lokalizacji zatrudnienia w wymienionych sekcjach i analizowanych latach (z wyjątkiem sekcji C w latach 2018-2019) kształtowały się powyżej 1, co oznacza, że liczba osób pracujących w województwie podlaskim jest relatywnie wyższa niż w Polsce. W ujęciu dynamicznym nie odnotowano natomiast istotnych zmian wartości.

Tabela 18. Grupy PKD o najwyższych wartościach współczynnika LQ w latach 2018-2022

PKD	Nazwa	2018	2019	2020	2021	2022
283	Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa	11,34	11,19	11,78	12,11	11,75
105	Wytwarzanie wyrobów mleczarskich	9,91	10,12	10,55	10,87	11,13
301	Produkcja statków i łodzi	7,15	6,74	6,18	6,57	6,72
462	Sprzedaż hurtowa płodów rolnych i żywych zwierząt	2,53	2,65	2,95	2,93	2,72
021	Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych	2,47	2,48	2,47	2,47	2,46
412	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	2,39	2,48	2,29	2,29	2,38
106	Wytwarzanie produktów przemiatu zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych	2,07	2,04	2,11	2,10	2,20
353	Wytwarzanie i zaopatrywanie w parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1,79	1,82	2,12	2,12	2,03
161	Produkcja wyrobów tartacznych	1,96	2,10	2,10	2,05	1,98
479	Sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami	1,24	1,45	1,52	1,66	1,87
382	Przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów	2,04	2,13	1,90	1,86	1,77
016	Działalność usługowa wspomagająca rolnictwo i następująca po zbiorach	1,50	1,53	1,64	1,74	1,75

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku. Dane według stanu na 27.02.2024 roku.

Inteligentnymi specjalizacjami, które odnajdują odzwierciedlenie wśród grup PKD o najwyższej wartości współczynnika LQ są: przemysł rolno-spożywczy oraz przemysł metalowo-maszynowy i szkodniczy wraz z łańcuchami wartości. Ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości, ze względu na interdyscyplinarność interwencji oraz brak odpowiedników w klasyfikacji PKD, nie posiadają bezpośredniego przełożenia na współczynnik LQ. Wzrost wartości współczynnika LQ jest najbardziej widoczny w odniesieniu do przemysłu rolno-spożywczego oraz metalowo-maszynowego i szkodniczego. Obserwacja zmian wskazuje, że najsilniejsze sektory konsekwentnie umacniają swoją pozycję gospodarczą, generując coraz więcej miejsc pracy.

Tabela 19. Towary o najwyższej wartości eksportu oraz wartość eksportu wybranych towarów z województwa podlaskiego w latach 2018-2023 (w mln zł)

Pozycja w rankingu	Kod HS ⁵¹	Nazwa produktu	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Towary o najwyższej wartości eksportu								
1.	0406	Sery i twarogi	574,83	582,17	682,52	880,21	1 085,77	959,61
2.	2711	Gazy ziemne i pozostałe węglowodory gazowe	230,60	144,97	90,75	233,82	885,27	855,03
3.	0305	Ryby suszone, solone lub w solance (...) ⁵²	605,34	777,57	794,53	849,28	916,21	786,56
4.	0401	Mleko i śmietana, niezagęszczane ani niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego	271,42	391,61	462,31	596,12	695,20	700,43
5.	0402	Mleko i śmietana, zagęszczone lub zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego	237,55	317,02	445,15	446,56	739,62	619,32
6.	8903	Jachty i pozostałe jednostki pływające, wypoczynkowe lub sportowe; łodzie wioślarskie i kajaki	168,59	184,66	226,51	305,52	407,24	610,96
7.	9403	Meble inne niż w pozycjach 9401 i 9402 i ich części	438,33	428,5	442,08	538,42	588,70	595,12
8.	3925	Artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niewymienione ani niewłoczone	384,17	413,3	458,10	542,85	668,56	534,23
9.	4418	Wyroby stolarskie i ciesielskie dla budownictwa, z drewna, włącznie z drewnianymi płytami komórkowymi, połączonymi płytami parkietowymi, dachówkami i gontami	245,74	341,3	313,39	437,36	495,89	502,15
10.	2402	Cygara, nawet z obciętymi końcami, cygaretki i papierosy, z tytoniu lub namiastek tytoniu	-	-	-	415,52	389,85	482,13
11.	8716	Przyczepy i naczepy; pozostałe pojazdy bez napędu mechanicznego; ich części	230,85	242,31	275,19	330,71	459,71	464,23
Wartość eksportu wybranych towarów								
18.	1602	Mięso, podroby lub krew, przetworzone lub zakonserwowane, inne niż w pozycji 160100	62,65	74,90	100,84	118,97	211,85	221,49

⁵¹ Kody celne HS (ang. *Harmonized System*) są stosowane w celu ustanowienia narodowych klasyfikacji taryf celnych produktów oraz pomagają w tworzeniu globalnych statystyk. Kody HS standaryzują klasyfikację wszelkich towarów i usług w handlu międzynarodowym i są stosowane podczas rozliczeń celno-skarbowych.

⁵² Ryby suszone, solone lub w solance; ryby wędzone niezależnie od obróbki termicznej podczas procesu wędzenia; mąki, mączki i granulki z ryb nadające się do spożycia przez ludzi.

Pozycja w rankingu	Kod HS ⁵¹	Nazwa produktu	2018	2019	2020	2021	2022	2023
22.	0201	Mięso z bydła, świeże lub schłodzone	99,52	118,75	91,13	144,97	182,34	171,26
29.	4412	Sklejka, płyty fornirowane i podobne drewno warstwowe	59,51	63,89	57,36	73,28	142,90	147,21
55.	4409	Drewno kształtowane w sposób ciągły wzdłuż dowolnej krawędzi, końców lub powierzchni, nawet strugane, szlifowane lub łączone stykowo	44,31	56,97	54,66	81,83	118,22	72,65
59.	4403	Drewno surowe, nawet pozbawione kory lub bieli albo zgrubnie obrobione	44,68	59,72	39,83	36,12	64,22	65,89
68.	4421	Artykuły z drewna, pozostałe	58,10	59,70	42,79	44,84	61,10	54,89
75.	0207	Mięso i podroby jadalne, z drobiu objętego pozycją 0105 ⁵³ , świeże, schłodzone lub zamrożone	61,11	53,75	37,41	43,53	60,85	50,12
87.	0203	Mięso ze świń świeże, schłodzone lub zamrożone	41,23	50,36	52,03	53,17	43,57	40,28
108.	4407	Drewno przetarte lub strugane wzdłużnie, skrawane warstwami lub obwodowo, nawet strugane, szlifowane lub łączone stykowo, o grubości > 6 mm	30,28	27,87	25,84	39,51	42,64	26,62
127.	4401	Drewno opałowe - kłody, szczapy, gałęzie, itp.; drewno - wióry, kawałki; trociny, drewno odpadowe i ścinki, nawet aglom. w kłody, brykiety, granulki lub podob.	19,70	15,55	7,55	11,15	29,12	20,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej. Dane według stanu na 15.02.2024 roku.

Eksport z województwa podlaskiego stanowi niski udział w ogólnej wartości eksportu Polski (wartość eksportu w regionie oscyluje wokół 1% w skali kraju). Region specjalizuje się w eksporcie produktów rolno-spożywczych. Wśród 11 towarów o najwyższej wartości eksportu są cztery produkty przemysłu rolno-spożywczego (w tym trzy będące produktami przetwórstwa mleka). W 2023 roku na pierwszym miejscu znalazł się eksport serów i twarogów. Inteligentną specjalizacją reprezentowaną w podlaskim eksporcie jest także przemysł metalowo-maszynowy. Na uwagę zasługuje regularny (od 2015 roku)⁵⁴ wzrost udziału wartości eksportu jachtów i pozostałych jednostek pływających (kod 8903), który spowodował, że drugi rok z rzędu ta grupa

⁵³ Pozycja 0105 Klasyfikacji HS - Drób domowy żywy (ptactwo z gatunku Gallus Domesticus, kaczki, gęsi, indyki i perliczki).

⁵⁴ W 2015 roku grupa towarów 8903 pod względem wartości eksportu w województwie podlaskim zajmowała dopiero 18 miejsce. W kolejnych latach jej pozycja rosta osiągając w 2023 roku 6. miejsce.

zalicza się do pierwszej dziesiątki towarów o najwyższej wartości eksportu w województwie podlaskim. Po raz kolejny w zestawieniu (tym razem na 10. miejscu), odnotowano eksport cygar, nawet z obciętymi końcami, cygaretek i papierosów, z tytoniu lub namiastek tytoniu.

Tabela 20. Należności z podatków PIT i CIT w województwie podlaskim w poszczególnych sekcjach PKD w latach 2018-2023 (w tys. zł)

Sekcja PKD ⁵⁵	PIT						CIT					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023
A	35 063	32 522	27 736	33 096	44 620	48 006	4 055	1 199	2 171	5 485	5 810	1 398
C	295 219	322 119	358 629	276 425	273 067	263 869	138 129	115 049	127 019	111 349	137 767	126 335
D	19 244	22 677	20 592	2 1033	22 397	24 278	5 936	6 481	569	3 585	4 388	3 782
E	12 463	13 273	18 665	18 779	19 979	19 571	5 911	3 833	10 536	8 278	12 812	21 525
F	179 139	205 823	237 376	236 983	231 925	253 740	44 623	33 093	66 204	43 591	100 850	107 272
G	239 208	253 990	316 247	312 710	353 113	350 996	36 846	40 847	68 684	72 118	127 635	116 502
H	77 305	83 922	103 501	106 646	151 086	183 338	3 478	3 270	9 846	17 126	49 298	29 174
J	39 784	48 432	67 911	84 253	98 375	131 423	6 165	8 917	10 397	12 148	16 052	16 504
M	95 011	108 137	125 065	135 089	136 091	154 006	7 295	18 578	3 696	15 465	15 567	19 335
N	31 574	36 078	39 609	43 710	42 843	55 419	5 296	5 099	5 361	3 990	5 732	8 433
P	134 634	137 447	132 756	138 955	134 014	150 098	268	338	570	458	618	1 621
Q	179 368	212 491	227 274	307 318	327 067	373 837	2 391	2 041	5 574	8 589	11 087	17 839
S	17 180	16 421	18 722	19 532	20 951	22 525	600	432	579	911	940	686
Razem	1 355 191	1 493 332	1 694 082	1 734 530	1 855 529	2 031 105	260 995	239 177	311 207	303 093	488 554	470 405

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Białymstoku. Dane według stanu na 01.02.2024 roku.

W sekcjach przypisywanych do rdzenia specjalizacji województwa podlaskiego w latach 2018-2023 nie odnotowano wyraźnego trendu

⁵⁵ Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe; Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją; Sekcja F – Budownictwo; Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa; Sekcja J – Informacja i komunikacja; Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca; Sekcja P – Edukacja; Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Sekcja S - Pozostała działalność usługowa.

wzrostowego w zakresie wpływów PIT i CIT. Najwyższe z obserwowanych rocznych wzrostów (w 2023 roku w porównaniu do 2022 roku) z tytułu podatku PIT odnotowano w sektorze informacja i komunikacja oraz działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca. Jeden z najwyższych spadków odnotowano w sektorze przetwórstwo przemysłowe. W przypadku podatku CIT, najwyższy roczny wzrost wpływów osiągnęła sekcja edukacja, dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna.

Tabela 21. Wpływy z podatków PIT i CIT w województwie podlaskim według działów PKD towarów o najwyższej wartości LQ w latach 2021-2023 (w tys. zł)

Dział PKD	PIT			CIT		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
(283) Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa	7 248,5	6 887,4	1 861,9	1 071,4	2 339,1	11,2
(105) Wytwarzanie wyrobów mleczarskich	8 163,7	2 738,4	2 732,8	1 806,7	1 519,4	- 67,7
(301) Produkcja statków i łodzi	18 600,9	22 137,9	17 685,9	4 280,6	4 439,6	4 014,1
(462) Sprzedaż hurtowa płodów rolnych i żywych zwierząt	22 982,4	28 257,5	30 882,5	1 127,9	2 539,8	3 484,1
(021) Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych	11 014,9	13 151,6	15 450,2	0,0	0,0	0,0
(412) Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	71 654,2	65 695,8	53 881,4	15 895,8	50 933,3	46 240,1
(106) Wytwarzanie produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych	1 565,8	2 386,5	2 276,2	1 739,6	2 271,0	4 664,3
(353) Wytwarzanie i zaopatrywanie w parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	7 290,9	7 131,2	8 393,3	2 322,4	1 424,9	1 542,6
(161) Produkcja wyrobów tartacznych	13 652,4	19 966,9	16 672,3	3 380,3	5 466,5	6 521,2
(479) Sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami	26 516,8	29 013,5	28 149,5	4 539,5	11 924,0	19 070,0
(382) Przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów	2 073,0	2 415,1	2 441,8	3 098,2	6 732,8	15 445,3
(016) Działalność usługowa wspomagająca rolnictwo i następująca po zbiorach	3 633,0	3 694,9	3 948,7	2 517,4	454,3	-313,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Białymstoku. Dane według stanu na 27.02.2024 roku.

Wśród większości grup PKD, które mogą być utożsamiane z inteligentnymi specjalizacjami w regionie, w 2023 roku w stosunku do roku 2022,

odnotowano spadki wartości należności z tytułu podatku PIT. Umiarkowane wzrosty odnotowano w dziale: Sprzedaż hurtowa produktów rolnych i żywych zwierząt (462), Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych(021), Wytwarzanie i zaopatrywanie w parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (353), Przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów (382), Działalność usługowa wspomagająca rolnictwo i następująca po zbiorach (016). Największy przyrost należności z tytułu podatku CIT w analizowanym okresie odnotowano w odniesieniu do działu Przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów (382) – wzrost o 8,7 mln zł.

Jednym z przejawów potencjału sektorów gospodarki, wskazanych jako inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego, jest aktywność podmiotów z tych sektorów w ubieganiu się o wsparcie na działania rozwojowe, którą należy określić jako wysoką.

Tabela 22. Aktywność beneficjentów w zakresie pozyskiwania wsparcia z I osi RPOWP 2014-2020 w podziale na inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego

Specjalizacja	Wnioski o dofinansowanie			Podpisane umowy		
	Liczba	Wartość ogółem (zł)	Wkład UE (zł)	Liczba	Wartość ogółem (zł)	Wkład UE (zł)
Sektor rolno-spożywczy i sektory powiązane łańcuchem wartości oraz ICT w powiązaniu z sektorem	82	154 329 009,61	77 451 334,22	59	64 899 656,60	32 792 500,59
Przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory powiązane łańcuchem wartości oraz ICT w powiązaniu z sektorem	215	562 841 176,02	259 826 373,61	156	303 215 506,85	135 503 254,49
Sektor medyczny, nauki o życiu i sektory powiązane łańcuchem wartości oraz ICT w powiązaniu z sektorem	75	432 192 207,95	273 770 255,03	41	247 188 141,67	172 735 601,14
Ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości	403	2 023 925 891,02	890 962 068,97	199	830 758 120,03	349 989 468,17

Specjalizacja	Wnioski o dofinansowanie			Podpisane umowy		
	Liczba	Wartość ogółem (zł)	Wkład UE (zł)	Liczba	Wartość ogółem (zł)	Wkład UE (zł)
oraz ICT w powiązaniu z sektorem						
Razem	775	3 173 288 284,60	1 502 010 031,83	455	1 446 061 425,15	691 020 824,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie SL2014. Dane według stanu na 31.12.2023 roku.

W ramach I osi RPOWP 2014-2020 (do 31 grudnia 2023 roku) złożono łącznie 775 wniosków o dofinansowanie oraz podpisano 455 umów, które można było przypisać do jednej z czterech inteligentnych specjalizacji województwa podlaskiego. Najwyższa aktywność, zarówno pod względem liczby złożonych wniosków, jak i podpisanych umów dotyczy *eko-innowacji, nauk o środowisku i sektorów powiązanych łańcuchem wartości oraz ICT w powiązaniu z sektorem*. Przekłada się to bezpośrednio na wartość projektów ogółem oraz na wysokość wkładu UE. Najniższą liczbę umów podpisano na realizację przedsięwzięć wpisujących się w sektor medyczny, są to jednak projekty, których wartość niejednokrotnie jest dużo wyższa niż projektów klasyfikowanych do innych sektorów rdzenia regionalnych inteligentnych specjalizacji. W roku 2023 w powiązaniu z inteligentnymi specjalizacjami województwa podlaskiego, złożono 20 wniosków o dofinansowanie i podpisano 15 umów na łączną kwotę ponad 72 mln zł. Najwięcej wniosków oraz umów odnotowano w specjalizacji *eko-innowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości oraz ICT w powiązaniu z sektorem*.

Tabela 23. Aktywność beneficjentów w zakresie pozyskiwania wsparcia w ramach Priorytetu I *Badania i innowacje* Funduszy Europejskich dla Podlaskiego 2021-2027 w podziale na inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego

Specjalizacja	Wnioski o dofinansowanie		
	Liczba	Wartość ogółem (zł)	Wkład UE (zł)
IS 1. Przemysł rolno-spożywczy i sektory z nim powiązane, w szczególności ICT	9	36 431 038,48	18 694 926,55
IS 2. Sektor medyczny, nauki o życiu i sektory z nim powiązane, w szczególności ICT	14	43 460 634,74	22 210 675,02
IS 3. Eko-innowacje, nauki o środowisku i sektory z nim powiązane, w szczególności ICT	5	11 400 264,60	6 700 332,16
IS 4. Przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory z nim powiązane, w szczególności ICT	55	185 833 200,00	89 931 854,59
Razem	83	277 125 137,82	137 537 788,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie CST2021. Dane według stanu na 31.12.2023 roku.

W roku sprawozdawczym ogłoszono również konkursy finansowane z Funduszy Europejskich dla Podlaskiego 2021-2027. W ramach Priorytetu I *Badania i innowacje* (Działanie 1.1 oraz 1.5) złożono łącznie 83 wnioski o dofinansowanie, na łączną kwotę ponad 277 mln zł, w tym kwota wkładu UE wyniosła ponad 137 mln zł. Największy odsetek z nich był związany ze specjalizacją *przemysł metalowo-maszynowy, skutniczy i sektory z nim powiązane, w szczególności ICT*. W mniejszym zakresie był reprezentowany sektor *medyczny, nauki o życiu i sektory z nim powiązane, w szczególności ICT* oraz *przemysł rolno-spożywczy i sektory z nim powiązane, w szczególności ICT*. Najmniej licznie były reprezentowane wnioski zaliczone do inteligentnej specjalizacji *ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory z nim powiązane, w szczególności ICT*. W 2023 roku nie zostały jeszcze podpisane żadne umowy na realizację projektów wpisujących się w inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego.

Tabela 24. Aktywność beneficjentów w Programie Operacyjnym Inteligentny Rozwój na lata 2014-2020⁵⁶

Województwo	Liczba złożonych wniosków	Liczba wniosków rekomendowanych do dofinansowania	Wartość dofinansowania wybranych wniosków (zł)
Mazowieckie	7710	6937	37 083 962 662,20
Małopolskie	3686	3379	14 186 400 996,20
Śląskie	3429	3172	13 007 411 348,00
Wielkopolskie	3145	2923	10 211 241 395,80
Dolnośląskie	2796	2563	8 916 951 216,70
Pomorskie	2486	2296	7 709 160 304,30
Podkarpackie	2043	1821	6 925 535 094,10
Łódzkie	1844	1701	5 847 923 301,90
Kujawsko-pomorskie	1690	1549	5 309 906 934,30
Lubelskie	1467	1299	5 647 990 017,50
Warmińsko-mazurskie	825	734	3 233 511 734,50
Podlaskie	797	701	3 617 897 313,30
Świętokrzyskie	691	619	2 817 967 640,60
Zachodniopomorskie	666	617	1 979 404 463,60
Lubuskie	469	436	1 806 075 709,90
Opolskie	465	426	1 628 473 557,30

⁵⁶ W tabeli zaprezentowane dane skumulowane dla lat 2015-2022. Zestawienie zostało sporządzone na podstawie informacji o wnioskach w podziale na działania PO IR 2014-2020. Dany wniosek może być zaliczony do więcej niż jednego działania.

Województwo	Liczba złożonych wniosków	Liczba wniosków rekomendowanych do dofinansowania	Wartość dofinansowania wybranych wniosków (zł)
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	12	12	11

Źródło: [Smart Radar](#) (data dostępu: 27.02.2024 roku).

Województwo podlaskie charakteryzuje się jedną z najniższych w kraju aktywności beneficjentów w pozyskiwaniu środków z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój. Wnioski zarówno złożone przez beneficjentów z województwa podlaskiego, jak i rekomendowane do dofinansowania, stanowią odpowiednio 2,4% i 2,3% wszystkich wniosków w kraju, natomiast wartość dofinansowania wybranych wniosków nie przekracza 2,8% wartości wszystkich wniosków dofinansowanych w skali kraju.

4.3. Pogłębiona analiza wskaźnikowa RIS3 2027+

Część diagnostyczną, oceniającą zmiany w oparciu o standardowy zakres monitoringu regionalnych inteligentnych specjalizacji, pogłębiono o analizę wskaźników charakteryzujących potencjał danej gałęzi podlaskiej gospodarki do tworzenia innowacji. Wskaźniki zostały dobrane metodą ekspercką, jako najlepiej wpisujące się w zakres merytoryczny monitoringu RIS3 2027+, w tym także ze względu na ich dostępność w statystyce publicznej.

Jednym z głównych wyznaczników innowacyjności gospodarki są uzyskane patenty, czyli prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy⁵⁷.

Tabela 25. Uzyskane patenty w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	44	65	37	66	60
jednostki naukowe	16	16	16	29	13
przedsiębiorstwa	26	41	18	34	39
osoby fizyczne	2	8	3	3	8

Źródło: opracowanie własne GUS BDL. Dane według stanu na 26.02.2024 roku.

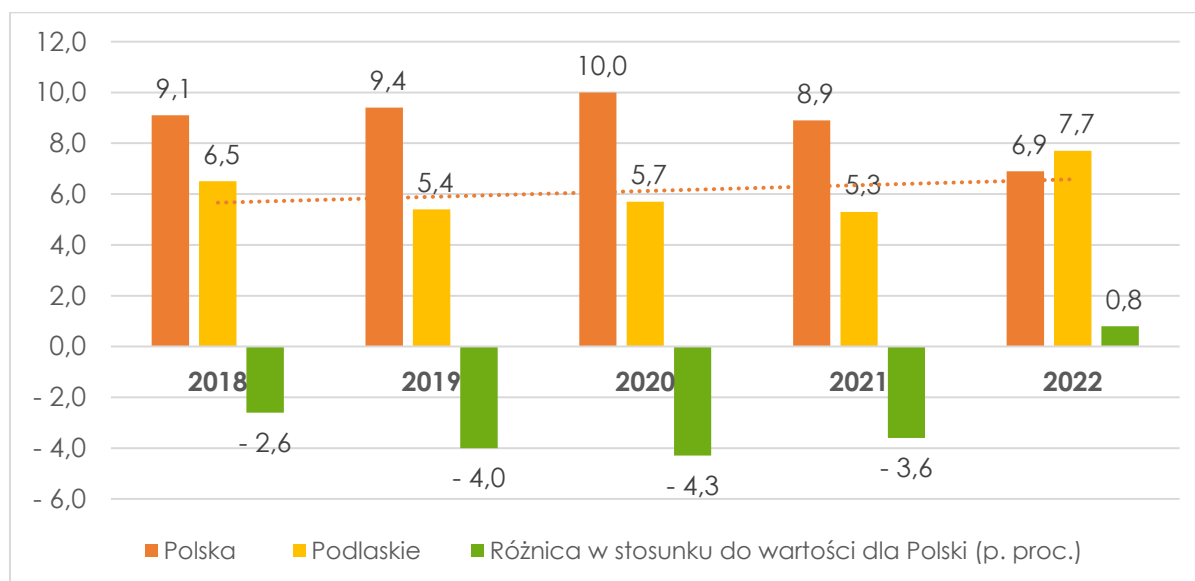
W latach 2018-2022 liczba patentów udzielonych podmiotom z województwa podlaskiego ulegała wahaniom. Najniższy poziom odnotowano w 2020 roku – 37 patentów, a najwyższy w 2021 roku – 66 patentów. Patenty uzyskane przez podmioty z województwa podlaskiego stanowią niewielki odsetek wszystkich

⁵⁷ Źródło: definicja patentu w słowniku pojęć stosowanych w statystyce publicznej, [strona GUS](#) (data dostępu: 01.03.2024 r.).

patentów udzielonych przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej w kraju. Zgodnie z danymi publikowanymi przez Główny Urząd Statystyczny, wartości te w latach 2018-2022 oscylowały od 1,5-2,7% wszystkich patentów, udzielonych w Polsce. Pomimo nieznacznego zaangażowania podlaskich podmiotów w sferze patentowej w skali kraju, na tle regionu, najwyższą aktywnością patentową w porównaniu do pozostałych typów instytucji wykazują przedsiębiorstwa. W latach 2018-2022 uzyskały one ponad połowę udzielonych patentów (158 wobec 114, które zostały udzielone jednostkom naukowym i osobom fizycznym). Należy zauważyć, iż w 2022 roku (podobnie jak w roku 2021) liczba przyznanych patentów przedsiębiorstwom przewyższała liczbę patentów uzyskanych przez jednostki naukowe. W porównaniu do roku 2021 liczba patentów przyznanych podmiotom gospodarczym wzrosła o prawie 15%, zaś udzielonych jednostkom naukowym spadła o ponad połowę. Przyczyną zaobserwowanych zmian może być długość procesu uzyskiwania patentu, tj. czas pomiędzy złożeniem kompletnego wniosku a momentem udzielenia patentu przez Urząd Patentowy RP.

Istotą każdego przedsiębiorstwa jest generowanie zysku. O poziomie efektywności ekonomicznej, jak i innowacyjności przedsiębiorstw, świadczyć może m.in. udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem.

Wykres 70. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w latach 2018-2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 20.02.2024 roku.

W latach 2018-2022 udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w podlaskich przedsiębiorstwach przemysłowych wahał się w przedziale 5,3-7,7%. Do 2022 roku były to wartości znacznie niższe od wielkości charakteryzujących większość województw oraz Polskę. W 2022 roku, w porównaniu do roku 2021, odnotowano wzrost wartości wskaźnika o 2,4 p. proc., co spowodowało przesunięcie się województwa podlaskiego z miejsca 13. na 8. Wartość wskaźnika dla województwa podlaskiego przewyższyła wartość dla Polski, o 0,8 p. proc.

Tabela 26. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie podlaskim według dziedzin B+R w latach 2018-2021 (w tys. zł)

Rok	Ogółem	Dziedziny B+R					
		nauki przyrodnicze	nauki inżynieryjne i techniczne	nauki medyczne i o zdrowiu	nauki rolnicze i weterynaryjne	nauki społeczne	nauki humanistyczne i sztuka
2018	332 949,1	42 595,1	149 916,0	.	6 547,2	16 669,4	.
2019	411 742,7	48 724,5	158 594,9	.	13 391,7	22 916,5	.
2020	429 159,4	51 272,7	162 267,1	.	12 043,5	26 759,0	.
2021	504 130,4	52 476,8	198 502,3	.	9 697,7	30 717,2	.

. - brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Nauka i technika 2018, 2019, 2020, 2021* tablice w formacie xls, GUS. Dane według stanu na 20.02.2024 roku.

Nakłady wewnętrzne na działalność badawczo-rozwojową w województwie podlaskim w 2021 roku stanowiły niecałe 1,3% nakładów ogółem poniesionych w kraju. Analizując poszczególne dziedziny B+R należy zaznaczyć, że w przypadku niektórych, poszczególne wartości objęto tajemnicą statystyczną, co utrudnia pełną analizę. Dostępne dane wskazują, że w województwie podlaskim największa część nakładów przeznaczana jest nadal na działalność B+R w naukach inżynieryjnych i technicznych. Istotny udział stanowią również nakłady przeznaczane na badania i rozwój w naukach przyrodniczych, a także nauki społeczne. W latach 2018-2021 we wskazanych trzech dziedzinach B+R odnotowano wzrost nakładów wewnętrznych. W 2021 roku (w porównaniu do 2020 roku) najwyższy wzrost (o ponad 22%), odnotowano w dziedzinie nauk inżynieryjnych i technicznych. Nadal najmniejszy udział w nakładach wewnętrznych na działalność B+R w województwie podlaskim stanowią nakłady w zakresie nauk rolniczych i weterynaryjnych.

Tabela 27. Personel B+R oraz badacze w personelu wewnętrznym w województwie podlaskim według dziedzin B+R w latach 2018-2021 (osoby)

Rok	Ogółem	Dziedziny B+R					
		nauki przyrodnicze	nauki inżynieryjne i techniczne	nauki medyczne i o zdrowiu	nauki rolnicze i weterynaryjne	nauki społeczne	nauki humanistyczne i sztuka
Personel B+R (w osobach)							
2018	4 593	.	1 574	.	97	.	.
2019	5 170	.	1 644	.	160	.	.
2020	5 214	690	1 898	.	149	383	.
2021	5 408	719	1 963	.	150	472	.
Badacze w personelu wewnętrznym (w EPC ⁵⁸)							
2018	1 613,9	.	529,4	.	.	158,3	.
2019	1 587,2	236,3	546,8	.	51,2	142,1	.
2020	1 577,5	244,4	617,2	.	46,8	140,2	.
2021	1 587,1	267,7	593,1	.	39,8	170,8	.

. - brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Nauka i technika 2018, 2019, 2020, 2021 tablice w formacie xls*, GUS. Dane według stanu na 20.02.2024 roku.

W latach 2018-2021 liczba personelu zaangażowanego w prace B+R w województwie podlaskim, co roku ulegała zwiększeniu. Szczegółowe dane o personelu B+R w niektórych dziedzinach objęte są tajemnicą statystyczną, co nie pozwala na pełną analizę. Na podstawie dostępnych danych można jednak zaobserwować, że najliczniejszy personel B+R pracuje nad badaniami w obszarze nauk inżynieryjnych i technicznych, a najmniej liczny w obszarze nauk rolniczych i weterynaryjnych. Niewielkie zaangażowanie w ostatniej z wymienionych dziedzin B+R może pośrednio wynikać z niewielkiej dostępności, na terenie województwa podlaskiego, kierunków rolniczych kształconych na poziomie wyższym, a także braku dostępności kierunków weterynaryjnych. Należy odnotować, iż liczba badaczy w personelu wewnętrznym (w EPC) ogółem w 2021 roku (w porównaniu do 2020 roku) uległa nieznacznemu zwiększeniu. Największy udział badaczy w personelu wewnętrznym odnotowano w zakresie nauk inżynieryjnych i technicznych oraz nauk przyrodniczych. Marginalne znaczenie ma udział badaczy wśród pracowników nauk rolniczych i weterynaryjnych.

⁵⁸ Ekwiwalent pełnego czasu pracy - stosunek godzin pracy rzeczywiście przepracowanych w związku z działalnością B+R w danym okresie sprawozdawczym (zazwyczaj w roku kalendarzowym) do całkowitej liczby godzin formalnie przepracowanych w tym samym okresie przez osobę lub grupę.

Tabela 28. Udział wartości produkcji sprzedanej wyrobów w województwach w wartości produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w kraju według wybranych działów PKWiU⁵⁹ w latach 2019-2022 (w %)

Województwo	2019			2020			2021			2022		
	Działy PKWiU									24	25	28
	24	25	28	24	25	28	24	25	28			
Dolnośląskie	25,2	9,0	11,8	28,6	8,3	11,3	24,8	9,4	11,4	22,8	9,5	12,0
Kujawsko-pomorskie	0,7	6,3	2,8	1,0	6,5	3,0	0,9	6,4	2,8	1,0	5,9	2,9
Lubelskie	1,1	1,9	3,3	1,2	1,6	3,3	1,3	1,7	3,3	1,5	1,9	3,2
Lubuskie	2,6	2,4	2,4	2,3	2,3	2,4	2,8	2,5	2,1	3,2	3,0	2,7
Łódzkie	1,0	3,0	4,8	1,0	2,9	5,4	1,0	3,3	5,0	1,0	3,3	4,7
Małopolskie	6,7	11,2	4,6	6,8	11,7	4,7	6,7	11,8	5,1	7,4	11,6	4,5
Mazowieckie	8,8	11,8	12,2	8,8	11,7	13,1	8,9	11,7	16,9	9,0	11,9	15,3
Opolskie	1,6	3,5	2,5	1,9	3,6	2,3	2,2	3,7	2,1	2,1	3,5	2,1
Podkarpackie	2,1	6,5	9,9	2,1	7,9	9,9	2,3	7,4	9,7	2,4	7,1	9,7
Podlaskie	0,2	1,0	3,2	0,3	1,1	3,9	0,4	1,6	4,0	0,3	1,1	3,8
Pomorskie	1,1	5,6	4,7	1,2	5,2	4,2	1,3	5,0	5,0	1,1	5,1	5,6
Śląskie	39,8	20,2	13,6	36,4	18,4	12,2	38,7	18,3	10,5	38,9	18,9	10,4
Świętokrzyskie	4,4	3,0	3,3	4,0	2,9	3,3	4,2	3,3	3,2	4,5	3,1	3,2
Warmińsko-mazurskie	0,8	2,3	2,1	0,8	2,3	2,2	1,1	2,3	1,5	1,0	2,4	1,6
Wielkopolskie	3,8	9,2	13,3	3,5	7,8	13,3	3,2	8,6	12,0	3,5	8,2	11,5
Zachodniopomorskie	0,1	3,1	5,5	0,1	5,8	5,5	0,2	3,0	5,4	0,3	3,5	6,8
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	15	16	11	15	16	10	15	16	10	15	16	10
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (p. proc.)	0,0	-0,1	0,2	0,1	0,1	0,7	0,1	0,5	0,1	-0,1	-0,5	-0,2

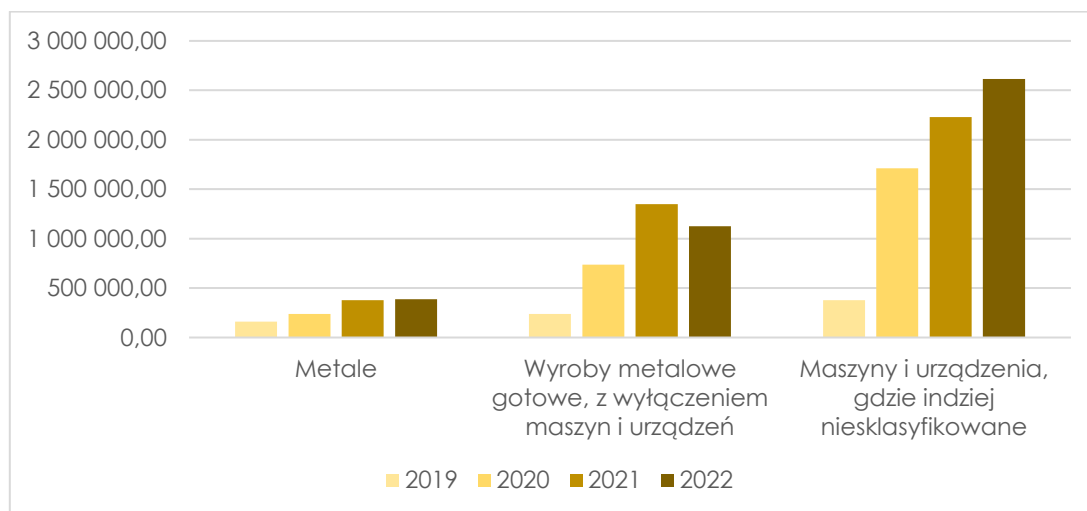
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Produkcja wyrobów przemysłowych w 2019, 2020, 2021, 2022 roku* – tablice w formacie xls, GUS. Dane według stanu na 19.02.2024 roku.

Udział wartości produkcji sprzedanej wyrobów, w analizowanych grupach PKWiU (związanych z przemysłem metalowo-maszynowym i szkodniczym), w województwie podlaskim stanowi niewielki odsetek w skali kraju. Najwyższy udział (3,8%) odnotowano w odniesieniu do działu 28 – maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane; najniższy działu 24 – metale. We wszystkich trzech analizowanych działach, należy odnotować spadek udziału wartości produkcji sprzedanej wyrobów w wartości produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w kraju. Największy spadek (o 0,5 p. proc.) nastąpił w dziale 25 -

⁵⁹ Analizie poddano następujące działy PKWiU: 24 – metale, 25 – wyroby metalowe gotowe, z wyłączeniem maszyn i urządzeń, 28 – maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane.

wyroby metalowe gotowe, z wyłączeniem maszyn i urządzeń, przy czym ten fakt nie spowodował zmiany miejsca województwa podlaskiego w kraju.

Wykres 71. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów w województwie podlaskim według wybranych działów PKWiU⁶⁰ w latach 2018-2022 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. Dane według stanu na 27.02.2024 roku.

Wśród działów PKWiU, które zaliczają się do przemysłów metalowo-maszynowego i skutniczego, systematyczny wzrost wartości w latach 2018-2022 odnotowano w dziale 28 – produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana. W tym dziale odnotowano również najwyższe wartości produkcji sprzedanej spośród analizowanych. Najniższą wartość sprzedaną produkcji wypracowano w dziale 24 – metale. W 2022 roku wartość produkcji sprzedanej wyrobów łącznie w analizowanych działach stanowiła 10,1% wartości produkcji sprzedanej województwa podlaskiego ogółem. W porównaniu do roku 2021 udział ten spadł o 2,2 p. proc. Najwyższy udział (6,4%) odnotowano w dziale 28 – produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana.

Tabela 29. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON (w działach: 24, 25 i 28 PKD) w województwie podlaskim w latach 2018-2022

Dział	2018	2019	2020	2021	2022
Dział 24	23	23	22	19	21
Dział 25	1 081	1 143	1 178	1 214	1 261
Dział 28	164	161	160	170	176

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.02.2024 roku.

⁶⁰ Analizie poddano następujące działy PKWiU: 24 – metale, 25 – wyroby metalowe gotowe, z wyłączeniem maszyn i urządzeń, 28 – maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane.

Największa liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (według stanu na 31 grudnia danego roku), spośród działów PKD wpisujących się w przemysł metalowo-maszynowy i szkodniczy, zajmuje się produkcją metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń (dział 25) Liczba tych podmiotów w końcu 2022 roku wyniosła 1 261, a ich udział w ogólnej liczbie podmiotów tego rodzaju w kraju ukształtował się na poziomie 1,6%. W regionie liczba tych przedsiębiorstw systematycznie rośnie. W województwie podlaskim najmniej liczną reprezentację stanowią podmioty gospodarcze specjalizujące się w produkcji metali (ok. 1% przedsiębiorstw w Polsce w dziale 24). W latach 2018-2022 ich liczba utrzymywała się na podobnym poziomie; w 2022 roku odnotowano wzrost o dwa podmioty w stosunku do roku poprzedniego.

5. Realizacja interwencji o charakterze rozwojowym oraz działania z zakresie niwelowania skutków kryzysu migracyjnego wywołanych sytuacją na granicy polsko-białoruskiej oraz wojną w Ukrainie

5.1. Programy operacyjne i programy rozwoju

Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Ustawa) weszła w życie 14 czerwca 2021 roku⁶¹. Wprowadziła ona nową nomenklaturę rodzajów interwencji podejmowanych w ramach polityki rozwoju, na szczeblu krajowym i regionalnym. Zgodnie z art. 4 Ustawy, politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych oraz polityk publicznych. Do kompetencji władz regionalnych należy opracowywanie strategii rozwoju i programów.

Dokumentem **strategicznym**, wyczerpującym zakres definicyjny Ustawy jest Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030⁶².

Programy są dokumentami o charakterze operacyjno-wdrożeniowym ustanawianymi w celu realizacji **strategii rozwoju**, określającymi działania przewidziane do realizacji zgodnie z ustalonym systemem realizacji programu i planem finansowym, stanowiącymi element programu, przyjmowanymi w drodze uchwały lub decyzji odpowiedniego organu⁶³.

Programy realizowane w 2023 roku przez Zarząd Województwa Podlaskiego, zostały scharakteryzowane w obszarze efektów, w podziale zgodnym z nomenklaturą Ustawy na:

- 1) **Programy operacyjne** – dokumenty, o których mowa w art. 37 - programy operacyjne dla celów Konwergencja oraz Konkurencyjność regionalna i zatrudnienie zgodne z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, realizujące cele zawarte w narodowej strategii spójności i strategiach rozwoju, o których

⁶¹ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021.1057 t.j.), zmieniona Ustawą z dnia 03.07.2023 r. (Dz.U.2023.1259 t.j.).

⁶² Art. 9 pkt 4) ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, op. cit.

⁶³ Art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, op. cit.

mowa w art. 9 strategii rozwoju pkt 3. Programami operacyjnymi są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne⁶⁴.

- 2) Programy rozwoju** – dokumenty realizujące cele zawarte w strategiach rozwoju, o których mowa w art. 9 pkt 3–6, oraz programy wieloletnie, o których mowa w przepisach o finansach publicznych⁶⁵.

Dodatkowo, analizie poddano również interwencję niespełniającą kryteriów Ustawy. Tego rodzaju interwencję sklasyfikowano w kategorii:

- 3) Inne** – do której zaliczono dokumenty służące realizacji celów rozwojowych, których nie można zakwalifikować do żadnej z wyżej wymienionych dwóch grup.

W 2023 roku Zarząd Województwa Podlaskiego realizował działania wynikające z czterech programów operacyjnych, czternastu programów rozwoju oraz dziewiętnastu programów/działań sklasyfikowanych w grupie inne.

I. Programy operacyjne:

1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020;
2. Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027;
3. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020;
4. Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020;

II. Programy rozwoju:

1. Program Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Podlaskiego do roku 2020 „e-Podlaskie”;
2. Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego do 2030 roku;
3. Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016 – 2022;
4. Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do 2030 roku;
5. Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej;
6. Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w województwie podlaskim na lata 2022-2025;

⁶⁴ Art. 15 ust. 4 pkt. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, op. cit.

⁶⁵ Art. 15 ust. 4 pkt. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, op. cit.

7. Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej Województwa Podlaskiego na lata 2019-2023;
8. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w województwie podlaskim na lata 2022-2027;
9. Program pomocy społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu w województwie podlaskim na lata 2019-2023;
10. Program na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób z niepełnosprawnością w województwie podlaskim na lata 2019-2023;
11. Program Rozwoju Kultury Województwa Podlaskiego na lata 2021-2030;
12. Program odnowy wsi województwa podlaskiego – Kreatywna wieś;
13. Program współpracy Samorządu Województwa Podlaskiego z organizacjami pozarządowymi w 2023 r.;
14. Strategia Promocji Gospodarczej Województwa Podlaskiego;

III. Inne:

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego;
3. Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2023 r. w województwie podlaskim;
4. Regionalny Program Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży Województwa Podlaskiego;
5. Plan rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego 2021-2017+;
6. Regionalny Plan Transportowy Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020;
7. Regionalny Plan Transportowy Województwa Podlaskiego na lata 2021-2027 (z perspektywą do 2030);
8. Realizacja zadań Samorządu Województwa określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (PFRON);
9. Współpraca z instytucjami programowymi w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnym, których obszar obejmuje województwo podlaskie;
10. Projekt SKYLA;
11. Prowadzenie Regionalnego Punktu Kontaktowego Programu Interreg Litwa-Polska;
12. Projekt CASPER;

13. Wsparcie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich;
14. Budowa, przebudowa, remonty, utrzymanie i ochrona dróg wojewódzkich;
15. Dotacje dla jednostek sektora finansów publicznych przeznaczone na modernizację i remont dróg dojazdowych do gruntów rolnych i sprzęt komputerowy;
16. Dotacje dla jednostek spoza sektora finansów publicznych przeznaczone na odkamienianie i odkrzaczanie gruntów rolnych;
17. Projekt pn. „Sieć Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich”;
18. Program polityki zdrowotnej profilaktyki i wczesnego wykrywania raka jelita grubego wśród mieszkańców województwa podlaskiego;
19. Fundusz Wsparcia Gmin i Powiatów.

Szczegółowy wykaz działań zrealizowanych w ramach poszczególnych dokumentów został przedstawiony w **załączniku 1. Informacja z realizacji programów operacyjnych i programów rozwoju oraz innych rodzajów interwencji o charakterze rozwojowym realizowanych przez Zarząd Województwa w 2023 roku oraz w załączniku 3. Wyniki ocen, badań, analiz, ekspertyz, ewaluacji etc., podsumowujących całościowo, dotychczasowe postępy w realizacji działań służących realizacji przyjętych celów rozwojowych SRWP 2030⁶⁶.**

5.2. Źródła finansowania interwencji podejmowanych przez Zarząd Województwa w 2023 roku

Na realizację celów założonych w Strategii Rozwoju Województwa 2030, w 2023 roku, wydatkowano kwotę przekraczającą 2 mld zł.

Najważniejszą kategorię źródeł finansowania polityki rozwoju stanowiły niewątpliwie Fundusze Europejskie, wdrażane przede wszystkim w ramach RPOWP 2014-2020 oraz Funduszy Europejskich dla Podlaskiego 2021-2027, ale również poprzez:

- 1) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
- 2) Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020,
- 3) Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020.

⁶⁶ Informacje w zakresie realizacji poszczególnych programów pozyskano z departamentów/biur merytorycznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego oraz jednostek organizacyjnych samorządu województwa.

W znaczący sposób, finansowanie rozwoju wspierały również inne źródła. Rozkład procentowy udziału poszczególnych źródeł w finansowaniu rozwoju przedstawia się następująco:

- 62,8% środki Funduszy Unii Europejskiej, w tym środki EFS, EFRR oraz pozostałe, m.in. tj. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Program Operacyjny „Rybnactwo i Morze” na lata 2014-2020,
- 13,4% inne źródła finansowania⁶⁷,
- 11,9% budżet województwa,
- 10,9% fundusze celowe i rządowe,
- 1,0% budżet państwa.

Tabela 30. Źródła finansowania interwencji Zarządu Województwa, w zakresie rozwoju województwa podlaskiego (w mln zł)

Ogółem (w tym)	Środki UE			Fundusze celowe i rządowe					BP	BW	Inne źródła finansowania
	EFS	EFRR	pozostałe	FP	PFRON	RFIL	RFRD	RFPŁ			
2 044,38	168,73	1 048,56	66,13	81,62	14,69	13,79	104,99	9,21	19,90	242,52	274,24
100%	8,3	51,3	3,2	4,0	0,7	0,7	5,1	0,4	1,0	11,9	13,4

Legenda: EFS – Europejski Fundusz Społeczny oraz Europejski Fundusz Społeczny Plus ; EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego; FP – Fundusz Pracy; PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; RFIL – Rządowy Fundusz Inicjatyw Lokalnych; RFRD – Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg; RFPŁ - Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, BP – Budżet państwa; BW – Budżet województwa; Inne źródła finansowania, tj. budżety jednostek samorządu terytorialnego, środki prywatne, środki własne JOSW.

Źródło: opracowanie własne.

W załączniku 1. przedstawiono szczegółowe informacje odnośnie kwot przeznaczonych na realizację poszczególnych rodzajów interwencji, podejmowanych w ramach polityki rozwoju Województwa Podlaskiego, przygotowane przez departamenty merytoryczne Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostki organizacyjne samorządu województwa.

⁶⁷ Inne źródła finansowania obejmują m.in. takie kategorie, jak: środki JST, środki prywatne, środki własne JOSW.

5.3. Działania w zakresie niwelowania skutków kryzysu migracyjnego wywołanych sytuacją na granicy polsko-białoruskiej oraz wojną w Ukrainie

Informacja o zbrojnej agresji Rosji w Ukrainie oraz kryzysie uchodźczym

Kryzys uchodźczy – tło i skutki wydarzeń

Agresja Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 roku zainicjowała jeden z największych kryzysów uchodźczych w Europie od czasu drugiej wojny światowej.

Większość uchodźców znalazła schronienie w sąsiednich krajach na zachód od Ukrainy: Polsce, Węgrzech, Mołdawii, Rumunii, Słowacji. Część uchodźców przeniosła się następnie dalej na zachód, do innych krajów europejskich.

Kraje należące do Unii Europejskiej oraz graniczące z Ukrainą zezwoliły na wjazd wszystkim osobom uciekającym przed wojną w Ukrainie ze względów humanitarnych, niezależnie od tego, czy osoby te posiadały paszporty biometryczne. Unia Europejska podjęła również decyzję o przyznaniu uchodźcom prawa do pobytu, pracy i nauki w dowolnym, wybranym przez uchodźcę kraju członkowskim, na warunkach określonych w przepisach.

W związku z kryzysem zbrojnym, **12 marca 2022 r.** weszła w życie **ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa⁶⁸**, obowiązująca z datą wsteczną od 24 lutego 2022 roku.

Ustawa uregulowała kwestie legalizacji pobytu w Polsce ukraińskich uchodźców, kwestie związane z zatrudnieniem, świadczeniami socjalnymi, opieką zdrowotną, edukacją i pomocą udzielaną obywatelom Ukrainy. Ukraińcy, którzy na skutek rosyjskiej agresji opuścili swoją ojczyznę, uzyskali prawo legalnego pobytu w Polsce na okres 18 miesięcy licząc od 24 lutego 2022 roku. Nowe przepisy przewidywały również ścieżkę dalszej legalizacji ich pobytu w postaci zezwolenia na pobyt czasowy udzielanego jednorazowo na okres 3 lat, licząc od dnia wydania decyzji. Ustawa pozwoliła również na nadawanie ukraińskim uchodźcom numerów PESEL w specjalnym trybie.

⁶⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U.2023 poz.103 t.j. z późn. zm.).

Pomoc Zarządu Województwa Podlaskiego kierowana do Uchodźców z Ukrainy

W 2023 roku Samorząd Województwa Podlaskiego kontynuował wsparcie Ukrainy borykającej się z agresją Rosji. W analizowanym roku, pomoc realizowana była w dużej mierze dzięki wsparciu środków Unii Europejskiej.

Zapewnienie miejsc noclegowych uchodźcom z Ukrainy

Do 1 marca 2023 roku, kontynuowano wsparcie grupy kobiet i dzieci - uciekinierów z Charkowa, na potrzeby których zaadaptowano część budynku Agencji Rozwoju Regionalnego Ares w Suwałkach. W ramach wsparcia, 50 uchodźców korzystało z miejsc noclegowych, łazienki z prysznicami, stołówki, pokoju zabaw, sali do zajęć i spotkań, pokoju komputerowego, umożliwiającego im łączenie się z rodzinami z Ukrainy i pracę zdalną, placu zabaw przed budynkiem oraz wyżywienia w postaci trzech posiłków dziennie dostarczanych przez firmę cateringową.

Pomoc humanitarna Ukraińcom

W 2023 roku, kolejny transport humanitarny z inicjatywy Zarządu Województwa Podlaskiego, przyczynił się do wyposażenia schronisk w placówkach oświatowych w Obwodzie Rówieńskim. Trafiło do nich 267 koców, 200 mat dwuwarstwowych, ponad 200 latarek, blisko 60 przedłużaczy, 20 termosów i apteczki oraz zestawy przyborów szkolnych dla dzieci. Łączna wartość udzielonej pomocy wyniosła niemal 50 tys. zł. Dary zostały przekazane Przewodniczącemu Rówieńskiej Obwodowej Administracji Państwowej Witalijowi Kowalowski, który przebywał w Podlaskiem z oficjalną wizytą.

Wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 oraz programu Fundusze Europejskiego dla Podlaskiego 2021-2027

Ostatni rok wdrażania RPOWP 2014-2020, wiązał się z realizacją działań, w ramach których, ze wsparcia mogli korzystać również obywatele Ukrainy. Środki z Programu przeznaczono zarówno na działania „miękkie”, jak i inwestycyjne.

W ramach działań „miękkich”, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, wsparcie dla uchodźców z Ukrainy stanowiło uzupełnienie innych działań realizowanych w ramach projektów. W szczególności, były to projekty z obszaru edukacji, których celem było nabycie przez uczniów kompetencji kluczowych i uniwersalnych oraz projekty

z obszaru włączenia społecznego, ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenia, a także na usługi społeczne, w szczególności usługi wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo wychowawcze.

Wsparcie realizowane było w **13 projektach**. Łącznie założono **wsparcie 236 osób**, którym udzielono ochrony czasowej w związku z wojną w Ukrainie. Wartość wydatków kwalifikowalnych przeznaczonych na działania mające na celu łagodzenie kryzysu wywołanego wojną w Ukrainie wyniosła: 3 273 529,65 zł.

Z kolei, w ramach środków RPOWP 2014-2020, pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, realizowane były dwa projekty:

- 1) Projekt **Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego** – „Rozwój infrastruktury społecznej na terenie BOF na potrzeby wsparcia uchodźców z Ukrainy” realizowany w partnerstwie z gminami: Supraśl, M. Białystok, Choroszcz i Turośl Kościelna.

Projekt dotyczył inwestycji w infrastrukturę niezbędną dla uchodźców z Ukrainy oraz poprawy dostępu do infrastruktury społecznej (mieszkaniowej) na terenie czterech gmin BOF. Jest to projekt partnerski, ukierunkowany na wzmocnienie procesu włączenia społecznego uchodźców z Ukrainy oraz przeciwdziałanie ubóstwu i bezdomności tej grupy społecznej.

Inwestycja dotyczy dostosowywania istniejącej infrastruktury (modernizacje, remonty i zakup wyposażenia) na rzecz powstania **25 mieszkań**, w 13 obiektach, do wykorzystania przez uchodźców z Ukrainy na terenie m. Białystok oraz gmin: Choroszcz, Supraśl i Turośl Kościelna. **Łączna wartość projektu wynosi: 5 038 494,87, w tym dofinansowanie z UE: 4 282 720,59 zł.**

- 2) Projekt Województwa Podlaskiego - Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku i Szkoły Podstawowej Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Wysokiem Mazowieckiem, realizowany w partnerstwie z Gminą Czarna Białostocka i Gminą Zabłudów „Podlaskie dla Ukrainy”

Jest to projekt partnerski ukierunkowany na wzmocnienie procesu włączenia społecznego uchodźców z Ukrainy oraz przeciwdziałanie ubóstwu i bezdomności tej grupy społecznej. Realizacji Projektu jest ukierunkowana na przygotowanie infrastruktury mieszkalnej **11 mieszkań** oraz przygotowanie i wyposażenie **6 pomieszczeń szkolnych** (świetlicy i sal) do prowadzenia zajęć podstawy programowej jak i zajęć wyrównawczych dla aktualnie 23 dzieci,

a w dalszej perspektywie do 50 dzieci, których napływ jest wielce prawdopodobny.

Warunki mieszkalne, poprzez właściwe działania inwestycyjne w rozbudowę i przebudowę lokali, zakładają wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa i stabilności, a lokalizacja mieszkań w miastach w otoczeniu lokalnej społeczności w dalszej kolejności pozwoli na integrację społeczną i ekonomiczną uchodźców z Ukrainy w nowym otoczeniu. Właściwe wyposażenie lokali mieszkalnych pozwoli na prawidłowe i samodzielne funkcjonowanie osób je użytkujących. Dzięki wsparciu, 23 dzieci będących uchodźcami z Ukrainy, zostało objętych zajęciami terapeutyczno – dydaktycznymi w specjalnie do tego przygotowanych i wyposażonych salach szkolnych. W celu łatwiejszej integracji oraz adaptacji edukacyjnej, zapewniono im dodatkowe zajęcia z j. polskiego oraz zajęcia wyrównawcze z przedmiotów objętych podstawą programową szkoły podstawowej.

Łączna wartość projektu wynosi: 3 500 820,68 zł, w tym dofinansowanie z UE: 2 975 697,52 zł.

W związku z mniejszym obciążeniem województwa podlaskiego migracją uchodźców z Ukrainy w stosunku do innych regionów kraju, w ramach nowego programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027, nie zostały wydzielone dedykowane działania pomocowe kierowane do uchodźców z Ukrainy.

Uchodźcy z Ukrainy zostaną objęci wsparciem jako grupa docelowa we wszystkich zaplanowanych działaniach (w zakresie EFS+) prozawodowych, społecznościowych i edukacyjnych. Dodatkowo, o priorytetyzacji wsparcia uchodźców będą stanowić kryteria stosowane w wybranych konkursach.

Pomoc Wojewody Podlaskiego udzielona uchodźcom z Ukrainy

Jednocześnie, na terenie województwa, pomoc rządu udzielana Ukraińcom, koordynowana była przez wojewodę Podlaskiego. Pomoc ta obejmowała:

- 1) Utrzymanie miejsc kwaterunkowych dla uchodźców (bezpłatne zakwaterowanie, wyżywienie i inne niezbędne zaopatrzenie).

Na dzień 31 grudnia 2023 r., na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało 79 obiektów zakwaterowania zbiorowego, przeznaczonych do kwaterowania uchodźców z terenu Ukrainy. Obiekty te rozlokowane były na terenie województwa zgodnie z danymi zaprezentowanymi w tabeli 31.

Tabela 31. Rozlokowanie obiektów zakwaterowania zbiorowego, przeznaczonych do zakwaterowania uchodźców z terenu Ukrainy

l.p.	Powiat	Łączna liczba obiektów	Łączna liczba miejsc w obiektach
1.	Augustowski	8	990
2.	Białostocki	11	836
3.	m. Białystok	6	394
4.	Bielski	3	89
5.	Grajewski	7	88
6.	Hajnowski	2	70
7.	Kolneński	0	0
8.	Łomżyński	4	23
9.	m. Łomża	5	199
10.	Moniecki	2	11
11.	Sejneński	3	85
12.	Siemiatycki	7	81
13.	Sokółski	3	141
14.	Suwalski	6	140
15.	m. Suwałki	2	93
16.	Wysokomazowiecki	4	78
17.	Zambrowski	6	101
RAZEM:		79	3419

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego.

- 2) Wsparcie ze środków Funduszu Pomocy oraz z rezerwy ogólnej Budżetu Państwa na sfinansowanie pobytu uchodźców z Ukrainy na terenie województwa, w tym wypłacane osobom fizycznym, które zapewniły zakwaterowanie i wyżywienie obywatelom Ukrainy.

Tabela 32. Fundusz Pomocy dla województwa podlaskiego w 2023 roku

Województwo	Fundusz Pomocy								
	środki określone w Planie Funduszu na 2023 r. (mln)	łączna kwota środków FP przekazanych na konto UW (suma kol. 4,5)	środki otrzymane przez UW		Środki ogółem przekazane przez UW (suma kol. 7, 8) (suma kol. 9 i 10)	z tego (w podziale na jednostki przekazujące środki):		z tego (w podziale na jednostki, którym przekazano środki):	
			z MSWiA	z MRiPS		środki z MSWiA przekazane przez UW	środki z MRiPS przekazane przez UW	środki łączne przekazane przez UW do JST	środki łączne przekazane przez UW do innych podmiotów
podlaskie	82,3	91,3	82,3	9,0	90,0	81,6	8,4	68,0	22,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego, stan na 29.12.2023 r.

W ramach środków z Funduszu Pomocy przekazanych przez MRiPS do województwa podlaskiego (8,4 mln zł), jednostki samorządu terytorialnego, realizowały następujące zadania:

- a) finansowanie świadczeń rodzinnych (na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa⁶⁹, zwanej dalej Ustawą);
- b) składki na ubezpieczenie zdrowotne za obywateli Ukrainy uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego (na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 1 Ustawy);
- c) wypłaty jednorazowego świadczenia pieniężnego 300 zł i obsługę zadania (art. 31 Ustawy);
- d) finansowanie bezpłatnej pomocy psychologicznej (art. 32 Ustawy);
- e) zapewnienie posiłku (art. 29 i 30 Ustawy oraz art. 17 ust 1 pkt 3 i 14 ustawy o pomocy społecznej⁷⁰);
- f) zasiłki okresowe (art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej);
- g) zasiłki stałe (art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej);
- h) składki na ubezpieczenie zdrowotne za obywateli Ukrainy pobierających niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz uczestniczących w zajęciach centrum integracji społecznej;
- i) sprawienie pogrzebu (art. 17 ust. 1 pkt 15 ustawy o pomocy społecznej);
- j) finansowanie pobytu w pieczy zastępczej dzieci będących obywatelami Ukrainy, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny (art. 2 ust. 1 Ustawy, w tym zatrudnienie przez PCPR osoby do pomocy dla opiekuna tymczasowego w sytuacji, gdy ten ma pod opieką więcej niż 15 dzieci, pomoc psychologiczna, pomoc wolontariuszy, pomoc tłumaczy lub pomoc przy załatwianiu spraw urzędowych, prowadzenie przez PCPR ewidencji małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium RP bez opieki osoby sprawującej faktyczną pieczę nad nimi oraz małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium RP i przed przybyciem byli umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy);

⁶⁹ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 103).

⁷⁰ U S T AWA z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901, 1693, 1938, 2760).

k) wydawanie przez PZON orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, legitymacji osobom niepełnosprawnym i kart parkingowych obywatelom Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się za legalny (art. 2 ust. 1 Ustawy).

3) Wspieranie edukacji w szkołach i przedszkolach oraz uczelniach wyższych, organizację i dostosowanie nauki do potrzeb uchodźców.

Z informacji uzyskanej z Kuratorium Oświaty wynika, że wg stanu na dzień 31 grudnia 2023 r., 2 793 osoby objęte zostały edukacją, z czego m.in.:

- 8 dzieci w punkcie przedszkolnym,
- 426 dzieci w przedszkolach,
- 1 799 dzieci w szkołach podstawowych,
- 158 uczniów w liceach ogólnokształcących,
- 68 uczniów w szkołach branżowych I stopnia,
- 184 uczniów w technikach,
- 128 uczniów w szkołach policealnych;

Dzieciom przybyłym z Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, przez podmioty inne niż gmina, utworzone zostały 22 miejsca opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów, z czego 21 miejsc utworzonych zostało w Białymstoku, a jedno w Bielsku Podlaskim.

4) Pomoc w zakresie opieki medycznej.

W województwie podlaskim opieka medyczna świadczona uchodźcom z Ukrainy zabezpieczona była przez podmioty lecznicze funkcjonujące na terenie województwa podlaskiego w zakresie opieki stacjonarnej.

Ponadto, z podmiotami leczniczymi z obszaru województwa podlaskiego, uzgodniono liczbę łóżek na poszczególnych oddziałach szpitalnych dedykowanych obywatelom Ukrainy wymagającym hospitalizacji. Informacja o wolnych łóżkach w podmiotach leczniczych była raportowana do Ministerstwa Zdrowia. Od dnia 01 stycznia 2023 r. do dnia 30 czerwca 2023 r. w podlaskich szpitalach hospitalizowano 575 osób z Ukrainy.

W odniesieniu do obiektów zakwaterowania zbiorowego, uruchomionych przez Wojewodę Podlaskiego, ambulatoryjną opieką medyczną objęto 540 osób.

Od momentu inwazji Rosji na Ukrainę (luty 2022) odnotowano 708 zgłoszeń potrzeby udzielenia pomocy medycznej (w tym 482 wezwań do osób dorosłych i 226 wezwania do dzieci) dla uchodźców z Ukrainy.

5) Wydawanie numerów PESEL.

Liczba nadanych numerów PESEL w województwie podlaskim w 2023 r. w związku z konfliktem na Ukrainie wynosi 3 055 szt.

6) Inne działania podjęte przez Wojewodę Podlaskiego na rzecz uchodźców z Ukrainy, w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa

- a) Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Białymstoku w 2023 r., wydał obywatelom Ukrainy 14 orzeczeń o niepełnosprawności. Łączny koszt działań wyniósł 5 760,00 zł;
- b) Według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r., Podlaski Urząd Wojewódzki oraz JST, rozpoznały pozytywnie 644 wniosków o zwolnienie z partycypacji w kosztach pomocy, udzielanej na podstawie Ustawy, w związku z przesłanką z art. 12 ust. 17 c pkt 6.
- c) W 2023 roku operatorzy numerów alarmowych odebrali łącznie około 3017 zgłoszeń obcojęzycznych, w tym 133 dotyczące Ukraińców.

Informacja o sytuacji na granicy polsko-białoruskiej w związku z kryzysem migracyjnym

Rok 2023 był kolejnym rokiem wymagających podjęcia działań w strefie przygranicznej polsko – białoruskiej, w związku z kryzysem migracyjnym, wywołanym próbami nielegalnego przekraczania granicy przez obywateli państw trzecich.

Tabela 33. Próby nielegalnych przekroczeń granicy polsko-białoruskiej w 2023 roku

2023 rok	Miesiące											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Liczba prób przekroczeń granicy państwowej wbrew przepisom	1375	1328	2451	2297	2927	3584	3900	2760	1081	2192	1522	483

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej, stan na 31.12.2023 r.

W związku z przedmiotowym kryzysem:

- a) Od 01.07.2022 r., wprowadzono zakaz przebywania na obszarze 200 m od linii granicy państwa z Republiką Białorusi do 30.11.2022 r.⁷¹. Zakaz ten nie dotyczy jedynie właścicieli gruntów leżących w pasie drogi granicznej oraz oznakowanych szlaków turystycznych i kąpielisk. Teren oznaczony został tablicami: "Pas drogi granicznej - wejście zabronione". To obszar o szerokości 15 metrów, licząc w głąb kraju od linii granicy państwowej lub od brzegu wód granicznych albo brzegu morskiego;
- b) Aby złagodzić skutki finansowe i gospodarcze w związku z zamknięciem przejść granicznych: Kuźnica Białostocka – Bruzgi oraz Bobrowniki – Bierestowica, mocą zmiany do ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej, od dnia 16 czerwca 2023 r., na wniosek, przyznawane były rekompensaty przedsiębiorcom prowadzącym działalność gospodarczą w strefie objętej ograniczeniami. W zakresie przyznawania rekompensat z tytułu zawieszenia ruchu na drogowych przejściach granicznych, w 2023 r. wydanych zostało 75 decyzji przyznających rekompensaty na łączną kwotę **5 873 629,75 zł.**
- c) Uchwałą Nr 48/2023 z dnia 13 kwietnia 2023 r. Rada Ministrów, działając na podstawie art. 21a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o systemie instytucji rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 1103 t.j.), przyjęła program rządowy „Tarcza dla Pogranicza” – wsparcie finansowe przedsiębiorców i innych podmiotów z obszarów części województwa podlaskiego i województwa lubelskiego działających przy granicy z Białorusią w związku z zakazem, o którym mowa w art. 12a ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej. Ten program rządowy stanowił wsparcie finansowe w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom ekonomicznym wprowadzenia w okresie wrzesień 2021 r. – czerwiec 2022 r. stanu wyjątkowego, a następnie czasowego zakazu przebywania w strefie przygranicznej z Republiką Białorusi. Nowy instrument finansowy skierowany został do przedsiębiorstw oraz innych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność związaną z sektorem turystycznym, którzy ponieśli znaczące

⁷¹ Rozporządzenie nr 4/2022 Wojewody Podlaskiego z dnia 31 sierpnia 2022 r., oraz Rozporządzenie nr 9/2022 Wojewody Podlaskiego z dnia 21 listopada 2022 r. obowiązujące do 31.12.2022 r. Od 01.01.2023 r. obowiązują przepisy o pasie drogi granicznej – rozporządzenie wojewody wydane we wrześniu 2021 r., w sprawie zakazu przebywania na całym odcinku pasa drogi granicznej na granicy z Białorusią, czyli na granicy zewnętrznej UE.

straty finansowe w prowadzonej na terenie objętym ograniczeniami działalności, a z różnych względów nie skorzystali w całości lub w części z pomocy publicznej udzielanej przez wojewodów w formie rekompensaty, na podstawie ustawy z dnia 29 września 2021 r. o rekompensacie w związku z wprowadzeniem stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego w 2021 r. (Dz. U. z 2022 poz. 425 t.j.).

Z tytułu programu rządowego „Tarcza dla Pogranicza” nie przyznano żadnego wsparcia finansowego, gdyż złożone wnioski nie kwalifikowały się do jego udzielenia. Ponadto, przedsiębiorcy nie byli zainteresowani tą formą wsparcia finansowego stanowiącą alternatywę oraz uzupełnienie dla realizowanego wsparcia na podstawie ustawy o rekompensacie.

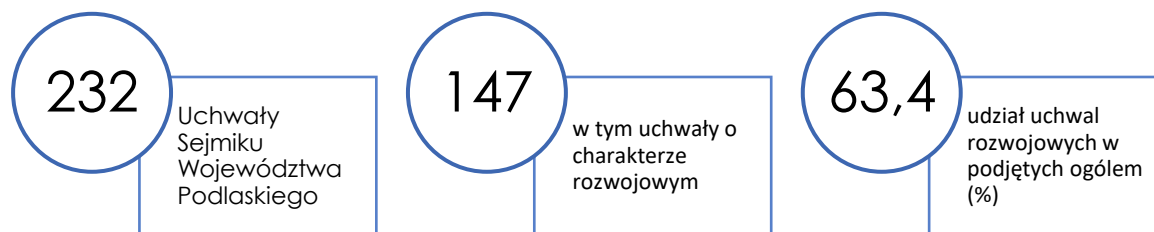
- d) W 2023 r. kontynuowane były działania w przedmiocie przyznawania rekompensat w związku z wprowadzeniem stanu wyjątkowego oraz wprowadzeniem czasowego zakazu przebywania. W tym zakresie wydano 6 decyzji przyznających rekompensaty na łączną kwotę 349.823,54 zł;
- e) W 2023 roku operatorzy numerów alarmowych przyjęli około 795 zgłoszeń dotyczących nielegalnej migracji, były to telefony zarówno od samych migrantów jak i osób postronnych;
- f) Od początku kryzysu migracyjnego na granicy z Białorusią do Dyspozytorni Medycznej wpłynęły 884 zgłoszenia.

6. Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Podlaskiego przyjętych w zakresie zadań związanych z rozwojem województwa w 2023 roku

W 2023 roku Sejmik Województwa Podlaskiego podjął 232 uchwały, w tym 147 uchwał o charakterze rozwojowym⁷².

⁷² Uchwały o charakterze rozwojowym to uchwały przyczyniające się do realizacji programów operacyjnych, programów rozwoju i innych aktywności o charakterze rozwojowym, realizowanych przez Zarząd Województwa Podlaskiego w kontekście przyjętych celów rozwojowych ujętych w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.

Rysunek 1. Uchwały Sejmiku Województwa Podlaskiego podjęte w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 1. przedstawia liczbę uchwał rozwojowych, korespondujących w sposób bezpośredni z kierunkami polityki społeczno-gospodarczej regionu, na tle pełnego zakresu aktywności uchwałodawczej Sejmiku Województwa Podlaskiego.

Spośród 147 uchwał o charakterze rozwojowym przyjętych przez Sejmik Województwa Podlaskiego w 2023 roku, 144 wpisywało się w realizację celu strategicznego 2. Zasobni mieszkańcy, a 3 uchwały o charakterze rozwojowym wpisywały się w realizację celu strategicznego 3. Partnerski region.

Szczegółowa informacja dotycząca realizacji uchwał o charakterze rozwojowym podjętych przez Sejmik Województwa Podlaskiego w 2023 roku została opracowana w formie tabeli stanowiącej Załącznik nr 2 do niniejszego Raportu.

7. Wnioski

7.1. Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka

Tabela 34. Wskaźniki realizacji celu strategicznego 1. Dynamiczna gospodarka

Wskaźnik	Wartość bazowa (rok) ⁷³	Wartość pośrednia (2025) ⁷⁴	Wartość bieżąca (rok) ⁷⁵	Prognoza (2025) ⁷⁶
PKB na 1 mieszkańca	37 077 (2017)	wzrost o 30% (do 48 200 zł)	59 818 (2022)	wzrost o 70,3%
Wartość produkcji sprzedanej wyrobów na 1 mieszkańca	19 970 (2018)	wzrost o 30% (do 25 961 zł)	35 916 (2022)	wzrost o 130,8%
Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	1 853 (2018)	wzrost o 30% (do 2 409 zł)	3 530 (2023)	wzrost o 116,9%

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki regionu uzyskane w obszarze wzrostu PKB per capita w 2022 roku powinny cieszyć z punktu widzenia założeń SRWP 2030, wskazują bowiem, że cel założony dla wzrostu podlaskiego PKB zostanie osiągnięty. Został on już dwukrotnie przekroczony w 2022 roku (wzrost PKB o 70,3%, wobec zakładanych 30%), niemniej jednak, należy zaznaczyć, że sytuacja geopolityczna na świecie, oddziałująca również na gospodarkę województwa podlaskiego, może przyczynić się do zmniejszenia dynamiki wzrostu PKB w kolejnych latach.

Należy również podkreślić, że wzrost nominalny nie idzie w parze ze wzrostem realnym PKB, ocenianym przez porównanie jego wartości do średniej krajowej. W 2022 roku PKB regionu w przeliczeniu na mieszkańca stanowiło 73,8% wartości średniej dla kraju i wzrosło jedynie o 0,7 pkt. proc. w relacji do 2021 roku (73,1%). Ta stale wskazywana, niska w porównaniu do kraju, dynamika wzrostu regionalnego PKB sprawia, że województwo podlaskie, pomimo obserwowanego wzrostu gospodarczego, nie dogania reszty kraju.

Należy również podkreślić, że w latach 2021-2022 mieliśmy do czynienia z wyraźnym przyśpieszeniem gospodarczym, spowodowanym wysoką konsumpcją, wzrostem inwestycji i obserwowanym wzrostem produkcji

⁷³ Wartość bazowa określona na moment sporządzenia SRWP 2030.

⁷⁴ Założona wartość pośrednia, prognozowana w momencie sporządzenia SRWP 2030.

⁷⁵ Dostępna wartość w roku sprawozdawczym.

⁷⁶ Prognoza na 2025 rok została wyznaczona na podstawie danych dostępnych w momencie sporządzania Raportu.

sprzedanej przemysłu zarówno w ujęciu nominalnym – o 11,4 mln zł jak i per capita o 10,2 tys. zł (dla podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób). W wartościach PKB w kolejnych latach, należy oczekiwać spowolnienia dynamiki wzrostu, stosownie do rosnącego oddziaływania sankcji ograniczających obroty handlowe z Rosją i Białorusią, wprowadzanych w związku agresją Rosji na Ukrainę i widocznego już, w związku z tym, dużego spowolnienia, obserwowanego w gospodarce Polski (spadek tempa wzrostu z 10,4 p. proc. w 2021 roku do 4,0 p. proc. w 2022 roku).

Tak więc pozytywna tendencja, gwałtownego skoku dynamiki wzrostu PKB w regionie, w 2021 roku, wywołana powrotem gospodarki na tory aktywności gospodarczej po pandemicznym 2020 roku zostanie prawdopodobnie odwrócona.

Rok 2023 to rok znacznego spadku wartości eksportu ogółem w regionie, w stosunku do roku poprzedniego. Brak wyraźnej zmiany w wartości eksportu ogółem i per capita nie pozwala regionowi wskoczyć na kolejny szczebel rozwoju, wyznaczany potencjałem eksportowym, a ostatni rok wykazał ogólnie niebezpieczne, niemal całkowite wyhamowanie tego wzrostu. Obserwowaną sytuację, należy uznać za ostrzeżenie przez załamaniem dynamiki eksportu w kolejnych latach, na co *de facto* wskazują prognozy 2023 roku, przewidujące wzrost wartości eksportu per capita o 4,4% w 2024 roku i 3,6% w 2025 roku. Pesymistyczne prognozy dla eksportu na najbliższe lata zdecydowanie utrudnią realizację strategicznej koncepcji regionu, zakładającej wychodzenie podlaskich przedsiębiorstw na rynki zagraniczne w celu przełamania problemu, jakim jest ograniczony potencjał rynku regionalnego.

Wartość produkcji sprzedanej przemysłu wprawdzie rośnie, jednakże w zestawieniu z danymi o bardzo niskim udziale przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki świadczy o oparciu przemysłu na przetwórstwie. Prognoza wartości produkcji sprzedanej wyrobów w przeliczeniu na jednego mieszkańca zakłada systematyczny przyrost wartości wskaźnika. Mimo to województwo podlaskie osiąga wartości najniższe w kraju. Niski poziom innowacyjności jest przyczyną i skutkiem zbyt niskiego poziom rozwoju gospodarczego. To negatywne sprzężenie zwrotne wskazuje, że z jednej strony gospodarka nie jest w pełni przygotowana na wyzwania przemysłu 4.0, a z drugiej, opóźnienia rozwojowe wpływają na zmniejszenie tempa wzrostu, opartego *de facto* o produkcję nieinnowacyjną, przynoszącą zdecydowanie mniejsze zyski, osiągane głównie dzięki implementacji technologii i prostych wzorców ekonomiczno-organizacyjnych z lepiej rozwiniętych gospodarek. Obserwowana sytuacja wskazuje na konieczność podniesienia innowacyjności do rangi najwyższego

wyzwania celem uniknięcia pułapki tzw. pełzającego wzrostu gospodarczego. Przemysł 4.0, to również przeniesienie nacisku z technologii klasycznych na cyfrowe. Mimo, iż niemal 99% przedsiębiorstw w województwie podlaskim posiada szerokopasmowy dostęp do Internetu, to zaledwie niespełna 20% posiada rozwiązania pozwalające na otrzymywanie zamówień poprzez sieci komputerowe.

Znamienne jest, że niskiemu poziomowi innowacyjności regionu towarzyszy wysoka, 2. lokata województwa pod względem wartości udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych na równi z województwem śląskim.

Niepokojącym zjawiskiem, jest obserwowany jednocześnie spadek aktywności patentowej podmiotów funkcjonujących w gospodarce regionu. Wprawdzie, w ujęciu ogólnym, trend udziału patentów przyznanych przedsiębiorstwom i osobom fizycznym z województwa podlaskiego przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej w liczbie zgłoszeń ogółem, jest rosnący, nie świadczy to jednak o poprawie sytuacji w zakresie innowacyjności gospodarki regionu. Wydaje się, że wyciąganie wniosków w obszarze monitorowania aktywności patentowej, powinno opierać się na obserwacji trendu w zakresie ogólnej aktywności patentowej, a więc również aktywności patentowej innych, niż osoby fizyczne i przedsiębiorstwa, podmiotów, m.in. przez uczelnie wyższe. Wyniki analiz wskazują, że ten obszar aktywności gospodarczej, nadal wymaga intensywnych działań.

Niska aktywność innowacyjna idzie w parze z niską zdolnością gospodarki do tworzenia miejsc pracy, która w 2023 roku została wyrażona spadkiem wartości współczynnika przyjęć do pracy.

Rok 2023 był rokiem znacznego spadku wartości eksportu z województwa ogółem i na wschód - do Białorusi, Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii. Wywołany w dużej mierze wojną w Ukrainie 76% spadek wartości eksportu na wschód, nie dotyczył jedynie Rosji i Białorusi – krajów objętych w dużej mierze sankcjami eksportowymi w związku z wojną w Ukrainie. Aż 70-80% spadki wartości eksportu dotyczyły również Litwy, Łotwy i Estonii, co może zwiastować złe prognozy na przyszły rok, gdyż spadek może być powiązany ze spadkiem aktywności gospodarek wspomnianych trzech krajów.

Spadkowi aktywności eksportowej towarzyszył gwałtowny wzrost liczby cudzoziemców zakładających w Polsce i województwie podlaskim działalność gospodarczą, zwłaszcza migrujących z Białorusi. W 2023 roku liczba obywateli Białorusi prowadząca działalność gospodarczą w regionie wzrosła o 72%. W pozostałych regionach w kraju, dynamiczny wzrost liczby

cudzoziemców prowadzących działalność gospodarczą wywołany był zwiększona aktywnością migrantów z Ukrainy.

Rosnąca inflacja, podobnie jak rok wcześniej, powodowała wzrost presji płacowej. Wynagrodzenie oferowane na podlaskim rynku pracy, na przestrzeni lat, ulega systematycznej poprawie, jednak w porównaniu do innych województw, poziom przeciętnego wynagrodzenia nadal pozostaje niski. W regionie przeciętne wynagrodzenie jest o ok. 700 zł niższe niż w skali całego kraju, ale jednocześnie jest najwyższe spośród województw wschodniej Polski.

Pozytywnym zjawiskiem, zaobserwowanym po okresie pandemii, jest wyraźnie widoczne odbicie w sektorze turystyki województwa podlaskiego, wyrażające się w powrocie do poziomu wykorzystania miejsc noclegowych, do poziomu przewyższającego wartość sprzed pandemii o 2,2 p. proc. (32,8%).

Województwo podlaskie uzależnione jest od importu energii elektrycznej. Region osiąga najniższe w kraju wartości wskaźnika w zakresie wytwarzania energii. Wyprodukowana w województwie energia wystarcza na pokrycie 47% zapotrzebowania. Jednocześnie, ponad 80% produkowanej energii to produkcja ze źródeł odnawialnych, co plasuje region na 2. miejscu w kraju, pod względem poziomu produkcji z tych źródeł. Obecnie, produkcja energii ze źródeł odnawialnych nie jest w stanie zaspokoić regionalnych potrzeb energetycznych. Ważnym podkreślenia jest jednak fakt, że regionalny potencjał w zakresie produkcji energii elektrycznej opiera się na źródłach odnawialnych i wszelkie wzrosty poziomu energii produkowanej w regionie, są ściśle skorelowane z produkcją energii ze źródeł odnawialnych. W 2010 roku region produkował 23,5% potrzebnej energii. W 2023 roku, było to już 47,1%, a wzrost uzyskano dzięki zwiększeniu produkcji ze źródeł odnawialnych. Obserwowana sytuacja wskazuje, że dalsze inwestycje w źródła energii odnawialnej mogą, w perspektywie kolejnych 10 lat doprowadzić do samowystarczalności województwa, w obszarze produkcji energii na własne potrzeby.

Prowadzone analizy, obserwacje danych o wartościach wskaźników, sugerują:

1. Ustalenie nowych wartości docelowych dla wszystkich trzech wskaźników realizacji celu strategicznego 1. Dynamiczna gospodarka. Obecne założenia co do kształtowania wartości tych wskaźników zostały osiągnięte.
2. Rekomenduje się rozważenie rezygnacji bądź zastąpienie wskaźnika monitorowania Celu strategicznego 1. Dynamiczna gospodarka: udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach

ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w 2020 roku (w %). Według informacji pozyskanej z Urzędu Statystycznego w Białymstoku, od 2021 r. dane o powierzchni użytków dostępne są co trzy lata, co powoduje, że w latach nieobjętych dostępnością danych, konieczne będzie dokonywanie przeliczeń na podstawie danych o użytkach rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r. - na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego.

7.2. Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy

Tabela 35. Wskaźniki realizacji celu strategicznego 2. Zasobni mieszkańcy

Wskaźnik	Wartość bazowa (rok)	Wartość pośrednia (2025)	Wartość bieżąca (rok)	Prognoza (2025)
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym	1 379 (2017)	1 750	2 110 (2022)	2 490
Dochody własne JST na 1 mieszkańca	2 570 (2018)	3 300	4 023 (2022)	4 392
Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu	4 811 (2018)	4 000	3 673 (2022)	3 912

Źródło: opracowanie własne.

W ujęciu nominalnym, analizy wskazują na poprawę sytuacji dochodowej podlaskich gospodarstw domowych, których członkowie dysponowali w 2022 roku dochodem rozporządzalnym na poziomie o 4% wyższym od średniej krajowej. Do 2021 roku (z wyjątkiem 2020 roku), wartość tego wskaźnika była niższa niż wartość dla kraju. Ta korelacja trendu wskazuje na stopniową poprawę zamożności podlaskiego społeczeństwa, należy jednak wskazać, że wartości nominalne wskaźników o charakterze finansowym, obserwowane w ostatnich latach, w dużej mierze powodowane były również inflacją.

Rok 2022 był rokiem pozytywnych obserwacji w obszarze skłonności migracyjnych Podlasian. W ujęciu generalnym, trend migracyjny kształtuje się pozytywnie od początku wybuchu pandemii Covid-19. Pomimo okresowych wzrostów (w roku 2021 odnotowano wzrost poziomu emigracji w stosunku do 2020 roku o 331 osób), skłonność migracyjna mieszkańców regionu spada. W 2022 roku nastąpił kolejny spadek poziomu emigracji w porównaniu do 2021 o 9,4%.

Pozytywnym zjawiskiem zaobserwowanym w 2022 roku był duży wzrost poziomu zdawalności egzaminu maturalnego. Po raz pierwszy w historii analiz prowadzonych na potrzeby Raportu, poziom zdawalności egzaminu maturalnego w regionie zrównał się z wynikiem dla kraju. Zanotowano również duży wzrost wartości tego wskaźnika, w stosunku do 2021 roku, aż o 15 p. proc. (z 76% do 91%).

Młodzież w województwie podlaskim, ale też w kraju, coraz częściej decyduje się na kontynuowanie nauki w szkołach zawodowych. Wzrost zainteresowania kształceniem zawodowym można uznać za umiarkowany. O ile w 2019 roku absolwenci szkół zawodowych w kraju i województwie podlaskim stanowili około 50% wszystkich absolwentów (Polska – 50,5%, Podlaskie – 48,3%), o tyle trzy lata później było ich odpowiednio 55,6% w skali całego kraju oraz 52,3% w województwie podlaskim. Powodów takich zmian można upatrywać m.in. w prowadzenia właściwych działań zmierzających do upowszechniania kształcenia zawodowego i jednocześnie do podnoszenia jego jakości.

Obserwowana sytuacja idzie w parze ze spadkiem zainteresowania podejmowaniem studiów na kierunkach technicznych. Od 2017 roku, odsetek absolwentów uczelni (bez cudzoziemców) na kierunkach technicznych i przyrodniczych, istotnych z punktu widzenia rozwoju gospodarki regionu w województwie podlaskim sukcesywnie spada i obniżył się w regionie z 28,6% do 22,9%.

Aktywność edukacyjna osób dorosłych w województwie podlaskim w 2022 roku wzrosła ponad dwukrotnie, w stosunku do 2021 roku. Jednocześnie w kształceniu ustawicznym w formie kursów i szkoleń, jak i studiów podyplomowych i doktoranckich uczestniczyło mniej Podlasian niż przeciętnie w kraju.

Mieszkańcy regionu w dużo niższym stopniu niż w skali całego kraju uczestniczą w życiu kulturalnym, przeznaczając na cele kulturowe mniej wydatków z budżetów gospodarstw domowych. Analizy nie obejmują form uczestnictwa w kulturze niewymagających nakładów finansowych, jednak miara wydatków ponoszonych na kulturę jest dobrym odzwierciedleniem skłonności Podlasian do finansowania potrzeb wyższego rzędu. Uczestnictwo w kulturze jest ważnym czynnikiem wpływającym na jakość życia. Jest jednocześnie pochodną zamożności społeczeństwa, które w miarę bogacenia się jest skłonne przeznaczać większe kwoty na zaspokojenie potrzeb innych niż podstawowe.

W regionie obserwowany jest niski poziom włączenia społecznego seniorów. Osoby w wieku emerytalnym w znikomym zakresie korzystają z oferty kół, klubów, sekcji senior i Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Przyczyn tak niskich

wartości wskaźnika można upatrywać w zbyt małej liczbie działań podejmowanych na rzecz seniorów, braku właściwej promocji, zachęcającej osoby starsze do aktywnego uczestnictwa w tego typu działaniach, czy ograniczeń fizycznych lub też wynikać z niechęci do podtrzymywania kontaktów z obcymi osobami.

W regionie poprawia się jakość przestrzeni publicznej. Poprawie ulega jakość dróg publicznych chociaż wartość wskaźnika drogi publiczne ogółem o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km² w regionie (67,3), wciąż jest znacząco niższa od wartości w kraju (94,8). W 2022 roku różnica pomiędzy wartością wskaźnika w Polsce a w województwie podlaskim wyniosła 27,5 km dróg na każde 100 km². Jednocześnie rośnie długość dostępnych ścieżek rowerowych, a niski poziom uciążliwości przemysłu umożliwia utrzymanie dobrej jakości powietrza. Podlaskie, obok warmińsko-mazurskiego, należy do regionów z najniższą w kraju emisją CO₂ do atmosfery.

Inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska są jednak niższe niż w skali kraju, co w kolejnych latach może zaowocować pogorszeniem jakości środowiska naturalnego i koniecznością ponoszenia wyższych nakładów odtworzeniowych. Problemem w regionie jest niska zdolność do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów śródlądowych wód powierzchniowych i podziemnych. Pojemność obiektów małej retencji wodnej przypadająca na 1 km² powierzchni, jest najniższa w kraju.

Prowadzone analizy, obserwacje dostępności danych o wartościach wskaźników, sugerują dokonanie następujących zmian podczas przeglądu SRWP 2030:

1. Ustalenie nowych wartości docelowych pierwszych dwóch wskaźników realizacji celu strategicznego 2. Zasobni mieszkańcy (wartość przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym oraz dochody własne JST na 1 mieszkańca w latach 2017-2022). Obecne założenia co do kształtowania wartości tych wskaźników zostały osiągnięte.
2. Zrezygnowanie z monitorowania lub zastąpienie innym wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym, który nie był analizowany ze względu na brak dostępnych danych statystycznych za lata 2020 i 2021. GUS nie opublikował danych dotyczących zasięgów ubóstwa według województw. Zgodnie z informacją GUS, dane za te lata zostały wprawdzie pozyskane w ramach reprezentacyjnego badania ankietowego, ale ze względu na ich zbieranie w trudnych warunkach panującej pandemii COVID-19, charakteryzują się one niższą precyzją niż w latach poprzednich, co negatywnie wpłynęło na ich

wiarygodność. W zasobach statystycznych GUS, w zakresie przedmiotowego wskaźnika, nie ma dostępnych danych również za 2022 rok. Istnieje możliwość zastąpienia wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym - wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych. Dane na poziomie województw zbierane są od 2019 roku i pochodzą z badania EU-SILC. Dane są dostępne w BDL, w kategorii: Ludność/Gospodarstwa domowe.

7.3. Cel strategiczny 3. Partnerski region

Tabela 36. Wskaźniki realizacji celu strategicznego 3. Partnerski region

Wskaźnik	Wartość bazowa (rok)	Wartość pośrednia (2025)	Wartość bieżąca (rok)	Prognoza (2025)
Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu	2 797 (2018)	3 000	2 530 (2022)	2 998
Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców	1,6 (2017)	2,0	2,4 (2022)	2,8
Ogólny poziom zaufania	86% (2018)	89%	86% (2018)	89%

Źródło: opracowanie własne.

Województwo podlaskie jest jednym z województw o najniższej w kraju zdolności do przyciągania zewnętrznych zasobów pracy. Liczba migrujących do województwa podlaskiego (migracje na pobyt stały) ulega okresowym wahaniom, jednak ogólna tendencja jest niepokojąca. W 2022 roku w skali roku liczba migrujących na stałe do regionu spadła o 11% i istnieje zagrożenie nieosiągnięcia wartości pośredniej wskaźnika, założonej na 2025 rok. Niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej nie sprzyja również lokowaniu kapitału zagranicznego w województwie. Region charakteryzuje się jedną z niższych wartości wskaźnika: podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców, którego wartość w 2022 roku była ponad dwukrotnie niższa niż wartość dla kraju (6,1%).

Administracja publiczna w regionie zapewnia dobry dostęp do usług świadczonych drogą elektroniczną, jednakże mieszkańcy regionu nie chcą korzystać z kontaktów z administracją publiczną za pośrednictwem internetu.

W 2023 roku wartość wskaźnika odsetka mieszkańców województwa korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną data regionowi 14. lokatę w kraju pod względem aktywności w wymienionym obszarze, podczas gdy jeszcze w 2019 roku województwo podlaskie zajmowało 6. miejsce w kraju.

Jednocześnie, region intensywnie inwestuje. Wydatki inwestycyjne podlaskich jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na mieszkańca należą do jednych z najwyższych w Polsce.

Analizowane dane pozwalają na ocenę dostępu do infrastruktury teleinformatycznej podlaskich urzędów i ocenę aktywności JST w zapewnianiu dostępu do infrastruktury i usług publicznych, nie odzwierciedlają jednak jakości realizowanych działań. Odzwierciedleniem zarówno zdolności do współdziałania, jak i jakości działania administracji publicznej może być natomiast aktywność jednostek samorządu terytorialnego w uchwalaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Tego rodzaju aktywność wymagająca współdziałania wielu podmiotów w realizacji skomplikowanych procedur administracyjno-prawnych jakie towarzyszą opracowywaniu i zatwierdzaniu planów, odzwierciedla jednocześnie jakość działania administracji, gdyż jest bezpośrednim następstwem kompetencji obejmujących i wiedzę merytoryczną i umiejętności konkretnego działania oraz kompetencje ogólne, obejmujące między innymi zasób kapitału społecznego pracowników administracji. Wyniki podlaskiej administracji w analizowanym zakresie wskazują, że województwo podlaskie stoi przed wyzwaniem, jakim jest podniesienie zdolności zarządczych administracji lokalnej i regionalnej w obszarze planowania przestrzennego. W 2022 roku planami zagospodarowania przestrzennego objętych było nieco ponad 17% powierzchni regionu, podczas gdy np. w województwie lubelskim ponad 57%.

Do obszarów wymagających stymulowania należy również kapitał społeczny ogółu mieszkańców województwa. Aktywność społeczna mieszkańców województwa jest niższa od przeciętnych wartości charakterystycznych dla kraju, pomimo że mieszkańcy woj. podlaskiego deklarują wysoki poziom zaufania społecznego. Mieszkańcy niechętnie zrzeszają się i stowarzyszą oraz podejmują aktywność w innych organizacjach społecznych. Liczba aktywnych tego rodzaju jednostek na 10 tys. ludności dawała w 2022 roku regionowi 13. pozycję w kraju.

Prowadzone analizy, obserwacje dostępności danych o wartościach wskaźników, sugerują dokonanie następujących zmian podczas przeglądu SRWP 2030:

1. Zrezygnowanie z monitorowania lub zastąpienie innym, wskaźnika: ogólny poziom zaufania. Analiza zmian i wyznaczanie prognozy wartości przedmiotowego wskaźnika jest niemożliwe ze względu na brak danych. Dostępne są jedynie dane historyczne z 2015 i 2018 roku uzyskane z raportów udostępnianych przez GUS w Wynikach Badania spójności społecznej (BSS) w odstępach trzyletnich.
2. Zrezygnowanie z monitorowania lub zastąpienie innym wskaźnika: odsetek przedsiębiorstw w województwie podlaskim wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną. Dane o wartościach tego wskaźnika nie są zbierane od 2019 roku.

7.4. Obszary strategicznej interwencji

W pierwszym obszarze strategicznej interwencji, jakim są miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze, do których w województwie podlaskim należą: Hajnówka, Zambrów, Augustów, Łomża, Grajewo, Sokółka oraz Bielsk Podlaski, obserwowano kontynuację negatywnych trendów w zakresie zmniejszania się liczby ludności.

Analiza tendencji zmian wartości wskaźnika salda migracji ogółem w poszczególnych miastach, wskazuje, iż kierunek zmian w zachodzących procesach migracyjnych jest zgodny z założeniami wyłącznie w Hajnówce. W mieście tym saldo migracji uległo niewielkiej poprawie w stosunku do roku bazowego spadło z poziomu -116 osób w 2018 roku do -110 osób w 2022 roku. W pozostałych sześciu miastach nasileniu ulegają negatywne trendy depopulacyjne.

Podobnie jak w całym województwie podlaskim, również w miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze, obserwowane było malejące zainteresowanie młodzieży kształceniem w szkołach zawodowych. Od ostatniego pomiaru przedmiotowego wskaźnika, wyłącznie w Grajewie odnotowano niewielki przyrost wartości wskaźnika udziału absolwentów szkół zawodowych wśród absolwentów ogółem (z poziomu 33,1% w 2019 roku do 36,6% w 2022 roku). W pozostałych miastach obserwowano zmniejszenie się udziału absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych, przy czym najwyższe spadki, sięgające odpowiednio 29,3% oraz 12,6% odnotowano w Hajnówce i Augustowie. Zmiany w zakresie wskaźnika, zgodne z założeniami SRWP 2030, tj. wzrost, w stosunku do wartości bazowej z 2018 roku, notowano tylko w dwóch miastach: Grajewie oraz Łomży.

W 2022 r. w odniesieniu do 2017 r. we wszystkich regionalnych miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze (z wyjątkiem miasta Hajnówka)

obserwowany jest wzrost poziomu przedsiębiorczości. Odnotowywana jest dodatnia różnica pomiędzy liczbą nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych w rejestrze REGON. Nie obserwuje się jednak istotnych zmian w tym obszarze.

Oдноśnie obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, w większości z nich obserwowany jest korzystny trend wzrostowy w zakresie wskaźnika liczba osób pracujących na 1 000 mieszkańców. Wartość wskaźnika systematycznie rośnie. Wzrost wskaźnika jest zgodny z założeniami SRWP 2030. W porównaniu z ostatnim pomiarem wskaźnika (dane za 2019 rok), przyrost wartości wskaźnika odnotowano łącznie w 36 gminach, spadek – w 16 gminach.

W gminach zagrożonych trwałą marginalizacją obserwowany jest również systematyczny wzrost dochodów własnych budżetów gmin i miast na prawach powiatu na jednego mieszkańca. W 2022 roku dochód ten wyniósł blisko 3 356 zł, co stanowiło wzrost względem ostatniego pomiaru w 2019 roku o 32,2%. Wykonane analizy wskazują, że dochody własne podlaskich gmin, w analizowanym okresie rosły szybciej niż w skali całego kraju. Zmiany wartości dochodów własnych gmin są zgodne z założonym w SRWP 2030 kierunkiem zmian. W każdej z 54 gmin odnotowana w 2022 roku wartość dochodów własnych gminy na 1 mieszkańca była wyższa niż w roku bazowym 2018. Należy jednak podkreślić, że do wzrostu wartości nominalnych mogła przyczynić się również inflacja.

Nie we wszystkich gminach zagrożonych trwałą marginalizacją, poprawia się sytuacja gospodarstw domowych mieszkańców gminy, którą można analizować obserwując zależność od pomocy społecznej. W porównaniu z 2019 rokiem spadek wartości wskaźnika: zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego (poniżej progu dochodowego), a tym samym poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców podlaskich gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, odnotowano łącznie w 44 gminach zagrożonych trwałą marginalizacją, natomiast w 10 przypadkach stwierdzono zwiększenie zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej osób, których dochody nie osiągnęły ustawowego poziomu kryterium dochodowego.

Interesujące trendy obserwowane są w jednym z miast, uznanych za subregionalny ośrodek gospodarczy. Bielsk Podlaski (niewyodrębniony statystycznie subregionalny ośrodek wzrostu) pomimo zakwalifikowania, do kategorii miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze posiada silną pozycję gospodarczą w regionie.

Subregionalne ośrodki wzrostu w województwie podlaskim, do których zaliczono w SRWP 2030 Bielsk Podlaski, Łomżę oraz Suwałki, charakteryzują się

wyższą liczbą zarejestrowanych, w rejestrze REGON, podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców niż w skali całego województwa. W ostatnich latach, w miastach tych obserwowana jest tendencja wzrostowa w zakresie zmian wartości wskaźnika. Pomimo, iż pomiędzy podlaskimi subregionalnymi ośrodkami wzrostu nie występują znaczne różnice w liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, niezmiennie najwyższe wartości wskaźnika odnotowuje się w Łomży, zaś najniższe w Bielsku Podlaskim. W odniesieniu do wartości bazowych, najwyższy wzrost liczby wpisanych do rejestru REGON podmiotów gospodarczych, zaobserwowano w Bielsku Podlaskim (wzrost z 927 podmiotów w 2018 roku do 1 076 podmiotów w 2022 roku), co stanowi ponad 16% wzrost wartości analizowanego wskaźnika.

Subregionalne ośrodki wzrostu charakteryzują się również wyższymi odsetkami liczby osób pracujących w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym, zamieszkującymi te miasta niż w całym województwie podlaskim. Na szczególne podkreślenie zasługuje w tym zakresie Bielsk Podlaski, w którym najwyższy odsetek pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym, wśród analizowanych miast, w 2021 roku wynosił 58,6%, a w 2019 roku – 54,5%, co daje przyrost o 4 p. proc. Oznacza to, że ponad połowa osób w wieku produkcyjnym, zamieszkujących Bielsk Podlaski pracuje. Odsetek ten jest również wyższy od wartości dla całego województwa o 23,4 p. proc. W odniesieniu do wszystkich subregionalnych ośrodków wzrostu zlokalizowanych w województwie podlaskim, tj. Bielska Podlaskiego, Łomży oraz Suwałk zmiana jaka zaszła w wartościach analizowanego wskaźnika pomiędzy 2018 rokiem (wartość bazowa) a 2021 rokiem (ostatnie dostępne w statystyce publicznej wartości) jest zgodna z założonym w SRWP 2030 kierunkiem zmian.

Ze względu na negatywny wpływ emisji gazowych i pyłowych zanieczyszczeń do atmosfery, w SRWP 2030, w przypadku subregionalnych ośrodków wzrostu, założono spadek osiąganych wartości wskaźnika. Natomiast sytuacja obserwowana w zakresie wartości wskaźnika, w rzeczywistości, przybiera trend odwrotny od założonego. W przypadku wszystkich podlaskich subregionalnych ośrodków wzrostu pożądany kierunek zmian ma miejsce wyłącznie w Bielsku Podlaskim, w którym w porównaniu z wartością bazową, z 2018 roku, emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza zmniejszyła się o ponad 34%. W przypadku Łomży oraz Suwałk odnotowano wzrosty wartości wskaźnika wynoszące odpowiednio: 5,1% oraz 64%.

W kolejnym z obszarów strategicznej interwencji, jakim jest Białostocki Obszar Funkcjonalny (BOF), zgodnie z założeniami SRWP 2030, oczekiwany jest

przyrost liczby wszystkich typów podmiotów gospodarczych (na 10 tys. mieszkańców). Tymczasem w odniesieniu do BOF, w 2022 roku w porównaniu z wartościami bazowymi z 2018 roku, wzrost liczby podmiotów wystąpił wyłącznie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw (z 1 100 do 1 267 podmiotów gospodarczych). W przypadku średnich przedsiębiorstw odnotowano spadek (z 9 do 8 podmiotów gospodarczych). Natomiast liczba małych i dużych przedsiębiorstw nie uległa zmianie (odpowiednio 32 i 1).

Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku, na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego jest wyższy niż w skali całego województwa. Obserwowane jest również, zgodne z założeniami SRWP 2030, pozytywne, systematyczne zwiększanie się wartości tego wskaźnika. W 2022 roku wartość wskaźnika dla BOF wynosiła 47% i była o 10,3 p. proc. wyższa od wartości z 2018 roku.

Korzystne tendencje obserwowane są w zakresie zmian wartości wskaźnika pracujący na 1 000 ludności w miastach powiatowych, kolejnym obszarze strategicznej interwencji. Wyniki analizy wskazują, że w odniesieniu do wartości bazowej (z 2018 roku), wyłącznie w przypadku Suwałk zmiany w zakresie wskaźnika liczby osób pracujących na 1 000 ludności nie są zgodne z założeniami SRWP 2030. W Suwałkach w latach 2018-2021 wartość wskaźnika spadła z poziomu 296 osób do 291 osób. W pozostałych 13 miastach powiatowych województwa podlaskiego, zachodzące zmiany w zakresie liczby osób pracujących na 1 000 mieszkańców zmieniają się zgodnie z określonym kierunkiem zmian.

W przypadku miast powiatowych, niekorzystnie natomiast kształtują się zmiany wartości wskaźnika – stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym powinien spadać. Negatywne tendencje demograficzne powodują przyrosty w zakresie liczby osób w wieku poprodukcyjnym, przypadających na osoby w wieku produkcyjnym. W przypadku wszystkich miast powiatowych, wartości odnotowane w 2022 roku były wyższe od wartości z 2018 roku.

Miasta powiatowe charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku. Zgodnie z zapisami SRWP 2030 oczekiwane jest zwiększanie się udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku. Tymczasem, od 2019 roku, nie we wszystkich miastach powiatowych nastąpił wzrost udziału selektywnie zbieranych odpadów. W dwóch z 14 miast: w Grajewie i Wysokiem Mazowieckiem, nastąpiło zmniejszenie się udziału odpadów komunalnych, które zostały zebrane w sposób selektywny w

całkowitej ilości wytworzonych odpadów. Odnotowane spadki wynosiły odpowiednio: 1,6% oraz 1,5%.

W ostatnim z obszarów strategicznej interwencji, obszarach wiejskich w tym przyrodniczo cennych, zgodnie z założeniami SRWP 2030, oczekiwane jest, utrzymanie wartości wskaźnika obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym), na poziomie osiągniętym w 2018 roku. W 2022 roku nastąpił spadek wartości wskaźnika obciążenia demograficznego jedynie w sześciu gminach (Wasilków – obszar wiejski Bielsk Podlaski, Orla, Czyże, Dubicze Cerkiewne oraz Milejczyce). W pozostałych 99 jednostkach nastąpił przyrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Zgodnie z założeniami przyjętymi w SRWP 2030, odsetek ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich powinien się zwiększać względem wartości bazowej z 2018 roku. W 2022 roku w 74 jednostkach odnotowano wzrost wartości wskaźnika, w 6 gminach spadek wartości wskaźnika, a w 5 wartość się nie zmieniła. Tereny wiejskie nadal nie są w pełni skanalizowane. Aż 16 gmin wiejskich nie posiada dostępu do instalacji kanalizacyjnej.

Na obszarach wiejskich województwa podlaskiego występuje też znaczące zróżnicowanie w zakresie odsetka osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców. Generalnie jednak, trend zmian w tym zakresie jest pozytywny. W porównaniu do wartości bazowych z 2018 roku wzrost wartości wskaźnika, zgodny z założeniami SRWP 2030, nastąpił w 72 jednostkach. Zmniejszenie się udziału osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców danej gminy lub obszaru wiejskiego w gminie miejsko-wiejskiej wystąpił w 25 przypadkach, zaś w pięciu jednostkach nie odnotowano zmiany wartości analizowanego wskaźnika.

7.5. Inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego

Poziom rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności regionu, w ujęciu generalnym, zmienia się w kierunku i do poziomu oczekiwanego w *Planie rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego 2021-2027 (RIS3 2027+)*.

Rośnie liczba podmiotów gospodarki narodowej w regionie. Jednakże, pomimo zadowalającego tempa wzrostu, w dalszym ciągu występują znaczne różnice pomiędzy poziomem przedsiębiorczości w województwie podlaskim a Polską. W latach 2018-2022 dysproporcje pomiędzy regionem a krajem w liczbie podmiotów gospodarki narodowej sektora prywatnego na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, zwiększyły się z poziomu 435 do

481. Rosnąca liczba przedsiębiorstw przyczynia się potencjalnie do poszerzenia bazy wdrażania innowacji.

Dynamika wdrażania innowacji w regionie jest niższa od dynamiki obserwowanej w kraju. Według szacunków, udział nakładów na działalność B+R w relacji do PKB w 2022 wyniósł 0,83%. Należy zauważyć, iż różnica w tym obszarze pomiędzy województwem podlaskim i Polską powiększyła się z poziomu 0,57 p. proc. (w latach 2020-2021) do 0,63 p. proc. (w 2022 roku), na niekorzyść regionu. W planie RIS3 2027+ założono, iż wartość wskaźnika w 2027 roku osiągnie 1,0%.

Udział nakładów ponoszonych przez przedsiębiorstwa w nakładach na B+R, po trzech latach spadkowych, uległ zwiększeniu i w 2022 roku wyniósł 37,3%, co należy uznać za pozytywny prognostyk, w kontekście zakładanych zmian w tym zakresie. Widoczne roczne wahania wskazują, iż o wielkości nakładów na B+R poniesionych przez przedsiębiorstwa, decyduje wiele czynników, m.in. sytuacja społeczno-gospodarcza, otoczenie instytucjonalne, system podatkowy, ogólne warunki prowadzenia działalności gospodarczej, a także dostępność środków zewnętrznych w tym obszarze. RIS3 2027+ zakłada, iż wartość wskaźnika w 2027 roku wyniesie 48%. Zmiany udziału nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R można uznać za posiadające bezpośrednio przełożenie na patenty uzyskiwane w województwie podlaskim. To właśnie patenty przedsiębiorstw posiadają największy udział w strukturze patentów uzyskanych w 2022 roku (podobnie jak w latach wcześniejszych), a ich liczba bezpośrednio przekłada się na wzrost ogólnej liczby patentów przyznanych w regionie.

Korelacje obserwowane pomiędzy wskaźnikiem udziału przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych a wskaźnikiem udziału nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem wskazują, że polityka stymulowania innowacji podlaskich przedsiębiorstw poprzez zwiększenie dostępu podmiotów gospodarczych do wydatków na obarczone dużym poziomem ryzyka prace B+R, przynosi pozytywne efekty.

W regionie nadal obserwowany jest wzrost znaczenia przemysłu. Wskaźnik lokalizacji zatrudnienia LQ, przekraczał w 2022 roku wartość 1 w sekcji C Przetwórstwo przemysłowe, wskazując na wzrost znaczenia przemysłu w regionie. Podlaska gospodarka coraz bardziej rozwija się w oparciu o przemysł. Odbywa się to głównie dzięki aktywności trzech branż przemysłowych: produkcji maszyn dla rolnictwa i leśnictwa, produkcji statków i łodzi oraz produkcji wyrobów mleczarskich.

Obserwacja zmian wskazuje, że najsilniejsze sektory konsekwentnie umacniają swoją pozycję gospodarczą, generując coraz więcej miejsc pracy, dynamizując eksport i generując największe wpływy z podatków. Te same sektory inwestują jednocześnie w rozwój pozyskując dodatkowe środki z funduszy UE. Najwyższą aktywność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój wykazuje sektor ekoinnowacji, który jednocześnie, od strony statystyki publicznej, jest niemożliwy do wyróżnienia w analizowanych wskaźnikach i analizie koncentracji zatrudnienia. Analizy wskaźnikowe oparte na obserwacji trendów potwierdzają zasadność ujęcia w obrębie rdzenia specjalizacji obecnie zakwalifikowanych działów podlaskiej gospodarki.

8. Załączniki

Załącznik 1. Informacja z realizacji programów operacyjnych i programów rozwoju oraz innych rodzajów interwencji o charakterze rozwojowym realizowanych przez Zarząd Województwa w 2023 roku

Załącznik 2. Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Podlaskiego o charakterze rozwojowym podjętych w 2023 roku

Załącznik 3. Wyniki ocen, badań, analiz, ekspertyz, ewaluacji itp., podsumowujących całościowo, dotychczasowe postępy w realizacji działań służących realizacji przyjętych celów rozwojowych SRWP 2030

Wykaz tabel

Tabela 1.	Udział patentów przyznanych przedsiębiorstwom i osobom fizycznym z województwa podlaskiego przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej w liczbie zgłoszeń ogółem w latach 2018-2022.....	17
Tabela 2.	Udział patentów przyznanych jednostkom naukowym Polskiej Akademii Nauk, instytutom badawczym, szkołom wyższym, w stosunku do liczby zgłoszeń ogółem w latach 2018-2022.....	21
Tabela 3.	Stożek wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych w latach 2017-2022 (%).....	32
Tabela 4.	Wskaźnik recyklingu odpadów komunalnych w latach 2017-2022.....	36
Tabela 5.	Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego, obowiązujące na dzień 31 grudnia danego roku.....	79
Tabela 6.	Partnerstwa międzynarodowe zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego obowiązujące w 2023 roku	83
Tabela 7.	Partnerstwa ponadregionalne zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego obowiązujące w 2023 roku	86
Tabela 8.	Saldo migracji na pobyt stały, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w latach 2018-2022 (w os.).....	100
Tabela 9.	Różnica pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2018-2022 (w szt.)	103
Tabela 10.	Odsetek pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach 2018-2021	113
Tabela 11.	Podmioty według klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w 2022 roku (w szt.)	116
Tabela 12.	Pracujący na 1 000 ludności w latach 2018-2021 (w os.)	120
Tabela 13.	Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w latach 2018-2022 (w %) ..	123
Tabela 14.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej – sektora prywatnego na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2018-2022.....	133
Tabela 15.	Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem w latach 2018-2022 (w %).....	136
Tabela 16.	Wartość współczynnika LQ w sekcjach PKD w latach 2018-2022	136
Tabela 17.	Grupy PKD o najwyższych wartościach współczynnika LQ w latach 2018-2022..	138
Tabela 18.	Towary o najwyższej wartości eksportu oraz wartość eksportu wybranych towarów z województwa podlaskiego w latach 2018-2023 (w mln zł)	139
Tabela 19.	Należności z podatków PIT i CIT w województwie podlaskim w poszczególnych sekcjach PKD w latach 2018-2023 (w tys. zł)	141
Tabela 20.	Wpływy z podatków PIT i CIT w województwie podlaskim według działów PKD towarów o najwyższej wartości LQ w latach 2021-2023 (w tys. zł)	142
Tabela 21.	Aktywność beneficjentów w zakresie pozyskiwania wsparcia z I osi RPOWP 2014-2020 w podziale na inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego	143
Tabela 22.	Aktywność beneficjentów w zakresie pozyskiwania wsparcia w ramach Priorytetu I Badania i innowacje Funduszy Europejskich dla Podlaskiego 2021-2027 w podziale na inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego	144
Tabela 23.	Aktywność beneficjentów w Programie Operacyjnym Inteligentny Rozwój na lata 2014-2020	145
Tabela 24.	Uzyskane patenty w latach 2018-2022.....	146
Tabela 25.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie podlaskim według dziedzin B+R w latach 2018-2021 (w tys. zł)	148
Tabela 26.	Personel B+R oraz badacze w personelu wewnętrznym w województwie podlaskim według dziedzin B+R w latach 2018-2021 (osoby)	149

Tabela 27.	Udział wartości produkcji sprzedanej wyrobów w województwach w wartości produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w kraju według wybranych działów PKWiU w latach 2019-2022 (w %)	150
Tabela 28.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON (w działach: 24, 25 i 28 PKD) w województwie podlaskim w latach 2018-2022	151
Tabela 29.	Źródła finansowania interwencji Zarządu Województwa, w zakresie rozwoju województwa podlaskiego (w mln zł)	157
Tabela 30.	Rozlokowanie obiektów zakwaterowania zbiorowego, przeznaczonych do zakwaterowania uchodźców z terenu Ukrainy.....	162
Tabela 31.	Fundusz Pomocy dla województwa podlaskiego w 2023 roku.....	162
Tabela 33.	Próby nielegalnych przekroczeń granicy polsko-białoruskiej w 2023 roku	165
Tabela 34.	Wskaźniki realizacji celu strategicznego 1. Dynamiczna gospodarka.....	169
Tabela 35.	Wskaźniki realizacji celu strategicznego 2. Zasobni mieszkańcy	173
Tabela 36.	Wskaźniki realizacji celu strategicznego 3. Partnerski region	176

Wykaz map

Mapa 1.	Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2022 roku (w zł)	9
Mapa 2.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2022 roku (w zł)	29
Mapa 3.	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w 2022 roku	30
Mapa 4.	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem w 2022 roku (w %).....	33
Mapa 5.	Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu w 2022 roku (w os.)	43
Mapa 6.	Przewozy pasażerskie (komunikacja miejska) w 2022 roku (w mln os.)	59
Mapa 7.	Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni całkowitej ogółem w 2022 roku (w %)	73
Mapa 8.	Frekwencja wyborcza w Polsce w 2023 roku (w %).....	75
Mapa 9.	Odsetek studentów - cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach w 2022 roku (w %)	91
Mapa 10.	Liczba cudzoziemców – kuracjuszy leczonych stacjonarnie w szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach uzdrowiskowych w 2022 roku (w os.).....	93
Mapa 11.	Pracujący na 1 000 ludności w 2021 roku	105
Mapa 12.	Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2022 roku	107
Mapa 13.	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego (poniżej progu dochodowego) w 2022 roku.....	109
Mapa 14.	Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w 2022 roku.....	125
Mapa 15.	Udział ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem w 2022 roku (w %)	127
Mapa 16.	Odsetek osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców w 2021 roku (w %) .	129

Wykaz wykresów

Wykres 1.	Wartość produkcji sprzedanej wyrobów na 1 mieszkańca w latach 2017-2022 (w zł)	12
Wykres 2.	Wartość produkcji sprzedanej wyrobów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w zł)	12
Wykres 3.	Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2017-2023 (w EUR) ...	13

Wykres 4.	Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2015-2023 z prognozą do 2025 roku (w EUR)	14
Wykres 5.	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w 2022 roku (w %)	15
Wykres 6.	Nowo zarejestrowane spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego w sektorze prywatnym w latach 2017-2022.....	16
Wykres 7.	Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w 2022 roku (w %) (w %)	17
Wykres 8.	Udział przyznanych w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej praw ochronnych wzorów użytkowych w liczbie zgłoszeń ogółem w latach 2017-2022 (w %)	19
Wykres 9.	Udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej formy współpracy w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie w latach 2017-2022 (w %).....	20
Wykres 10.	Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB w latach 2017-2022 (w %)	22
Wykres 11.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w relacji do PKB w latach 2017-2022 (w %)	23
Wykres 12.	Udział nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w nakładach na działalność B+R ogółem w latach 2017-2022 (w %)	24
Wykres 13.	Współczynnik przyjęć do pracy w 2022 roku (w %)	26
Wykres 14.	Udział eksportu do Białorusi, Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii w eksporcie ogółem województwa podlaskiego w 2023 roku (w %)	27
Wykres 15.	Cudzoziemcy prowadzący działalność gospodarczą w 2023 roku (osoby)	28
Wykres 16.	Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych w latach 2017-2022 (w %)	31
Wykres 17.	Stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii elektrycznej w 2022 roku (w %)	34
Wykres 18.	Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w 2022 roku (w %)	35
Wykres 19.	Udział odpadów (z wyłączeniem komunalnych) poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku w 2022 roku (w %)	36
Wykres 20.	Odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia poprzez sieci komputerowe w latach 2017-2022 (w %)	38
Wykres 21.	Odsetek przedsiębiorstw posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu w latach 2017-2022 (w %)	39
Wykres 22.	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2017-2022 (w zł)	40
Wykres 23.	Wartość przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w zł)	41
Wykres 24.	Dochody własne JST na 1 mieszkańca w latach 2017-2022 (w zł)	42
Wykres 25.	Dochody własne JST na 1 mieszkańca w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w zł).....	42
Wykres 26.	Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w os.).....	44
Wykres 27.	Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2017-2022 (w %).....	45
Wykres 28.	Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (zasadniczych szkół zawodowych, techników i liceów ogólnokształcących) w latach 2017-2022 (w %)	46

Wykres 29.	Wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym wg BAEL w latach 2017-2022 (w %)	47
Wykres 30.	Odsetek absolwentów szkół wyższych na kierunkach technicznych i przyrodniczych (bez cudzoziemców) według klasyfikacji ISCED-F 2013 w latach 2017-2022 (w %).....	47
Wykres 31.	Udział osób dorosłych w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w latach 2017-2022 (w %).....	48
Wykres 32.	Liczba słuchaczy studiów podyplomowych i uczestników studiów doktoranckich przypadająca na 1000 mieszkańców w latach 2017-2022 (w os.)	49
Wykres 33.	Struktura wykształcenia zarejestrowanych bezrobotnych w okresie 12 m-cy od dnia ukończenia nauki (absolwencji) w latach 2020-2023	50
Wykres 34.	Saldo migracji osób w wieku 25-34 lata w latach 2017-2022 (w os.)	51
Wykres 35.	Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2017-2022 (w zł)	52
Wykres 36.	Udział członków kół, klubów, sekcji senior i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej w latach 2017-2022 (w %).....	53
Wykres 37.	Łóżka w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych na 100 tys. ludności w latach 2017-2022	54
Wykres 38.	Liczba ludności przypadająca na łóżko w szpitalach ogólnych w latach 2017-2022 (w os.)	54
Wykres 39.	Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w latach 2017-2022.....	55
Wykres 40.	Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności w latach 2017-2022	56
Wykres 41.	Wskaźnik bierności zawodowej w latach 2017-2022 (w %).....	56
Wykres 42.	Drogi publiczne ogółem o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km ² w latach 2017-2022 (w km)	58
Wykres 43.	Ścieżki rowerowe na 100 km ² w latach 2017-2022 (w km).....	59
Wykres 44.	Wielkość całkowitej emisji dwutlenku węgla w przeliczeniu na 100 km ² w latach 2018-2021 (w tys. ton)	60
Wykres 45.	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej na 1 mieszkańca w latach 2017-2022 (w zł).....	61
Wykres 46.	Pojemność obiektów małej retencji wodnej na 1 km ² powierzchni w latach 2021-2022 (w dam ³)	62
Wykres 47.	Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu w województwie podlaskim w latach 2017-2022 (w os.)	64
Wykres 48.	Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku (w os.).....	65
Wykres 49.	Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2017-2021	66
Wykres 50.	Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2015-2022 z prognozą do 2025 roku	67
Wykres 51.	Ogólne zaufanie do ludzi według województw w 2015, 2018 roku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)	68
Wykres 52.	Ogólny poziom zaufania w 2015, 2018 roku z prognozą do 2025 roku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)	69
Wykres 53.	Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną w latach 2018-2023 (w %)	71
Wykres 54.	Odsetek przedsiębiorstw w województwie podlaskim wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną w latach 2015-2018 (w %)	72
Wykres 55.	Wydatki inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2018-2022 (w zł).....	72

Wykres 56. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2017-2022	76
Wykres 57. Kwota odpisu 1% podatku na jednego pracującego w latach 2017-2022 (w zł)..	77
Wykres 58. Noclegi udzielone na 1000 ludności w latach 2018-2022.....	92
Wykres 59. Liczba wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemcom w stosunku do liczby pracujących w latach 2017-2022 (w %)	95
Wykres 60. Liczba wydanych oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi w stosunku do liczby pracujących w latach 2017-2022 (w %)	96
Wykres 61. Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w latach 2018-2022 (w %).....	101
Wykres 62. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2018-2022 (w szt.)	112
Wykres 63. Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza na km ² w latach 2018-2022 (ton/rok)	114
Wykres 64. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w latach 2018-2022 (w %) ..	118
Wykres 65. Liczba studentów (ogółem) na 1 000 mieszkańców w latach 2018-2022 (w os.)	119
Wykres 66. Stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2022 roku (w %)	122
Wykres 67. Liczba podmiotów gospodarki narodowej – sektora prywatnego na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2018-2022.....	133
Wykres 68. Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w latach 2018-2022 (w %)	134
Wykres 69. Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem* w latach 2018-2022 (w %).....	135
Wykres 70. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w latach 2018-2022 (w %)	147
Wykres 71. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów w województwie podlaskim według wybranych działów PKWiU w latach 2018-2022 (w zł)	151

Wykaz rysunków

Rysunek 1. Uchwały Sejmiku Województwa Podlaskiego podjęte w 2023 roku	168
--	-----

